LEIPZIGER STUDIEN

ZUR

CLASSISCHEN PHILOLOGIE

HERAUSGEGEBEN

VON

O. RIBBECK H. LIPSIUS C. WACHSMUTH

SIEBZEHNTER BAND

Erstes Heft.

LEIPZIG

VERLAG VON S. HIRZEL

1895.

INHALT.

DE
CODICUM ISOCRATEORUM
AUCTORITATE

SCRIPSIT

ENGELBERTUS DRERUP.

Papyro Britannico orationis „de pace“ reperto codicibus Isocrateis tractandis me dedi, cum neglectos fere cognovissem. Nam praeter Urbinatem a Martino atque Buermanno accurate examinatum codices vulgatos a Buermanno distinctos quidem, sed nullo modo absolutos vidi, necdum effectum, qua ratione codices, qui aetatem tulerunt, cohaererent. Atque primum codicis Urbinatis familia constituenda erat, quod ut assequerer, suadente I. Hermanno Lipsius, viro illustrissimo doctissimoque, ante annum in Italiam profectus non solum codicibus Vaticano *Δ* et Ambrosiano *E* conferendis operam dedi, sed etiam in codices *ΓΘΛΞ* inquisivi, cum codicis Scaphusiani *Z* excutiendi facultas in bibliotheca universitatis Lipsiensis mihi oblata sit. Sed quaestionem ad finem non perduxissem, nisi Buermanni opibus adiutus essem, cui hoc loco gratias ago quam maximas. Neque Kenyonis, viri humanissimi, obliviscar, qui nova de papyro Britannico libenti animo mecum communicavit. Quaestionem autem sic instituam, ut priore dissertationis parte Urbinatis familiam tractem et nonnulla de codicibus vulgatis addam, altera parte communi codicum servatorum archetypo probato codicum necessitudinem diiudicem.

1*

PARS I.

A. De codicis Urbinatis familia.

Codex Urbinas 111 = Γ.

Postquam Martinus[1]) codicis Urbinatis CXI historiam diligenter tractavit, H. Buermannus[2]) toto codice accuratissime excusso in eius correctionibus examinandis summum acumen praestitit, ut iudicium de iis factum esse videatur. Ipse in hoc codice pervestigando nonnullos dies versatus cognovi, quam difficili munere Buermannus functus sit. Atque in universum Buermanno assentior, quamquam difficultate materiae considerata vix omnibus locis meo iudicio uti possum.

Unum addo: Buermannus correctores 1^b et 2 aliud exemplum etsi cum Urbinate artissime coniunctum adhibuisse collegit ex emendationum natura, quibus ubique fere veram Isocratis manum restitutam esse censet. Sed correctores illos in verbis corruptis expoliendis aliud exemplar adiisse concedere non possum. Argumento utor loco orationis „contra sophistas“ § 18, ubi corrector 1^b ad verbum q. e. *τελέως* in margine *τὸ τέλειον* addidit, quod ex communi vulgatae memoria sumptum est. Sed cum Urbinatis archetypum cum exemplari quodam, quod ad vulgatam propius accedit collatum fuisse ex verbis prima manu litteris uncialibus in margine adscriptis concludatur, hanc quoque varietatem ad archetypum ipsum refero, in quo eam in margine adnotatam fuisse puto.

---

1) M. Albert Martin: Le manuscrit d'Isocrate Urbinas CXI de la Vaticane. Description et histoire. Recension du Panégyrique. Paris 1881. In ephemeride: Bibliothèque des écoles françaises d'Athènes et de Rome, fascicule vingt-quatrième.

2) H. Buermann: Die handschriftliche Überlieferung des Isocrates. II. Der Urbinas und seine Verwandtschaft. Berlin 1886.

Eodem modo explicanda sunt haec verba τοῖς ἄλλοις, quae corrector 2 in margine ad IV 6 πρότερον apposuit. Quod de ceteris quoque mutationibus valet: id enim pro certo habeo, correctorem archetypi in verbis illis discrepantibus in margine adscribendis non substitisse, sed etiam in textu quaedam correxisse, cf. IV 104: διοικοῦμεν (ω supra ο) Γ pr. Librarius autem ea praebere studuit, quae prima manu scripta in archetypo invenit, quod quidem ex variis lectionibus in margine additis apparet. Itaque loci, quibus verba a correctoribus 1ᵇ et 2 mutata cum vulgata faciunt, ut

V 94. ην Γ pr.; που add. Γ corr. 2 ΘΔΠ.
147. τῆς Γ pr.; τῆς ἐν Γ corr. 2 ΘΔΠ.
IV 93. πεζῆς Γ pr.; τῆς add. Γ corr. 2 ΘΔ$Θ^α Δ^α$.
122. ποθέσαι Γ pr.; ποθῆσαι Γ corr. 1ᵇ ΘΔ.
162. ἑκατόμνως Γ pr.; ἑκάτομνος Γ corr. 1ᵇ Θ,

eius correctoris indicium mihi praebent, qui Urbinatis archetypum perscrutatus est. Quo concesso Buermanni lex quodammodo infringitur, quae verba a correctoribus 1ᵇ et 2 emendata eadem de causa qua quae primae manus sunt recipi iubet, nisi lectionum natura vetetur.

Codex Vaticanus 936 = Δ.

Codex bombycinus saec. XIV foliis 234, quae 23 cm. alta, 15 cm. lata sunt, duodeviginti Isocratis orationes eiusque epistulas continet atque Themistii orationes quasdam. Desunt, quae in codice Urbinate quoque omissae sunt, orationes „in Euthynum“ et „in Callimachum“ atque insuper oratio „de bigis“. Ad orationum autem ordinem, quem ab Urbinate discrepantem Buermannus [1]) indicavit, addendi videntur foliorum numeri, qui sunt hi:

Helena f. 1ᵃ; Euagoras f. 6ᵃ; contra sophistas f. 12ᵇ; Busiris f. 14ᵇ; ad Demonicum f. 18ᵇ; ad Nicoclem f. 23ᵃ; Nicocles f. 27ᵇ; de pace f. 33ᵇ; Aegineticus f. 46ᵃ; Trapeziticus f. 51ᵃ;

1) H. Buermann: Die handschriftliche Überlieferung des Isocrates. I. Die Handschriften der Vulgata. p. 4. Berlin 1885.

in Lochiten f. 57ᵃ; Archidamus f. 59ᵃ; Areopagiticus f. 70ᵃ; Plataicus f. 78ᵇ; Philippus f. 85ᵃ; Panathenaicus f. 100ᵃ; Panegyricus f. 127ᵃ; de permutatione f. 145ᵇ—183ᵇ.

Sequuntur Themistii orationes, quarum plenas inscriptiones reddo:

184ᵃ *Θ]εμιστίου σοφιστοῦ καὶ ἐπάρχου λόγος περὶ τῶν ἠτυχηκότων ἐπὶ οὐάλεντος*, i. e. Dd. (= Dindorfii) VII.

190ᵃ *Τ]οῦ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς εἰρήνης οὐάλεντι* = Dd. X.

194ᵇ *Θ]εμιστίου προτρεπτικὸς οὐαλεντινιανῷ νέῳ* = Dd. IX.

197ᵇ *Τ]οῦ αὐτοῦ ὑπατικὸς εἰς τὸν αὐτοκράτορα ἰοβιανόν* = Dd. V.

200ᵇ *Ε]ἰς τὸν αὐτοκράτορα κωνσταντῖνον* (sic A pro *κωνστάντιον*) = Dd. IV.

211ᵇ *Π]ρὸς τὸν ἀξιώσαντα* [*τοὺς ἀξιώσαντας* A] *λέγειν ἐκ τοῦ παραχρῆμα* = Dd. XXV.

[Hic fortasse oratio „*περὶ τοῦ αὐτοκράτορος ἐγκωμιάσαντος αὐτὸν πρὸς τὴν γερουσίαν χαριστήριος* = Dd. II, quam Bekkerus enotavit, inserta est, cum oratio „*πρὸς τοὺς ἀξιώσαντας λέγειν ἐκ τοῦ παραχρῆμα*“ apud Dindorfium duas tantum paginas expleat. Equidem titulum orationis non animadverti, neque amicus Schneemannus, qui postmodo librum inspexit, eum repperit.]

219ᵃ *Ε]ἰς τοὺς σοφιστὰς τοῦ αὐτοῦ* i. e. *προτρεπτικὸς νικομηδεῦσιν εἰς φιλοσοφίαν* = Dd. XXIV, quae oratio in f. 222ᵇ abrumpitur his verbis: *καὶ ἐκείνων ἀπολωλότων.*

Themistii orationes excipiunt Isocratis epistulae, quae eodem ordine atque in codice *Γ* in foliis 223—234 exstant.

Quaterniones, quibus codex compositus est, octona constanter folia complectuntur duobus exceptis (f. 57—62 et 71—76), quorum uterque sena folia habet. Ultimi autem, qui ad Isocratis orationes attinet inde a f. 181 quaternionis tria tantum folia reliquis excisis scripturam exhibent. Themistii orationes, quae ab Isocrate separandae sunt, quinque quaternionibus continentur, cum Isocratis epistulae duorum quaternionum duodecim folia occupent. Folia vacua hic quoque postea excisa sunt.

Codicis litterae ubique sibi constant; sed cum tres illae partes propter quaterniones dissociatos inter se seiungi debeant, Themistii orationes inter Isocratis orationes et epistulas interiectas esse opinor eo tempore, quo liber conglutinatus est. Involucrum autem codici datum est temporibus papae Pauli V. Borghesii (1605/21), quod ex principum illorum signo (aquila et grypho) impresso patefit. Quo facto folia in superiore angulo dextro numeris notata esse verisimile est, cum eum iam ordinem sequantur, quem nunc in codice deprehendimus.

Initio libri ante Isocratearum orationum quaterniones duo folia chartacea inveniuntur, quorum posterius haec verba exhibet: „C. garatonus | Sermones Isocratis ac Themisti | Saec. XIV | 936“ et in inferiore margine „Sermones hysocratis atque temystij“; in priore folio Isocratearum orationum index cum nota „multi pretii codex“ H. Amatii manu compositus legitur.

Librarius, qui codicem exaravit, inscriptiones atque primam quamque partium maiorum litteram rubricatori supplendas reliquit. Is autem non nisi in prioribus Isocratis orationibus munus suum absolvit, quo effectum est, ut in Themistii quoque orationum titulis prima ubique littera desideretur.

Correctorum quattuor manus secernendae sunt; sed de his agere non licet, antequam constituerimus, ex quo fonte codex Vaticanus originem duxerit, quia hoc probato de correctionum pretio inter nos facilius conveniet.

Iam ex Bekkeri editione innotuerat codicem Vaticanum Δ artissimis vinculis cum codice Urbinate cohaerere, cum apud Bekkerum [1]) haec inveniantur: „communem huius cum Urbinate originem arguit communis in extrema antidosi lacuna“. Ex eodem autem archetypo Vaticanum codicem derivatum esse atque codicem Urbinatem, confirmabat consensus lectionum, cum causae deficere non viderentur, quae impedirent, quominus codicis Vaticani origo ad ipsum Urbinatem referretur. Quae causae erant hae:

1) Oratores attici ex recensione Immanuelis Bekkeri. Tom. II. Isocrates. p. 3. Berol. 1823.

1. orationum ordo, quo codex Δ a codice Γ distat;

2. oratio „de bigis“ omissa;

3. lectiones quaedam, quibus codex Vaticanus ab Urbinate discedere et interdum solus veram Isocratis manum servare videbatur. Attamen difficile non est intellegere, quo modo haec differentia orta sit.

Etenim ordinis orationum dissensus non ita gravis est, ut explicari non possit, cum ordinem sic videamus mutatum: Euagora et Busiride inter se commutatis oratio „de pace“ locum occupavit ante Archidamum, Areopagiticum, Plataicum, qui Philippum, Panathenaicum, Panegyricum praecedunt. Inter Aegineticum et orationem „in Lochiten“ primum orationes „de permutatione“ et „de bigis“ omissae sunt, quarum priorem quidem librarius in fine libri addidit; tum reliquae orationes: Aegineticus, Trapeziticus, in Lochiten inter orationem de pace et Archidamum insertae sunt. Sed id certe negari nequit, semper triadas quasdam orationum priorem ordinem servasse, sicut: ad Demonicum, ad Nicoclem, Nicoclem; Archidamum, Areopagiticum, Plataicum; Philippum, Panathenaicum, Panegyricum. Quocum si conferas ea, quae de codice Θ et Photii libro inter se coniunctis in altera dissertationis parte exposui, facile mihi concedes diversitatem librarii cuiusdam libidine exsistere potuisse.

Quacum orationum ordinis perturbatione videtur conexa esse oratio „de bigis“ omissa. Orationis enim „de permutatione“ finem inde a verbis § 320 *καταλύσω τὸν λόγον* atque orationis „de bigis“ initium usque ad verba § 3 *τὰς κοινὰς αἰτίας* uno archetypi folio interciso ab Urbinatis librario neglecta esse satis notum est. Atque fine orationis „de permutatione“ in codice Urbinate a correctore quarto ex vulgatae quodam exemplari in margine adscripto, orationis „de bigis“ principio supplendo locus non est relictus. Quae cum ita se habeant, mirari non licet, quod codicis Vaticani librarius extremam partem orationis „de permutatione“ omisit, quam corrector secundus postea subiunxit, praesertim cum librarius verba a correctore quarto in codice Urbinate mutata in prioribus

quidem orationibus plane neglexerit. Quamobrem oratio „de bigis", quae primum omittenda erat, postea oblivioni data est, quocum plane conveniunt correctiones quartae manus in codice Urbinate, quae ad orationem „de bigis" primum quidem praeteritam non recurrit.[1])

Tertia quoque causa cadit, cum differentiae codicis Vaticani ex ipso Urbinate explicentur. Orationes IX et X quidem, in quibus Bekkerus magnam varietatum copiam indicavit, non contuli, sed sufficit oratio XIII, quam Bekkerus quoque excussit. Qua in oratione codex Vaticanus his locis ab Urbinate discrepare videbatur:

§ 4. *Δ ἠμφισβήτησαν* = *Λ*: *Γ* secundum Bekkerum *ἠμφεσβήτησαν*; habet autem: *ἠμφ·σβήτησαν* pr.; *ι* in ras. 1 litt. corr. 1[b].

§ 9. *Δ τῶν μισθῶν*: *Γ τοῦ μισθοῦ* pr. = *ΘΛ*; *τῶν μισθῶν* litt. unc. in mg. add. pr.

§ 12. *Δ πολιτικοῦ*: *Γ ποιητικοῦ* pr.; *πολιτικοῦ* litt. unc. in mg. add. pr.

§ 15. *Δ* pr. *χρησιμωτέρως* [in mg. add. 2 *γρ. φρονιμωτέρως*]: *Γ φρονιμωτέρως* pr.; *χρησιμωτέρως* litt. unc. in mg. add. pr.

§ 19. *Δ* pr. *ὑπόσχεσιν* [in mg. add. 2 *γρ. ὑπόθεσιν*] = *Γ*, qui non habet *ὑπόθεσιν* [= *ΘΛ*], sed ipse *ὑπόσχεσιν*.

§ 21. *Δ* pr. *συμπαρ . . . . . . σασθαι* [*συμπαρασκευάσασθαι* (= *ΘΛ*) in ras. corr. 2]: *Γ συμπαρακελεύσασθαι*, quod cod. *Δ* prima manu exhibuisse videtur.

Quibus causis reiectis codicem Vaticanum *Δ* ex codice Urbinate effluere potuisse non negabimus, quod idem iam Buermannus propter lacunam in fine orationis „de permutatione" contendit (I p. 3).

Sed restat sane varietas lectionum, quae primo quidem obtutu codicis Vaticani originem ad archetypum potius Urbinatis referre videatur. Comparanti mihi hanc discrepantiam in orationibus II, IV 51/99, VIII, XIII eae lectiones in censum

---

1) Buermann II p. 18.

non venerunt, quae correctionibus in Urbinate repertis expediebantur. Neque in ea diversitate haesi, quae librariorum libidini danda attinet ad ν, quod dicitur ἐφελκυστικόν, ad ι subscriptum vel adscriptum, ad elisionem, accentum, spiritum.

Ex diversis autem lectionibus primum eae abiciendae sunt, quae in orationum partibus in antidosi repetitis semel vel in ipso orationum contextu vel in oratione „de permutatione“ inveniuntur. Eae enim orationum II, IV, VIII partes, quae in antidosi codicis Γ primis tantum atque ultimis verbis significantur, in codice Vaticano plene exscriptae ex ipsis codicis Urbinatis verbis pendent, quod infra docebo. Qua de causa iis locis, quibus vel Δ vel $Δ^α$ (i. e. $Δ^{ἀντιδόσεως}$) cum Urbinate faciunt, scriptura codicis $Δ^α$ aut Δ ab Urbinate diversa a librario corrupta est neque quidquam ideo ponderis habet. Quae varietates his locis leguntur:

II 17. *γίγνου* $ΓΔ^α$: *γίνου* Δ = Λ. 23. *ποιεῖσθαι* $ΓΔ^α$: *ποιειεῖσθαι* Δ. 24. *διανοίας καὶ νομίζειν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν σωτηρίας* om. $Δ^α$ pr.; in ras. 9—10 litt. add. 2. 32. *ὁ μὲν γὰρ θνητὸς, ἡ δ᾽ ἀθάνατος* om. $Δ^α$ pr.; in mg. add. 2. 36. *βασιλεῖς* ΓΔ = $Θ^α$: *βασιλέας* $Δ^α$ = ΛΠ. 36. *μέμνησο* ΓΔ: *μέμνηστο* $Δ^α$. 37. *πράξεις* $ΓΔ^α$: *πράξης* Δ.

IV 55. *ὑπὸ τῇ καδμείᾳ* $ΓΔ^α$: *τῇ* om. Δ pr., s. v. add. 2. 60. *κατέστη* ΓΔ: *κατέστημεν* $Δ^α$. 61. *μεσσήνην* ΓΔ: *μεσήνην* $Δ^α$ = $ΘΛΘ^α$. 65. *περὶ μὲν τῆς ἐν τοῖς* ΓΔ: *τῆς ἐν* om. $Δ^α$. 65. *ἄν τις* $ΓΔ^α$: om. Δ pr., s. v. add. 2. 68. *νομίζοντες* $ΓΔ^α$: om. Δ pr.; *δοκοῦντες* in mg. add. 3. 70. *προσοικοῦντες* $ΓΔ^α$: *προσηκοῦντες* Δ. 74. *κατακεχρῆσθαι* $ΓΔ^α$: *κεχρῆσθαι* Δ. 76. *ἀπέλαυον μὲν* ΓΔ: *ἀπέλαβον μὲν* $Δ^α$. 77. *τὰς ἀλλήλων* $ΓΔ^α$: *τὰς ἄλλων* Δ. 78. *ἀλλ᾽ ἀπ᾽ ὀλίγων συνθημάτων* om. Δ pr.; in mg. add. 2. 83. *ὑπὲρ* ΓΔ: *οἵ περ* $Δ^α$. 84. *ἐκείνων* $ΓΔ^α$: *ἐκεῖνοι* Δ = $ΘΛΘ^αΛ^α$. 86. *ἔφθησαν* $ΓΔ^α$: *ἔφθασαν* Δ. 96. *οἷοί τ᾽ ἦσαν* ΓΔ: *οἷ τ᾽ ἦσαν* Δ pr., corr. 2.

VIII 27. *ὑμετέρας* ΓΔ: *ἡμετέρας* $Δ^α$. 29. *βιαζώμεθα* ΓΔ: *βιαζόμεθα* $Δ^α$. 35. *προηρημένων* $ΓΔ^α$: *προ·ρημένων* Δ (ras. non expleta). 38. *τοῖς βαρβάροις* Γ pr. = $Δ^α$, *τοὺς βαρβάρους* Γ corr. 4: *τοῦ* (?) *βαρβάρους* Δ pr., *τοὺς βαρβάρους*

corr. 3. 38. χρήσωμαι $\Gamma\Delta^{\alpha}$: χρήσομαι $\Delta = \Lambda\Pi\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$. 38. ὥσπερ περὶ $\Gamma\Delta^{\alpha}$: περὶ om. Δ pr., s. v. add. 1 (?). 38. ὑμᾶς ΓΔ: ἡμᾶς Δ^{α}. 47. ὅσο· Γ pr. (ὅσω?), ὅσων corr. 4 = Δ^{α}: ὅσω Δ. 51. ὀλιγαρχικοὺς ὄντας $\Gamma\Delta^{\alpha}$: ὄντας om. Δ. 55. ἐκεῖ σοφωτέρους ΓΔ: ἐκεῖσε σοφοτέρους Δ^{α}. 134. ἐκεῖνο καταμαθόντες ὅτι μιᾶς μὲν om. Δ pr.; in mg. add. 1^{a}. 137. ἄξουσιν $\Gamma\Delta^{\alpha}$: ἕξουσιν Δ. 137. εἴδωσιν ΓΔ [εἰδῶσιν Bl.]: ἴδωσιν $\Delta^{\alpha} = \Lambda\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$.

Quomodo dimidiae fere lectionum differentium parti auctoritas detracta est, quarum nonnullas certe absque hoc argumento librarii errori haud facile adscripsisses. Inter eas autem, quae restant, permultae sunt, quas librarii socordiae deberi manifestum est:

II 19. δεδαπανημένων Γ: δαπανημένων Δ pr., δε add. corr. 2. 24. πρὸς ἑαυτὸν Γ: πρὸς σεαυτὸν Δ = ΛΠ. 44. ἔσπουσαν Γ pr., ἔσπευσαν corr. 2: εἴσπευσαν Δ. 47. λοιδορουμένους Γ: λοιδορομένους Δ pr., corr. 3. 49. ἀκουστοὺς Γ: ἀκουστὸς Δ pr., ἀκουστὰς corr. 3 (cf. θεατοὺς).

IV 97. αὐτοὶ σωθήσεσθαι Γ: αὐτοῖς ὠθήσεσθαι $\Delta\Delta^{\alpha}$ pr., corr. 2.

VIII 7. ἡμεῖς Γ: ὑμεῖς Δ, cf. γενώμεθα. 9. ὑμᾶς Γ: ἡμᾶς Δ, cf. συνεληλύθατε. 15. ἢν μὴ καὶ Γ: ἢν καὶ μὴ Δ [ubi μὴ ad βουλευσώμεθα referendum est, non ad περὶ τῶν λοιπῶν. Exempla autem transmutationis verborum postea correctae in Δ haec sunto: IV 62. οὖσαν$^{\beta}$ αἰτίαν$^{\alpha}$ pro αἰτίαν οὖσαν; 98. εἰπεῖν$^{\beta}$ ἐστι$^{\alpha}$ pro ἐστὶν εἰπεῖν]. 56. πλημμελείας Γ: πλημελείας $\Delta\Delta^{\alpha}$. 62. ὑμῖν Γ: ἡμῖν Δ, cf. ἀποκρίσεως . . ἀρεσκούσης. 85. προστείων Γ pr., corr. 2: προαστίων Δ pr., corr. 1^{a}. 88. ληξιαρχικὰ Γ: λιξειαρχικὰ Δ. 89. ἀντηλλαγμένοι Γ: ἀντηλαγμένοι Δ. 95. ἑπτακοσίοις Γ: ἑπακοσίοις Δ. 95. ἔτεσιν Γ: ἔετεσιν Δ. 106. εὑρήσετε Γ: εὑρήσεται Δ. 107. οὐχ οὕτω Γ: οὕτω οὐχ οὕτω Δ pr.; οὕτω priore loco expunctum. 128. ὥστ᾽ Γ: ὥσστ᾽ Δ. 132. συναγαγὸν Γ pr., συναγαγὼν corr. 1: συναγωγῶν Δ.

XIII 5. δ' οὐδεπώποτε Γ: δ' οὐπώποτε Δ. 17. τὸν μὲν μαθητὴν $Γ^α$: τὸν μὲν μαθητεῖν $Δ^α$, cf. τὸν δὲ διδάσκαλον.

Supersunt hae lectiones:

II 4. τὸν τῶν τυράννων Γ: τὸν om. Δ (cf. τὸν τῶν ἰδιωτευόντων). 9. προσήκειν αὐτοῖς Γ: αὐτοῖς om. Δ. 35. βουλεύσει Γ: βουλεύσῃ Δ = ΔΠ.

IV 61. πόλιν τὴν Γ: πόλιν τῶν Δ = Δ.

VIII 9. ὥσπερ δ' ἤδη Γ: ὡς δ' ἤδη Δ. 22. διὰ πρεσβείας ῥᾳδίως Γ: ῥᾳδίως διὰ πρεσβείας Δ. 92. ἃ καὶ Γ: καὶ om. Δ pr., add. corr. 1ª. 103. τοὺς δὲ χρωμένους ἀπολλυούσαις om. Δ pr.; s. v. add. 1ª.

XIII 2. προγινώσκειν Γ: γιγνώσκειν Δ pr., προ s. v. add. corr. 2. 16. ἐφ' ἑκάστῳ Γ: ἀφ' ἑκάστων Δ pr., ῳ corr. 3. 20. δυναμένου Γ: δυναμένους Δ = ΘΔ pr.

Sed ne in his quidem ulla lectio talis est, ut codicis Vaticani fontem ab Urbinate diversum sumere cogat, praesertim cum eiusdem generis varietates inter eas, quas modo commemoravi, reiciendae essent. Quapropter nihil impedit, quin codicis Vaticani originem ad Urbinatem redire censeamus, quocum totius sermonis congruentia codicem Δ comparat.

Firmissimum tamen argumentum ex verbis in Urbinate correctis peto, quia codicem Vaticanum ex ipso Urbinate pendere liquet, si non solum correctorum 1, 1ᵇ, 2, quos codicem Γ ex ipsius archetypo correxisse demonstravi, sed etiam ceterorum: 1ª, 3, 4, qui Urbinatem cum codicibus vulgatae memoriae contulerunt, vestigia in codice Vaticano inveniuntur. Quod cum optime mihi cesserit, sed ita quidem ut librarium in correctionibus codicis Urbinatis recipiendis nunc hac, nunc illa ratione usum esse viderem, uberius de hac re agere operae pretium est.

Et correctorum 1 et 1ᵇ quidem omnes fere mutationes in codicis Vaticani textu leguntur duobus locis exceptis, quibus lectiones, quas prima Urbinatis manus exaravit, in codice Vaticano iniuria probatae sunt: II 89. θρυλλοῦσιν Γ pr. $ΔΘ^α$: θρυλοῦσιν Γ corr. 1ᵇ $ΘΛΔ^α$; IV 69. κατόρθωσαν Γ pr. Δ: κατώρθωσαν Γ corr. 1ᵇ ΘΔ. Addo eiusdem orationis locum

§ 57, quo verbum q. e. ἀξιοῖν prima manu in Γ scriptum in $Δ^α$, ἀξιοῦντας autem, quod rectissime corrector 3 restituit, in Δ reperitur. Postquam etiam unum illud scholium, quod Buermannus (II p. 8) ex Urbinate attulit, in codice Vaticano in margine adscriptum esse notavi, paucis exemplis emendationes correctoris 1^b in codicem Vaticanum receptas illustrabo:

IV 85. ἐφιλονίκησαν Γ pr.: ἐφιλονείκησαν corr. $1^b = ΔΔ^α$. 93. στρατείας Γ pr.: στρατιᾶς corr. $1^b = ΔΔ^α$. 96. ἐμπιπραμένους Γ pr.: ἐμπιμπραμένους corr. $1^b = ΔΔ^α$.

VIII 45. ἡμετέρων Γ pr.: τῶν add. $1^b = ΔΔ^α$. 121. οιπερ Γ pr.: ὅ·περ corr. $1^b = Δ$. 134. δίιτους Γ pr.: δ' ἥττους corr. $1^b = ΔΔ^α$.

XIII 1. καὶ μείζους Γ pr.: μὴ s. v. add. $1^b = Δ$. 18. τελείως Γ pr.: τὸ τέλειον in mg. add. $1^b = Δ$.

Non minore cura librarius correctoris 2 mutationes respexit, cum omnes fere textum depravatum sanaverint, quarum graviores lectoris hic oculis subicio:

II 5. χρῆν Γ pr.: ἐχρῆν corr. 2, Δ = Δ. 16. πολιτιῶν Γ pr.: πολιτειῶν corr. 2, Δ. 38. βελτείω Γ pr.: βελτίω corr. 2, $ΔΔ^α$. 44. ἔσπουσαν Γ pr.: ἔσπευσαν corr. 2 = εὔσπευσαν Δ. 46. φθουσι Γ pr.: φθονοῦσι corr. 2, Δ.

IV 51. φιλοτιμομένους Γ pr.: ου ex ο corr. 2, $ΔΔ^α$. 54. παλείψω Γ pr.: παραλείψω corr. 2, $ΔΔ^α$. 59. οὐ γὰρ παρὰ μικρὸν ἐποίησαν propter homoeot. om. Γ pr.: in mg. add. 2, $ΔΔ^α$. 59. προσδοκίσας Γ pr.: προσδοκήσας corr. 2, $ΔΔ^α$. 64. ἐφρόνισα Γ pr.: ἐφρόνησα corr. 2, $ΔΔ^α$. 67. ἀρχικωτα Γ pr.: ἀρχικώτατα corr. 2, $ΔΔ^α$. 74. παραλεῖφθαι Γ pr.: παραλελεῖφθαι corr. 2, $ΔΔ^α$. 76. ἀπελαυομεν Γ pr.: ἀπέλαυον μὲν corr. 2 = Δ (ἀπέλαβον μὲν $Δ^α$). 77. ἢ om. Γ pr.: add. 2, $ΔΔ^α$. 86. κινδυνεύειν Γ pr. = $Θ^α$: κινδυνεύσειν corr. 2, $ΔΔ^α = ΘΛΛ^α$. 88. στρατείας Γ pr.: στρατιᾶς corr. 2, $ΔΔ^α$. 91. τύχειν Γ pr.: τύχην corr. 2, $ΔΔ^α$. 93. καὶ πεζῆς Γ pr.: τῆς add. 2, $ΔΔ^α = ΘΛΘ^αΛ^α$. 96. ἐρήμη Γ pr.: ἐρήμην corr. 2, $ΔΔ^α$. 99. στρατείας Γ pr.: στρατιᾶς corr. 2, $ΔΔ^α$.

VIII 10. ὑμᾶς Γ pr.: ἡμᾶς corr. 2, Δ. 10. βούλεσθε Γ pr.: ἠβούλεσθε corr. 2, Δ. 15. ἃ om. Γ pr.: in fine versus

add. 2, *Δ*. 25. *ποιήσομεν Γ* pr.: *ποιήσωμεν* corr. 2, *Δ*^{a}. 26. *οὐδὲν δὲ Γ* pr.: *τούτων* add. 2, *ΔΔ*^{a} = *Δ*. 36. *νῦν δέδοικα Γ* pr.: *δὲ* s. v. add. 2, *ΔΔ*^{a}. 39. *γεμούσας Γ* pr.: *γεμούσαις* corr. 2, *ΔΔ*^{a}. 43. *οἱ μὴ Γ* pr.: *εἰ μὴ* corr. 2, *ΔΔ*^{a}. 44. *δεῖ Γ* pr.: *δεῖν* corr. 2, *ΔΔ*^{a}. 45. *ἀγανακτο˜μεν Γ* pr.: *ἀγανακτῶμεν* corr. 2, *ΔΔ*^{a}. 71. *ἑτέροις Γ* pr.: *ἑτέρους* corr. 2, *Δ*. 73. *ταῦτ' ἔχω Γ* pr.: *ταῦτα ἔχω* corr. 2, *Δ*. 75. *καταστάσης Γ* pr.: *καταστάσεως* corr. 2, *Δ*. 84. *στρατειαν Γ* pr.: *στρατιὰν* corr. 2, *Δ*. 91. *τοὺς τοιούτους Γ* pr.: *τοὺς τοιούτοις* corr. 2, *Δ*. 96. *ἐποίησαν Γ* pr.: *ἐνεποίησαν* corr. 2, *Δ*. 101. *αὐτοῖς γεγενῆσθαι τῶν συμφορῶν, ὅτε τὴν ἀρχὴν* om. *Γ* pr. propter homoeot.: in mg. add. 2, *Δ*. 104. *μισηθεν Γ* pr.: *μισηθέντες* corr. 2, *Δ*. 116. *τε·πολ· τούτωι Γ* pr.; *τὰ πόλη τούτωι* corr. 2: *τ·πόλη τούτωι Δ* pr.; *τω πόλη τούτωι* in ras. corr. 1[a](?). 125. *ὃν* et *τῶν ἄλλων ἄρχειν* om. *Γ* pr. propter homoeot.: add. 2, *Δ*. 142. *τῶν πολεμίων Γ* pr.: *τῶν πολέμων* corr. 2, *Δ*.

XIII 3. *καὶ ταυτης της ἐπιστημης ευδαιμονες γενήσονται* om. *Γ* pr., litt. unc. in mg. add. pr.: *καὶ διὰ τῆς αὐτῆς κτλ.* corr. 2, *Δ*.

At mutationes a ceteris correctoribus profectas non nisi raro in codice Vaticano invenies. Varietates enim, quas librarius ipse litteris uncialibus in margine adnotavit, in orationibus II et XIII septem tantum locis probatae sunt:

II 11. *βασιλεῦσι Γ* pr.: *βασιλεύουσιν* litt. unc. in mg. add. pr. = *Δ*. 13. *καὶ τῶν ἄλλων Γ* pr.: *καὶ τῶν ἀπόντων* litt. unc. in mg. add. pr. = *Δ*. 29. *χαίρειν Γ* pr., *διατελεῖν* litt. unc. in mg. add. pr.: *χαίρειν* in lacuna add. *Δ* corr. 2; *χαίρειν Δ*^{a} pr., *διατελεῖν* in mg. add. 1.

XIII 3. *καὶ ταυτης της ἐπιστημης ευδαιμονες γενήσονται Γ* om. pr.: litt. unc. in mg. add. pr., *καὶ διὰ τῆς αὐτῆς κτλ.* corr. 2 = *Δ*. 9. *τοῦ μισθοῦ Γ* pr.: *τῶν μισθῶν* litt. unc. in mg. add. pr. = *Δ*. 12. *ποιητικοῦ Γ* pr.: *πολιτικοῦ* litt. unc. in mg. add. pr. = *Δ*. 15. *φρονιμωτέρως Γ* pr.: *χρησιμωτέρως* litt. unc. in mg. add. pr. = *Δ* pr.

Contra in iisdem orationibus huius generis correctiones novies neglectae sunt.

Correctoris 1ª autem, qui Buermanno teste codicem Urbinatem in prioribus orationibus cum vulgato exemplari comparavit, indicia duobus his locis tenemus:

XIII 10. *πραγμάτων* Γ pr.: *γραμμάτων* in mg. add. 1ª = Δ. 10. *ὅσον* **om. Γ pr.: in mg. add. 1ª = Δ.**

Neque saepius ut correctorem tertium Urbinatis in codice Vaticano deprehenderem, mihi contigit, cum in iis, quas spectamus, orationibus his novem lectionibus totus exhaustus sit, quarum quinque in una illa oratione quarta, quae paenultimum in codice Δ locum obtinet, occurrere memoro:

II 11. *ὧν* Γ pr.: *ἃ* corr. 3 = Δ. 21. *οἰκειαν* Γ pr.: *οἰκεῖα ἂν* corr. 3 = Δ.

III 2. *ὁ μέγιστος* Γ pr.: *ὁ μεγίστην* corr. 3 = Δ.

XIII 9. *παραλειπειν* Γ pr.: *παραλιπεῖν* corr. 3 = Δ.

IV 57. *ἀξιοῖν* Γ pr. (= $Λ^{α}$): *ἀξιοῦντας* corr. 3 = Δ. 62. *ἄξιον* Γ pr.: *ἀξιοῖν* corr. 3 = $ΔΛ^{α}$. 83. *ἧς* vel *ἣν* om. Γ pr.: *ἣν* in mg. add. 3 = $ΔΛ^{α}$. 99. *ἀξιωθεῖμεν, ἀναγκασθεῖμεν* Γ pr.: *ἀξιωθείημεν, ἀναγκασθείημεν* corr. 3 = $ΔΛ^{α}$.

Maxime denique notanda est ratio, quam librarius correctionum quartae manus Urbinatis habuit, quas miro quodam modo in prioribus orationibus spreverat. In or. II. 31 enim in cod. Γ post *διὰ τὴν* librarii errore verba q. s. *σὴν ἐπιμέλειαν* exciderunt, quae corrector quartus in rasura supplevit. Quae quamvis necessaria sint, a Vaticani librario non utique probata sunt, cum et ipse haec verba primum omissa in margine adscripserit. Atque cum in or. III, quantum quidem contuli, unam correctionem haud dubie recipiendam invenerim: § 8 *μετὰ τοῦ* Γ pr.: *μετὰ τούτου* corr. 4 = Δ, oratio „contra sophistas“ his emendationibus omnino caret. Sed postquam in oratione „de pace“ non nisi duo haec correctoris quarti testimonia repperi: § 16. *πρὸ χίους* Γ pr.: *πρὸς χίους* corr. 4 = Δ, et § 137. *ποιήσωσι* Γ pr.: *ποι . . ῶσι* corr. 4 = Δ ($ΛΘ^{α} Λ^{α}$), lectionum primae manus conservandarum studium in Panegyrico abiectum esse cognovi. Ubi omnes correctoris quarti mutationes Urbinatis memoriam loco moverunt, duobus locis exceptis (§§ 84 et 97), quibus vulgatae correctoris

lectiones in margine additae sunt: IV 51. *ὑποθέμενος* Γ pr., *ἐρεῖν* in mg. add. 4: *ὑποθέμενος ἐρεῖν* Δ (= ΘΛ). 61. *κατῆλθον* Γ pr. (= Θ^{α}), *μὲν* s. v. add. 4: *κατῆλθον μὲν* $\Delta\Delta^{\alpha}$ (= $\Theta\Lambda\Lambda^{\alpha}$). 66. *τῶν πρὸς τοὺς* Γ pr. (= $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$): *τῶν πρότερον πρὸς τοὺς* in mg. corr. 4, $\Delta\Delta^{\alpha}$ (= Θ). 68. *κρατήσειν* Γ pr., *ἐπι* s. v. add. 4: *ἐπικρατήσειν* $\Delta\Delta^{\alpha}$ (= $\Theta\Lambda\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$). 73. *ἀλλὰ διὰ* Γ pr., *καὶ* s. v. add. 4: *ἀλλὰ καὶ διὰ* $\Delta\Delta^{\alpha}$ (= $\Theta\Lambda\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$). 73. *τοῖν πολέοιν* Γ pr., *ταύταιν* (= $\Lambda\Lambda^{\alpha}$) s. v. add. 4: *τοῖν πολέοιν ταύταιν* $\Delta\Delta^{\alpha}$. 83. *πόλιν* Γ pr., *στρατεύσαντες* add. 4: *πόλιν στρατεύσαντες* $\Delta\Delta^{\alpha}$ (= ΘΛ). 84. *ἐποίησαν* Γ pr. Δ pr. Δ^{α} pr.: *γρ. κατέλιπον* (= ΘΛ) in mg. add. Γ corr. 4, Δ corr. 1, Δ^{α} corr. 1. 91. *ἡμέτεροι* Γ pr., *πρόγονοι* in mg. add. 4: *ἡμέτεροι πρόγονοι* $\Delta\Delta^{\alpha}$ (= ΘΛ). 96. *κινδυνεύωσιν* Γ pr.: *κινδυνεύσωσιν* corr. 4, $\Delta\Delta^{\alpha}$ (= $\Theta\Lambda\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$). 97. *ἐμέλλησαν* Γ pr., *λ* eras.; *ἐτόλμησαν* in mg. add. 4: *ἐμελέτησαν* Δ pr., *ἐμέλησαν* Δ^{α} pr.; *γρ. ἐτόλμησαν* (= $\Theta\Lambda\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$) in mg. add. Δ corr. 1, Δ^{α} corr. 1. 99. *δειν·* Γ pr.: *δεινότατα* corr. 4, $\Delta\Delta^{\alpha}$ (= Θ).

Nihil aliud in „antidosi“ exspectandum erat, ubi omnes illae lectiones, quas modo ex Panegyrico notavi, reperiuntur; quibus repetendis supersedeo. Accedunt ex orationibus II, XIII, VIII haud paucae lectiones, quas hic composui:

II 17. *κειμένοις* Γ pr., *νόμοις* s. v. add. 4: *κειμένοις νόμοις* Δ^{α} (= $\Lambda\Pi\Theta^{\alpha}$). 20. *ἡγοῦ* Γ pr., *δὲ* in mg. add. 4: *ἡγοῦ δὲ* Δ^{α} (= $\Lambda\Pi\Theta^{\alpha}$). 22. *λόγους ἢ* Γ pr., *μᾶλλον* in mg. add. 4: *λόγους μᾶλλον ἢ* Δ^{α} (= Θ^{α}).

XIII 15. *ζητεῖν* Γ^{α} pr.: *ζῆν* corr. 4, Δ^{α} (= Λ).

VIII 32. *οὔτε πρὸς δόξαν* om. Γ pr.: in mg. add. 4, Δ^{α} (= $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$). 33. *τοὺς δ' ἄλλους ὧν οὐ* Γ pr., *οὐδὲ γινώσκειν οὐδὲν* in mg. add. 4: *τοὺς δ' ἄλλους οὐδὲ γινώσκειν οὐδὲν ὧν οὐ* Δ^{α} (= $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$, sed omissa negatione *οὐ*). 36. *φενακίζειν* Γ pr., *ἡμᾶς* in mg. add. 4: *φενακίζειν ἡμᾶς* Δ^{α}. 39. *ἁμαρτανομένους* Γ pr., *ἐξ* in mg. add. 4: *ἐξαμαρτανομένους* Δ^{α} (= $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$). 44. *ἀλλ' ἀνθρώπους* Γ pr., *αἱρούμεθα* in mg. add. 4: *ἀλλ' ἀνθρώπους αἱρούμεθα* Δ^{α} (= $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$). 46. *λυμαινόμεθα* Γ pr., *δι' οὓς* in mg. add. 4: *δι' οὓς λυμαινό-*

μεθα Δ^{α} (= $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$ pr.). 47. ὅσο· Γ pr.: ὅσων corr. 4, Δ^{α}. 49. καλῶς Γ pr.: κακῶς corr. 4, Δ^{α} (= $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$). 136. μελέταις παρασκευαῖς Γ pr., ταῖς s. v. add. 1^{b}, καὶ s. v. add. 4: μελέταις καὶ ταῖς παρασκευαῖς Δ^{α} (= $\Lambda\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$). 137. ὀκνήσουσιν Γ pr. Δ^{α} pr.: γρ. ὁμονοήσουσι in mg. add. Γ corr. 4, Δ^{α} pr. (= $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$). 137. ποιήσωσι Γ pr.: ποι . . ῶσι corr. 4, Δ^{α} (= $\Lambda\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$). 139. ἀλλὰ Γ pr., καὶ s. v. add. 4: ἀλλὰ καὶ Δ^{α} (= $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$). 141. λυμαιῶνας Γ pr., supra αι eras. ε, ε ex αι corr. 4: λυμαιῶνας Δ pr., λυμεῶνας corr. 1 (= $\Lambda\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$).

Quae omnia collata atque perpensa dubitationem non relinquunt, quin codicem Vaticanum ex Urbinate ipso ortum esse censeamus. Sed fortasse etiam certiora scire licet. Nam etiamsi codicem Vaticanum ad Urbinatem referendum esse constat, dubium adhuc est, quot codicibus interpositis Urbinatis verba ad codicem Vaticanum pervenerint. Quattuor enim saecula inter codicem Urbinatem et codicem Vaticanum exaratos intercesserunt, quae uno fortasse saltu transilienda non sunt. Certa tamen indicia codicem Vaticanum longius ab Urbinate removendum non esse docent.

In oratione VIII § 53/54 enim Urbinatis librarius homoeoteleuto post verbum q. e. προστάτας perductus omnia haec verba iteravit: νέμωσιν, αὐτοὶ δ' οὐκ οἰόμεθα τὴν αὐτὴν λήψεσθαι δόξαν τοῖς προεστῶσιν ἡμῶν. τοσοῦτον δὲ διαφέρομεν τῶν προγόνων, ὅσον ἐκεῖνοι μὲν τοὺς αὐτοὺς προστάτας. Quem quidem errorem corrector 1^{b} lineolis curvis in margine appositis significavit; nihilominus in Vaticano quoque tota haec particula repetita legitur. Quin etiam in ea orationis „de permutatione" parte, quae hunc locum excepit, eadem verba duplicata videmus.

Ex eadem oratione „de pace" alios quosdam locos affero, qui modo laudatum confirmant:

§ 25. ποιήσομεν Γ pr., ποιήσωμεν corr. 2: ποιησ μεν Δ pr., ο supplevit corr. 1^{a}.

§ 84. δεκελει . . νεστηκότος Γ pr. (erasae sunt 2 litterae),
ας
δεκελεισυνεστηκότος corr. 2: δεκελει [lacuna 9 litt.] κότος Δ pr., ασσυνεστη suppl. 1^{a}.

§ 90. *σιτοδίαις* Γ pr., *σιτοδείαις* corr. 1^b, *γρ. σιτοδοτίαις* in mg. add. 2: *σιτοδ αις* Δ pr., *ει* supplevit 1^a.

§ 131. *εξισωσουσιν* Γ pr., *εξίσωσοῦσιν* corr. 4 = Δ pr., *ἐξισώσουσιν* corr. 1^a.

E ceteris quoque orationibus exempla pauca quamvis non ita significantia arcessere liceat:

II 23. *διαθῆς* Γ pr., *διατίθῃς* litt. unc. in mg. add. pr.: in Δ syllaba *θῃς* in lacuna a correctore 2 videtur esse addita. 29. *χαίρειν* Γ pr., *διατελεῖν* litt. unc. in mg. add. pr.: in Δ *χαίρειν* in lacunam a correctore 2 insertum est. 32. *κτήματα* Γ pr., *κτητὰ* in mg. add. 3, *κτη . . τὰ* corr. 4: *κτη . . τὰ* Δ (duabus litt. eras.).

IV 91. *ζηλοῦντες* Γ pr. Δ pr.: *ζητοῦντες* Γ corr. 2, Δ corr. 1.

XIII 18. *δικεῖσθαι* Γ pr., *δ$\overset{α}{ι}$κεῖσθαι* corr. 4: *δ$\overset{α}{ι}$κεῖσθαι* in ras. Δ corr. 3. 21. *δικαιοσύνηι* Γ pr. Δ pr.; *ι* erasum in Γ et Δ.

Dubitatio enim, quae librarium codicis Vaticani manifesto continuit, commoveri non potuit, nisi ex duabus lectionibus altera eligenda erat. Geminatas autem lectiones, quas codex Urbinas praebet, per longam codicum seriem continuatas esse veri simile non videtur. Sed quominus codicem Vaticanum ex ipso codice Urbinate descriptum esse sumamus, copia lectionum ab Urbinate differentium prohibet, quod altero comprobabo argumento, cum de emendationibus correctoris primi dicturus sum.

Restat, ut eas orationum partes, quas codex Vaticanus in oratione „de permutatione“ exscripsit, tractem. Iudicium enim de ratione, quam inter Urbinatem et Vaticanum codices intercedere statuimus, eo turbari videtur, quod, cum in Urbinate verba ex orationibus II, IV, VIII in antidosi allata primis tantum atque ultimis verbis significata sint, codex Vaticanus totum orationum contextum exhibet. Nam cum codex Urbinas eo quidem, quem ex oratione „contra sophistas“ in antidosi laudavit loco, codices ΘΔ autem in omnibus orationibus in

antidosi excerptis singularem memoriam sequantur (cf. alteram huius dissertationis partem), simile quid in codice Vaticano exspectari potuit.

Sed in hac quoque parte codex Vaticanus nos fefellit, quia in antidosi textum codicis Urbinatis iteratum praebet. Quod arguit praeter generalem consensum locus ille orationis VIII § 53/54 in antidosi quoque duplicatus, cui auctoritatem addunt loci quidam ex ultimis verbis excerptorum illorum petiti. Codicis enim Vaticani vel potius archetypi eius librarius, qui verba orat. II § 14, VIII §§ 25 et 133, IV § 51, quibus orationum partes in antidosi citatae incipiunt, ex Urbinatis in antidosi memoria sumpsit, in orat. II § 39 et VIII § 56 hoc fonte neglecto in ipso Urbinatis textu exscribendo perrexit, quo haec discrepantia in codicem Vaticanum illata est:

II 39. *μεγάλων* Γ^a: *μεγίστων* $\Gamma\Delta^a$ (= $\Lambda\Pi\Theta^a$).

VIII 56. *δ' ἂν τὸ* Γ^a: *δ' ἄν με τὸ* $\Gamma\Delta^a$ (= $\Lambda\Pi\Theta^a A^a$). 56. *πράγμασιν γεγενημένας* Γ^a (= $\Lambda\Pi\Theta^a A^a$): *πράγμασιν ἐγγεγενημένας* $\Gamma\Delta^a$. 56. *ἐπιχειρήσαιμεν* Γ^a (= Θ^a): *ἐπιχειροίην* $\Gamma\Delta^a$ (= $\Lambda\Pi A^a$); sed *ροίην* in lacuna a corr. 2 postmodo additum.

Hoc tamen mirum est, quod verba orationis II eadem ratione in brevius contracta, qua ex codice Θ^a solo innotuerunt, in codicis Vaticani antidosi leguntur, cum codex Urbinas huius quoque partis initium tantum atque finem indicaverit. Quo demonstratum esse puto, librario illi codicem quendam vulgatae memoriae praesto fuisse, quem paucis lectionibus exceptis, quas infra commemorabo, hoc solo loco cognoscimus. Duobus autem locis librarius hunc codicem minus accurate respexit, cum in § 24 inepte adderet verba q. s.: *οὕτως ὁμίλει τῶν πόλεων πρὸς τὰς ἥττους* atque in § 29 haec verba in Θ^a omissa: *μηδεμίαν συνουσίαν εἰκῇ προσδέχου μηδὲ ἀλογίστως, ἀλλ'* retineret.

Quae cum ita sint, neminem contra me pugnaturum esse puto, si codicem Vaticanum Δ ex numero illorum codicum, qui ad Isocratearum orationum verba constituenda valent, delendum esse declaro. Studium igitur, quod in eum con-

vertimus, ad historiam tantum codicum pertinere potest, praesertim cum codex Ambrosianus *E* artissimis vinculis cum eo coniunctus sit. Atque hac de causa uberius de iis quoque agendum est, qui, ut codicem a lectionum corruptarum maculis liberarent, operam dederunt.

Quattuor autem correctores codicis Vaticani secernendi sunt, quorum tres totum codicem retractaverunt. Ex quibus primo loco nominandus est:

corrector primus (1) i. e. codicis librarius, qui et inter scribendum et post opus confectum verba ipsius errore depravata emendavit, cuius exempla nonnulla profero:

II 24. *σεαυτῶν* Δ^{α} pr., *ἑαυτῶν* corr. 1. 26. *ἐπιθυμεῖς* *Δ* pr., *ἐπιθυμῇς* corr. 1. 54. *δωρὰς* *Δ* pr., *δωρεὰς* corr. 1. 54. *ἀγωράζεται* *Δ* pr., *ἀγωράζετε* corr. 1.

IV 76. *τυγχάνει* Δ^{α} pr., *τυγχάνοι* corr. 1.

VIII 22. *δυνασταίαις* *Δ* pr., *δυναστείαις* corr. 1. 51. *ὀλειγαρχικοὺς* *Δ* pr., *ὀλιγαρχικοὺς* corr. 1. 71. *ἐπιθυμεῖν* *Δ* pr., *ἐπιθυμῶν* corr. 1. 81. *γνώσεσθαι* *Δ* pr., *γνώσεσθε* corr. 1.

Haec autem verba omissa prima manu suppleta sunt:

II 26. *καὶ κακίας* om. *Δ* pr. (= *ΔΠ*), in mg. add. 1. 31. *σὴν ἐπιμέλειαν* om. *Δ* pr. (= *Γ* pr.), in mg. add. 1.

VIII 21. *καὶ μετοίκων*: *καὶ* om. *Δ* pr., s. v. add. 1.

Sed variae quoque lectiones a librario in margine vel supra versum additae sunt, quas ex oratt. II, IV 51/99, VIII, XIII omnes exscripsi:

II 29. *χαίρειν* *Γ* pr. Δ^{α} pr.: *διατελεῖν* *Γ* litt. unc. in mg. add. pr. Δ^{α} in mg. 1.

IV 84. *ἐποίησαν* *Γ* pr. *Δ* pr. Δ^{α} pr.: *κατέλιπον* *Γ* in mg. corr. 4, *Δ* in mg. 1, Δ^{α} in mg. 1 (= *ΘΔ*). 97. *ἐμέ·λησαν* (*λ* eras.) *Γ* pr. Δ^{α} pr. (*ἐμελέτησαν* *Δ* pr.): *ἐτόλμησαν* *Γ* in mg. 4, *Δ* in mg. 1, Δ^{α} in mg. 1 (= $\Theta\Delta\Theta^{\alpha}\Delta^{\alpha}$).

VIII 137. *ὀκνήσουσιν* *Γ* pr. Δ^{α} pr.: *γρ. ὁμονοήσουσιν* *Γ* in mg. 4, Δ^{α} in mg. 1 (= $\Theta^{\alpha}\Delta^{\alpha}$).

XIII 16. *εἰς τοῦτο* *Γ* pr. *Δ* pr.: *ἐνταῦθα* *Γ* litt. unc. in mg. add. pr. *Δ* in mg. 1 (= *ΘΔΠ*). 21. *δικαιοσύνηι* *Γ* pr. *Δ* pr.: *ῃ* *Γ* s. v. add. 4, *Δ* corr. 1 (?).

Quas lectiones ex Urbinate profluxisse loco orationis II 29 considerato veri simile videtur, cuius lectio ex Urbinate solo nota est. Tria tamen librarii additamenta notavi, quae ad Urbinatem referri non possunt:

IV 60. *μὲν γεγονὼς* Δ^a pr. (= Γ), *ἦν* post *μὲν* add. 1 = $\Theta\Lambda\Theta^a\Lambda^a$.

VIII 52. *ἀλογίστως* Δ^a pr. (= Γ), *ὀλιγώρως* in mg. add. 1 = Θ^a. 133. *οὐδεὶς οὐδέτερον τούτων* Δ^a pr. (= Γ), *αὐτῶν* in mg. add. 1 = *οὐδεὶς τῶν αὐτῶν οὐδέτερον* Θ^a, om. *τούτων*.

Quo codicis Vaticani archetypum, quem inter codicem Urbinatem et codicem Vaticanum interponendum esse sumpsimus, cum exemplo quodam ex codicis Laurentiani Θ familia collatum esse comprobatur, id quod ex verbis orationis II in antidosi allatis supra iam cognovimus.

Subiungo correctorem 1ª, quem in oratione „de pace" sola atque uno antidosis loco deprehendi, qui cum librario confundi non potest, cum ductus elegantiores atque subtiliores atramento pallido exarati sint.

Atque plurimae correctiones eius et cum Urbinatis mutationibus et cum vulgatis lectionibus congruunt, quas hic reddo:

VIII 32. *οὔτε πρὸς δόξαν* om. Γ pr. Δ pr.: in mg. add. Γ corr. 4, Δ corr. 1ª (= $\Theta^a\Lambda^a$). 33. *τοὺς δ' ἄλλους ὧν οὐ* Γ pr. Δ pr.: *οὐδὲ γινώσκειν οὐδὲν* in mg. add. Γ corr. 4, Δ corr. 1ª (= $\Theta^a\Lambda^a$). 39. *τοῖς ἁμαρτανομένοις* Γ pr. Δ pr.: *ἐξ* in mg. add. Γ corr. 4, *τοῖς ἐξ* in ras. Δ corr. 1ª (= $\Theta^a\Lambda^a$). 44. *ἀλλ' ἀνθρώπους* Γ pr. Δ pr.: *αἱρούμεθα* in mg. add. Γ corr. 4, Δ corr. 1ª (= $\Theta^a\Lambda^a$). 46. *λυμαινόμεθα* Γ pr. Δ pr.: *δι' οὓς* in mg. add. Γ corr. 4, s. v. add. Δ corr. 1ª, tum hoc additamento deleto in mg. pos. *κείμενον δι' οὓς* (= $\Theta^a\Lambda^a$ pr.). 49. *καλῶς* Γ pr. Δ pr.: *κακῶς* Γ corr. 4, Δ corr. 1ª (= $\Theta^a\Lambda^a$). 90. *σιτοδίαις* Γ pr., *σιτοδείαις* corr. 1ᵇ (= Λ), *γρ. σιτοδοτίαις* in mg. add. 2: *σιτοδ αις* Δ pr., *ει* suppl. 1ª. 136. *μελέταις παρασκευαῖς* Γ pr., *ταῖς* s. v. add. 1ᵇ, *καὶ* s. v. add. 4: *μελέταις ταῖς παρασκευαῖς* Δ pr., *καὶ* s. v. add. 1ª (= $\Lambda\Theta^a\Lambda^a$). 137. *ὀκνήσουσιν* Γ pr. Δ pr.: *γρ. ὁμονοήσουσι* in mg. add.

Γ corr. 4, *Δ* corr. 1ª (= $Θ^α Δ^α$). 139. *ἀλλὰ* *Γ* pr. *Δ* pr.: *καὶ* s. v. add. *Γ* corr. 4, *Δ* corr. 1ª (=$Θ^α Δ^α$).

Quas ad codicis Vaticani archetypum atque eo ad Urbinatem redire colligo ex hoc loco: § 36. *φενακίζειν δυναμένων* *Γ* pr. *Δ* pr.: *ἡμᾶς* in mg. add. *Γ* corr. 4, s. v. *Δ* corr. 1ª (*φενακίζειν ὑμᾶς δυναμένων* $Θ^α Δ^α$), qui tamen momentum vix faceret, nisi hic locus suppeditaret, quo ad originem codicis Vaticani demonstrandam iam usus sum: § 84. *δεκελει . . νεστηκότος* *Γ* pr. (2 litt. eras.), *δεκελει^{ασ}συνεστηκότος* corr. 2: *δεκελει* [lac. 9 litt.] *κότος* *Δ* pr., *ασσυνεστη* supplevit 1ª.

Sed non praetereo id, quod duobus locis a correctore 1ª emendatis vulgatae lectiones inveniuntur. In § 52 enim verbis q. s.: *καθιστάμενοι οὓς* a correctore 1ª superscriptum est *οἷς*, quod codices *ΛΠ* exhibent, cum $Θ^α Δ^α$ haec verba § 52 *καὶ τοὺς αὐτοὺς* usque ad § 53 *προεστῶσιν ἡμῶν* omittant. In § 133 autem in antidosi exscripta corrector 1ª signo post *πολιτείαν* addito in superiore margine adscripsit: *κείμενον: ἢν οὖν ἀσκῆτε καὶ προσδέχησθε τοὺς χρηστοὺς ἀντὶ τῶν πονηρῶν, ὥσπερ καὶ* (*καὶ* om. $Δ^α$) *τὸ παλαιόν, βέλτιον ἕξετε χρῆσθαι καὶ τοῖς δημαγωγοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς πολιτευομένοις* = $Θ^α Δ^α$.

Quae lectiones ad eam opinionem nos adducunt, correctorem 1ª ipsum codicis Vaticani archetypum prae oculis habuisse, quem codicis Urbinatis varietate magna ex parte servata cum exemplo quodam ex codicis Laurentiani *Θ* familia collatum esse exposuimus; quamobrem correctorem orationis „de pace“ littera „a“ addita a librario distinxi. Ad archetypi collationem alias quoque nonnullas codicis *Δ* lectiones refero, quae cum vulgata contra Urbinatem conspirant (cf. p. 10. 11. 12):

IV 84. *ἐκείνων* $ΓΔ^α$: *ἐκεῖνοι* *Δ* = $ΘΛΘ^α Λ^α$.

VIII 38. *χρήσωμαι* $ΓΔ^α$: *χρήσομαι* *Δ* = $ΛΠΘ^α Λ^α$. 137. *εἴδωσιν* *ΓΔ*: *ἴδωσιν* $Δ^α$ = $ΛΘ^α Λ^α$.

XIII 20. *δυναμένου* *Γ*: *δυναμένους* *Δ* = *ΘΛ* pr.

At correctori 1ª librarii quoque munus suscipiendum erat in scripturae mendis tollendis, ut:

VIII 85. *προαστίων* Δ pr., *προαστείων* corr. 1ª. 87. *καὶ τ··* (*τὸν*? = Γ pr.) *ἀστυγειτόνων* Δ pr., *τῶν* in ras. corr. 1ª. 94. *κατέλιπον* Δ corr. 1ª, quod primum *ἀπέλιπον* fuisse videtur; librarius in mg. addiderat *κατ*.

Verba autem omissa adscripta sunt hic: 38. *ὥσπερ περὶ*: *περὶ* om. Δ pr., s. v. add. 1ª. 92. *ἃ καὶ*: *καὶ* om. Δ pr., add. 1ª. 103. *τοὺς δὲ χρωμένους ἀπολλυούσαις* om. Δ pr., s. v. add. 1ª. 120. *τυχὸν* om. Δ pr., in mg. add. 1ª. 134. *ἐκεῖνο καταμαθόντες, ὅτι μιᾶς μὲν* om. Δ pr., in mg. add. 1ª.

Atque duobus locis corrector 1ª verba adeo suo arbitratu mutasse videtur, scilicet in: 67. *ἀνηλώσασθαι* ΓΔ pr., *ἀναλώσασθαι* corr. 1ª, et 116. *τ·* (*τὰ*? = Γ corr. 2) *πόλῃ τούτῳ* Γ corr. 2, Δ pr., *τῳ* in ras. corr. 1ª, nisi forte hae mutationes correctori secundo debentur.

Venio ad correctorem secundum (2), qui ductibus paululum negligentioribus atque atramento haud ita fusco usus totum codicem perserutatus est, oratione VIII fortasse exempta, in qua certum eius vestigium non inveni. Atque primum librarii erroribus, qui non pauci supererant, delendis animum advertit, cum ab eo profectae sint emendationes hae:

II 20. *δαπανημένων* Δ pr., *δεδαπανημένων* corr. 2.

XIII 2. *γιγνώσκειν* Δ pr., *προγιγνώσκειν* corr. 2.

IV 96. *οἱ τ' ἦσαν* Δ pr., *οἷοί τ' ἦσαν* corr. 2. 97. *αὐτοῖς ὠθήσεσθαι* Δ pr., *αὐτοὶ σωθήσεσθαι* corr. 2.

Verba quoque, quae librarius neglexerat, addidit:

II 24. *διανοίας* usque ad *σωτηρίας* om. Δª pr., in ras. 8—10 litt. add. 2. 32. *ὁ μὲν γὰρ θνητὸς, ἡ δ' ἀθάνατος* om. Δª pr., in mg. add. 2.

IV 55. *τῇ καδμείᾳ*: *τῇ* om. Δ pr., s. v. add. 2. 65. *ἄν τις* om. Δ pr., s. v. add. 2. 78. *ἀπ' ὀλίγων συνθημάτων* om. Δ pr., in mg. add. 2.

Neque in eo substitit, sed suo arbitrio passim verba, quae corrupta esse putabat, correxit, quod ex his lectionibus colligo:

IV 73. *τοῦτο καὶ μᾶλλον* Δ^a pr.: *τοῦτο μᾶλλον* in ras. corr. 2. 77. *ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀποθνήσκειν* Δ^a pr.: *τῆς αὐτῶν* in mg. add. 2. 78. *τοὺς νόμους* Δ^a pr.: *μὲν* s. v. add. 2.

XIII 6. *συμβόλαια* Δ pr.: *σύμβολα* corr. 2.

Ceterum dubitari nequit, quin alterum Isocratearum orationum codicem adhibuerit, quem a vulgatae parte stetisse nonnullis ex magno lectionum numero comprobo:

IV 55. *τὴν δὲ πόλιν* Δ^a pr.: *τὴν δ' ἡμετέραν πόλιν* corr. 2 = $\Theta^a\Lambda^a$. 57. *εἶχε* Δ pr.: *κείμενον: καὶ νῦν οὐκ ἀδίκως ἀμφισβητεῖ τῆς ἡγεμονίας* in mg. add. 2 = $\Theta\Lambda$, qui tamen *περὶ τῆς ἡγεμονίας* exhibent. 60. *μὲν γεγονὼς* Δ pr.: *μὲν γεγονὼς ἦν* corr. 2 = $\Theta\Lambda\Theta^a\Lambda^a$. 66. *πρότερον πειράσομαι* Δ pr. (= Θ^a): *πρότερον διῆλθον πειράσομαι* corr. 2 = $\Theta\Lambda\Lambda^a$. 70. *τοσοῦτον* Δ pr.: *διὰ τὴν τότε στρατείαν* in mg. add. 2 ex $\Theta\Lambda$: *διὰ τὴν τότε γεγενημένην στρατείαν*. 91. *ἀγωνι[ῶντες]* Δ pr.: *ἀγωνιζόμενοι* corr. 2 = $\Theta\Lambda$. 91. *προαγαγέσθαι* Δ pr.: *προσαγαγέσθαι* corr. 2 = $\Theta\Lambda$. 92. *καὶ κατασκευάσαντες τὰ περὶ τὴν πόλιν* om. Δ^a pr. (= $\Gamma\Theta\Lambda$): in mg. add. 2 = $\Theta^a\Lambda^a$. 99. *τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν* Δ^a pr.: *μᾶλλον* in mg. add. 2 ex $\Theta^a\Lambda^a$: *μᾶλλον τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν*.

XIII 2. *εἰληφὼς* Δ pr.: *σχὼν* in mg. add. 2 = $\Theta\Lambda$ 5. *παρὰ μὲν ὧν* Δ pr.: *πὰρ' ὧν* corr. 2 = $\Theta\Lambda$. 10. *τηλικοῦτο* Δ pr.: *τηλικοῦτον* corr. 2 = $\Theta\Lambda$. 13. *μετὰ τοῦ καινῶς ἔχειν* Δ pr.: *γρ. ἱκανῶς* in super. mg. add. 2 = $\Theta\Lambda$. 19. *ὑπόσχεσιν* Δ pr.: *ὑπόθεσιν* in mg. add. 2 = $\Theta\Lambda$. 21. *συμπαρ . . . . . . σασθαι* Δ pr. (= *συμπαρακελεύσασθαι* Γ): *συμπαρασκευάσασθαι* in ras. corr. 2 = $\Theta\Lambda$.

Sed cum his lectionibus comparatis originem varietatum in universum quidem ad vulgatam redire comprobatum sit, codicem collatum ex Laurentiani Θ familia fuisse contendere licet paucis lectionibus in medium prolatis:

IV 61. *γενόμενος* Δ pr.: *γενομένοις* corr. 2 = Θ. 79. *ὁπότεροι* Δ pr.: *τοὺς ἑτέρους* in ras. add. 2 = Θ. 81. *ἐπὶ ταῖς δυναστείαις* Δ pr.: *αὐτῶν* s. v. add. 2 = Θ. 93. *εἰσβάλλειν* Δ pr.: *εἰσβαλεῖν* corr. 2 = Θ corr. 1 (*ἐμβαλεῖν* Θ pr. Λ^a). 96. *πρὸς ἑκατέραν* Δ pr., Δ^a pr.: *τὴν δύναμιν* add. Δ corr.

2 = Θ, τὴν δύναμιν, ἀλλὰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρας add. Δ^a corr. 2 = Θ^a, qui tamen habet ἀμφοτέρους.

VIII 45. ἀκούσωμεν] ἀκο . . ωμεν Δ^a pr.: υ in ras. 2 litt. corr. 2 = Θ^a. 133. ἐπανορθωσόμεθα Δ^a pr. (= Γ^a): ἐπανορθωσαίμεθα corr. 2 = Θ^a. 136. τοῦ μηδὲν Δ^a pr.: τῷ μηδὲν corr. 2 = $\Theta^a\Lambda$ corr. 1.

XIII 17. εἶναι καὶ δεῖν Δ^a pr.: διελθεῖν add. 2 = Θ^a. 22. ῥᾳδίως οἶμαι Δ pr.: ἂν in ras. add. 2 = Θ.

Contra duos locos inveni, qui cum codice Θ pugnant:

XIII 15. ζητεῖν Δ pr.: ζῆν in mg. add. 2 = Λ. 17. εἶναι καὶ δεῖν Δ pr.: διελθεῖν in mg. add. 2 = Θ^a (εἶναι καὶ δεῖ ΘΛ pr., ἔστι καὶ δεῖ Λ corr. 1 Π).

Sed haec differentia momentum non facit, quia omnes eiusdem familiae codices leviter inter se discrepant, praesertim cum corrector 2 etiam finem orationis „de permutatione“ a librario omissum ex libro quodam cum codice Θ familiaritate coniuncto suppleverit. Sed dixerit quispiam omnes has varietates ex codicis Vaticani archetypo esse haustas, quem cum codice quodam ex Laurentiani Θ familia comparatum esse constet. At multitudo lectionum impedit, quominus correctorem secundum ipsum codicis Vaticani archetypum adiisse putemus, cum correctores 1 et 1^a in varietatibus adscribendis tantam lectionum differentium copiam omnino fere neglexisse non sit veri simile.

Corrector tertius (3) denique paucis absolvi potest. Ea enim, quae correxit, accuratiore tractatione digna non sunt, cum ubivis libidine ductus sit. Mitto verba, in quibus librarii menda correxit excepto hoc uno VIII 118. πελτ . . τῶν Δ pr. (cf. πέλτας τῶν E), πελταστῶν corr. 3, quod singularitate scripturae delectat: enumero ea, quibus genuinam lectionem videtur assecutus esse:

XIII 16. μίξασθαι codd.: μιξ . . . . . Δ pr., μίξαι corr. 3 (μῖξαι Plan. et ex Cor. ci. Bekk.).

VIII 81. λυπήσοντα codd. = Δ pr., λυπήσαντα corr. 3. Cobet. Blass. 84. ἐξαμαρτάνοντας codd. = Δ pr., ἐξαμαρτόντας corr. 3. edit. 133. ποιοίμεθα ΓΔ pr., ποιώμεθα corr. 3.

(= Δ) edit. 142. εἴπερει βουλόμεθα ΓΔ pr., εἴπερ βουλόμεθα corr. 3 (= Δ) edit.

Ceteris locis, quibus ingenium exercuit, superflue correctoris munere functus est, neque facere possum, quin florilegium correctionum hic addam:

II 49. ἀκουστοὺς: ἀκουστὸς Δ pr., ἀκουστὰς corr. 3 (Cobet).

IV 57. ἧττους αὐτῶν Δ pr., ἧττους αὐτοῦ corr. 3. 68. νομίζοντες om. Δ pr., δοκοῦντες in mg. add. 3.

VIII 21. ὑποδεχομένους Δ pr., ἀποδεχομένους corr. 3. 88. φρατρίας Δ pr., φατρίας corr. 3. 120. ὧν Δ pr., ἃς corr. 3. 134. ὁμοίως ὥσπερ Δ: ὁμοίωσπερ ΓΔ pr., περ del. 3.

Quae cum ita sint, totum codicem excutere nihil attinet.

Codex Ambrosianus O. 144 (non 244) = *E*.

Praeter codicem Urbinatem codex Ambrosianus *E* magni aestimabatur, qui bombycinus saeculo XV ineunti tribuendus videtur. Cuius foliis 275, quae 23½ cm. alta, 16½ cm. lata constanter 31 versus excipiunt, secundum titulum „Isocratis orationes et epistolae, Aristidis orationes aliquot, canones apostolorum“ continentur. 205 folia autem Isocratis orationes et epistulas praebent, quae eundem atque codex Vaticanus ordinem sequuntur, quocum codex Ambrosianus etiam orationibus in Euthynum, in Callimachum, de bigis omissis convenit. Foliorum numeros exscribere inutile videtur, cum paululum in orationibus quidem cum codice Vaticano discrepent; epistularum autem in cod. Vat. Themistii orationibus disiunctarum numeri comparari non possunt.

Post folium vacuum interiectum folia 207—271 Aristidis orationes cum scholiis complectuntur, quibus in f. 272/74 „κανόνες τῶν ἱερῶν καὶ θείων ἀποστόλων“ adnexi sunt; totius codicis finem facit f. 275, quod in parte aversa Isocratearum orationum epistularumque indicem exhibet. Trium autem codicis partium, Isocratis, Aristidis, canonum librarii seiungendi sunt, quamquam temporibus haud multum diversis addicendi videntur.

Codici eo tempore, quo conglutinatus est, octo folia chartacea anteposita sunt, quorum primum tegumento agglutinatum, quintum evulsum est. Secundum praeter titulum supra commemoratum haec verba continet: „Codex ante annos ducentos plus minus scriptus, optimae notae, ex insula Chio aduectus. 1606. Fuit ex libris Michaelis Sophiani.“

Qui Sophianus eruditissimus in insula Chio natus circa annum 1565 Patavii vita decessit [1]), cuius ex bibliotheca alii quoque libri manuscripti anno 1606 in bibliothecam Ambrosianam translati sunt.

Antequam codex simplici membrana tegeretur, subtili refectione opus erat; margines enim foliorum lacerati charta agglutinata firmati atque circumcisi sunt, quo factum est, ut ex iis, quae in margine notata erant, nonnulla interirent.

Isocratis orationes atque epistulae in 25 quaternionibus octonorum foliorum scriptae sunt, ad quos duo et quattuor folia accedunt. In f. 205ᵇ subscriptionem prima manu adiectam inveni, quam ut totam explicarem, mihi non contigit. Ad tempus autem, quo codex exaratus sit, definiendum nihil adiuvare videtur.

Altera codicis pars, quae Aristidem exhibet, 8 quaterniones atque praeterea unum folium continet, quod a quaternione pleno discissum in codice nunc agglutinatum est. Codicem autem Aristidis mancum esse ex ultimis quoque verbis his „*ὃς τοσοῦτον ἅπαντας*“ intellegitur. Extrema totius codicis folia, quae canones apostolorum atque indicem Isocrateum exceperunt, agglutinata sunt.

Quae codex Isocrateus passus sit, antequam cum Aristide coniungeretur, ex numeris, quibus quaterniones significati sunt, cognoscitur. Nonnullis enim foliis, quae refectio illa non attigit, quaternionum numeri servati sunt: *κ′* (f. 73), *κα′* (f. 81), *κϛ′* (f. 121), *κζ′* (f. 129), *κη′* (f. 137), *κθ′* (f. 145), *λα′* (f. 161),

1) cf. Bibliographie Hellénique, par Émile Legrand, tome second, p. 168/176. Paris 1885. „Michel Sophianos mourut très peu de temps (quelques mois tout au plus) avant Benoit Varchi, qui succomba, en 1565, à une attaque d'apoplexie“.

λβ' (f. 169), λϛ' (f. 201). Quo codicem Isocrateum, priusquam cum Aristide uno volumine comprehensus est, cum alio quodam codice compositum fuisse demonstratur. Sed primus numerorum ordo hic non fuit, cum sub numeris allatis passim dignoscantur vetustiores iis temporibus adscribendi, quibus codicem Isocrateum alius liber non praecedebat; etenim sub numero λβ' (f. 169) perspicitur κβ'; sub λϛ' (f. 201): κϛ'; praeterea priorum numerorum vestigium his locis inveni: sub κα': ια'; sub κζ': ιζ'; sub κϑ': ιϑ'; sub λα': κα', qui a librario foliis videntur esse adiecti.

Postquam codex restauratus atque conglutinatus est, folia in superiore angulo dextro numeris graecis ordinata sunt. Sed post Isocratem absolutum scriba non nisi quintum quodque folium significavit, quo munere tanta cum indiligentia functus est, ut folium ter transiret, qua de causa numerum σμε' = 245 in folio 248 demum notavit. Quo vitio abstinuit is, qui folia nuper plumbo eodem loco quo prior numeris arabicis instruxit.

De iis, qui codicem emendare studuerunt, postea agam, cum id primum quaerendum videatur, unde codex Ambrosianus pendeat. Quod eo accuratius tractandum mihi proposui, quo ampliorem locum codex Ambrosianus adhuc in Isocratis memoria constituenda obtinet.

Id enim constare videbatur, codicem Ambrosianum ad eundem atque Urbinatem archetypum redire, ut Urbinatis lectiones Ambrosiani consensu firmari possent. De quo viri docti vel eam ob causam honorifice existimabant, quod Mustoxydes anno 1812 orationem „de permutatione“ ex eo primus totam ediderat. Idem comprobari videbatur argumentis, de quibus ad codicem Vaticanum egi, orationum ordine mutato atque oratione „de bigis“ omissa. Sed maius etiam momentum fecerunt varietates fere innumerae, quas cum vulgata saepius convenientes etiam strenui vulgatae contemptores respexerunt, quippe qui Urbinatis textum e codice Ambrosiano corrigi posse arbitrarentur. Qua ratione commotus Baiterus haec verba scripsit: „Necessitas eum totum excutiendi ne

Urbinate quidem sublata est". [1]) Quae tamen sententia ferri non potuisset, nisi codex Urbinas ex Bekkeri collatione parum notus fuisset, quod ex iis orationum I, IV 51/99, VIII, XIII lectionibus cognoscitur, quae adhuc e codice Ambrosiano quidem innotuerunt, sed eaedem in Urbinate exhibentur.

I 2. *ὑμᾶς ΓΕ.* 11. *γινόμενον Ε: τινόμενον Γ* pr., *γινόμενον* corr. 2. 12. *οὐ συνατὸν Ε: δυνατὸν Γ* pr., *οὐ* s. v. add. 2. 26. *ἀτυχοῦσι(ν) μὲν ΓΕ.* 35. *ὑπὲρ τῶν σεαυτοῦ Ε: ὑπὲρ σεαυτοῦ Γ* pr., *τῶν* s. v. add. 2.

IV 62. *τοσαύτην εὐδαιμονίαν κατεκτήσαντο ΓΕ.* 82. *τοιαύταις ΓΕ.*

VIII 32. *πράττειν βέλτιον ΓΕ* (om. *τῶν ἄλλων*). 37. *πότερα ΓΕ.* 65. *ὑμῶν ΓΕ.* 72. *ἀλλήλοις ΓΕ.* 100. *φλειασίους ΓΕ.*

XIII 13. *καὶ τοῦ καινῶς ἔχειν ΓΔΕ.*

Aliis quoque locis, quibus codex Ambrosianus ab Urbinate distare existimabatur, codices *ΓΕ* consentiunt:

IV 57. *ἥττους αὐτῶν Γ, ἥττους αὐτῶν ΕΔ$\Theta^a$$\Delta^a$: ἥττους* usque ad *μείζω* om. *Θ, ἥττους αὐτοῦ Δ* corr. 3. 68. *ἔγκλημα ΓΕ: ἐγκλήματα ΘΔ$\Theta^a$$\Delta^a$.* 82. *περὶ δὲ ΓΕΘ: πρὸς δὲ Δ$\Theta^a$$\Delta^a$.* 83. *τὴν σύμπασαν ἑλλάδα ΓΕ: τὴν ἑλλάδα σύμπασαν ΘΔ, τὴν ἑλλάδα πᾶσαν $\Theta^a$$\Delta^a$.*

VIII 32. *ὅσην ΓΕ$\Theta^a$$\Delta^a$: ὅσονπερ ΔΠ, ὅσηνπερ* edit. 52. *καθιστάμενοι οὓς ΓΕ: καθίσταμεν οἷς ΔΠ.* 68. *συμφέρει ΓΕ: συμφέρον Δ.* 100. *τὴν ἀργείαν ΓΕ: τὴν ἀργείων Δ.* 102. *ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ΓΕΔ: ταύτης* add. edit. 129. *ἡμᾶς ΓΕ: ὑμᾶς Δ.* 133. *ποιούμεθα ΓΕ: ποιώμεθα Δ.* 140. *σωτηρίας ΓΕΔΔ^a: σωτῆρας Θ^a.*

Errores autem non solum ad codicem Urbinatem attinent, cum ne Ambrosianus quidem accurate excussus sit. Nam in orationibus IV 51/99 et VIII lectiones quasdam ex codice Ambrosiano petitas esse viri docti putabant, quas neque in Ambrosiano inveni, neque ex alio quodam codice, uno excepto loco cognitas habeo:

---

1) Isocratis Panegyricus ed. Spohn; edit. II curavit J. G. Baiterus. Lips. 1831. praef. p. XXIX.

IV 71. *οἰομένων εἶναι* E^a (non om. *εἶναι*). 76. *αὐτὰ τυγχάνοι* E (non *τυγχάνει* = $\varDelta^a$ pr., corr. inter scrib.). 90. *μέγα φρονήσαντα* E^a (non om. *μέγα* = $\varDelta^a$). 94. *προσλάβοι* E^a (non *προσλάβοιεν*). 95. *γενομέναις* E^a (non *γενομένας*).

VIII 25. *τῶν κακῶν* E^a (non om. *τῶν*). 39. *ἀγνοούσαις* E (non *ἐννοούσαις*). 44. *μετ᾽ ἐκείνων* E^a (non *μετ᾽ ἐκείνου*). 142. *εἴπερει βουλόμεθα* E^a (non *εἴπερ ἐβουλόμεθα*).

Addo eas lectiones, quibus codex Ambrosianus cum vulgata congruere dicebatur, cum Urbinatem sequatur. Inter quas non numero lectiones, quae in Blassianae editionis apparatu in universum antidosi adscriptae sunt, quamvis ad E^a quoque referri possint.

II 17. *ὀρθῶς* $\Gamma E^a \varDelta \Theta^a$: *καλῶς* Π. 20. *θῦμα τοῦτο κάλλιστον εἶναι* ΓE^a: *τοῦτο θῦμο κάλλιστον εἶναι* Θ^a (*τοῦτο εἶναι θῦμα κάλλιστον* $\varDelta \Pi$). 29. *ψευδῶς διαβάλλοντας* $\Gamma E^a \varDelta \Pi$: *ψευδῶς* om. Θ^a. 29. *ἢ τῶν* ΓE^a: *ἢ καὶ τῶν* $\varDelta \Pi \Theta^a$. 31. *γιγνομένους* $\Gamma E^a \varDelta \Pi$: *γεγενημένους* Θ^a. 36. *καλῶς τεθνάναι* $\Gamma E^a \varDelta \Pi$: *τεθνάναι καλῶς* Θ^a.

III 6. *ἅπαντα* $\Gamma^a E^a$: *πάντα* Θ^a.

IV 54. *ἡμῖν* $\Gamma E E^a$: *ἡμῶν* $\Theta \varDelta \Theta^a \varDelta^a$. 56. *εὐεργέτησεν* $\Gamma E \varDelta^a$: *εὐηργέτησεν* $\Theta \varDelta \Theta^a$. 64. *συντομώτερον* $\Gamma E \Theta \varDelta^a$: *συντομωτέρως* $\varDelta \Theta^a$. 65. *πελοποι⟨ν⟩ησίους* $\Gamma E^a \Theta \varDelta \Theta^a$: *πελοποννησίων* $\varDelta^a$. 65. *ἡγεμόνας τοὺς* $\Gamma E \Theta \varDelta$: *ἡγεμόνας τῶν* $\varDelta^a$ (*ἡγεμόνας* Θ^a). 66. *μεγίστων* $\Gamma E^a \Theta \varDelta \Theta^a$: *μεγίστων στὰς* $\varDelta^a$. 68. *ἐλάττω τεκμήρια* $\Gamma E \Theta^a \varDelta^a$: *ἐλάττω τούτων τεκμήρια* $\Theta \varDelta$. 73. *τοῖν πολέοιν ταύταιν* Γ corr. 4 $E E^a$: *ταῖν πολέοιν ταύταιν* $\varDelta \varDelta^a$, *τοῖν πολέοιν* (*πόλοιν* Θ) *τούτοιν* Θ pr. Θ^a, *ταῖν* ex *τοῖν* Θ corr. 1. 74. *δέτι* (= *δ᾽ ἔτι*) ΓE^a: *δὲ* $\Theta^a \varDelta^a$ (*δέ τινα* $\Theta \varDelta$. 82. *ὑπερβεβληκότας* $\Gamma E \Theta \Theta^a \varDelta^a$: *ὑπερβεβηκότας* $\varDelta$. 87. *μάχη* $\Gamma E^a \Theta \Theta^a$: *καὶ μάχη* $\varDelta$ (*μάχην* $\varDelta^a$). 91. *ἐν τοῖς πεζοῖς* codd. = E: *ἐν πεζοῖς* ς. 92. *ἔτι πλέον* $\Gamma E \Theta \varDelta^a$: *ἐπὶ πλέον* $\varDelta$ (*ἔτι πλεῖον* Θ^a). 93. *τῶν ἄλλων* $\Gamma E E^a$: *τῶν δ᾽* (*δὲ* $\varDelta$) *ἄλλων* $\Theta \varDelta \Theta^a \varDelta^a$. 98. *ἐστὶν εἰπεῖν* codd. = E^a: *εἰπεῖν ἐστὶ* ς.

VIII 25. *οὐ μόνον* $\Gamma E^a \varDelta \Pi \Theta^a$: *μὴ μόνον* $\varDelta^a$. 26. *ἐν τούτοις* $\Gamma E^a \varDelta \Pi$: *ἐν τοῖς τοιούτοις* $\Theta^a \varDelta^a$. 29. *διαπράξασθαι* codd. = $E^a \Theta^a$: *διαπράξεσθαι* Cor. Schn. Bl. 30. *καὶ μὴ*

ΓE^a ΔΠΘ^a: *καὶ μηδενὸς Δ^a*. 33. *ὧν οὐ βέλτιον ΓE^a ΔΠ*: *ὧν βέλτιον Θ^a Δ^a*. 49. *ἀλλ' οὐκ ἂν ΓE^a ΔΠ*: *ἂν* om. *Θ^a Δ^a*. 123. *φυγὰς καὶ τὰς ΓE*: *καὶ* om. *Δ*. 135. *ἡγῆσθε ΓE^a* (*ἡγεῖσθε EΔ*): *ποιῆσθε Θ^a*, *ποιήσασθε Δ^a*, *ποιήσησθε Ξ^a*. 135. *διδόασιν ΓE^a Θ^a*: *παραδιδόασιν Δ^a* (*ἐνδιδόασι Δ* corr. 2).

Qua ratione cum probaverimus, codicem Ambrosianum cum codice Urbinate plane convenire, quaestio nascitur, quibus vinculis codex *E* cum codice *Δ* coniunctus sit.

Affinitatem autem praeter verba in codd. *Δ^a* et *E^a* ad orationis II § 24 et § 29 contextum in *Θ^a* traditum addita (cf. p. 19) omnes fere codicis *Δ* varietates in *E* quoque exstantes arguunt, cum nonnullae differentiae calami lapsu in *Δ* illatae a codicis *E* librario sublatae sint:

II 23. *ποιεῖσθαι ΓE*: *ποιειεῖσθαι Δ*. 36. *μέμνησο ΓE^a*: *μεμνηστο Δ^a*. 44. *ἔσπευσαν Γ* corr. 2, *E*: *εὔσπευσαν Δ*.

VIII 38. *τοῖς βαρβάρους Γ* pr., *τοὺς βαρβάρους* corr. 4; *τοῖς βαρβάροις E* pr., *τοῖς βαρβάρους* corr. 1: *τοῦ* (?) *βαρβάρους Δ* pr., *τοὺς βαρβάρους* corr. 3. 55. *σοφωτέρους ΓE^a*: *σοφοτέρους Δ^a*. 95. *ἑπτακοσίοις ΓE*: *ἑπακοσίοις Δ*. 95. *ἔτεσιν ΓE*: *ἔετεσιν Δ*. 128. *ὥστ' ΓE*: *ὥσστ' Δ*.

IV 83. *ὑπὲρ ΓE^a*: *οἱ πὲρ Δ^a*.

Maioris momenti tres lectiones videntur esse:

VIII 9. *ὑμᾶς ΓE*: *ἡμᾶς Δ*. 15. *ἢν μὴ καὶ ΓE*: *ἢν καὶ μή*. 22. *διὰ πρεσβείας ῥᾳδίως ΓE*: *ῥᾳδίως διὰ πρεσβείας Δ*.

Sed varietates §§ 9 et 15 non multum a scripturae erroribus abesse iam supra p. 11 docui, ut librarius, si sententiam respiceret, facile ad Urbinatis lectionem redire posset. Transmutationi autem verborum § 22 auctoritatem tribuere nolim, cum duobus locis idem acciderit:

IV 72. *ἡγουμένων ἔχειν ΓΔ*: *ἔχειν ἡγουμένων E*.

VIII 41. *τοὺς λόγους ποιεῖσθαι ΓΔ*: *ποιεῖσθαι τοὺς λόγους E*.

Quare lectionum illa discrepantia non prohibemur, quominus codicem Ambrosianum ex codice Vaticano descriptum esse putemus. Nam codex Vaticanus ex codice Ambrosiano originem ducere vel propterea non potuit, cum intellegi

nequeat, quam ob rem librarius codicis Vaticani orationis „de permutatione" finem omiserit, quem in codice Ambrosiano uno tenore additum videmus.

Itaque codicem Ambrosianum aut ad ipsum Vaticanum aut ad eius archetypum referendum esse elucet. Atque sunt lectiones quaedam diversae, quae ad codicis Vaticani archetypum redire Ambrosianum probare videantur. Sed cum plerisque locis differentias librarii neglegentia effectas esse manifestum sit, quod passim correctionibus primae manus confirmatur, nonnullae lectiones diversae ea de causa commemoratione dignae sunt, quia cum vulgata congruunt memoria:

II 48. *φύσιν τὴν ΓΔ*: *τὴν* om. *E* = *Λ*.

VIII 41. *τοὺς λόγους ποιεῖσθαι ΓΔ*: *ποιεῖσθαι τοὺς λόγους E* = *ΛΠΘ*^{α}*Λ*^{α}. 89. *τὰς τυραννίδας ΓΔ*: *τὰς* om. *E* = *Λ*. 91. *πόνους καὶ ΓΔΛ*: *καὶ* om. *E* = *ς*. 100. *γῆν τὴν κορινθίων ΓΔΛ*: *γῆν τῶν κορινθίων E* = *ς*. 135. *ἡγῆσθε ΓΔ*: *ἡγεῖσθε E* = *Λ*.

Attamen his lectionibus probandi vim concedere non possum: articulus enim neglectus nihil valet, quoniam his locis idem occurrit:

II 9. *τὰ συμπίπτοντα ΓΔ*: *τὰ* om. *E* pr., s. v. add. 1.

VIII 39. *ἀλλὰ τὴν τὸ ΓΔ*: *τὴν* om. *E*; omissa autem *καὶ* particula cum gravioribus neglegentiis comparari potest:

II 52. *μηδὲν ὢν ΓΔ*: *ὢν* om. *E* pr., s. v. add. 1.

IV 71. *οἰομένων εἶναι ΓΔ*: *οἰομένων* om. *E*.

VIII 38. *ἐμὸν μὲν οὖν ΓΔ*^{α}: *μὲν* om. *E*^{α} pr., s. v. add. 1. 101. *ἀληθέστερα* om. *E*. 143. *μὴ τολμῶντες ΓΔ*: *μὴ* om. *E* pr., s. v. add. 1.

Praeterea, cum verborum transmutationes iam attigerim, ad mendorum naturam acrius designandam nonnullos errores haud ambiguos exempli gratia affero:

II 54. *παρήνεκα ΓΔ*: *παρήνεγκα E*.

VIII 11. *ὑμᾶς ΓΔ*: *ἡμᾶς E* (cf. *οὐδὲν ἂν πάθοιτε τοιοῦτον*). 14. *κωμῳδοδιδασκάλοις ΓΔ*: *κωμῳδιδασκάλοις E*. 92. *τῆς αὐτῶν ΓΔ*: *τῆς αὐτῆς E*. 106. *ἁμαρτάνοντας ΓΔ*: *ἐξαμαρτάνοντας E*. 145. *καὶ τὰ τῶν ΓΔ*: *κατὰ τῶν E*.

Paucae tamen varietates remanent, quibus auctoritas quaedam inesse potest:

II 22. ad λόγους ἤ Δ in textu habet signum a correctore 2 additum, cui tamen nullum neque in margine, neque supra versum additamentum respondet: λόγους μᾶλλον ἤ $E = \Gamma$ corr. 4 $\Delta^{a} E^{a} \Theta^{a}$.

IV 96. ἐμπιμπραμένους Δ^{a}: ἐμπι πραμένους E^{a}. 97. αὐτοῖς ὠθήσεσθαι Δ^{a} pr., αὐτοὶ σωθήσεσθαι corr. 2: αὐτοὶ ὠθήσεσθαι E^{a}.

Nihilominus his lectionibus, quamvis primo quidem obtutu iudicium turbare videantur, mihi persuasum non esse confiteor, cum ex ipso codice Vaticano aliquo modo explicentur. Etenim in oratione II 22, quamquam verbum μᾶλλον in textu non invenitur, signo adscripto lectio quaedam diversa indicatur. Quae cum in oratione „de permutatione“ legatur, inde in orationem ad Nicoclem inseri potuit. Quod ad antidosis ἐμπι πραμένους pertinet, ad ipsius Panegyrici locum provoco, ubi librarius cum codicem Vaticanum secutus primum ἐμπιμπραμένους exaravisset litteram μ postea delevit. Notandam denique lectionem § 97: αὐτοὶ ὠθήσεσθαι insigne librarii socordiae exemplum esse existimo, quam supra haud paucis locis comprobavi.

Quo cum codicis Ambrosiani originem ad codicem Vaticanum redire posse demonstraverim, idem indiciis quibusdam adventiciis confirmem. In orationis II 14 verbis in antidosi excerptis cod. E^{a} haec habet: κάλιστα δ᾽ ἂν, cum in ceteris codicibus μάλιστα δ᾽ ἂν legatur, excepto codice Vaticano, in quo librarius haec sola scripsit ἄλιστα δ᾽ ἂν, littera *M* supplenda rubricatori relicta, qui tamen ad hunc locum non penetravit. Neque longe abest lectio or. VIII 35: προηρημένων Γ (προαιρουμένων ΘΔ): προ·ρημένων Δ, littera η a correctore quodam erasa: προειρημένων *E*, quacum conferas duos hos locos eiusdem orationis: VIII 22. κερσουλέπτην Δ pr. (κερσοβλέπτην corr. 3): κερσοκλέπτην *E*. 85. ἐμφρονεστέρους ΓΔ: ἐμφανεστέρους *E* (φρ in Δ litt. coalitis expr.)

Ex ipso autem codice Vaticano Ambrosianum pendere, correctionibus codicis Δ evincitur, quas codice *E* receptas legimus. Et primum quidem correctorem, qui archetypo nisus menda inter scribendum exorta delevit, in cod. Ambrosiano ubique offendimus, iis quoque lectionibus, quae in Δ prima manu in margine adscriptae sunt, non nisi in margine additis.

II 29. *χαίρειν* Δ^{α} pr. E^{α} pr.: *γρ. διατελεῖν* in mg. add. 1.

IV 84. *ἐποίησαν* Δ pr. *E* pr. Δ^{α} pr. E^{α} pr.: *γρ. κατέλιπον* in mg. add. 1. 97. *ἐμελέτησαν* Δ pr. *E* pr., *ἐμέλησαν* Δ^{α} pr. E^{α} pr.: *γρ. ἐτόλμησαν* in mg. add. 1.

VIII 52. *ἀλογίστως* Δ^{α} pr. E^{α} pr.: *γρ. ὀλιγώρως* in mg. add. 1. 137. *ὀκνήσουσιν* Δ^{α} pr. E^{α} pr.: *γρ. ὁμονοήσουσι* in mg. add. 1.

Ex iis autem locis, quos corrector 1^{a} emendavit, aegre has quinque lectiones elicui, quae in cod. Ambrosiano non occurrunt:

VIII 52. *καθιστάμενοι οὓς* Δ pr. *E*: *οἷς* s. v. add. Δ corr. 1^{a} = $\Delta\Pi$. 67. *ἀνηλώσασθαι* Δ pr. *E*: *ἀναλώσασθαι* Δ corr. 1^{a}. 116. *τ· (τὰ E) πόλη τούτω* Δ pr. *E*: *τῷ πόλη τούτῳ* Δ corr. 1^{a}. 131. *ἐξίσωσοῦσι* Δ pr. *E*: *ἐξισώσουσι* Δ corr. 1^{a}. 136. *τοῦ μηδὲν* Δ pr. *E*: *τῷ μηδὲν* Δ corr. 1^{a}.

Ceteris omnibus locis, quos 66 collegi, mutationes correctorum 1^{a} et 2 in textu vel interdum in margine codicis *E* adnotatae inveniuntur, quibus enumerandis supersedere licet, cum supra uberius de iis egerim. Id solum addo, emendationes correctoris secundi, quas ex codice vulgatae memoriae petitas esse exposui, in alio codice eodem numero eademque ratione adscriptas esse verisimile non videri.

Correctoris 3 alia est ratio, cum ex correctionibus eius sex tantum in Ambrosiano invenerim, quarum tres, quae librarii tollunt menda, in censum non veniunt:

II 9. *διαφυλαξ . .* Δ pr., *διαφυλάξαι* corr. 3 = *E*. 47. *λοιδορομένους* Δ pr., *λοιδορουμένους* corr. 3 = *E*.

VIII 60. *ἐκεῖν·ν* Δ pr., *ἐκείνων* corr. 3 = *E*.

Restant hae lectiones:

II 49. *ἀκουστοὺς*: *ἀκουστὸς* Δ pr., *ἀκουστὰς* corr. 3 = *E* pr., corr. 2.

IV 68. *νομίζοντας* om. Δ[a] pr., *δοκοῦντας* in mg. add. 3 = *E*[a].

VIII 88. *φρατρίας* Δ pr., *φατρίας* corr. 3 = *E*, quas et ipsas librarii libidini deberi putaverim, quem codicis Vaticani correctorem 3 nondum cognovisse verisimile est, cum non solum iis locis, quibus lectio primae manus indagari potest, correctoris 3 emendationes probatae non sint, sed etiam inveniantur, quibus lectiones primae manus, quae radendo mutatae non poterant nisi coniectura reperiri, receptae sint ut:

VIII 21. *ἐν ταῖς μὲν* *E* = Δ pr., *ταῖς* deletum. 69. *οὖν οὐ* *E* = Δ pr., *οὐ* eras. 85. *ἐξαμαρτάνοντας* *E* = Δ pr., *ἐξαμαρτόντας* in ras. corr. 3. 116. *πλείστους* *E* = Δ pr., *στ* eras. 118. *πέλτας τῶν* *E* = Δ pr., *πελταστῶν* corr. 3. 120. *ὧν* *E* = Δ pr., *ὅς* in ras. corr. 3. 142. *εἴπερει* *E* = Δ pr., *εἴπερ* rad. corr. 3.

Quibus causis perpensis in eam sententiam adducor, ut codicem Ambrosianum ex ipso codice Vaticano descriptum esse credam, quamobrem cum codice Vaticano e codicum numero, qui ad Isocratem restituendum valent, removendus est.

Paucis tamen correctores codicis Ambrosiani tractandi videntur, qui tres discernuntur; inter quos primus laudandus est librarius ipse (1), qui menda ipsius socordia illata inter scribendum emendavit et postea archetypo nisus codicem retractavisse videtur. Sed cum nonnullis locis veram lectionem Isocrati reddiderit, ut:

IV 69. *κατόρθωσαν* Δ*E* pr., *κατώρθωσαν* corr. 1. 70. *προσηκοῦντες* Δ*E* pr., *προσοικοῦντες* corr. 1, alibi codicis verba corrupit, ut:

II 23. *ἐξαίρει* Δ: *ἐξαίρ . .* *E* pr., *ἐξαίρειν* corr. 1.

III 7. *κακοὺς* Δ*E* pr., *καλοὺς* corr. 1.

IV 99. *τό τε παλαιὸν* Δ[a]*E*[a] pr., *γε* in ras. corr. 1.

VIII 60. *μᾶλλον* Δ: *μᾶλλον . . . . . .* *E* pr., *μᾶλλον εἰς ἔτι* in ras. corr. 1, quo facile intellegitur librarium ut archetypum accurate redderet, in mente non habuisse.

3*

Corrector secundus (2), qui atramento pallido cognoscitur, totum codicem perlegisse videtur, quamquam emendationes eius adeo rarae sunt, ut ex orationibus, quas contuli, certum earum exemplum referre non possim. Ideo ex „Helena" haec enotavi:

X 42. *τὸν γάμον τὸν E* pr., *τω γαμω τω* corr. 2. 62. *αὐτῶν τῶν συμφορῶν E* pr., *αὐτὸν τῶν συμφορῶν* corr. 2. ad 64. *ἐπειδὴ δὲ γνοὺς* in mg. adscr. 2: *προ⟨ο⟩ιμιον.*

Sed neque ex his, neque ex illis locis, quibus accentus atque spiritus addidit, certi quidquam efficitur, atque paene me fugit corrector secundus, nisi sententiam a librario initio libri pie additam: *χριστὲ προηγοῦ τῶν ἐμῶν πονημάτων* repetiisset, idemque in subscriptione supra commemorata conatus esset. Quam non intellexit, cum praeter initium: *τῷ δὲ θεῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας* non nisi verbum q. e. *κέδιζε* iteraverit.

Tertius denique corrector (3) in orationes „ad Demonicum" et „ad Nicoclem" corrigendas incubuit, ad quas ex exemplo quodam vulgatae memoriae differentias in margine plerumque adnotavit. Qui ductu acuto atque eleganti a librario et a correctore secundo distat, quem tempore priorem esse hoc loco comprobo: in or. I 37 *ὧν γὰρ ἂν* librarius particulam *ἂν* neglexerat, quam corrector secundus supra versum addidit; litteras autem parum expressas corrector tertius clariores reddidit. Exemplum autem, quo corrector tertius usus est, ad codicis *Π* familiam propius accedit; nam his lectionibus cum codicibus *ΛΠ* (*N*)[1]) congruit sive cum codd. *ΛZ* — cum codicem *Π* in oratione II non nisi in §§ 14—39 noverim, codex *Z* autem in hac quidem oratione cum codd. *ΠN* comparari possit (cf. p. 53) —, quo familiaritas cum vulgata comprobatur:

I 4. *ἐπὶ λόγον E* pr.: *γρ. ἐπὶ λόγον μόνον* in mg. add. 3 = *ΛΠN*. 13. *τοῖς ὅρκοις E* pr.: *ἀλλαχοῦ τοῖς νόμοις* in mg. add. 3 = *ΛΠN*. 18. *ταῦτα E* pr.: *καὶ ἄνευ τοῦ ταῦτα*

---

1) Littera *N*, praeeunte Dindorfio (Scholia Graeca in Aeschinem et Isocratem praef. p. VII) cod. Laur. LVIII⁵ significo.

in mg. add. 3 = *ΛΠΝ*. 21. *πονηροῖς E* pr.: *γρ. λυπηροῖς* in mg. add. 3 = *ΛΠΝ*. 24. *ἢ τυχὼν E* pr.: *καὶ ἄνευ τοῦ ἢ* in mg. add. 3 = *ΛΠΝ*. 25. *βασανίζομεν E* pr.: *καὶ δοκιμάζομεν* in mg. add. 3 = *ΛΠΝ*. 32. *τὰ αὐτὰ E* pr.: *ταὐτὰ* in mg. add. 3 = *ΛΠΝ*. 37. *οἷα E* pr.: *περ* s. v. add. 3 = *ΛΠΝ*. 45. *ἄλλην E* pr.: *σου* s. v. add. 3 = *ΛΠΝ*.

II 2. *διοικῆς E* pr.: *διοικοίης* corr. 3 = *ΛΖ*. 2. *βουλεύεσθαι E* pr.: *ἀγωνίζεσθαι* s. v. add. 3 = *ΛΖ*. 6. *καθ᾽ ὅλων E* pr.: *καθ᾽ ὅλου* corr. 3 = *ΛΖ*. 7. *μετὰ μέτρων E* pr.: *ἐμμέτρων* in mg. add. 3 = *ΛΖ*. 11. *ἀσκητῶν E* pr.: *ἀθλητῶν* in mg. add. 3 = *ΛΖ*. 11. *τὴν ψυχὴν ἑαυτῶν E* pr.: *τὴν* add. 3 = *ΛΖ*. 11. *ἃ E* pr.: *ὧν* in mg. add. 3 = *ΛΖ*. 13. *ἀγωνιστὴν E* pr.: *ἀνταγωνιστὴν* corr. 3 = *ΛΖ*. 14. *αὐτοῦ E* pr.: *σεαυτοῦ* corr. 3 = *ΛΠ*. 17. *ποιοῦσι E* pr. = *ΓΠ*: *ποιήσουσι* corr. 3 = *ΛΖ*. 19. *οἴκει E* pr.: *γρ. διοίκει* in mg. corr. 3 = *ΛΠ*. 21. *οἰκεῖα ἂν E* pr.: *ἄνευ τοῦ ἂν* in mg. add. 3 = *ΛΠ*. 26. *ἀτυχῇς E* pr.: *ἀπορῇς* in mg. add. 3 = *ΛΠ*. 27. *πλησιάσαντας E* pr.: *πλησιάζοντας* corr. 3 = *ΛΠ*. 35. *ἀκριβῶσαι βουληθῇς E* pr.: *γρ. ἀκριβῶς εἰδέναι βούλει* in mg. add. 3 = *ΛΠ*. 35. *μετατίθει E* pr.: *γρ. μέτιθι* s. v. add. 3 = *ΛΠ*. 35. *τυράννοις ἀπ᾽ αὐτῶν E* pr.: *ἄνευ τοῦ ἀπ᾽ αὐτῶν* in mg. add. 3 = *ΛΠ*. 37. *ἔτυχες πειρῶ E* pr.: *ἀθανάτου δὲ ψυχῆς* in mg. add. 3 = *ΛΠ*. 40. *παρέλαθεν E* pr.: *διέλαθεν* in mg. add. 3 = *ΛΖ*. 40. *καὶ τῶν ἄλλων E* pr.: *καὶ τῶν ἰδιωτῶν* in mg. add. 3 = *ΛΖ*. 40. *οἱ δ᾽ αὐτοὶ E* pr.: *ἔνια δὲ αὐτοὶ* in mg. add. 3 = *ΛΖ*. 41. *ἔξεστιν εἰπεῖν E* pr.: *ἐστιν εὑρεῖν* in mg. add. 3 = *ΛΖ*. 42. *πεπόνθασιν E* pr.: *ταὐτὸ* s. v. add. 3 = *ΛΖ*. 44. *ἐκλέξειε τῶν E* pr.: *καὶ* s. v. add. 3 = *ΛΖ*. 44. *ἔσπευσαν E* pr.: *ἐσπούδασαν* in mg. add. 3 = *ΛΖ*. 47. *ἢ ληροῦντας E* pr. (= *Γ*): *λοιδοροῦντας* in mg. add. 3 = *ΛΖ*. 47. *δὲ οὐ E* pr.: *ταῦτα* in mg. add. 3 = *ΛΖ*. 48. *ὅτι δὲ E* pr. (= *ΓΔ* pr.): *ὅτι δεῖ* corr. 3 = *ΛΖΔ* corr. 1. 48. *ἁμίλλας E* pr.: *ἄχθονται* s. v. add. 3 = *ΛΖ*. 49. *τὰ δὲ τοιοῦτα λεκτέον E* pr.: *ἐκεῖνα δὲ γραπτέον καὶ λεκτέον* in mg. add. 3 = *ΛΖ*. 52. *συμβουλεύοντας E* pr.: *τοὺς* s. v. add. 3 = *ΛΖ*. 52. *ἀποδοκίμαζε E* pr.:

ἀποδοκιμάζειν corr. 3 = *ΔΖ*. 54. *χρῇ* *E* pr.: *χρήσῃ* corr. 3 = *ΔΖ*. 54. *ἀξίας ποιήσεις* *E* pr.: *οὔσας αὐτὰς* s. v. add. 3 = *ΔΖ* corr. 1.

Sed cum sex locis a parte codicum *ΠΝ* (vel *Ζ*) contra *Δ* stet:

I 25. *οὕτως ἄριστα* *E* pr.: *γρ. οὕτω δ' ἄριστα* s. v. add. 3 = *ΠΝ* (*οὕτως δ' ἂν ἄριστα* *Δ*). 43. *ἀπένειμεν* *E* pr.: *ἡ φύσις* s. v. add. 3 = *ΠΝ* (*Δ* haec omnia om.).

II 21. *πολιτικῶν* *E* pr.: *ἰδιωτῶν* s. v. add. 3 = *Π* (*ἰδίων* *Δ*). 51. *ὄντες* *E* pr. = *Δ*: *διατρίβοντες* s. v. add. 3 = *Ζ*. 52. *καὶ καθ' ὅλων* *E* pr.: *τοὺς* et *ου* s. v. add. 3 = *τοὺς καὶ καθ' ὅλου* *Ζ* (*τοὺς καθ' ὅλου* *Δ*). 52. *αὐτὸς* *E* pr.: *αὐτῷ* corr. 3 = *Ζ* (*αὐτῶν* *Δ*),

semel tantum cum *Δ* contra *ΠΝ* facit:

I 30. *πιστεύσαντας* *E* pr. = *ΠΝ*, *πιστεύοντας* corr. 3 = *Δ*.

Praeterea semel codices *ΔΝ* sequitur contra *Π*:

I 28. *κτᾶσθαι* *E* pr.: *ἀλλαχοῦ χρῆσθαι* in mg. add. 3 = *ΔΝ* (*κτήματα δὲ* usque ad *δυναμένους* om. *Π*), atque tribus denique locis ab omnibus codicibus alienum est:

I 19. *χρημάτων* *E* pr.: *καὶ κτημάτων* in mg. add. 3 = ς, Stob. ecl. II c. 31. 21. *καὶ αὐτὸν* *E* pr.: *καὶ σαυτὸν* corr. 3 = Stob. flor. 5^{55} (*καὶ σεαυτὸν* *ΔΠΝ*).

II 38. *ἃ τοῖς αὐτοῦ παισὶν ἂν* *E* pr.: *γρ. ἃ τοῖς παισὶ τοῖς ἑαυτῶν* (compendio scriptum) *ἂν* in mg. add. 3 (*ἃ τοῖς παισὶ τοῖς ἑαυτοῦ ἂν* *ΔΠ*).

Nonnullis quoque locis, quibus librarius ab archetypi memoria aberraverat, correctorem 3 archetypi lectionem ex vulgata restituisse ad extremum commemoro:

I 6. *ἐξουσία* *E* pr., *ἐξουσίαν* corr. 3. 29. *τὰ βέλτιστα* *E* pr., *τὰ βελτίω* corr. 3. 36. *δόξῃ* *E* pr., *δόξεις* corr. 3.

II 13. *μηδένα* *E* pr. *ὸς* s. v. add. 3 (= *μηδενὸς*). 26. *μετρίως* *E* pr., *ν* s. v. add. 3 (= *μετρίων*). 49. *ἀκουσιὰς* *E* pr., *οὺς* s. v. add. 3 (= *ἀκουστοὺς*).

Ut materiam absolvam, unicum codicis Ambrosiani scholium appono, quod corrector tertius ad I 9 adscripsit: *τὸ μέμνημαι ἀεὶ μετὰ γενικῆς, σπανίως δὲ καὶ μετὰ αἰτιατικῆς*

et subscriptionem in f. 206b ab eodem additam: ὅτι ἐν ἅπασιν οἷς ἐγὼ ἐνέτυχον ἀντιγράφοις ἐλλειπῶς ἔχει ὁ περὶ τῆς ἀντιδόσεως λόγος.[1])

Codices orationem Demoniceam solam continentes.

Quorum tres a Buermanno collati sunt, qui humanissime de iis certiorem me fecit, ut materiam quam integerrimam proponere possim. Atque primum codicem Borbonicum (Neapolitanum) II C. 37 chartaceum, saeculi ut videtur XIV foll. 446, excussit, qui foliis 376a—381b Isocratis orationem Demoniceam exhibet. Cuius paragraphi 1—20 cum editione Blassiana comparatae codicem artissime cum Urbinate coniunctum esse demonstrant. Quare varietates a Buermanno exscriptas addo, quibus codicem Neapolitanum cum codice Scaphusiano, de quo videas p. 50, cohaerere luculenter probatur:

I 2^4. ἡμᾶς *ZΔ*. — 3^7. ἐπιχειροῦσι ποιεῖν *Γ* corr. 1^b *Z*. — 4^6. om. μόνον *ΓZ*. — 6^2. ἀνάλωσεν *Γ* corr. 1^b *Zς*. — 6^6. ἐλυμήνατο *Γ* corr. 4 *Z*. — 7^4. δὲ *ΓZς*. — 7^6. ὑπομένουσι. — 9^3. ὀλιγωρεῖν. — 9^5. ἐγύμναζε *Zς*. — 9^6. ὑφίστατο *Γ* corr. 4 *Z*. — 10^1. αὐτοῦ *ΓZ*. — 10^4. ἑταιρείαν *ΓZΔN*. — 11^5. σε *ΓZς*. — 11^7. γινόμενον *Γ* corr. 2 *ZΠN*. — 12^3. ἐφάμιλλος codd. — γενήσῃ *Γ* corr. 3 *Zς*. — 12^9. δοκοίης codd. — 13^6. ὅρκοις *ΓZ*. — 14^1. γίνου *ΓZς*. — 14^3. om. τὸ. — 14^5. λήγεις *Z*. — 15^8. κρατεῖσθαι codd. — 17^5. ὀφθήσῃ *Γ* corr. 3 *Zς*. — 18^1. ἔσῃ *Γ* corr. 3 *Zς*. — 20^1. γίνου *ΓZς*. — τῷ δὲ λόγῳ codd. — 20^6. ἀπεχθὴς ἔσῃ *Zς*. — γενήσῃ *Γ* corr. 3 *Zς*.

Praeterea notandum est codicem Neapolitanum in § 29^1 cum *ΔEZ* congruere verbo βέλτιστα pro βελτίω = *ΓΔΠN* Stob. scripto, in § 21^8 cum solo Scaphusiano praebere πρὸς σεαυτὸν, quocum conferas § 35^5 παροξυνθείης βουλεύεσθαι Neap. *Z*. Orationis sententiae inde a § 13 πρῶτον μὲν οὖν usque ad § 43 μάλιστα μὲν πειρῶ litteris α—οβ in margine

---

1) cf. Isocratis oratio de permutatione . . . ab anonymo interprete: Mediolani 1813. p. 119 not.

appositis numeratae sunt, quo codex Neapolitanus convenit cum codice Vaticano 790 chart. saeculi XV foll. 277, qui vitiis vulgaribus exceptis, ex quibus exempli gratia haec affero: § 2^{6}. *τῆς οὐσίας τῆς πατρικῆς οὕτω καὶ τῆς φιλίας κληρονομεῖν.* — 3^{4}. *σὺ.* — 3^{7}. *καλλὸν*, codicem Neapolitanum sequitur; cf.:

I 3^{7}. *ἐπιχειροῦσι ποιεῖν.* — 4^{6}. om. *μόνον.* — 6^{6}. *ἐλυμήνατο.* — 9^{6}. *ὑφίστατο.* — 13^{6}. *ὅρκοις.* — 14^{5}. *λήγεις.* — 29^{1}. *τὰ βέλτιστα.*

Ex eodem numero est codex Vaticanus 937, chartaceus, saec. XV vol. II foll. 380, qui foliis 1^{a}—6^{b} orationem ad Demonicum excepit. Sed cum haud dubie ad ipsum Urbinatem redeat, cf.: § 3^{7}. *ἐπιχειροῦσι ποιεῖν.* — 4^{6}. om. *μόνον*, propius ad codices *ΔE* accedit, cum lectione § 9^{6}. *ὑπέμεινεν* (= *ὑπέμενεν Γ* pr. *ΔE*) a codd. Neap. Vat. Scaph. (= *ὑφίστατο*) diversus sit.

B. Addenda ad codicum vulgatae memoriae historiam.

Codex Vaticanus 65 = *Δ*.

Vulgatae familiae codices atque maxime codex Vaticanus *Δ* quoniam a Buermanno 1) diligenter tractati sunt, vix quidquam relictum esse censueris, quod studio dignum sit. Attamen graviora quaedam addenda inveni, quae ad correctiones atque ad scholia codicis *Δ* attinent.

Sed primum de codicis librario hoc unum refero, eum non totum librum scripsisse, cum alter interdum, quem nota 1^{a} significo, librarii partes susceperit; quod accidit in paginis 66^{a}, 87^{b}, 219^{a}/220^{a}, 238^{a}, 251^{b}.

Ut ad correctores perveniam, correctorem primum (1), scilicet librarium ipsum, totum librum retractavisse dico, ut menda suo errore exorta tolleret. Num archetypum unoquoque loco adierit, decerni non potest; sed obstare videtur locus

1) H. Buermann: Die handschriftliche Ueberlieferung des Isocrates. I. Die Handschriften der Vulgata. p. 4. Berlin 1885.

orationis VIII 136, ubi Δ pr. cum $Δ^a$ τὸ μηδὲν habebat, quod a correctore 1 in τῷ μηδὲν (= $Θ^a$) mutatum est.

Mox alter corrector (2), quem Buermannus cum primo confudit, in codicem inquisivit, qui scribendi ratione non adeo diversa, sed litteris minus firmis et quodammodo incertis usus est. Qui haud dubie eo exemplo nisus, quod librarius usurpaverat, id potissimum egit, ut verba errore omissa suppleret his locis:

VI 33/34. *νομίζω. λέγουσι δὲ οἱ συμβουλεύοντες ἡμῖν ποιεῖσθαι* propter homoeot. post *εἰρῆσθαι* om. Δ pr.: in mg. add. 2 (44 litterae = 1 versus).

VIII 135/136. *ἑκόντες* usque ad *εἰρημένοις* propter homoeot. post *διακειμένοις* om. Δ pr.: *ἑκόντες τὰς ἡγεμονίας καὶ σφᾶς αὐτοὺς ἐνδιδόασι. ἢν οὖν ἐμμείνητε τοῖς εἰρημένοις* in mg. add. 2 (69 litterae!).

XIII 3. *καὶ διὰ ταύτης τῆς ἐπιστήμης εὐδαίμονες γενήσονται* (propter homoeot. post *εἴσονται*? cf. Γ) om. Δ pr.: in mg. add. 2 (44 litterae = 1 versus).

XIV 61. *ἡμᾶς δὲ τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας συναγωνισαμένους* propter homoeot. post *καθισταμένους* om. Δ pr.: in mg. add. 2 (43 litterae = 1 versus).

V 17. *ἐπὶ πράξεις* in fine paginae om. Δ pr.: in inferiore mg. add. 2.

Varietates quoque, quae in codicis Δ archetypo in margine fortasse notatae erant, adscripsit, ut:

VIII 62. *ἐπικεκαλλυμένως* Δ pr., *υπο* in mg. add. 2 (*ἀποκεκαλυμμένως* Γ). 72. *δυναστείας* Δ pr. (*δυνάμεις* corr. 3): *διανοίας* in mg. add. 2 = Γ.

Praeterea in menda librarii neglegentia effecta tollenda intendit, quod nonnullis exemplis ex oratione „de pace" petitis probo:

VIII 13. *ὑπὲρ τῆς πόλεως* Δ pr. (= Γ): *τῶν* s. v. add. 2 = Π. 21. *γιγνομένην*: *γενομένων* Δ pr., *γενομένην* corr. 2. 75. *βελτίον* Δ pr., *βελτίων* corr. 2. 95. *πολλοὶ γὰρ* Δ pr., *πολὺ γὰρ* corr. 2. 106. *ἐμάνθανεν* Δ pr., *ἐλάνθανεν* corr. 2.

110. *οἵτινες* Δ pr. (= Γ), *εἵτινες* corr. 2. 115. *βιωτίαν* Δ pr., *βοιωτίαν* corr. 2.

Sed etiam coniectura locis quibusdam lectionem depravatam sanare studuit, ut:

VIII 102. *ἡγεμονίαν γῆν* Δ pr., *γῆν* del. 2. 105. *τὴν ταύτην ἀρχὴν* Δ pr., *τὴν τοιαύτην ἀρχὴν* corr. 2 (*τὴν ἀρχὴν ταύτην* Γ), qua de causa cautionem in correctoris secundi emendationibus diiudicandis servemus necesse est.

Tertius emendator (3) secutus est, cuius correctiones atramento subviridi factae scriptura quoque conspicuae sunt, quem cum Buermannus partim cum primo, partim cum quarto correctore commiscuerit, uberius tractemus. Atque id primum concedendum est, eum in corrigendo codice Δ exemplo quodam usum esse, cum his locis veram lectionem restituerit:

V 13. *εἰρηκέσθαι* Δ pr., *εὑρηκέναι* corr. 3 (a Buermanno non notatum). 16. *προσεῖναι* Δ pr., *προστῆναι* corr. 3 (B. 2 = 4). 75. *πάσχοντας* Δ pr., *φάσκοντας* corr. 3 (B 2 =4).

VI 93. *τὴν πόλιν ἐκλείπουσαν* Δ pr., *τὴν τάξιν* in mg. add. 3. 96. *χρωμένοις* Δ pr., *χρωμένων* corr. 3.

VIII 4. *διάκεινται* Δ pr., *διάκεισθε* corr. 3. 74. *η* Δ pr., *εἰ* corr. 3. 109. *δοκοῦντας ἐν* Δ pr., *τοὺς* add. 3.

Exemplum autem correctoris codicis Vaticani Δ archetypum fuisse ex ea ratione, qua lacunas codicis Δ expletas videmus, colligo. Nonnullis enim locis corrector 3 genuinam lectionem revocavit ut:

V 71. *εἰκότως μέγα νοίης* Δ pr., *φρο* suppl. 3 (B 2 = 4). 71[7]. *ὥσπερ ποὺς* Δ pr., *καρ* suppl. 3 (B. 1). 72[2]. *λόγον οὐ μονήσας* Δ pr., *κάμνη* suppl. 3 (B. 2 = 4). 104. *εἰς νας* Δ pr., *τοὺς ἕλλη* suppl. 3 (B. 2 = 4). 107. *ἐκ τῶν τὴν* Δ pr., *ἐκτῶντο τὴν* corr. 3 (B. 2 = 4), cum alibi lectiones adulterinas in textum interposuerit:

V 78. *ὧν* om. Δ pr., *ἃ* corr. 3 (B. 2 = 4). 105. *τούτων σθαι* Δ pr., *ἔσε* suppl. 3 (B. 1). 110. *ἀπέστην* om. Δ pr., *ἀφέξομαι* in lac. 14 litt. add. 3 (B. 1).

Hoc tamen maxime tenendum est, additamenta nusquam spatium ipsis litteris omissis indicatum excedere, etsi lacuna

codicis *Λ* multo maior relicta erat, ut V 71/72, 105, 110, ubi corrector quartus spatium vacuum de suo explevit. Sed cum correctorem tertium in or. V 78, 105, 110 quidem ex sua indole medicinam parasse constet, mirum non est, quod aliis quoque locis verba tradita, quae corrupta putaverit, ingenio fisus mutavit, quo aut sanum textum depravavit aut frustra emendare studuit corruptum:

V 102. *συμφόρως Λ* pr., *συμμάχους* corr. 3 (B. 2 = 4).

VIII 72. *δυναστείας Λ* pr., *δυνάμεις* corr. 3. 128. *συμφοράς Λ* pr., *εἰσ[φορὰς]* s. v. add. 3.

Ad correctorem 3 etiam numeri referendi sunt, quos orationum ambitus significantes Buermannus indicavit: I p. 7. Hanc autem legem consecuti sumus, emendationes correctoris terii minime spernendas esse, quamvis summa cautione opus sit.

Iam ad quartum correctorem (4) venio, quem Buermannus secundum habuit; qui cum mendis quoque librarii neglegentia natis emendandis operam dederit:

VIII 2. *δύναμι Λ* pr., *δύναμιν* corr. 4. 14. *κωμωδιδασκάλοις Λ* pr., *κωμωδοδιδασκάλοις* corr. 4, codicem tamen impudentissime corrupit interpolationibus, quarum exempla Buermannus iam attulit. Addo haec:

V 71/72. *v.* 1. *ὥσπερ | καρ | ποὺς Λ* pr., corr. 3: *ἄρα* suppl. 4. *v.* 2. *τιμὰς   ἀπόχρη Λ* pr.; *ἀνεξαλείπτους* suppl. 4. *v.* 3. . . *μένα   εἰ μὴ Λ* pr.; *πάντως* suppl. 4. *v.* 4. *λόγον οὐ | κ   ἀμνη | μονήσας Λ* pr., corr. 3; *ουν μὲν* suppl. 4. 78. *ἐνθυμούμενον Λ* pr., *ᾶ* add. 3; *σε* post *ἐνθυμούμενον* add. 4. 105. *τούτων   σθαι Λ* pr., *ἔσε* suppl. 3; *αὐτῶν* in mg. add. 4. 110. *ἀπέστην* om. *Λ* pr., in lac. 14 litt. *ἀφέξομαι* add. 3; *πάντων* add. 4. 110. *πρᾶξιν ἐξ αὐτῶν ΓΠ* (*δ᾽ ἐξ αὐτῶν πρᾶξιν Θ*): *ἐξ αὐτῶν* post *πρᾶξιν* in lac. 8 litt. om. *Λ* pr.; *ἐκλεξάμενος* add. 4. 111. post *ἐκφέρειν* lac. 6 litt. habet *Λ* pr.; *μὴ γὰρ ῥαθυμοῦντας* inseruit 4.

VI 109. *γλιχομένους* om. *Λ* pr.; *κρεῖττον μεγάλου καιροῦ τιμὴν ἀνταλλάξασθαι* add. 4.

VIII 26. ὥστ' ante ὀλίγον s. v. add. Λ^a corr. 4. 95. δύναμιν παρέλαβον Λ pr., εἰ s. v. add. 4. 108. φυλ . . ὴν Λ pr., φυλακὴν corr. 4.

Buermannus tamen his quoque lectionibus codicem quendam subesse suspicatus est, quem ex duabus varietatibus collegit. Sed verba ad II 2 adnotata ἡγησάμην δ' ἂν correctori 4 non utique tribuam, cum suo iure etiam ad correctorem secundum referri possint. Atque verba or. XII 133: „θέλοντας τούτους αὖ τοὐναντίον κακίστους ἑαυτοῖς τε καὶ πολίταις εἶναι νομίζω", quae Buermannus addita esse censet, pro τὰς δὲ τούτων πόλεις ὁμοίως οἰκήσεσθαι ταῖς τῶν προεστώτων πονηρίαις in margine adscripta sunt, cuius mutationis causam facile perspiciamus. Corais enim primus cognovit, verba q. s. „ὅσοι εἰώθασιν, ἐπὶ τὰς ἀρχὰς καθιστάναι καὶ τὰς ἄλλας πράξεις τοὺς ἱκανωτάτους τῶν πολιτῶν" et „τοὺς δὲ τοῖς θρασυτάτοις καὶ πονηροτάτοις ἐπὶ ταῦτα χρωμένους", | tum „τοὺς μέλλοντας ἄριστα καὶ δικαιότατα τῶν πραγμάτων ἐπιστατήσειν" et „τῶν μὲν τῇ πόλει συμφερόντων μηδὲν φροντίζουσιν, ὑπὲρ δὲ τῆς αὐτῶν πλεονεξίας ἑτοίμοις οὖσιν ὁτιοῦν πάσχειν", | denique „τούτους μὲν ἐν ἁπάσαις ταῖς πολιτείαις καλῶς οἰκήσειν καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους" et „τὰς δὲ τούτων πόλεις ὁμοίως οἰκήσεσθαι ταῖς τῶν προεστώτων πονηρίαις" inter se esse contraria, quam ob rem verba θέλοντας usque ad εἶναι νομίζω, codicis Vaticani correctione spreta delevit. Corrector autem, vel potius interpolator ille, qui verba τὰς δὲ τούτων πόλεις sententiam antecedentem τοὺς δὲ — χρωμένους excipere et ad τούτους μὲν respicere non intellexerit, membrorum oppositorum relationem participio θέλοντας addito turbavit atque verba τούτους αὖ — νομίζω ad enuntiati τούτους μὲν — καλῶς οἰκήσειν similitudinem formata pro sententia τὰς δὲ τούτων πόλεις — πονηρίαις substituit. Quapropter interpolationem in alio iam codice exstitisse putemus necesse non est, praesertim cum ad correctoris quarti indolem, cuius documenta in aperto sunt, optime quadret.

Quae cum ita sint, altera quoque Buermanni conclusio

corruit, ipsum codicis Λ archetypum in manibus correctoris 4 fuisse, quod eo iam specie veritatis privatur, quod correctorem illum XIII fere saeculo adscribendum esse censeo. Neque ad ἀφέξομαι illud (V 110), quod supra a correctore tertio (non primo) additum esse demonstravi, Buermannus recurrere potest, cum correctorem tertium codicis Λ archetypum respexisse, sed lacunas passim suo arbitratu explevisse planum fecerim. Ideo ad eam potius sententiam perducimur, correctorem quartum in codicis Vaticani Λ textum insolenter saeviisse, tradita Isocratis memoria, siquidem aliud exemplum ei praesto fuit, haudquaquam respecta. Quo Buermanni iudicium prorsus confirmatur: „dass dergleichen Leistungen für die Kritik als nicht vorhanden zu betrachten sind.“ Id autem consecuti sumus, ut omnes codices, qui Vaticani correctoris quarti vestigia praebent, e codice Vaticano originem duxisse credamus.

Paucis denique locis atramento nigro adhibito corrector quintus (5) invenitur, quem tamen cum eo librario, cui Buermannus scholia recentiora tribuit, confundere vereor. In iis autem, quas ipse contuli orationibus in eum non incidi, qua de causa correctionum exempla conferre omisi.

Transeo ad scholia codicis Λ, de quibus Buermannus in universum tantum disseruit. Atque primum tres librarios distinguo, cum Buermannus scholia inter duos diviserit. Prima manus, videlicet ipse librarius codicis, perspicuis quamvis exiguis litteris usa ea scholia in margine addidit, quae Corais omnia fere exscripsit, cuius auctoritate Dindorfius in scholiis ad Aeschinem et Isocratem edendis (Oxonii 1852) nisus est. Quod numeris paragraphorum, quibus scholia adscripta sunt, indicatis explano, lectionum varietate, ut levioris momenti, non adiecta: I 48. II 1. 4. 7. 20. 24. 28. 30. 45. III 1^{ab}. 3^{ab}. 9. 23. 33. 34. 43. IV 136. 139. V 120. VIII 100. 108^{b}. IX 1. 3. 4. 5^{ab}. 6. 8. 9^{ab}. 11. 12. 13. 28. 37. 44. 47. 49. 55. X 1. 13. 15. 63. XI 3. 9^{ab}. 35. XIII 9. 14. (non omissum!) 19.

Ut materiem exhauriam ea primae manus scholia addo, quae Corais atque Dindorfius praeterierunt:

II 7. *δεύτερον προοίμιον.* 8. *κατασκευὴ τοῦ δευτέρου προοιμίου.*

III 2. *συμπέρασμα τοῦ προοιμίου, ἀρχὴ δὲ τοῦ ἐπαίνου.*

IX 22. *ἡ ἀρχὴ τῆς ἀνατροφῆς.*

X 15. *συμπέρασμα τοῦ προοιμίου· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἡ πρότασις καὶ ἡ κατασκευὴ ἐλήφθη.*

XI 1. *ἡγοῦμαι] κατασκευὴ τοῦ προοιμίου.* 4. *ἁπάντων γὰρ] κατασκευὴ τοῦ προοιμίου.*

Sequitur scholiasta secundus, qui ex eodem fortasse archetypo scholia a librario praetermissa adscripsit, cum non nisi tria ad eum referantur:

III 3. *τὴν ῥώμην καὶ τὴν ἀνδρείαν] ῥώμη μὲν ἐπὶ σώματος, ἀνδρεία δὲ ἐπὶ ψυχῆς,* quae verba Corais iam enotavit.

X 23. *διὸς] ἑρκείου, κηναίου καὶ μινιαίου — ποσειδῶνος] γαιείου (γαιηίου?), ἱππίου καὶ ταυρείου,* quae Dindorfius ex codice Parisino *Γ* sic reddidit: *ἑρκείου, κηναίου καὶ μινναίου — γασείου* (sic!), *ἰθείου* (sic!) *καὶ ταυρείου.*

Scholia autem recentiora, quae ad duos fortasse librarios redeunt, ita perplexe et tot compendiis adhibitis et in margine et supra versum scripta sunt, ut adhuc omnia legere non potuerim. Nescio an eadem de causa Corais pleraque eorum et inter ea ampla neglexerit[1]), cum haec tantum praebeat:

II 34. 39. 46[ab]. 54. III 26. V 125. 141. VI 24. 42. 46. VIII 17. 33. (non 23!) 50. 55. 102. 108[a]. 114. 130. IX 22. XII 47. 125. 126.

Ei autem, qui scholia Isocratea denuo edenda sibi proposuerit, tota scholiorum recentiorum codicis Vaticani *Λ* copia exscribenda erit.

Codex Marcianus 415 = *Ξ*.

De codice Marciano *Ξ*, quem B. Keilius in Hermae vol. XXII p. 641 breviter tractavit, pauca monenda restant. Primum addo Isocratis orationes 190 tantum ex 213 codicis foliis

1) Cor. ad schol. III 39: „*Ταυτὶ μόνα μοι ἐξεγένετο ἀναγνῶναι ἐκ τοῦ ἀμυδρῶς γεγραμμένου σχολίου.*“

explere. Sequuntur quinque folia vacua (f. 191—195), quae in f. 196—213 ab eodem librario conscriptis excipit: „*διονυσίου ἁλικαρνασέως τοῦ περὶ συνθέσεως ὀνομάτων ἐπιτομή. προοίμιον ῥούφῳ μελιτίῳ.*"

Quem codicem ex codice Vaticano *Λ* originem duxisse Keilius negat, cum codex *Ξ* in or. XV 320 *ἔξω* pro *βίᾳ* praebeat, quod in *Λ* Orellio auctore exstare putat. Sed cum codex *Λ* cum Marciano consentiat, Keilius Orellium male intellexit, qui codicem Vaticanum *Λ* littera *Θ* (i. e. „codex scriptus manu Theodori notarii anno 1063 collatus a Corayo"), codicem autem Laurentianum *Θ* littera *Λ* significavit. Orellius[1]) igitur lectionem *βίᾳ* in codicibus *Α* (= Ambrosiano *E*) et *Λ* (= Laurentiano *Θ*), lectionem *ἔξω* in *B* (= in editione Hieronymi Wolfii 1570) et *K* (= apud Corayum) inveniri testatus est.

Ut rem tamen accuratius examinarem, codicem Marcianum in or. VIII 25/56 et in antidosi VIII 25/56 et 131/145 contuli. Atque ex codicis *Λ* familia eum esse hae orationis VIII 25/56 lectiones, quibus cum *Λ* contra *Π* facit, comprobant.

Ξ cum *Λ* contra *Π*:

VIII 26. *εἰπεῖν ὑμῖν Λ*: *εἰπεῖν ἐν ὑμῖν ΓΠ*. 28. *ἐπὶ ταῦτα Λ*: *εἰς ταῦτα Π*. 34. *παροῦσι Λ*: *πᾶσι Π*. 35. *θεοφιλέστατον Λ*: *θεοφιλέστερον ΓΠ*. 38. *πολιτευομένους Λ*: *πεπολιτευμένους Π*. 39. *λόγος Λ*: *λόγῳ Π*. 41. *ἀλλὰ Λ*: *ἀλλὰ πᾶν ΓΠ*. 42. *τὸν βίον Λ*: om. *Π*. 45. *ὑπὲρ μὲν Λ*: *μὲν* om. *Π*. 45. *τῶν ἐγκλημάτων Λ*: *τῶν* om. *Π*. 49. *μάλιστα ἀγανακτήσειεν Λ*: *μάλιστα* om. *Π*. 49. *φανερώτατα Λ*: *φανερώτατον Π*. 52. *τῶν ἰδίων οὐδὲν Λ*: *οὐδὲν τῶν ἰδίων ΓΠ*. 54. *συμβουλεύσασθαι Λ*: *συμβουλεῦσαι ΓΠ*. 54. *καθ' ἑαυτὸν Λ*: *κατ' αὐτὸν ΓΠ*. 56. *ἐπιλείποι Λ*: *ἐπιλείψει Π* (*ἐπιλίποι Γ*).

Addo earundem paragraphorum locos, quibus $Ξ^a$ a parte codicis $Λ^a$ contra $Θ^a$ stat.

$Ξ^a = Λ^a$ contra $Θ^a$:

VIII 25. *ὅπερ* $Λ^a$: *ἅπερ* $Θ^a$. 27. *μόλις γὰρ ἂν* $Λ^a$: *ἂν*

---

1) *Ἰσοκράτους λόγος περὶ τῆς ἀντιδόσεως*, herausgegeben von Andreas Mustoxydes, verbessert von J. K. von Orelli. p. 201. Zürich 1814.

om. Θ^{α}. 29. *ἐξ αὐτῶν τούτων* Λ^{α}: *τούτων* om. $\Gamma\Theta^{\alpha}$. 30. *καὶ μηδενὸς* Λ^{α}: *καὶ μὴ* $\Gamma\Theta^{\alpha}$. 32. *τῆς αὐτῶν διανοίας* Λ^{α}: *τῆς μὲν διανοίας αὐτῶν* Θ^{α}. 32. *πράττειν βέλτιον* Λ^{α}: *βέλτιον πράττειν* Θ^{α}. 33. *εἴ τις οἴεται* Λ^{α}: *εἴ τινες οἴονται* Θ^{α}. 35. *οἷόν τε* Λ^{α}: *οἴονται* $\Lambda\Pi\Theta^{\alpha}$ (*οἰεσθαι* Γ). 38. *ὥσπερ καὶ περὶ* Λ^{α} (*καὶ* om. Γ): *αἷσπερ περὶ* Θ^{α}. 39. *ἐμὸν οὖν* Λ^{α}: *ἐμοὶ μὲν οὖν* Θ^{α}. 40. *τὴν δύναμιν* Λ^{α}: *τὴν* om. Θ^{α}. 41. *οὐδὲν ὑποστειλάμενος* Λ^{α}: *ὑποστειλάμενος οὐδὲν* Θ^{α}. 42. *τῆς ἡγεμονίας* Λ^{α}: *τῆς* om. Θ^{α}. 42. *πραττομένοις ποιοῦντες* Λ^{α}: *πράττοντες* $\Gamma\Theta^{\alpha}$. 43. *ἡμετέρας αὐτῶν* Λ^{α}: *αὐτῶν* om. Θ^{α}. 44. *κακῶν* Λ^{α}: *κακουργιῶν* $\Gamma\Theta^{\alpha}$. 44 *μετ' ἐκεῖνον* Λ^{α}: *μετ' ἐκείνων* $\Gamma\Theta^{\alpha}$. 45. *ἀκούσωμεν* Λ^{α}: *ἀκούωμεν* Θ^{α}. 49. *τὴν ἡμετέραν αὐτῶν* Λ^{α}: *αὐτῶν* om. Θ^{α}. 50. *βελτίονες* Λ^{α}: *βέλτιον* $\Gamma\Theta^{\alpha}$. 50. *ἄν τις* Λ^{α}: *ἥν τις* $\Gamma\Theta^{\alpha}$. 51. *ἢ περὶ* Λ^{α}: *περὶ* om. Θ^{α}. 52. *ἀλογίστως* Λ^{α}: *ὀλιγώρως* Θ^{α}. 54. *τὰ βέλτιστα* Λ^{α}: *τὰ μέγιστα* Θ^{α}. 54. *τὸν αὐτὸν* Λ^{α}: *αὐτὸν* om. Θ^{α}. 54. *βουλεύσασθαι* Λ^{α}: *βουλεύσεσθαι* Θ^{α}. 55. *γενησομένους* Λ^{α}: *ἐσομένους* $\Gamma\Theta^{\alpha}$. 55. *βουλευσαμένους* Λ^{α}: *βουλευσομένους* $\Gamma\Theta^{\alpha}$. 56. *ἐπιχειροίην* Λ^{α}: *ἐπιχειρήσαιμεν* $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}$.

Sed obstant varietates quaedam, quarum permultis quidem ut orthographicis auctoritas tribui non potest; ex quibus duas tantum reddo: 50. *τριβαλοὶ* $\Xi\Xi^{\alpha}\Theta^{\alpha}$: *τριβαλλοὶ* $\Gamma\Lambda\Pi\Lambda^{\alpha}$. 50. *ἅλῳ* $\Xi\Xi^{\alpha}\Gamma\Pi\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$: *ἅλλῳ* Λ.

Accedunt diversitates aliquot, quae hac ratione expediri non possunt, quarum graviores has excerpsi: 25. *βουλευσαμένους* $\Xi\Gamma\Pi\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$: *βουλευσομένους* Λ. 29. *πολλαὶ* $\Xi^{\alpha}\Lambda\Pi$: *μεγάλαι* $\Gamma\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$. 37. *συμβουλεύουσιν ἡμῖν πάλιν* $\Xi^{\alpha}\Gamma\Lambda\Pi\Theta^{\alpha}$: *συμβουλεύουσιν πάλιν ἡμῖν* Λ^{α}. 45. *ἐξαμαρτάνοιεν* $\Xi\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$: *ἐξαμάρτοιεν* ΓΛΠ. 45. *ἀγανακτοῦμεν* $\Xi^{\alpha}\Gamma$ pr. $\Lambda\Pi\Theta^{\alpha}$: *ἀγανακτῶμεν* Γ corr. 2 Λ^{α}. 56. *ἐπιλείποι* $\Xi^{\alpha}\Lambda\Pi\Theta^{\alpha}$: *ἐπιλίποι* $\Gamma^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$ (*ἐπιλείψει* Π).

Attamen si cum iis nonnullas ex ceterarum corruptelarum numero comparaverimus: 34. *κατ' ἀρχὰς* codd.: *ταραχὰς* Ξ. 46. *ἁπάντων ἀνθρώπων* codd.: *ἀνθρώπων ἁπάντων* Ξ^{α}. 51. *ἀμελοῦντες* codd.: *ἀμελοῦμεν* Ξ^{α}. 54. *τοὐναντίον τούτων* codd.: *τούτων* om. Ξ^{α}. 143. *τάξεις* codd.: *πράξεις* Ξ^{α},

discrepantiam codice inter Vaticanum et Marcianum interposito explanari concedamus.

Momentum autem ex iis locis petere licet, qui in codice Λ correcti in codice Ξ verba a correctoribus substituta praebent:

VIII 26. ὥστ᾽ ante ὀλίγον add. Λ^α corr. 4 = Ξ^α. 38. περὶ ἄν Λ pr., καὶ s. v. add. 2 = Ξ. 46. αὐτῶν δι᾽ οὓς Λ^α pr., δι᾽ οὓς eras.: αὐτῶν Ξ^α. 50. δεκάζων Λ corr. 1 (δικάζων Λ pr. Ξ), ἐπὶ δωροδοκίᾳ a scholiasta tertio s. v. add., quod in textu habet Ξ.

Quo codicem Marcianum Ξ ad ipum codicem Vaticanum Λ redire demonstratum est.

Codex Scaphusianus MSc. 43 = Z.

Codex chartaceus, cuius folia 20½ cm. alta et 14⅓ cm. lata 23 constanter versus excipiunt, saeculo XV exaratus est, cum compendiis fere careat. Continet 26 quaterniones octonorum foliorum, quaternione primo, qui 10 folia, et vicesimo quinto, qui septem folia habet, exceptis. Constat igitur 209 foliis, quorum duo extrema scriptura vacant. Quaterniones librarius in inferiore foliorum margine litteris graecis ordinavit, quibus interdum numeri arabici in inferiore angulo dextro additi respondent. Numeri denique, quibus unumquodque folium significatum est, postea in superiore angulo dextro plumbo adscripti sunt. In primo codicis folio haec leguntur: „Galterus Grauerius hunc librum suo sibi iure vindicat", quae graece vertuntur verbis nunc oblitteratis: „γαλτηρὸς ο (deletum?) γραυήριος ταυτὴν τὴν βιβλὸν ἑαυτῷ προσλαμβάνει."

Duodecim orationes, quas codex eodem ordine atque codex Vaticanus Λ continet, in his paginis initium capiunt: ἰσοκράτους ῥήτορος λόγος παραινετικὸς πρὸς δημόνικον πρῶτος f. 1ª. — ἰσοκράτους ῥήτορος πρὸς νικοκλέα περὶ βασιλείας λόγος δεύτερος f. 11ª. — νικοκλῆς ἢ συμμαχικός f. 21ª. — πανηγυρικὸς λόγος τέταρτος f. 34ª. — ἑλένης ἐγκώμιον (in mg. πεμπτός) f. 74ª. — εὐαγόρας f. 87ª. — ἐγκώμιον εἰς βούσιριν f. 103ᵇ. — κατὰ τῶν σοφιστῶν f. 113ª. — πλαταικός

f. 118ᵃ. — *ἀρεοπαγητικός* f. 130ᵃ. — *φίλιππος* f. 147ᵃ. — *περὶ τῆς εἰρήνης* f. 178ᵃ—207ᵃ.

Quod ad codicis correctiones attinet, librarius totum librum retractavit atque nonnullis locis lectionum varietates in margine adnotavit. Paulo post alter corrector orationes I, II, III recensuit, quem exemplo quodam usum esse eo indicari videtur, quod in or. I 33 Urbinatis lectiones *ὧν* et *τούτων* in codicis Vaticani *Δ* formas *ὃν* et *τούτω* mutavit. Ceterum, hoc loco excepto: III 29. *ὅτι τοιοῦτος ἐστὶν,* in mg. add. 2: *γρ. ἦ,* errores tantum librarii emendavit, quo ea opinio commendatur, correctorem 2 ipsum codicis Scaph. archetypum adhibuisse, quamvis duobus locis pro mendis menda substituerit:

II 17. *πολιτείαις Z* pr., *πολίτοις* (pro *πολίταις*) in mg. add. 2. 29. *κριτὴς Z* pr., *κρατὶς* (pro *κρατῆς*) in mg. add. 2.

Codicis pretium Baiterus (praef. ad Paneg. ed. p. XV) in prima quidem oratione summum putavit, in qua codicem Scaphusianum „optimae notae et aliquot locis ipsi Urbinati anteponendum“ esse censuit. Sed videamus ipsi.

Codices *Γ* et *Z* in hac oratione artissime coniunctos esse apparet, cum 52 locis, quos enumerare longum est, contra vulgatos codices congruant. Contra permultae inveniuntur lectiones diversae, quae codicem *Z* eiusdem quidem familiae esse atque Urbinatem, sed a vetustiore exemplari originem petivisse arguere videntur, quas omnes, ut Baiteri collationem suppleam, affero:

I 3. *παιδεύειν ἄλλους Γ*: *ἄλλους* om. *Z*. 6. *ἐπεσκότησεν Γ*: *ἐπεσκότισεν Z*. 8. *χρόνον δύνασθαι Γ*: *δύνασθαι* om. *Z*. 9. *ἀπέλαυε Γ*: *ἀπέλαβε Z* (*ἀπήλαυε ΔΠΝ*). 10. *τῷ γένει Γ*: *γένει Z* Turr. Blass. 11. *δεῖγμα δὲ Γ*: *δὲ* om. *Z*. 12. *ἡγοῦ Γ*: *ἡγοῦμαι Z*. 14. *λήγοις Γ*: *λήγεις Z* (*λήσῃς Δ*). 15. *ταῦτα νόμιζε Γ*: *ταῦτα* om. *Z*. 18. *ἐκ τῷ βίῳ Γ*: *ἐν τῷ βίῳ Z*. 19. *μηδὲ τὰς κατὰ γῆν Γ*: *τὰς* om. *Z*. 21. *εὐδοκιμήσεις Γ*: *εὐδοκιμήσῃς Z*. 21. *εὐπορήσεις Γ*: *εὐπορήσῃς Z*. 21. *ἔχῃς Γ*: *ἔχεις Z*. 21. *πρὸς ἑαυτὸν Γ*: *πρὸς σεαυτὸν Z* (*πρὸς αὐτὸν ΔΠΝ*). 21. *καὶ αὐτὸν Γ*: *καὶ σαυτὸν Z* (*καὶ σεαυτὸν ΔΠΝ*). 23. *προσδέχου Γ*: *προσέχου Z* pr., *προδέχου* corr. 1.

24. *τοῖς πρότερον Γ*: *τοῖς προτέροις Z*. 24. *μεταλλάττειν Γ*: *μεταλάττειν Z*. 25. *διαγι⟨γ⟩νώσκομεν Γ*: *διαγιγνώσκωμεν Z*. 26. *δοκῇς Γ*: *δοκεῖς Z*. 27. *ἐσθῆτα Γ*: *αἰσθῆτα Z*. 28. *κτήματα δὲ Γ*: *δὲ* om. *Z*. 28. *καὶ τοῦ φίλῳ Γ*: *καὶ τῷ φίλῳ Z*. 29. *τὰ βελτίω Γ*: *τὰ βέλτιστα ZΔE* pr. 31. *ἀχαρίστως Γ*: *ἀχαρίστως χαρίστως Z*. 32. *ἅρμασι τοῖς τοὺς Γ*: *τοῖς* om. *Z*. 32. *σφάλλεται Γ*: *σφάλεται Z*. 33. *βούλῃ Γ*: *βούλει Z*. 34. *ἀλλοτρίου τοῦ πράγματος Γ*: *τοῦ* om. *Z*. 35. *βουλεύεσθαι παροξυνθείης Γ*: *παροξυνθείης βουλεύεσθαι Z*. 36. *τὸν ἐκείνων τρόπον Γ*: *τὸν ἐκείνου τρόπον Z*. 37. *ὧν γὰρ ἂν Γ*: *ἂν* om. *Z*. 38. *κρείττων Γ*: *κρείττω Z*. 40. *ἐν ἀνθρώπου Γ*: *ἐν* om. *Z*. 42. *οἰκίαις Γ*: *οἰκείαις Z*. 43. *καλῆς Γ*: *καλῆς τῆς Z* (dittographia!). 46. *σωφρόνως Γ*: *σοφρόνως Z*. 48. *ἐνδέχεται Γ*: *ἐνδέχηται Z*. 51. *δεῖ Γ*: *δὴ Z* (*χρὴ ΔΠΝ*). 52. *δεῖ Γ*: *δὴ Z* (*χρὴ ΔΠΝ*). 52. *ἐπικρατήσειν Γ*: *κρατήσειν Z*.

Sed cum magna varietatum pars librarii socordia illata sit, nonnulla menda in aliis quoque huius aetatis codicibus inveniuntur, quare differentiarum partem interpolatori cuidam tribuo. Quod paucis lectionibus ostendo, quae in codice Dresdensi D[a] 47, qui hanc solam orationem ex vulgata memoria praebet, perinde leguntur: [1])

I 6. *ἐπεσκότησεν* codd.: *ἐπεσκότισεν Z* Dresd. *N* pr. 12. *ἡγοῦ* codd.: *ἡγοῦμαι Z* Dresd. 18. *ἐκ τῷ βίῳ* codd.: *ἐν τῷ βίῳ Z* Dresd. 24. *τοῖς πρότερον* codd.: *τοῖς προτέροις Z* Dresd. 36. *τὸν ἐκείνων τρόπον* codd.: *τὸν ἐκείνου τρόπον Z* Dresd. 37. *ὧν γὰρ ἂν* codd.: *ἂν* om. *Z* Dresd. *N*.

Accedunt eae lectiones, quibus codex *Z* cum vulgatis quibusdam codicibus conspirat. Nam cum hoc uno loco § 2 *ὑμᾶς ΓΠ*: *ἡμᾶς ΔZ* cum codice Vat. *Δ* solo consentiat, quater codicis *Π* memoriam sequitur: 1. *ὁ πᾶς ΓΔ*: *ἅπας ZΠΝ*. 4. *ἐν τοῖς λόγοις ΓΔ*: *τοῖς* om. *ZΠ*. 21. *νομίζῃς ΓΔ*: *νομίζεις ZΠ*. 51. *χρωμένοις ΓΔ*: *χρωμένους ZΠΝ* Dresd.

---

1) Collationem debeo viro amicissimo Sakolowski, qui codicem in meum usum diligenter excussit.

Sunt quoque loci, quibus a parte totius vulgatae contra codicem Urbinatem stet:

I 20. *ἀπεχθήσεσι Γ* pr., *ἀπεχθὴς ἔσει* corr. 2: *ἀπεχθὴς ἔσῃ ΖΔΠΝ*. 24. *πρὶν ἐὰν Γ*: *πρὶν ἂν ΖΔΠΝ*. 34. *βούλῃ Γ*: *βούλει ΖΔΠΝ*, cf. § 33. 42. *ἔσει Γ*: *ἔσῃ ΖΔΠΝ*. 49. *φησάμεν Γ*: *φήσομεν ΖΔΠΝ*.

Attamen unum exstat argumentum, quod codicis *Z* in prima oratione originem ab ipso codice Urbinate repetere cogit, quare varietates illas ex alio codice receptas esse putemus: codicis Urbinatis correctiones a vulgatis codicibus alienas dico, quae in codice Scaphusiano reperiuntur:

I 3. *ἔργον ἐπιχειροῦσιν Γ* pr., *ποιεῖν* add. 1[b] = *Z*. 6. *ἔβλαψεν Γ* pr., *ἐλυμήνατο* in mg. corr. 4 = *Z*. 9. *ὑπέμενεν Γ* pr., *ὑφίστατο* corr. 4 = *Z*. 12. *δυνατὸν Γ* pr., *οὐ* s. v. add. 2: *οὐ δυνατὸν Z*. 30. *σεμνὸς Γ* pr., *τε καὶ ὑπεροπτικὸς* in mg. add. 4 = *Z*. 35. *ὑπὲρ σεαυτοῦ Γ* pr., *τῶν* s. v. add. 2: *ὑπὲρ τῶν σεαυτοῦ Z* (*ὑπὲρ τῶν σαυτοῦ ΠΝ*). 38. *δοκῆς ὀρέγεσθαι Γ* pr., *ἄγαν* in mg. add. 4 = *Z*.

Id ea de causa maxime notandum est, quod codicem Scaphusianum in ceteris orationibus vulgatae memoriae indolem prae se ferre iamdudum cognitum est. In quibus eum codicis *Δ* familiae ascribendum esse constitui oratione VIII §§ 1—56 collata. Quod ut demonstrem, eas §§ 1—16 lectiones exscribo, quae cum codice *Δ* contra *ΓΠ* faciunt:

VIII 4. *γνώμην ΖΔ*: *τέχνην ΓΠ*. 5. *ἡμᾶς ΖΔ*: *ὑμᾶς ΓΠ*. 7. *πλημμελείας ΖΔ*: *πλεονξίας ΓΠ*. 8. *τῶν ἐχθρῶν ἐπικρατήσομεν ΖΔ*: *ἐπικρατήσομεν τῶν ἐχθρῶν ΓΠ*. 12. *ἀναιρουμένους ΖΔ*: *αἱρουμένους ΓΠ*. 13. *πονηροὺς ΖΔ*: *πονηροτάτους ΓΠ*.

Quibus eas codicis *Z* lectiones adicio, quae cum *ΓΔ* contra *Π* congruunt:

VIII 1. *καὶ περὶ τῶν ΖΓΔ*: *καὶ* om. *Π*. 5. *λόγους ΖΓΔ*: *λόγον Π*. 8. *μοι δοκοῦσιν ΖΓΔ*: *μοι* om. *Π*. 8. *ἀκηκοότες ΖΓΠ*: *ἀκηκότες Π*. 12. *κακὸν ΖΓΠ*: *κανὸν Π*. 13. *παριόντων ΖΓΔ*: *παρεστώτων Π*. 14. *ὅσην οὐδὲ ΖΓΔ*: *οὐδὲ* om. *Π*. 16. *γεγράφασιν ΖΓΔ*: *γράφουσιν Π*.

Contra duae solae lectiones sine dubio calami lapsu ortae vim non habent: 1. *νῦν ΓΛ*: *νυνὶ ZΠ*. 15. *ἔσται Γ*, *ἐστιν Λ*: *ἐστι ZΠ*.

Discrimen autem positum est in correctionibus codicis *Λ*, quae in codicem *Z* receptae sunt. De quibus, ut chartae parcam, hoc unum refero, me omnes correctoris tertii et quarti mutationes, quas ex oratione V supra composui, in codicis *Z* textu legisse.

At vulgata codicis Scaphusiani memoria non in omnibus orationibus sibi constat. Nam cum in orationem „ad Nicoclem“ inquirerem, ut id enuclearem, in qua codicis *Z* parte Vaticani textus inciperet, codicem *Z* in oratione secunda cum codice Parisino *Π* consonare cognovi. Collatio quidem codicis *Π* in §§ 14/39 tantum mihi praesto est, sed in his quoque magnum lectionum congruentium numerum deprehendi:

II 14. *σεαυτοῦ ZΠ*: *σαυτοῦ ΓΛΘ*^{a}. 14. *φρονιμωτέροις ZΠΓΘ*^{a}: *φρονίμοις Λ*. 16. *θεραπεύωσι ZΠΓΘ*^{a}: *θεραπεύσωσι Λ*. 17. *πραγμάτων ZΠΘ*^{a}: *προσταγμάτων ΓΛ*. 17. *ἐπιτηδευμάτων ZΠΓΘ*^{a}: *ἐπιταγμάτων Λ*. 17. *κίνει καλῶς καὶ ZΠ*: *κίνει καὶ ΓΛΘ*^{a}. 17. *καλῶς ZΠ*: *ὀρθῶς ΓΛΘ*^{a}. 20. *τῶν τιμῶν τῶν φίλων ZΠ* corr rec.: *τῶν τιμῶν Λ* (*τῶν φίλων Γ*). 21. *τῶν ἰδιωτῶν ZΠ*: *τῶν ἰδίων Λ* (*τῶν πολιτικῶν Γ*). 21. *τοὺς δαπανωμένους* (*δαπανομένους Z*) *ἀπὸ τῶν σῶν ZΠ*: *τοὺς δαπανωμένους ἀπὸ τῶν ἰδίων τῶν σῶν Λ* (*τοὺς δαπανῶντας ἀπὸ τῶν σῶν Γ* pr.) 24. *βούλου ZΠΓΘ*^{a}: *βούλει Λ* pr., *θέλε* corr. 4. 25. *νόμιζε ZΠΓ*: *εἶναι νόμιζε Λ*. 25. *μετρίων ZΠΛ* in mg. add. pr.: *καλῶν ΓΛ* pr. 25. *ἐξεργάσασθαι ZΠ*: *ἐξεργάζεσθαι ΓΛ*. 26. *ὡς ἐν ZΠ*: *ὥσπερ ἐν ΓΛ*. 27. *διοικήσῃς Z* pr. *Π*: *διοικήσεις ΓΛΘ*^{a}*Z* corr. 1. 27. *ἐξ ὧν ἂν ZΠΓ*: *ἐξ ὧν Λ* pr., *ἔξων ὧν* corr. 1. 28. *ἢ ποιῇς ἢ λέγῃς ZΠ* (qui tamen om. prius *ἢ*): *λέγῃς ἢ ποιῇς ΓΛΘ*^{a}. 28. *συνδοκιμάζοντας ZΠ*: *συνδοκιμάσαντας Λ* (*συνδοκιμάσοντας ΓΘ*^{a}). 28. *καὶ τοὺς μετ᾽ εὐνοίας θεραπεύοντας ZΠΓΘ*^{a}: om. *Λ*. 29. *αὐταῖς ZΠΓΘ*^{a}: *ἀκοαῖς Λ*. 31. *τὸ τῆς ZΠΓΘ*^{a}: *τὸ* om. *Λ*. 31. *ἦθος ὅλης ZΠ*: *ὅλης ἦθος ΓΛΘ*^{a}. 32. *ταῖς ZΠ*: *ἐν ταῖς ΓΛ*. 32. *ἐσθῆσι ZΠΛ* corr. 2:

ἐσθήσεσι ΓΛ pr. 34. *ἐστὶ ZΠ: ἐστὶ τῶν ΓΛ*. 34. *ἐπὶ πολὺ ZΠ: ἐπὶ τὸ πολὺ ΓΛ*. 36. *ἢν ZΠΘ*^{α}: *ἐὰν ΓΛ*. 37. *ἃ δ' ZΠ: ἅττ' ΓΛΘ*^{α}.

Praeterea etiam in §§ 14/39 lectiones inveniuntur, quae vel cum cod. *Λ* contra *Π* vel contra codices *Λ* et *Π* stant. Codicis *Λ* enim lectiones codex *Z* amplectitur his locis:

II 16. *ἀδικηθήσονται ZΛ: ἀδικήσονται ΓΠΘ*^{α}. 20. *τὰ περὶ ZΛΘ*^{α}: *καὶ περὶ Π* (*τὰ μὲν πρὸς Γ*). 20. *σεαυτὸν ZΛ: σαυτὸν ΓΠΘ*^{α}. 22. *εὐδοκιμήσεις ZΛΓ: εὐδοκιμήσης Π*. 27. *τῆς ZΛ: τῆς σῆς ΓΠΘ*^{α}. 28. *ἔχης ZΛΓΘ*^{α} pr.: *ἔχεις ΠΘ*^{α} corr. rec. 30. *ἐπ' ἀρετῇ ZΛΓΘ*^{α}: *ἐπ' ἀρετὴν Π*,

cum contra codices *Λ* et *Π* faciat hic:

II 18. *ἀμετακινήτως Zς: ἀκινήτως ΓΛΠΘ*^{α}. 24. *τῆς ἑαυτῶν Zς: τῆς αὑτῶν ΓΛΠΘ*^{α} (*τῆς αὑτῶν* Bl.). 25. *περὶ ὧν ἂν . . μέλλῃ Zς: περὶ ὧν . . . μέλλει ΛΠ* (*μέλλοι Γ*). 27. *χρωμένοις Zς: χρωμένοις εἶναι ΓΛΠ*. 28. *τοὺς λέγοντας Zς: τούς τε λέγοντας ΓΛΠ*. 29. *αἷσπερ ἂν τοὺς Zς: αἷσπερ τοὺς ΓΛΠΘ*^{α}. 37. *ποιήσεις Zς: ποιήσης ΛΠΘ*^{α} (*πράξεις Γ*).

Sed primum ad aetatem recurro, qua codex exaratus est, cum in prima iam oratione librarium exemplo contaminato usum esse intellexerimus. Praeterea Buermannus ipse docuit familiam codicis Parisini *Π* complures codices continere, qui sui iuris essent, ut codicem Laurent. 58^{5} (*N*) et cod. Vat. 1383, cum vetustius huius recensionis exemplar servatum non esset. Quibus consideratis mirum quidem est, quod codex Scaphusianus *Z* trium recensionum orationum Isocratearum specimen recepit; in Isocratis autem verbis constituendis posthac rationem eius non habebimus.

Codex Laurentianus 87^{14} = *Θ*.

Codicem a Bekkero in Archidamo solo collatum Buermannus obiter tantum attigit, quare hoc loco supplementum dare liceat. Quod primum ad foliorum numeros attinet, Buermannum folium vacuum, quod inter Ioannem Damascenum et Isocratem intercedit, neglexisse puto, quod tamen momentum

non facit. Disputationes enim „Ἀριστοτέλους περὶ κόσμου", quae foliis 1—8ª continetur, atque „Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ", quae in f. 8ᵇ—11ᵇ exstat, duobus quaternionibus octo et quattuor foliorum exhibentur, quorum extremum folium vacuum est. Isocratis autem orationes quaternione pleno absolutas excipit oratio „Πολέμωνος σοφιστοῦ εἰς καλλίμαχον καὶ κυναίγειρον" in f. 134ª—143ᵇ, quam in fine codicis sequuntur „Θεοφράστου χαρακτῆρες" f. 144ª—145ª.

Liber Isocrateus quindecim quaternionibus compositus totus ad nos pervenit, cum finis orationis „de permutatione" in f. 133ª exaratus in figuram quandam redactus sit. Quod confirmatur quaternionum numeris a librario ipso in inferiore foliorum margine adiectis, ex quibus adhuc leguntur: in f. 13 (i. e. in primo Isocratis quaternione) = α, f. 21 = β, f. 39 = δ, f. 47 = ε, f. 71 = η, f. 87 = δέκα, f. 126 = ιε, cum ceteri foliorum marginibus circumcisis perierint. Sed non omnes quaterniones sibi constant, cum duo (f. 21/29 et 30/38) novena folia (quorum postremum quodque agglutinatum est), unus (f. 95/101) septem folia comprehendant.

Folia singula numeris notata sunt, cum codex primum conglutinatus est. Sed numeri, qui in inferiore margine additi numero 2 incipiunt, ut titulum quendam excidisse putaverim, non satis diligenter adscripti sunt, cum inter folia numeris 38 et 39 atque numeris 111 et 112 notata singula folia numero careant. Quod ut corrigeretur, folia denuo in superiore angulo dextro numeris insignita sunt, qui tamen folium vacuum non tetigerunt; qua de causa post f. 38 numeri congruunt, qui consensus folio inter f. 111 et 112 praeterito iterum turbatus est.

Foliorum numeri, quos Buermannus exhibuit, neque ad priores neque ad recentiores plane quadrant, cum folio primo numerum 1 dederit, quare folio vacuo praetermisso eo pervenit, ut primum Isocratearum orationum folium numero 12 signaret.

Digna commemoratione scholia quoque sunt codicis Laurentiani, de quibus nullum adhuc verbum factum est, quae, quamvis pauca sint, ab oblivione vindico gravioribus exscriptis

f. 69ᵃ. XIII 12: *ποιητικὸν πρᾶγμα καλεῖ τὴν ῥητορικὴν πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν κδ στοιχείων, ἣν καλεῖ τεταγμένην τέχνην* (hac tenus etiam *Λ*) *ἀπὸ τοῦ τετάχθαι καὶ ὡσαύτως ἔχειν.* f. 85ᵃ. XII 46. *ἐντεῦθεν τὸ δημοσθενικὸν ταῦτα γὰρ ἆθλα τοῦ πολέμου κεῖται.* f. 85ᵇ. § 49. *πεντακοσίας μυριάδας τὸ σύμπαν, τὸ δὲ μάχιμον ἑβδομήκοντα μυριάδας.* f. 86ᵃ. *ἐκ τοῦδε τοῦ παναθηναικοῦ καὶ τοῦ πανηγυρικοῦ ὁ ἀριστείδης παναθηναικὸν ἑ* (?) *πλέον ἢ ὅσον ἐστὶν λαβεῖν ἄλλον ἀπ᾽ ἄλλου ἐξυφανθεὶς ἐγνωρίσθη.* f. 86ᵇ. *ἐκ τούτου πάλιν τὸν οἰκεῖον παναθηναικὸν ὁ ἀριστείδης διαποικίλλει καὶ ταῖς λέξεσιν μᾶλλον ἢ τοῖς νοήμασιν ἐξαλάττεται.*

Denique ut codicis *Θ* in or. V lectiones, quas Buermannus in lucem edidit, suppleam, addo verba § 79 *ἄλλως θ᾽ ὅταν* usque ad *καταφρονεῖν* propter homoeoteleuton omissa prima manu in margine adscripta exstare his quidem varietatibus illatis: *γε ὅταν* — *ἑαυτῷ συνίδῃς* — *μὴ* om.

Copiae Victorianae.

Buermannus postquam de codice Laur. *Θ* egit, haec addidit: „Nachkommen oder nähere Verwandte von *Θ* sind nicht vorhanden. Der Codex steht innerhalb der Vulgata als einziger Vertreter seines Zweiges da.“ Quam sententiam universam non nego, quoniam codicem cum *Θ* coniunctum non inveniri concedendum est. Sed cum codice *Θ* conferendae sunt copiae, quae dicuntur Victorianae, quas Baiterus in praef. ad Paneg. editionem p. XII/XV publici iuris fecit. Baiterus enim, qui ipse dubitaret, utrum ex uno an e pluribus codicibus a P. Victorio in exemplari suo editionis Aldinae margini adnotatae essent, nihilo setius eas „subsidium ne hoc quidem spernendum“ ad textum Isocratis constituendum habuit. Quaestio nunc in eam partem decerni potest, ut Victorium duobus codicibus usum esse contendamus, ex quibus alter e codice Vaticano *Λ* oriundus, alter ex codice Laur. *Θ* descriptus aut ipse codex *Θ* erat.

Codex *Θ* autem adhibitus est in Panegyrico, quem primum tracto collatione codicis *Θ* nisus, quam Buermanni

benevolentiae debeo. Consensus autem lectionum in §§ 51/99, in quas potissimum inquisivi, his locis invenitur.

Victorius = Θ:

IV 51. *τοῖς προγόνοις* ΘΓΘ^α^Λ^α^: *τοὺς προγόνους* Λ. 51. *τὰ μέρη* Θ: *περὶ τὰ μέρη* cett. 51. *τούτοις* Θ: *τοῖς τοιούτοις* cett. 52. *τῶν ἑλλήνων* Θ: *τῶν ἄλλων* cett. 53. *ὄντως* Θ: *οὕτως* cett. 54. *ἡρακλέους* Θ: *ἡρακλέους παῖδες* cett. 55. *παρελέσθαι* Θ: *ἀνελέσθαι* cett. 57. *ἥττους — μείζω* om. Θ. 57. *τοὺς ἀξιοῦντας* ΘΓ corr. 3 Θ^α^Λ^α^ (*τοὺς ἀξιοῦν* Γ pr.): *τῶν ἀξιούντων* Λ. 59. *τῶν ἔχθρων ἅπανθ'* ΘΓΘ^α^Λ^α^: *τῶν ἔχθρων κρατήσας ἅπανθ'* Λ. 59. *γενόμενος* ΘΓΘ^α^Λ^α^: *γεγονὼς* Λ. 61. *πόλιν τὴν* ΘΓΘ^α^Λ^α^: *πόλιν τῶν* Λ. 63. *συντομώτερον* ΘΓΛ^α^: *συντομωτέρως* ΛΘ^α^. 64. *οἱ τότε* Θ: *ὅτε* ΓΛΛ^α^, *ὅτι* Θ^α^. 65. *κρατήσαντες* ΘΓ: *νικήσαντες* ΛΘ^α^Λ^α^. 66. *περὶ δὲ τῶν* Θ: *ἐπὶ δὲ τῶν* cett. 66. *μικρῷ* Θ: *ὀλίγῳ* cett. 68. *ἦρχον* Θ: *ἐπῆρχον* ΓΛΛ^α^ (*ἐπέσχον* Θ^α^). 68. *νομίσαντες* Θ: *νομίζοντες* cett. 68. *ἁπάντων* Θ: *ἁπασῶν* cett. 69. *δῆλον γὰρ* Θ: *δῆλον δὲ* cett. 70. *μὲν οὖν ἀμαζόνων* Θ: *οὖν* om. cett. 70. *ἐν τῷ* om. Θ. 71. *ταῦθ'* Θ: *τοιαῦθ'* cett. 71. *πολέμου συστάντος ἐκείνου* ΘΓ: *ἐκείνου πολέμου συστάντος* Λ (*ἐκείνου πολὺ συστάντος* Θ^α^, om. Λ^α^). 72. *τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης* ΘΓΘ^α^Λ^α^: *τῆς θαλάττης τὴν ἀρχὴν* Λ. 73. *ὀλίγον* Θ: *ὀλίγῳ* ΓΛ (*μικρῷ* Θ^α^Λ^α^). 74. *χαλεπώτατον* Θ: *χαλεπὸν* cett. 74. *μέγιστ' αὐτῶν* ΓΘ^α^Λ^α^ = Θ, qui habet *μέγιστα αὐτῶν*: *μέγιστα τούτων* Λ. 75. *ἐπιγενομένους* Θ: *ἐπιγι⟨γ⟩νομένους* cett. 75. *ἐπ' ἀρετὴν* ΘΓΘ^α^Λ^α^: *ἐπ' ἀρετῇ* Λ. 76. *καταλιπεῖν* Θ: *καταλείψειν* cett. 77. *οὐδὲ τὰς* ΘΓ: *οὐδὲ γὰρ τὰς* Λ (*οὐ γὰρ τὰς* Θ^α^Λ^α^). 77. *δεινότερον μὲν* ΘΓΘ^α^Λ^α^: *μὲν* om. Λ. 77. *πόλεως ἀποθνήσκειν* ΘΓ: *πατρίδος ἀποθνήσκειν* Θ^α^Λ^α^ (*πατρίδος ἀποθανεῖν* Λ). 78. *οὕτω* Θ: *οὕτω τοὺς* cett. 78. *ὁμονοοῦσιν* Θ: *ὁμονοήσουσιν* cett. 79. *ὁπότεροι τοὺς ἑτέρους φθήσονται* Θ: *τοὺς ἑτέρους* om. ΓΘ^α^Λ^α^ (*ὁπότεροι ὀφθήσονται* Λ). 81. *ἐπὶ ταῖς αὐτῶν δυναστείαις* Θ: *αὐτῶν* om. cett. 82. *τὰς* et *ἀρετὰς* om. Θ. 82. *περὶ δὲ* ΘΓ: *πρὸς δὲ* ΛΘ^α^Λ^α^. 86. *ἴδιον* ΘΓΘ^α^Λ^α^: *ἴδιον κίνδυνον* Λ. 86. *ὥσπερ* Θ: *ὅσηνπερ* ΓΛΛ^α^ (*οἱάνπερ* Θ^α^). 87. *σφόδρως*

Θ: σφόδρ’ (σφόδρα) cett. 87. φθῆναι ΘΓΘ$^{\alpha}$Λ$^{\alpha}$: ὀφθῆναι Λ. 91. περιγενομένην Θ: περιγιγνομένην cett. (π·ρ·γιγνομένην Λ, ras. non expl.). 92. ὁμοίαις ΘΓΘ$^{\alpha}$Λ$^{\alpha}$: ὁμοίως Λ. 92. φεύγειν Θ: φυγεῖν cett. 92. ἔτι πλέον ΘΓΛ$^{\alpha}$ (ἔτι πλεῖον Θ$^{\alpha}$): ἐπὶ πλέον Λ. 93. γενομένων Θ: γεγενημένων cett. 93. εἰσβαλεῖν Θ corr. 1 (ἐμβαλεῖν Θ pr. Λ$^{\alpha}$): εἰσβάλλειν ΓΛΘ$^{\alpha}$. 93. ὑποφαινομένης ΘΓΘ$^{\alpha}$Λ$^{\alpha}$: ὑπολειπομένης Λ. 93. γενόμενοι Θ: γεγενημένοι cett. 94. λαμβάνειν Θ: λαβεῖν cett. 95. διαφυγεῖν ΘΘ$^{\alpha}$ (καὶ διαφυγεῖν Λ$^{\alpha}$): διαφεύγειν ΓΛ. 97. οὐκ οἶδ’ ὅτι ΘΓΘ$^{\alpha}$Λ$^{\alpha}$: οὐκ ὅτι Λ pr., οὐχ ὅτι corr. 2. 99. δεινότατα ΘΓ corr. 4: δεινὰ Γ pr. ΛΘ$^{\alpha}$Λ$^{\alpha}$.

Pauci tamen exstant loci, quibus copiae Victorianae a codice Θ discrepant, ex quibus quattuor, ut opinor, calami lapsui vel correctioni debentur:

IV 59. ὅσον ἐδεδείχεσαν Θ: ὅσν ἐδεδείχεισαν Vict. (ὅσων ἐδεήθη cett.). 59. βεβιάσθαι Θ: βεβιᾶσθαι Vict. (βιάσασθαι cett.). 62. γεγονόσι ΘΓΘ$^{\alpha}$Λ$^{\alpha}$: γεγονῶσι Vict. (γενομένοις Λ). 73. ταῖν πόλοιν τούτοιν Θ: ταῖν πολέοιν τούτοιν Vict. Θ$^{\alpha}$ (τοῖν πολέοιν Γ pr., ταύταιν add. 4; ταῖν πολἕοιν ταύταιν ΛΛ$^{\alpha}$).

Restant differentiae tres: 71. ἐκ τοιούτων codd.: ἐκ τῶν τοιούτων Vict. 87. πρὶν ἐλθεῖν codd.: πρὶν om. Vict. 96. ἐτόλμησαν ΓΘΛ: ἔτλησαν Θ$^{\alpha}$Λ$^{\alpha}$ Vict., addita nota γρ. [i. e. γραπτέον, non γράφεται. Bait.].

Quas ita explicamus, ut Victorium in §§ 71 et 87 quidem neglegenter suo munere functum esse credamus, cum lectio § 96 aut ex antidosi petita aut coniectura sit; quare ipsum codicem Θ Victorio praesto fuisse verisimile est, sed cautius iudicium feramus, si Victorium ex codice cum Θ artissime coniuncto hausisse censemus.

Aliud exemplar a Victorio in oratione „ad Nicoclem“ et in „Philippo“ usurpatum est, quod ex codice Λ originem duxisse congruentia lectionum probatur. Varietates enim, quae ad orationem II adscriptae sunt, omnes in codice Λ leguntur duabus exceptis, quarum hanc § 22 ἀφικνουμένων codd.: ἀφικνούντων Vict. in codice nullo inveni, cum altera § 47

εὐχομένους codd.: εὐωχουμένους Vict. etiam in codice Z exhibeatur.

De Philippo quoque res paucis absolvi potest, cum Buermanni collationes ad hanc orationem in promptu habeamus. Eas igitur lectiones conferre sufficiat, quae Victorio cum uno Λ communes sunt:

V 6. ἡμῖν codd.: ἡμῖν τε Vict. Λ. 7. ἤλπισαν codd.: ἔγνωσαν Vict. Λ. 23. μετέπεσον codd.: κατέπεσον Vict. Λ. 25. ἐργολαβίαν codd.: ἐργολαβείαν Vict. Λ. 34. οὐδὲ codd.: οὐδὲ ἂν Vict. Λ. 35. ἄξια codd.: ἄξιον Vict. Λ. 36. μηδὲν δ' ἧττον αὑτὸν ἢ 'κείνας ὠφελεῖν codd.: μηδὲν ἧττον σεαυτῷ ἢ ἐκείναις συμφέρειν Vict. Λ corr. 2. (?) 65. ἀλόγως codd.: καὶ ἀλόγως Vict. Λ. 68. χρῶο codd.: χρῶ Vict. Λ. 69. βουλεύῃ codd.: βουλεύσησθε Vict. Λ. 85. ὅτι ἂν ὑποπέσῃ καὶ συμφέρῃ codd.: ὅτι ἂν θ' ὕπεστί μοι καὶ συμφέρει Vict. Λ. 98. ἑτέρους codd.: ἕτερον Vict. Λ. 105. κατὰ πόλεμον codd.: κατὰ τὸν πόλεμον Vict. Λ. 152. ἐπιθυμήσῃς codd.: ἐπιθυμήσεις Vict. Λ.

Addo eas lectiones, quae codicis Λ correctiones reddunt: 78. σαυτῷ Λ pr., σοι corr. 2 (?) = Vict. 102. συμφόρως Λ pr., συμμάχους corr. 3 = συμμάχως Vict. 110. ἐξ αὐτῶν om. Λ pr., ἐκλεξάμενος corr. 4 = Vict. 138. καὶ Λ pr., τὰ add. 2 (?) = Vict.

Inepta paragraphi 6 interpolatio: ἐν χεῤῥονήσῳ κατοικοῦντάς τε καὶ γεωργοῦντας pro ἐν χεῤῥονήσῳ γεωργοῦντας ad verba antecedentia τοὺς ἐνταῦθα κατοικοῦντας referenda est; lectio § 54. ἐκείνους, quae cum solo Urbinate conspirat, fortasse correctorem indicat.

Singulas lectiones Victorius etiam orationibus „ad Demonicum“, „ad Nicoclem“, „Busiridi“ adscripsit, quas utrum codicis cuiusdam varietates existimemus necne, dubium est, cum varietates ad Busiridem notatae cum codice Urbinate consentiant. Quas potius coniecturas duxerim, quae haud difficulter inveniri potuerint. Omnibus autem computatis copiis Victorianis quaevis auctoritas abiudicanda est.

PARS II.

Quomodo codicum Isocrateorum memoria ad nos pervenerit.

Quoniam priore dissertationis parte Buermannum secuti codices Isocrateos, qui aetatem tulerunt, tractavimus gravioresque selegimus, nunc ad eam disputationis partem adeamus, qua codicum necessitudinem examinemus, qua absoluta ad eam quoque quaestionem respondere licebit, quanti codices ad Isocratis verba constituenda aestimandi sint.

Atque primus diligentius in hanc rem inquisivit B. Keilius, qui in „analectis Isocrateis" p. 73/88 communem codicum archetypum evincere studuit, e quo codicem Urbinatem vulgatamque memoriam et Dionysiani quod vocatur exemplaris recensionem littera y significatam pendere putat, cui medium, ut ita dicam, locum inter Urbinatis vulgatamque memoriam addicit. Quam sententiam Keilius commendavit orationum delectu et ordine, quo in Urbinate exstant, qui grammatico cuidam paulo ante Dionysium Halicarnassensem auctoritate pollenti deberentur, atque praeterea litteris marginalibus adhibitis, quae in Urbinate traditae ad versuum libri cuiusdam antiquissimi ambitum redeunt, denique ipsa codicis Urbinatis propria virtute in censum vocata. Buermannus autem, quem harum rerum peritissimum esse non est qui nesciat, Keilii librum recensens [1]) hanc opinionem universam quidem amplexus est, sed ita immutavit, ut duas tantum Isocrateae memoriae recensiones statueret, quacum sententia Albrechtius [2]) convenit. Ad hoc Buermannus quid valeant ea, quae Keilius singulis locis Isocrateis nisus

1) Wochenschrift f. klass. Philologie II p. 621/25.

2) Jahresbericht des Berliner philolol Vereins XVI.

de lacunis archetypi iudicavit (p. 83/86), uno loco V 135 accuratius tractato demonstravit. Addo denique sententiam viri doctissimi Zycha[1]), qui grammatici Dionysio antiquioris ullas esse partes negavit, propterea quod a Caecilii Dionysique curis profectus grammaticus Hermogeni fere aequalis vel aetate paulo minor orationes genuinas ad eum, qui in codicibus est, numerum redigere potuit.

At mihi sententia Keilii nullo modo probatur, cum primum quidem tempus Isocratei corporis coacti ex verbis a Prisciano atque in Bekkeri anecdotis allatis deductum dubitationem moveat. Apud Priscianum enim decem tantum orationes nominantur, in Bekkeri anecdotis undecim laudantur, quae quomodo ad orationum viginti unius corpus referri possint ignoro. Neque magis viginti orationibus ab aliis scriptoribus citatis (vide Keilii „analecta“ p. 13/71) — orationis „in Lochiten“ enim atque complurium epistularum apud Photium solum mentio fit, de quo paulo post agam — idem hoc unius et viginti orationum corpus comprobatur, cum nihil impediat, quominus eas ad corpus viginti quinque (Dionysii) vel viginti octo orationum (Caecilii) redire censeamus. Ex ordine autem orationum in Urbinate servato — si quidem auctoritas in eo inest — nihil aliud colligere licet quam grammaticum quendam hanc orationum seriem constituisse, quo nihil lucramur. Nam cum codex *Δ* orationum ordinem in Urbinate traditum valde confundat, duabus insuper additis orationibus, coniectura tantum idem orationum corpus sumitur. Sed haec Keilii coniectura ea de causa veritatis caret specie, quod corpus unius et viginti orationum a grammatico ignoto, sive ante Dionysii tempora sive postea vixit, constitutum Dionysii Caeciliique delectus vicisse fingit adeo, „ut etiam ex recensionis ς et y libris eae tantum orationes exscriberentur, quas resensor *Γ* selegerat.“ (cf. p. 88). Atque verbis additis: „sed libri Urbinati consimiles postea non tam saepe adhibiti esse videntur, quam vulgatae textus: etenim sescenti nobis servati sunt codices infimae

1) Berliner philol. Wochenschrift V p. 842/46.

notae, unus Urbinas, quem propius Ambrosianus (*E*) attingit" omnino nugari videtur.

Quamobrem Keilium linquamus atque id primum quaeramus, quid certum de codicum necessitudine adhuc cognoverimus. Duas autem codicum Isocrateorum esse familias, iam Bekkerus docuit. Quarum altera cum solum Urbinatem superstitem habeat, altera codices *ΘΔΠ* complectitur, quos ita inter se cohaerere, ut codices *ΔΠ* codicum *ΘΔ* familiis iam separatis inter se discesserint, a Buermanno (cf. I p. 10) certiores facti sumus. Etenim codex *Θ* saepius cum *Γ* contra *Δ* consentit, cum aliis locis neque paucis librariorum erroribus corruptus contra genuinas codicum *ΓΔ* lectiones faciat. Codicum vero memoriam ad tempus procul remotum persequi licet, cum codex Urbinas saeculo decimo (vel undecimo ex Keilii sententia) [1]) e codice quodam antiquo litteris quadratis exarato [2]) diligenter descriptus sit, codex *Δ* autem anno 1063 a Theodori librarii manu profectus vel lacunis archetypi accurate redditis ipsius fontis vetustatem comprobet. Codex *Θ* denique tertii decimi quidem saeculi non omnes Isocratis orationes continet; sed ad eandem recensionem exemplar Photii probabiliter referamus, quod Isocratis orationes praeter decimam sextam casu fortasse omissam hoc ordine complectebatur: I. II. III. VIII. IV. VII. XIV. VI. XIII. XI. X. IX. V. XII. XV. XVIII. XIX. XXI. XVII XX. [3]) Quarum medias tantum ab or. IV. usque ad XV. codex *Θ* exhibet orationum ordine non variato, nisi quod orationes XI. X. IX. ipsae quidem transpositae (X. IX. XI.) principalem locum obtinuerunt. Photii autem temporibus ordo orationum in codice *Δ* servatus iam constabat; nam orationes duodecim [„ad Demonicum" usque ad „Archidamum", Panegyrico eiecto] in codice *Π* traditae, qui Photii circiter aetate a codice *Δ* discessisse videtur, eundem, quem codex *Δ* ordinem sequuntur. Praeterea codex

1) Wochenschrift für klass. Philologie III p. 1351/52.

2) cf. Martinum: Le manuscrit d'Isocrate Urbinas CXI de la Vaticane. p. 25 et Buermannum II p. 4.

3) cf. Blassium quoque: Att. Bereds. II² p. 102 not.

ab Urbinatis correctore 4 collatus, quem ex codicis Θ familia fuisse Buermannus (II p. 18) docuit, cum Photii libro congruit oratione de bigis omissa.

Quare cum Photii exemplar pro codice Θ substituerimus, diversum orationum ordinem comparantibus mirus quidam consensus efficitur, qui fortuito factus esse nequit. Nempe cum idem orationum I. II. III. ordo servetur, orationes X. XI. XIII. IX. etsi commutatas separari non posse intellegimus, quod propter orationem XIII. additam premo; neque orationum VI. VII. XIV. VIII. V. XII. IV. dispositio, quam praebet Urbinas, a ceteris codicibus ita aliena est, cum codex Λ easdem orationes ordine quidem variato comprehendat, excepto Panegyrico, qui teste codice Π perperam inter Nicoclem et Helenam insertus est. Apud Photium autem orationes eaedem componuntur, nisi quod orationes V. et XII., quae in Urbinate quoque coniunctae exhibentur, orationibus XIII. XI. X. IX. interpositis a ceteris remotae sunt. Orationum demum iudicialium ordinem turbatum esse non est, quod miremur, cum orationes XVIII. et XXI. in codice Γ, orationem XVI. in Photii libro deperditas videamus. Quae principalis orationum dispositio fuerit, disceptari vix poterit, quamvis propter codicis Urbinatis virtutem probabile sit, ipsius ordinem esse amplectendum. Iam ordinis diversis codicibus traditi similitudinem constituisse sufficiat, quae cum per Isocratei corporis redactorem non explicetur, ad communem codicum fontem viginti orationes et unam ex grammatici cuiusdam curis complexum nos revocat, quem accuratius nunc tractemus.

Ut communem orationum Demosthenicarum archetypum ex communi orationis contra Zenothemin lacuna constare notissimum est, ita nos eadem ratione viaque Isocratem aggrediamur. Atque quattuor Isocratis orationes mancae ad nos pervenerunt, ex quibus oratio „in Euthynum“ in censum venire non potest, cum in codice Λ solo servata nihil ad eundem codicum fontem comprobandum valeat. Fortasse in archetypo, quem nunc quidem sumo, non exstitit, sed postea in librum codicibus ΘΛ antecedentem recepta, fortasse casu in Γ amissa est, quod

idem de oratione „in Callimachum“ dictum velim. Quamobrem ad orationes „de bigis“ et „in Lochiten“ transeamus, quarum prooemia et argumentationes desiderantur. Quod in Urbinate praeterea orationis XVI. initium deest, nullius est momenti, cum defectus hic pariter atque finis orationis „de permutatione“ mutilus uno Urbinatis archetypi folio amisso probabiliter explicetur (cf. Buermannum: II p. 5). Sed etiam duabus illis orationibus quominus utamur, eo prohibemur, quod viri quidam docti non sine veritatis specie Isocratem nil nisi partes orationum codicibus servatas publici iuris fecisse existimant [1]) parum scilicet curantes, quod Zycha [2]) miro quodam modo utriusque orationis integritatem comprobare conatus est.

Restat oratio „contra sophistas“, quae et in omnibus codicibus (scil. *ΓΘΛΠ*) legitur et ex consensu omnium — praeter eundem virum doctum Zycha [3]), qui tamen de orationis integritate nemini persuasit — in fine manca est. Quod cum ad Isocratem ipsum referri nequeat, casu factum esse oportet, quo codices in hac quidem oratione ad unum exemplar redire demonstratum est. Sed ut in ceteris quoque orationibus eundem archetypum codicibus servatis subesse credamus, eo facilius commovemur, quod orationem „contra sophistas“ iam brevi tempore post Isocratis mortem ita mutilatam esse ut finis deperditus restitui non posset, propter auctoritatem orationis verisimile non est, neque variae lectiones huius orationis ceterarum orationum differentias numero superant.

Accedit argumentum ex orationum partibus in antidosi allatis petitum. Quas ab Isocrate plenas exscriptas esse iam pridem ex orationis compositione effectum est [4]); quod non refellitur codicum memoria, cum codex *Γ*, qui partes quidem ex orationibus IV. VIII. II. depromptas primis tantum ultimisque verbis designet, orationis „contra sophistas“ verba

---

1) cf. Blassium: Att. Bereds. II² p. 219 et 225.

2) „Ist die XVI. und XX. Rede des Isocrates verstümmelt überliefert?“ Wiener Studien VI p. 23/29.

3) Progr. gymnas. Leopoldst. Vindob. 1880. p. 27 sequ.

4) cf. Blassium: Att. Bereds. II² p. 311 not. 5.

reddat integra, quod in codicibus $\Theta\Lambda$ ubique factum videmus exceptis videlicet partibus orationis „de permutatione“ in codice Λ omnino amissis, quo orationum II. XIII. III. quoque loci interciderunt. Sed cum antidosis memoria in codicibus $\Gamma\Theta\Lambda$ plane conveniat, eundem archetypum sumere cogimur, praesertim cum antidosis loci longe et a vera Isocratis manu et ab orationum textu codicibus servato distent. Contra cum papyrorum recensione conferri possunt, qua de causa propriam auctoritatem ad textum Isocrateum constituendum iis adiudicemus, quod ut comprobemus videamus accuratiora!

Verba orationis „contra sophistas“ in codicibus Γ^{α} et Θ^{α} solis tradita concentum codicum $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}$ cum Urbinate contra vulgatam quae dicitur memoriam, scilicet contra codices $\Theta\Lambda\Pi$, his locis efficiunt:

XIII 15. *γὰρ νῦν* $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}\Gamma$: *γὰρ καὶ νῦν* $\Theta\Lambda\Pi$. 15. *ταῦτ'* $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}\Gamma$: *ταῦτα* $\Theta\Lambda\Pi$. 15. *αὐτοὺς ἐδίδαξεν* (*ἐδίδαξε* Θ^{α}) $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}\Gamma$: *αὐτοὺς* om. $\Theta\Lambda\Pi$. 16. *εἰς τοῦτο* $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}\Gamma$ pr.: *ἐνταῦθα* $\Theta\Lambda\Pi$, Γ in mg. litt. unc. corr. pr. 16. *ἔτι δὲ τῶν* $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}\Gamma$: *ἔτι δὲ καὶ τῶν* (dittographia verbi q. e. *καιρῶν*?) $\Theta\Lambda\Pi$. 18. *μιμήσασθαι* $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}\Gamma$: *μιμεῖσθαι* $\Theta\Lambda\Pi$. 18. *ἁπάντων* $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}\Gamma$: *πάντων* $\Theta\Lambda\Pi$. 18. *τελέως* Γ^{α}, *τελείωσιν* Θ^{α} = *τελείως* Γ pr.: *τὸ τέλειον* $\Theta\Lambda\Pi$, Γ in mg. corr. 1[b]. 18. *ελλειφθει* Γ^{α} pr., *ελλειφθῇ* corr. 2, spir. add. 3 = *ἐλλειφθῆι* $\Theta^{\alpha}\Gamma$: *ἐλλείπῃ* $\Theta\Lambda$, *ἐλλίπῃ* Π. 18. *χεῖρον διακεῖσθαι* $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}\Gamma$ pr. (qui habet *χεῖρον δικεῖσθαι*), *χείρους διακεῖσθαι* corr. 4: *χείρους εἶναι* $\Theta\Lambda\Pi$.

Raro etiam consensus codicum $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}\Gamma$ firmatur codicis Θ lectione, cum codices $\Lambda\Pi$ differant:

XIII 15. *προαγάγοι* $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}\Theta$ Bl., ex quo corruptum *προάγοι* Γ (cf. *ποιήσειεν*): *προαγάγοιτο* $\Lambda\Pi$. 16. *προελέσθαι* $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}\Gamma\Theta$ (ci. Cor.): *προδιελέσθαι* $\Lambda\Pi$. 16. *τάξασθαι* $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}\Gamma\Theta$, propter *προελέσθαι* et *μίξασθαι*, quod in omnibus codicibus ($\Gamma\Theta\Lambda\Pi\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}$) legitur: *τάξαι* $\Lambda\Pi$. 17. *δεῖσθαι* $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}\Gamma\Theta$: *δεῖται* $\Lambda\Pi$.

Atque codex Π bis a parte codicum $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}\Gamma$ stat, quod tamen fortuito factum esse puto: 14. *κατηγορεῖν* $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}\Gamma\Pi$:

κατηγορῆσαι ΘΛ, propter *δηλῶσαι*. 16. *μὴ* $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}$ΓΠ: *μὴ* om. ΘΛ pr., s. v. add. corr. 1.

Addo locum § 15, quo corrector quartus codicis Γ^{α} cum Λ congruit: *ζητεῖν* Γ^{α} pr. Θ^{α}ΓΘΠ: *ζῆν* Γ^{α} corr. 4 Λ.

Duobus contra locis $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}$ cum vulgata (ΘΛΠ) contra Γ faciunt: 16. *τὴν ἐπιστήμην* Γ Bk.: *ἐπιστήμην* $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}$ΘΛΠ, quod recipiendum est, cum scientia haec non acrius definita, sed in universum tantum significata sit. 18. *δυναμένους* Γ Bk.: *δυνηθέντας* $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}$ΘΛΠ, quod ex verbo *ἐκτυπωθέντας* fluxisse verisimile est.

Accedit una lectio, qua $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}$ contra codices omnes coniuncti sunt: 16. *ἐφ᾽ ἑκάστῃ τῶν πράξεων* $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}$: *ἐφ᾽ ἑκάστῳ τῶν πραγμάτων* ΓΛΠ, *τὸ δὲ τούτων ἐφ᾽ ἑκάστῳ τῶν πραγμάτων* om. Θ propter homoeoteleuton.

Neque eae lectiones, quibus Γ^{α} a Θ^{α} discedit, congruentiam hanc infringere possunt, cum omnibus fere locis corruptelae postmodo illatae codicem Θ^{α} refutent:

XIII 15. *ἐντυγχανουσιν* Γ^{α}, *ἐντυγχάνουσι* ΓΘΛΠ: *τυγχάνουσι* Θ^{α}, cf. *ν ῦ ν ἐ ν τ υ γ χ ά ν ο υ σ ι*. 15. *ἀποτελέσειεν* Γ^{α} codd.: *ἀποτελέσειαν* Θ^{α}, cf. *ποιήσειεν*. 15. *φρονιμωτέρως* Γ pr. ΘΠ = *φρονιμώτερον* ΛΘ^{α}: *χρησιμωτέρως* Γ in mg. litt. unc. corr. pr. = *χρησιμωτέροις* Γ^{α}, quod in Θ^{α} codicum lectione interpolata loco motum videtur esse. 16. *δ᾽ ἐπειδὴ* Γ^{α} codd.: *ἐπειδὴ* Θ^{α}, quod hiatum efficit. 16. *διαμαρτεῖν* Γ^{α} codd.: *διαμαρτάνειν* Θ^{α}, cf. *καταποικῖλαι*. 16. *πρεπόντως ὅλον τὸν λόγον* Γ^{α}ΓΛΠ (cf. *τοῖς ὀνόμασιν εὐρύθμως*), *ὅλον τὸν λόγον πρεπόντως* Θ: *τοῖς πρεπωδεστέροις ὅλον τὸν λόγον* Θ^{α}. 17. *εἶναι καὶ δεῖν* Γ^{α}Γ, *εἶναι καὶ δεῖ* ΘΛ pr., *ἐστι καὶ δεῖ* Λ corr. 1 Π: *εἶναι διελθεῖν καὶ δεῖ* Θ^{α}, interpolatum ex *εἶναι διελθεῖν ὥστε*. 17. *εἴδη τὰ* Γ^{α}Γ: *εἴδη* Θ^{α}ΘΛΠ; casune factum? 17. *παραλείπειν* Γ^{α} pr. Γ pr., *παραλιπεῖν* utroque loco corr. 1 = Θ^{α}ΘΛΠ (cf. *παρασχεῖν*). 18. *συμπεσόντων* Γ^{α} codd.: *συνδραμόντων* Θ^{α}.

Levioris momenti est locus ex oratione III in antidosi laudatus, quo $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}$ cum Γ contra Λ congruunt his verbis:

III 5. *πολλῶν* $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}$Γ: *πολλῷ* Λ. 6. *ᾠκίσαμεν* $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}$Γ:

ᾠκήσαμεν Δ. 7. *γὰρ περὶ* $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}\Gamma$: *γὰρ καὶ περὶ* Δ. 8. *αὐταῖς ταύταις βουλευόμενοι* $\Theta^{\alpha}\Gamma$; *ταύταις* om. Γ^{α} pr., *αὐταῖς τ* ante *αὐταῖς* add. 2: *αὐταῖς ταύταις καὶ περὶ τῶν ἄλλων βουλευόμενοι* Δ.

In eadem paragrapho antidosis memoriam cum vulgata consentientem deprehendimus: 8. *δυναμένους λέγειν* Γ: *λέγειν δυναμένους* $\Delta\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}$, quod cum Benselero et Blassio recipiendum esse censeo.

Varietates autem codicum Γ^{α} et Θ^{α} in censum non veniunt, cum codicem Θ^{α} saepius iam corruptelarum convicerimus:

III 5. *ὃ* Γ^{α} codd.: *ἃ* Θ^{α}. 5. *πάντων τῶν ἐνόντων* $\Gamma^{\alpha}\Gamma$, *πάντων τῶν ὄντων* Δ: *πάντων ὄντων* Θ^{α}. 5. *οὐδὲν* Γ^{α} codd.: *οὐδενὶ* Θ^{α}. 6. *τῇ ῥώμῃ* Γ^{α} codd.: *ταῖς ῥώμαις* Θ^{α}. 6. *ἐγγενομένου* Γ^{α} codd.: *ἐγγενομένοις* Θ^{α}. 6. *ἅπαντα* Γ^{α} codd.: *πάντα* Θ^{α}. 6. *λόγος* Γ^{α} codd.: *ὁ λόγος* Θ^{α}. 6. *ἡμῖν ἐστὶν* Γ^{α} codd.: *ἐστὶν ἡμῖν* Θ^{α}. 7. *οὑτως* Γ^{α} pr., *οὕτως* corr. 3, *οὗτος* corr. 4: *οὗτος* $\Theta^{\alpha}\Gamma\Delta$. 7. *ἀγαθῆς καὶ πιστῆς* Γ^{α} codd.: *ἀγαθῆς* Θ^{α}. 8. *τοὺς ἄλλους* Γ^{α} codd.: *τοὺς ἀλλήλους* Θ^{α}.

Sed duobus locis Blassius codicis Γ^{α} solius memoriam praetulit, scil. his: 5. *τῶν ζῴων* Γ^{α} Bs.: *τῶν ἄλλων ζῴων* $\Theta^{\alpha}\Gamma\Delta$. 7. *καὶ τῶν καλῶν καὶ τῶν αἰσχρῶν* Γ^{α}: *καὶ τῶν αἰσχρῶν καὶ τῶν καλῶν* $\Theta^{\alpha}\Gamma\Delta$, quorum priorem quidem ex codd. $\Gamma\Delta\Theta^{\alpha}$ restituo coll. or.

V 116. *ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ζῴων ἁπάντων εὐδοκιμούσας*, et

XV 293. *ᾗ φύσις ἡ τῶν ἀνθρώπων τῶν ἄλλων ζῴων* scil. *διαφέρει*.

Necessitudinem vero codicum Γ^{α}et Θ^{α}, quam in orationibus XIII et III statuimus, in iis quoque verbis persequi licet, quae quamvis pauca codex Γ^{α} e ceteris orationibus in antidosi servavit. Nam cum in or. II 38 codex Γ^{α} quoque verba: *χρῶ τοῖς εἰρημένοις ἢ ζήτει βελτίω τούτων* post *λέγοντας* ponat, codicem Γ^{α} cum Θ^{α} in verbis ex oratione secunda petitis contrahendis consensisse manifestum est. Atque praeter lectiones, quibus $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}$ cum Γ contra vulgatam, imprimis contra codicem Δ congruunt:

II 14. *σαυτοῦ* $Γ^αΘ^αΓΔ$: *σεαυτοῦ* Π. 14. *φρονιμωτέροις* $Γ^αΘ^αΓΠ$: *φρονίμοις* Δ.

IV 51. *τοῖς προγόνοις* $Γ^αΘ^αΔ^αΓΘ$: *τοὺς προγόνους* Δ.

VIII 25. *βουλευσαμένους* $Γ^αΘ^αΔ^αΓΠ$: *βουλευσομένους* Δ. 25. *ἄξομεν* $Γ^αΘ^αΔ^αΓ$: *ἄξωμεν* ΔΠ, unum quidem locum invenimus, quo antidosis cum vulgata contra Γ solum facit:

VIII 56. *πράγμασι(ν) γεγενημένας* $Γ^αΘ^αΔ^αΔΠ$: *πράγμασιν ἐγγεγενημένας* Γ.

Spectandae sunt etiam lectiones, quibus $Γ^αΘ^αΔ^α$ contra reliquorum codicum memoriam consentiunt, ut

VIII 132/133, quem locum s. fine tractabo, quocum confero:

II 39. *περὶ μικρῶν ἀκριβῶς* $Γ^αΘ^α$: *ἀκριβῶς περὶ μικρῶν* codd., cf. *εὖ περὶ τῶν μεγίστων*.

VIII 133. *πόλεως πράγματα* $Γ^αΘ^αΔ^α$: *πράγματα* om. ΓΔ.

Adicio locum or. VIII 56, quo $Γ^αΘ^α$ *ἐπιχειρήσαιμεν* cum papyro praebent, cum codicis $Δ^α$ formam: *ἐπιχειροίην* e codicum ΓΔΠ lectione interpolatam esse censeam. Quocum convenit or. VIII 133, ubi corruptionem gradatim procedentem observamus: *ἐπανορθωσόμεθα* $Γ^α$ (cf. *γενήσεται*), *ἂν ἐπανορθωσαίμεθα* $Θ^α$, *ἂν ἐπανορθώσαιμεν* $ΓΔ^α$, *ἐπανορθώσαιμεν* Δ; atque similiter in eadem paragrapho: *ποιήσομεν* $Γ^α$ pr. (cf. *ἐπανορθωσόμεθα*): *ποιήσαιμεν* $Γ^α$ corr. 4 $Θ^αΔ^αΓΔ$.

Eodem loco duae reperiuntur lectiones, quae a Blassio ex codicis $Γ^α$ memoria receptae sunt:

VIII 133. *νομίζοντες* $Γ^α$ pr.: *εἶναι νομίζοντες* $ΓΘ^αΔ^αΓ^α$ corr. 4, *νομίζοντες εἶναι* Δ Pap. 133. *καλούς τε κἀγαθοὺς* $Γ^α$: *καλοὺς κἀγαθοὺς* cett. (*καλους και αγαθους* Pap.).

Sed *καλούς τε κἀγαθοὺς* apud Isocratem non legitur, nam et VI 35 codex Γ particulam *τε* omisit et ceteris omnibus locis, scilicet: III 43. IV 78. 95. VII 72. IX 51. 74. X 8. XI 32. XIII 6. XV 95. 100. 138. 220. 241. 243. 278. 280. 316. ep. VII 8. *καλοὶ κἀγαθοὶ* exstat. cf. Fuhr. mus. Rhen. XXXIII 334. Verbum autem q. e. *εἶναι* casu in $Γ^α$ intercidisse puto, cum consensu codicum $ΓΘ^αΔ^αΔ$ Pap. satis confirmetur, quamquam collocatio variata suspicionem movere potest.

Etiam in or. II 39 *τῶν μεγάλων* $Γ^α$: *τῶν μεγίστων* $ΓΔΠΘ^α$

Blassius cum Benselero codicis Γ^{α} solius lectionem probavit, cum μεγίστων revocandum sit propter articulum additum. cf. XV 173 ep. IX 15.

Sed cum his locis codicis Γ^{α} corruptelae manifestae sint, codicem Θ^{α} depravatum videmus hic:

II 14. *μάλιστα δ' ἂν* Γ^{α} codd.: *μάλιστ' ἂν* Θ^{α}.

IV 99. *προταχθέντες ὑπὲρ ἁπάντων* $\Gamma^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$ codd.: *ὑπὲρ* om. Θ^{α}.

Supersunt paucae lectiones, quibus Γ^{α} cum Γ consentit, cum $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$ a parte vulgatae stent; sed auctoritas in iis non inest:

IV 51. *ἐκ τῶν κινδύνων* $\Gamma^{\alpha}\Gamma$: *ἐκ τῶν περὶ τὸν πόλεμον κινδύνων* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$ (ex XV 58) = *ἐκ τῶν κινδύνων τῶν πρὸς τὸν πόλεμον* $\Theta\Lambda$. 99. *ἀναγκασθεῖμεν* $\Gamma^{\alpha}\Gamma$ pr.: *ἀναγκασθείημεν* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}\Theta\Lambda\Gamma$ corr. 3.

VIII 25. *ἡμᾶς* $\Gamma^{\alpha}\Gamma$: *ὑμᾶς* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}\Lambda\Pi$.

Postquam codices Γ^{α} et Θ^{α} consimiles esse docuimus, codices $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$ inter se consentire demonstratum erit, si codicem Λ^{α} cum Θ^{α} congruere probaverimus. Codices Λ^{α} et Θ^{α} autem contra ceteros codices coniunctos esse firmatur vel iis locis, quibus cum codice Γ contra vulgatam faciunt memoriam, cuius generis in oratione „de pace" haec exempla inveni.

$\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$ cum Γ contra Λ (Π):

VIII 25. *ἄξομεν* Γ (Γ^{α}): *ἄξωμεν* $\Lambda\Pi$. 28. *ἔχειν* Γ: *ἔχουσιν* $\Lambda\Pi$. 29. *μεγάλαι* Γ: *πολλαὶ* $\Lambda\Pi$. 32. *τηλικαύτην δύναμιν* Γ: *τηλικαύτη* ($\Lambda\Pi$) *δύναμις* (Π). 32. *ὅσην* Γ: *ὅσονπερ* $\Lambda\Pi$. 32. *καὶ τὰς ἄλλας ὠφελείας* Γ: *ἄλλας* om. $\Lambda\Pi$. 32. *ἀμελοῦντες* Γ: *ὀλιγωροῦντες* $\Lambda\Pi$. 32. *βέλτιον πράττειν* Θ^{α}, *πράττειν βέλτιον* $\Lambda^{\alpha}\Gamma$: *βέλτιον τῶν ἄλλων πράττειν* $\Lambda\Pi$. 33. *ἐν τούτοις* Γ: *ἐπὶ τούτοις* $\Lambda\Pi$. 34. *ὁρῶ γὰρ* Γ: *ὁρῶ μὲν γὰρ* $\Lambda\Pi$. 35. *προηρημένων* Γ: *προαιρουμένων* $\Lambda\Pi$. 35. *ὥσθ' ὁπόταν* Γ: *ὥσθ' ὅταν* $\Lambda\Pi$. 37. *γίγνεσθαι* Γ (*γίνεσθαι* Θ^{α}): *γεγενῆσθαι* $\Lambda\Pi$. 38. *πρὸ τούτων γενομένοις* Γ: *πρὸ αὐτῶν γεγενημένοις* $\Lambda\Pi$. 38. *οὐ πάντων* Γ: *οὐχ ἁπάντων* $\Lambda\Pi$. 38. *δοκεῖ μὲν* Γ: *μὲν* om. $\Lambda\Pi$. 39. *τὸν μὲν περὶ*

Γ: μὲν om. ΛΠ. 39. ἀγνοούσαις Γ: νοσούσαις Λ, νουσούσαις Π. 41. ἡμῖν Γ: ὑμῖν ΛΠ. 41. ἡμᾶς Γ: ὑμᾶς ΛΠ. 43. τιμὴν ἐκείνοις Γ: ἐκείνοις τιμὴν ΛΠ. 43. τῶν ἄλλων Γ: τῶν ἑλλήνων ΛΠ. 44. τις διδῷ πλείω (πλείονα $Λ^α$) μισθὸν Γ: τις πλείονα μισθὸν διδῷ ΛΠ. 45. παρανομίας Γ: πλεονεξίας ΛΠ. 45. διαπεπραγμένους Γ: διαπραττομένους ΛΠ. 46. τῶν καθ᾽ἡμέραν ἐσμὲν Γ: ἐσμὲν τῶν καθ᾽ ἡμέραν ΛΠ. 46. ἁπάντων ἀνθρώπων Γ: ἀνθρώπων om. ΛΠ, cf. p. 101. 49. διοικούμενα περὶ Γ: διοικούμενα καὶ περὶ ΛΠ. 50. ῥάιδιον Γ: ῥᾷον ΛΠ.edit. recte: cf. Bait. ad Paneg. p. VIII. 50. τῆς δυσγενείας Γ pr., αὐτῶν s. v. add. 4: τῆς αὐτῶν δυσγενείας ΛΠ cf. p. 98. 51. ποιοῦντας Γ: ἐμποιοῦντας ΛΠ. 52. διαλιπόντες Γ: διαλείποντες ΛΠ. 52. ἐνθάδε Γ: ἐνταῦθα ΛΠ. 52. χρώμεθα συμβούλοις Γ: συμβούλοις χρώμεθα ΛΠ. 54. προστάτας τε Γ: τε om. ΛΠ. 54. γενόμενον Γ: δυνάμενον ΛΠ. 133. εἶναι νομίζοντες Γ: νομίζοντες εἶναι Λ (νομίζοντες $Γ^α$ pr., εἶναι add. 4, cf. p. 68). 134. δεύτερον δ᾽ ἦν Γ: δεύτερον ἦν Λ. 135. τρίτον ἦν Γ: τρίτον δ᾽ ἦν Λ. 135. τὰς δυναστείας καὶ τὰς ἡγεμονίας διδόασιν (παραδιδόασιν $Λ^α$) Γ: τὰς ἡγεμονίας καὶ σφᾶς αὐτοὺς ἐνδιδόασιν Λ corr. 2. 136. τοὺς ἄλλους ἕλληνας Γ: τοὺς ἕλληνας Λ, cf. p. 98. 137. τό γ(ε) Γ: τό θ᾽ = Λ. 138. ἀπέχεσθαι τῶν Γ: ἀπέχεσθαι τούτων τῶν Λ. 138. καταφεύξονται Γ: καταφεύξωνται Λ. 139. ἀπορήσομεν Γ: ἀπορήσωμεν Λ. 139. καὶ προθύμως Γ: om. Λ. 139. γὰρ πόλις Γ: γὰρ ἡ πόλις Λ. 140. τοιαύτης εὐνοίας ἡμῖν Γ: τῆς τοιαύτης εὐνοίας Λ. 140. εἰς τὴν πόλιν εἰσρυήσεσθαι Γ: εἰσρυήσεσθαι καὶ εἰς τὴν πόλιν Λ. 141. ἐπ᾽ ἀρετῇ Γ: ἐν ἀρετῇ Λ. 141. δόξαν τὴν τῶν Γ: τὴν om. Λ. 142. τούτων Γ: πάντων Λ. 142. τῇ πόλει Γ: om. Λ. 142. ἀναλογισαμένους Γ: ἀναλογιζόμενος Λ pr., ἀναλογιζομένους corr. 2. 142. ἐξ αὐτῶν Γ: ἀπ᾽ αὐτῶν Λ. 142. τὰς ἐν λακεδαίμονι (λακεδαιμονίᾳ $Λ^α$) βασιλείας Γ: τὴν λακεδαιμονίων βασιλείαν Λ. 143. τοσούτῳ δὲ Γ: τοσοῦτο δὲ Λ. 143. καὶ τὰς ἀσπίδας Γ: τὰς om. Λ. 144. τοῖς πράγμασιν ἡμῶν (ἡμῶν om. $Θ^α$) Γ: τοῖς τοιούτοις πράγμασιν ἡμᾶς Λ. 144. τῆς τιμῆς

ταύτης Γ: *τῆς τοιαύτης τιμῆς* Λ. 144. *αἰτίαν αὐτοῖς* Γ: *αὐτοῖς αἰτίαν* Λ. 144. *ἔσεσθαι* Γ: *γενέσθαι* Λ. 145. *καλῶν* Γ: *παντοδαπῶν* Λ. 145. *μῆκος — πλῆθος* Γ: *πλῆθος — μῆκος* Λ. 145. *τοιαῦτα καὶ* Γ: *καὶ* om. Λ. 145. *πολὺ βελτίω* Γ: *πολλῷ βελτίω* Λ.

Accedunt paucae lectiones, quibus consensus codicum $Θ^α Λ^α$Γ codicis Π memoria firmatur:

VIII 25. *βουλευσαμένους* $Θ^α Λ^α$ΓΠ ($Γ^α$): *βουλευσομένους* Λ. 26. *εἰπεῖν ἐν ὑμῖν* $Θ^α Λ^α$ΓΠ: *εἰπεῖν ὑμῖν* Λ. 26. *οἷς νῦν τυγχάνομεν* $Θ^α Λ^α$ΓΠ: *οἷς ἐτυγχάνομεν* Λ. 35. *θεοφιλέστερον* $Θ^α Λ^α$ΓΠ: *θεοφιλέστατον* Λ, cf. *κάλλιον*. 38. *περὶ ὧν* $Θ^α Λ^α$ΓΠ = Λ pr., *καὶ* s. v. add. 2. 41. *ἀλλὰ πᾶν* (*ἀλλ᾽ ἅπαν* $Λ^α$) $Θ^α Λ^α$ΓΠ: *πᾶν* om. Λ. 50. *ἁλῷ* $Θ^α Λ^α$ΓΠ: *ἀλλῶ* Λ. 54. *συμβουλεῦσαι* $Θ^α Λ^α$ΓΠ: *συμβουλεύσασθαι* Λ.

Quibuscum conferri possunt eae lectiones, quae concentum codicum $Θ^α Λ^α$ cum ΓΛ contra Π servant, cum iis quoque librariorum neglegentia patefiat.

$Θ^α Λ^α$ cum ΓΛ contra Π:

VIII 28. *ἐπὶ ταῦτα* ΓΛ: *εἰς ταῦτα* Π. 34. *παροῦσι(ν)* ΓΛ: *πᾶσι* Π. 38. *πολιτευομένους* ΓΛ: *πεπολιτευμένους* Π. 39. *λόγος* ΓΛ: *λόγω* Π. 40. *ἀλγηδόνων* ΓΛ: *ἀλγιδόνων* Π. 42. *τὸν βίον* ΓΛ: om. Π. 45. *ὑπὲρ μὲν τῶν* ΓΛ: *μὲν* om. Π. 45. *τῶν ἐγκλημάτων* ΓΛ: *τῶν* om. Π. 47. *ἡμεῖς δ᾽ εἰς* ΓΛ: *ἡμεῖς δ᾽ εἰ* Π. 48. *ἀναγκάζομεν* ΓΛ: *ἀναγκάζωμεν* Π. 49. *μάλιστ(α) ἀγανακτήσειεν* ΓΛ: *μάλιστ᾽* om. Π. 49. *τεταγμένως* ΓΛ: *τεταμένως* Π. 50. *φροντίζομεν* ΓΛ: *φροντίζωμεν* Π. 50. *φανερώτατα* ΓΛ: *φανερώτατον* Π.

In Panegyrico lectiones in antidosi traditae rarius cum Γ contra ΘΛ conveniunt.

$Θ^α Λ^α$ cum Γ contra ΘΛ:

IV 53. *ἐβουλευόμεθα* Γ: *ἐβουλευσάμεθα* ΘΛ. 57. *εἶχε(ν)* Γ: *εἶχε καὶ νῦν οὐκ ἀδίκως ἀμφισβητεῖ περὶ τῆς ἡγεμονίας* ΘΛ. 62. *εἰσβαλεῖν* Γ: *ἐμβαλεῖν* ΘΛ. 66. *τῶν πρὸς* Γ pr.: *τῶν πρότερον πρὸς* ΘΓ corr. 4, *τῶν πρότερον τῶν πρὸς* Λ. 67. *ἡ δὲ πόλις* Γ: *ἡ δ᾽ ἡμετέρα πόλις* ΘΛ. 68. *ἐλάττω τεκμήρια* Γ: *ἐλάττω τούτων τεκμήρια* ΘΛ. 70. *τοσοῦτον* Γ:

διὰ τὴν τότε γεγενημένην στρατείαν τοσοῦτον ΘΛ. 71. *εἰς τὸν αὐτὸν Γ: κατὰ τὸν αὐτὸν ΘΛ.* 73. *τὴν πόλιν Γ: τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν ΘΛ.* 79. *ὁπότεροι φθήσονται Γ: ὁπότεροι τοὺς ἑτέρους φθήσονται Θ, ὁπότεροι ὀφθήσονται Λ.* 83. *τοσοῦτον μὲν Γ: μὲν* om. *ΘΛ.* 83. *πόλιν Γ* pr.: *πόλιν στρατεύσαντες ΘΛΓ* corr. 4. 84. *ἐποίησαν* $Θ^α$*Γ* pr. (*πεποίηνται* $Λ^α$): *κατέλιπον ΘΛΓ* corr. 4. 85. *ἀλλὰ περὶ Γ: ἀλλὰ καὶ περὶ ΘΛ.* 91. *ἐξισῶσαι Γ: ἐξ ἴσου καταστῆσαι ΘΛ.* 91. *προαγαγέσθαι Γ: προσαγαγέσθαι ΘΛ.* 91. *ἐπὶ τὸ Γ: ἐπὶ τῷ ΘΛ.* 92. *διήνεγκαν Γ: διενεγκεῖν ΘΛ.*

Cuius rei hanc cognosco causam, quod lectionibus codicum $Θ^α Λ^α Γ$ inter se congruentibus codex *Θ* saepius assentitur, cum codex *Λ* librariorum libidine aut socordia corruptus sit.

$Θ^α Λ^α$ cum *ΓΘ* contra *Λ*:

IV 51. *τοῖς προγόνοις ΓΘ* ($Γ^α$): *τοὺς προγόνους Λ.* 55. *τῆς ἐπὶ* (*πρὸς Θ* pr., corr. 1) *θήβας δεδυστυχηκὼς ΓΘ: δεδυστυχηκὼς τῆς ἐπ' ἀθήνας Λ* pr., *ἐπὶ θήβας* corr. 2. 55. *καταλυόμενον ΓΘ: καταλύωμεν Λ,* cf. *γιγνομένους.* 56. *οἱ δ' ἡρακλέους παῖδες ΓΘ: οἱ δὲ παῖδες ἡρακλέους Λ,* cf. § 54. 57. *τίς — τολμήσειεν ΓΘ: τίνες — τολμήσαιεν Λ* (sed etiam *Λ παραλιπὼν!*). 57. *πλὴν τοὺς — ἀξιοῦντας Γ* corr. 3 *Θ* (*ἀξιοῦν Γ* pr.): *πλὴν τῶν — ἀξιούντων Λ,* propter *τῶν ἑλλήνων.* 58. *γὰρ πόλεμον ΓΘ: γὰρ τὸν πόλεμον Λ.* 59. *τῶν ἔχθρων ἅπανθ' ΓΘ: τῶν ἔχθρων κρατήσας ἅπανθ' Λ.* 59. *γενόμενος ΓΘ: γεγονὼς Λ,* cf. Keil. anal. Isocr. p. 128. 60. *καὶ τῷ ΓΘ: καὶ* om. *Λ* (propter homoeot. post *καταστῆναι*). 60. *ἔσχε(ν) ΓΘ: εἶχε Λ.* 61. *ἡμῖν εὐεργεσιῶν ΓΘ: εὐεργεσιῶν ἡμῖν Λ.* 61. *πόλιν τὴν λακεδαιμονίων* (*λακεδαιμόνων* $Λ^α$) *ΓΘ: πόλιν τῶν λακεδαιμονίων Λ.* 62. *ὁρμηθέντες ΓΘ: ὁρμηθέντες αὐτῶν οἱ πρόγονοι Λ.* 62. *γεγονόσι(ν) ΓΘ: γενομένοις Λ,* cf. § 59. 62. *αὐτοῖς Γ* (= *αὐταῖς Θ*): *ἑαυτοῖς Λ.* 65. *οἰκιστὰς ΓΘ: οἰκιστὰς τῆς σπάρτης Λ.* 72. *ἑκατέρων ΓΘ: ἑκατέρω Λ.* 72. *τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης ΓΘ: τῆς θαλάττης τὴν ἀρχὴν Λ.* 74. *μέγιστ' αὐτῶν ΓΘ: μέγιστα τούτων Λ.* 75. *γενομένων ΓΘ: γεγενημένων Λ,* cf. *δυναστευσάντων.* 75. *ἐν ἑκατέρᾳ* (*ἑκατέρ Θ* pr., corr. in

ἑκατέραιν) ΓΘ: ἐν om. Λ. 75. ἐπ' ἀρετὴν ΓΘ: ἐπ' ἀρετὴ Λ. 77. δεινότερον μὲν ΓΘ: μὲν om. Λ, cf. μᾶλλον δ'. 77. κακῶς (καλῶς $Θ^α$ pr., κ super λ add. rec.) ΓΘ: τὸ κακῶς Λ, quocum Spohnius contulit VI 59, ubi tamen articulus τὸ et ad καλῶς πολιτεύεσθαι et ad κακῶς ἀκούειν positus est. 77. ἀποθνήσκειν ΓΘ: ἀποθανεῖν Λ, cf. ἀκούειν. 82. τοιαύταις ΓΘ: τοιαύταις δὲ Λ. 82. νεωτέρους ἐν τοῖς τοιούτοις ΓΘ: νεωτέρους ἐν τοῖς Λ pr., νεωτέρους ἐν τοιούτοις corr. 1. 82. ὑπερβεβληκότας ΓΘ: ὑπερβεβηκότας Λ. 85. ἀλλὰ περὶ μὲν ΓΘ: ἀλλ' ἅμα μὲν περὶ Λ (dittographia). 86. ἴδιον ΓΘ: ἴδιον κίνδυνον Λ. 86. αὐτῶν (αὑτῶν Γ) ΓΘ: ἑαυτῶν Λ. 87. μάχῃ $Θ^α$ΓΘ (μάχην $Λ^α$): καὶ μάχῃ Λ. 87. φθῆναι ΓΘ: ὀφθῆναι Λ; cf. III 22 ὀφθῆναι Γ, φθῆναι Λ (ci. Cor.) 91. αὐτοὺς $Λ^α$ΓΘ (αὐτὴν scil. πόλιν $Θ^α$): ἑαυτοὺς Λ. 91. μὴ δὶς ΓΘ: μηδεὶς Λ pr., corr. 5. 91. καὶ τὸ πρότερον ΓΘ: τὸ om. Λ, cf. p. 114. 91. διὰ τύχην ΓΘ: διὰ τὴν τύχην Λ, cf. δι' ἀρετήν. 92. ὁμοίαις ΓΘ: ὁμοίως Λ, cf. ἴσας δὲ τὰς τόλμας. 92. ἔτι πλέον (πλεῖον $Θ^α$) ΓΘ: ἐπὶ πλέον Λ. 93. ὑποφαινομένης ΓΘ: ὑπολειπομένης Λ, cf. Dd. ad hunc locum. 95. ἐκ παντὸς ΓΘ: ἐξ ἅπαντος Λ. 96. ἐπειδὴ γὰρ ΓΘ: γὰρ om. Λ, quo hiatus efficitur. 96. τὴν αὐτῶν ΓΘ: τὴν ἑαυτῶν Λ. 97. πάντων ἐστὶ ΓΘ: πάντων εἰσὶ Λ. 97. οὐκ οἶδ' ὅτι ΓΘ: οὐκ ὅτι Λ pr., οὐχ ὅτι corr. 2 (?). 98. τὴν πόλιν ΓΘ: τὴν ἡμετέραν πόλιν Λ. 99. αὐτῶν (αὑτῶν $Λ^α$) ΓΘ: ἑαυτῶν Λ.

Sed cum in his non desint loci, qui codicem Λ graviter interpolatum ostendant, ut §§ 59, 62, 65, 86, 98, inter eas lectiones, quibus codex Θ solus a $Θ^α Λ^α$ΓΛ differt, interpolationes frustra quaeras, cum corruptelae non nisi librariorum erroribus illatae sint.

$Θ^α Λ^α$ cum ΓΛ contra Θ:

IV 52. τῶν ἄλλων ΓΛ: τῶν ἑλλήνων Θ. 53. οὕτως ΓΛ: ὄντως Θ. 53. ἡρούμεθα ΓΛ: κινούμεθα Θ. 54. ἡρακλέους παῖδες ΓΛ: παῖδες om. Θ, cf. §§ 56. 58. 62. 65. X 31. 55. ἀνελέσθαι ΓΛ: παρελέσθαι Θ. 56. φεύγοντες ΓΛ: φυγόντες Θ, cf. ὑπερορῶντες, νομίζοντες. 57. ἧττους ἢ usque

ad τοὺς μείζω om. Θ. 59. θαυμαζόμενοι ΓΔ: θαυμάζομεν Θ. 59. ὅσων ἐδεήθη ΓΔ: ὅσον ἐδεδείχεσαν Θ. 59. βιάσασθαι ΓΔ: βεβιάσθαι Θ. 60. τῷ μὲν ὑπερενεγκόντι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὃς om. Θ, quo hiatus oritur. 60. κατέστη ΓΔ: κατέστησε Θ pr., corr. rec. 60. γενόμενος ΓΔ: γενομένοις Θ. 61. μοι μόνης $Θ^α Δ^α$ = μόνης μοι ΓΔ: μόνον μοι Θ. 63. πάτριόν ἐστιν ΓΔ: ἐστιν om. Θ. 64. χωρὶς ΓΔ: χάρις Θ pr., corr. rec. 64. ὅτι $Θ^α$; τε $Δ^α$ pr., ὅτε corr. 1 ΓΔ: οἵ τότε Θ. 65. δυνηθείη ΓΔ: δυνηθῇ Θ. 66. ἐπ' ἐκείνους ΓΔ: ὑπ' ἐκείνους Θ. 66. ἐπὶ δὲ τῶν ΓΔ: περὶ δὲ τῶν Θ. 66. ὅνπερ ΓΔ: ὃν Θ. 66. ὀλίγῳ ΓΔ: μικρῷ Θ. 68. ἐπῆρχον $Δ^α$ΓΔ (ἐπέσχον $Θ^α$): ἦρχον Θ. 68. νομίζοντες ΓΔ: νομίσαντες Θ, propter ποιησάμενοι. 68. ἁπασῶν ΓΔ (scil. πόλεων): ἁπάντων Θ. 68. κρατήσειν Γ pr. Δ: ἐπικρατήσειν ΘΓ corr. 4, quo exsistit hiatus. 69. δῆλον δὲ ΓΔ: δῆλον γὰρ Θ, cf. οὐ γὰρ ἂν. 70. μὲν ἀμαζόνων ΓΔ: μὲν οὖν ἀμαζόνων Θ, cf. λέγεται δ' οὖν. 70. ἐν τῷ om. Θ. 71. τοιαῦθ' ΓΔ: ταῦθ' Θ, cf. καὶ ταῦτα. 71. οἳ ΓΔ: ἃ Θ. 74. χαλεπὸν ΓΔ: χαλεπώτατον Θ, cf. ὕστατον. 74. ὧν οἱ μάλιστα ΓΔ: ὧν μάλιστ' οἱ Θ pr., θ' ex τ' corr. rec. 74. εἰπεῖν om. Θ. 75. ἐπιγι⟨γ⟩νομένους ΓΔ: ἐπιγενομένους Θ, cf. p. 102. 76. τῶν κοινῶν ΓΔ: τῶν om. Θ. 76. ἀπέλαυον ΓΔ: ἀπέλαβον Θ. 76. ὅστις ΓΔ: ὥστις Θ. 76. μέλλοι ΓΔ: μέλλει Θ, cf. τυγχάνοι. 76. καταλείψειν ΓΔ: καταλιπεῖν Θ, cf. εὐδοκιμήσειν. 78. οὕτω τοὺς ΓΔ: τοὺς om. Θ, cf. ὡς τοὺς. 78. ὁμονοήσουσιν ΓΔ: ὁμονοοῦσιν Θ, cf. δεήσει. 81. ταῖς δυναστείαις ΓΔ: ταῖς αὐτῶν δυναστείαις Θ. 82. ἐστι(ν) χαλεπὸν ΓΔ: χαλεπόν ἐστιν Θ. 82. τὰς τῶν ἄλλων ἀρετὰς ΓΔ: τῶν ἄλλων Θ. 82. οὐκ εἰσὶν ΓΔ: οἰκήσειν Θ pr., οὐκ εἰσὶν s. v. add. 1. 83. ἁπάσης τῆς ΓΔ: τῆς om. Θ propter homoeoteleuton. 83. ἕξειν om. Θ. 85. οἵ θ' ΓΔ: θ' om. Θ, quod hiatum efficit. 86. ἐν ἀλλοτρίαις ΓΔ: ἐν ταῖς ἀλλοτρίαις Θ. 87. σφόδρ(α) ΓΔ: σφόδρως Θ. 89. δ' ἄθω ΓΔ: δ' ἄθων Θ. 90. προελθεῖν Γ corr. rad. Δ: προσελθεῖν ΘΓ pr. 92. οὐδεὶς γὰρ ΓΔ: γὰρ om. Θ. 92. φυγεῖν ΓΔ: φεύγειν Θ. 93. πελοπον⟨ν⟩ησίων μὲν ΓΔ: μὲν om. Θ, cf. τῶν δ' ἄλλων,

προσπλεουσῶν δέ. 93. γεγενημένων ΓΔ: γενομένων Θ. 93. ἐκείνοις om. Θ. 93. διακοσίων καὶ χιλίων ΓΔ: χιλίων καὶ διακοσίων Θ, cf. Fuhr. in mus. Rhen. XXXIII 345. 93. γεγενημένοι ΓΔ: γενόμενοι Θ, cf. διημαρτηκότες. 94. λαβεῖν ΓΔ: λαμβάνειν Θ, cf. διαφυγεῖν. 97. τῶν (αὐτῶν $Θ^α$ pr., corr. 1) ἡμετέρων ΓΔ: τῶν om. Θ pr., s. v. add. rec. 97. ἠναγκάσθησαν ΓΔ: ἀναγκασθεῖσαν Θ pr., corr. rec. 99. καὶ πολλάκις ΓΔ: καὶ om. Θ. 99. δεινὰ Γ pr. Δ: δεινότατα ΘΓ corr. 4, sed cf. eiusdem § nomina superlativa: μάλιστ' εὐδοκιμήσαντας, τῶν πλείστων πόλεων, ἐκ τῶν μεγίστων συμφορῶν, πλεῖστον μέρος.

Addo nonnullas lectiones, quibus antidosis propius ad codicis Γ verba quam ad vulgatam accedit memoriam:

VIII 36. λέγομεν $Θ^α Δ^α$ = λέγωμεν Γ: λέγω ΔΠ. 45. εἴπερ $Θ^α Δ^α$ = εἰ περὶ Γ: ἣν περὶ ΔΠ. 137. τὴν δύναμιν τὴν ἡμετέραν ἐφεδρεύουσαν $Θ^α Δ^α$ = ἐφεδρεύουσαν τὴν δύναμιν τὴν ἡμετέραν Γ: ἐφεδρεύουσαν τὴν ἡμετέραν πόλιν Δ. 145. τὰ τοιαῦτα καὶ $Θ^α Δ^α$ = τοιαῦτα καὶ Γ: τοιαῦτα Δ.

II 18. προθυμοτέρως $Θ^α$ = προθυμότερον Γ: προθύμως ΔΠ.

At non solum cum codice Γ antidosis memoria persaepe convenit, sed etiam haud raro vulgatas lectiones sequitur, quibus hac congruentia pondus affertur. Atque profecto complures earum iam ab editoribus comprobatae sunt, praeter quas nonnullas alias recipiendas esse puto, cum reliquis locis interdum vulgatam memoriam ex antidosi corruptelas accepisse veri sit simillimum. Stellula autem apposita eas lectiones vulgatas significo, quas antidosis memoria firmatas probo.

$Θ^α Δ^α$ cum vulgata contra Γ:

VIII 25. ὑμᾶς $Θ^α Δ^α Δ$: ἡμᾶς ΓΠ, cf. ὅπως ἄξομεν. *26. οὐδὲν δὲ τούτων ΔΠΓ corr. 2, editores: τούτων om. Γ pr. *28. φερούσας ΔΠ edit. cf. V 65. VI 21. XV 269: φερομένας Γ Bs.[2]. 33. ἀσκοῦντας καὶ ΔΠ: καὶ om. Γ, quod quidem ante καρτερεῖν facile intercidere potuit. 33. ἐθέλοντας ΔΠ: ἐλπίζοντας Γ. *35. οἴονται ΔΠ (οἷόν τε $Δ^α$) edit.: οἴεσθαι Γ. *36. ἐπαινέσαι ΔΠ Bk. Dd. BS.: ἐπαινεῖσθαι

Γ Bs. Bl. cf. p. 106. *36. *πεῖσαι τοὺς ἀκούοντας ΛΠ* Bs. Bl. propter hiatum in *Γ*: *τοὺς ἀκούοντας πεῖσαι Γ*. *37. *ὁμοίους* (*ὁμοίως Θ*ᵅ) *κελεύουσι ΛΠ*: *κελεύουσιν ὁμοίως Γ*, cf. p. 103. 37. *πότερον ΛΠ*: *πότερα Γ*. 38. *νικήσασι ΛΠ*: *τοῖς* (*τοὺς* corr. 4) *βαρβάρους νικήσασιν Γ*, quod defenditur loco orationis XV 306. 38. *χρήσομαι ΛΠ*: *χρήσωμαι Γ*. *41. *ποιεῖσθαι τοὺς λόγους ΛΠ*: *τοὺς λόγους ποιεῖσθαι Γ*, cf. p. 103. *41. *τίς γὰρ ἂν ΛΠ*, cf. Fuhr. in mus. Rhen. XXXIII 326/27: *τίς γὰρ Γ*. *44. *πρὸς δὲ τοῦτον ΛΠ* edit.: *πρὸς δὲ τούτοις Γ* Bs.² *49. *ἀλλὰ γὰρ ΛΠ* edit.: *ἀλλὰ Γ*. 50. *δικάζων Λ* pr.: *δεκάζων ΓΠΛ* corr. 2. 56. *πράγμασι γεγενημένας ΛΠΓ*ᵅ: *πράγμασιν ἐγγεγενημένας Γ* (**πραγμασι γενομενας* Pap.), cf. p. 101. *136. *μελέταις καὶ ταῖς παρασκευαῖς Λ* edit.: *μελέταις παρασκευαῖς Γ* pr., *ταῖς* s. v. add. 1ᵇ, *καὶ* s. v. add. 4. *136. *τῷ μηδὲν Θ*ᵅ*Λ* corr. 1 edit., *τὸ μηδὲν Λ*ᵅ*Λ* pr.: *τοῦ μηδὲν Γ*. 137. *ἕξουσιν Λ*: *ἄξουσιν Γ*, cf. p. 104. 137. *ἴδωσι(ν) Λ* Bk. Dd. BS. Bs.²: *ειδωσιν Γ* (*εἰδῶσιν* Bs.¹ Bl.). 137. *ποιῶσι(ν) ΛΓ* corr. 4: *ποιήσωσι Γ* pr. *142. *εἴπερ βουλόμεθα Λ* edit.: *εἴπερει βουλόμεθα Γ*. *144. *ἔνεστι δ' ἐν Λ* Bs. Bl.: *ἔνεστι δὲ Γ*, cf. p. 99/100.

IV 54. *τῆς πόλεως ΘΛ*: *τὴν τῆς πόλεως Γ*. 54. *ἡμῶν ΘΛ*: *ἡμῖν Γ*. 54. *περὶ τῶν ΘΛ*: *ὑπὲρ τῶν Γ*. 58. *ἐπιστρατεύσαντας* (= *Λ*ᵅ pr.) *ΘΛ*: *ἐπιστρατεύσαντές ΓΛ*ᵅ corr. 2 (?) 60. *μὲν ἦν γεγονὼς ΘΛ*: *ἦν* om. *Γ*. *61. *κατῆλθον μὲν ΘΛ* edit. propter *κατέσχον δὲ*: *κατῆλθον Γ* pr., *μὲν* s. v. add. 4. *62. *ἀξιοῦν ΘΛ* edit.: *ἄξιον Γ* pr., *ἀξιοῦν* corr. 3. 67. *ἐθνῶν* (*Θ*ᵅ sic!) *ΘΛ*: *γενῶν Γ*. *68. *ἐγκλήματα ΘΛ* edit.: *ἔγκλημα Γ*. *73. *ἀλλὰ διὰ ΘΛ* edit.: *καὶ διὰ Γ* pr., *ἀλλὰ* s. v. add. 4. 77. *θρασύτητας ἀλλήλων ΘΛ*: *θρασύτητας τὰς ἀλλήλων Γ*: cf. *τὰς αὑτῶν*. 78. *ἑκάστην ΘΛ*: *ἑκάστην τὴν Γ*. *81. *ἑλλάδα ΘΛ* edit., cf. V 127: *αυτων πολιν Γ*, cf. *αὑτῶν πόλεις*. 84. *ἐκεῖνοι ΘΛ*: *ἐκείνων Γ*, quod firmatur Urbinatis et antidosis lectione *ἐποίησαν* (*πεποίηνται Λ*ᵅ). 85. *ἐφιλονείκησαν ΘΛΓ* corr. 1ᵇ: *ἐφιλονίκησαν Γ* pr. 91. *ἐν μαραθῶνι ΘΛ*: *μαραθῶνι Γ*, cf. Dd. et Bait. ad hunc locum. *93. *τῶν δ(ὲ) ἄλλων ΘΛ* edit. (cf. *πελοποννησίων μὲν*): *τῶν ἄλλων Γ* Bs.¹

*93. *καὶ τῆς πεζῆς* $ΘΛΓ$ corr. 2, quod recipio propter XII 49 (ubi vulgata lectio *διακοσίας καὶ χιλίας* cum Panegyrici loco comparata revocanda est): *καὶ πεζῆς* Γ pr. 97. *ἐτόλμησαν* $ΘΛ$ (cf. 96 *ἐτόλμησαν* $ΓΘΛ$ pro *ἔτλησαν* $Θ^α Λ^α$): *ἐμέ-λησαν* Γ pr., *ἐτόλμησαν* corr. 4; *οὐκ ἐμέλλησαν* Dion. 99. *ἀξιω-θείημεν* $ΘΛΓ$ corr. 3: *ἀξιωθεῖμεν* Γ pr. 99. *ἀναγκασθεῖημεν* $ΘΛΓ$ corr. 3: *ἀναγκασθεῖμεν* Γ pr. $Γ^α$.

Adiciendae sunt nonnullae lectiones, quas in antidosi vulgatae recensioni similes legimus:

VIII 36. *οὕτω ῥᾴδιον* $Θ^α Λ^α$ = *οὕτω καὶ ῥᾴδιον* ΛΠ: *οὕτω προσῆκον* Γ, cf. p. 106. 55. *ἑλληνικῶν καὶ πολιτικῶν πραγμάτων ἢ περὶ* $Θ^α Λ^α$ = *ἑλληνικῶν πραγμάτων καὶ πολιτι-κῶν ἢ περὶ* ΛΠ: *ἑλληνικῶν πραγμάτων ἢ περὶ* Γ.

IV 51. *τῶν περὶ τὸν πόλεμον κινδύνων* $Θ^α Λ^α$ = *τῶν κινδύνων τῶν πρὸς τὸν πόλεμον* $ΘΛ$: *τῶν κινδύνων* Γ. 55. *τὴν δ' ἡμετέραν πόλιν* $Θ^α Λ^α$ = *τὴν δὲ πόλιν ἡμῶν* $ΘΛ$: *τὴν δὲ πόλιν* Γ, cf. § 56 *τὴν δ' ἡμετέραν ἱκανὴν νομίζοντες*. 73. *ταῖν πολέοιν ταύταιν* $Λ^α Λ$ = *τοῖν πολέοιν* (*πόλοιν* Θ) *τούτοιν* $Θ^α Θ$ pr., *ταῖν* ex *τοῖν* corr. 1: *τοῖν πολέοιν* Γ pr., *ταύταιν* s. v. add. 4. 76. *τυγχάνοι τοιαῦτα* $Θ^α Λ^α$ Cor. Bs.^{2} (recipien-dum) = *τοιαῦτα τυγχάνοι* Θ Bk. Bs.^{1} Bl., *τυγχάνει τοιαῦτα* Λ: *αὐτὰ τυγχάνει* Γ. 83. *τὴν ἑλλάδα πᾶσαν* $Θ^α Λ^α$ = *τὴν ἑλλάδα σύμπασαν* $ΘΛ$: *τὴν σύμπασαν ἑλλάδα* Γ. 91. *ἡμέτεροι πατέρες* $Θ^α Λ^α$ = *ἡμέτεροι πρόγονοι* $ΘΛ$: *ἡμέτεροι* Γ pr., *πρόγονοι* in mg. add. 4 (cf. § 90; Orellius cf. XII 50).

Iis autem locis, quibus codex Λ solus cum $Θ^α Λ^α$ contra $ΓΘ$ facit, plerumque codicem Λ ex ipsius antidosi depra-vatum esse apparet, cum codicem Θ ex Γ correctum esse veri simile non sit.

$Θ^α Λ^α$ cum Λ contra $ΓΘ$:

IV 65. *νικήσαντες* Λ: *κρατήσαντες* $ΓΘ$. 65. *τοῦ πρὸς εὐρυσθέα κινδύνου* Λ: *τῶν πρὸς εὐρυσθέα κινδύνων* $ΓΘ$ (cf. Spohn. ad hunc loc.). 71. *ἐκείνου πολὺ συστάντος* $Θ^α$ (quae verba omisit $Λ^α$) = *ἐκείνου πολέμου συστάντος* Λ: *πολέμου συστάντος ἐκείνου* $ΓΘ$. 74. *ὕστερον* Λ: *ὕστατον* $ΓΘ$. 77. *οὐ γὰρ τὰς θρασύτητας* $Θ^α Λ^α$ = *οὐδὲ γὰρ τὰς θρασύ-*

τητας Λ (cf. § 76 οὐ γὰρ ὠλιγώρουν): οὐδὲ τὰς θρασύτητας ΓΘ. 77. ὑπὲρ τῆς πατρίδος Λ: ὑπὲρ τῆς πόλεως ΓΘ. 82. πρὸς δὲ Λ edit.: περὶ δὲ ΓΘ (recipiendum). 83. τὰς ἑαυτῶν Λ: τὰς αὑτῶν Γ (οὐ μόνον usque ad διέσωσαν om. Θ propter homoeot.). 86. ὑμῖν Λ: ἡμῖν ΓΘ. 91. ἔπειτα δὲ καὶ Λ: δὲ om. ΓΘ. 93. στρατιᾶς ΛΓ corr. 1^b edit.: στρατείας Γ pr. Θ. 96. γιγνομένην Λ, propter πορθουμένην, συλώμενα: γενομένην ΓΘ.

At codicem Θ solum non nisi hoc loco IV 56 ταῖς αὑτῶν (αὐτῶ $Θ^α$) Θ: ταῖς ἑαυτῶν ΓΛ cum antidosi contra ceteros libros certe casu consentientem comperimus, quo eum, postquam codices Θ et Λ inter se discesserunt, interpolationibus diligentius abstinuisse probatur.

Nondum tractavimus verba ex oratione „ad Nicoclem" in antidosin recepta, quia librariorum erroribus, quibus codex Θ scatet, respectis lectiones in $Θ^α$ solo servatae non eandem habent auctoritatem atque codices $Θ^α Λ^α$ coniuncti. Sed in hac quoque oratione lectiones antidosis magna ex parte cum Γ contra ΛΠ consonant, quamvis congruentia haec saepius nullius momenti sit.

$Θ^α$ cum Γ contra ΛΠ.

II 14. ἄγνοιαν Γ: ἄνοιαν ΛΠ pr., corr. rec. Bs. Bl. 15. τῶν δεόντων ποιήσειν Γ: ποιήσειν τῶν δεόντων ΛΠ. 16. μήθ' ὑβρίζειν τὸν ὄχλον Γ: μήτε τὸν ὄχλον ὑβρίζειν ΛΠ. 28. τοὺς ἅπαν Γ: τοὺς πᾶν ΛΠ. 28. συνδοκιμάσοντας Γ: συνδοκιμάσαντας Λ, συνδοκιμάζοντας Π. 29. σαυτοῦ Γ: σεαυτοῦ ΛΠ. 29. ἔθιζε σαυτὸν Γ: ἔθιζε σεαυτὸν ΛΠ. 31. σαυτοῦ Γ: σεαυτοῦ ΛΠ. 32. φαύλοις Γ: τοῖς φαύλοις ΛΠ. 36. βασιλεῖς Γ BS.: βασιλέας ΛΠ cett. edit. 36. καὶ σαυτῷ Γ: σεαυτῷ ΛΠ. 37. πᾶσι Γ: ἅπασι ΛΠ. 37. ἅπασαν ἅμα Γ: ἅμα πᾶσαν ΛΠ. 37. ἔτυχες πειρῶ Γ: ἔτυχες ἀθανάτου δὲ ψυχῆς πειρῶ ΛΠ.

Atque pars lectionum cum vulgata contra codicem Γ concordat, quarum nonnullae iam in textum receptae sunt.

$Θ^α$ cum vulgata contra Γ:

II 17. ποιήσουσι ΛΖ: ποιοῦσιν Γ (Π?). 17. κειμένοις

νόμοις ΔΠΓ corr. 4 *M* (cf. § 18): *κειμένοις Γ* pr. 20. *τὰ περὶ ΔM* (*καὶ περὶ Π*): *τὰ μὲν πρὸς Γ* (*τὰ πρὸς* Bk. sequ.), ubi vulgatam lectionem praeferamus collatis his locis III 2. VIII 135. XI 15. (*Γ πρὸς, ς = περὶ*) 24. XII 124. 204. XV 249. XVI 6. 20. *ἡγοῦ δὲ ΔΠΓ* corr. 4 *M* edit. (cf. *ποίει μὲν*): *ἡγοῦ Γ* pr. 24. *ἄμεινόν σε ΔΠM*: *ἄμεινον ἑαυτῶν σε Γ*, quo loco Blassio, qui nunc [1]) cum papyro Massiliensi vulgatam probavit memoriam, assentior. 29. *ἢ καὶ τῶν ΔΠM* Stob.: *ἢ τῶν Γ*, quod fortasse propter verbi *ἧττον* consonantiam reiciendum est; cf. IV 57: *ἢ τοὺς ἥττους αὐτῶν ἢ τούς*, quod Martinus [2]) defendit, cui Albrechtius quidem contradixit. (Jahresbericht XI). 31. *βασιλέας ΔΠ* edit.: *βασιλεῖς Γ* BS. 31. *ἐὰν ΔΠ*: *ἂν Γ*. 32. *κτητὰ ΔΠΓ* corr. 3 edit.: *κτήματα Γ* pr. 36. *ἐθέλειν τινὰς ΔΠ*: *τινὰς ἐθέλειν Γ*. 37. *ποιήσῃς ΔΠ*: *πράξεις Γ*. 37. *μνήμην ΔΠ* Bs. Bl.: *τὴν μνήμην Γ* Bk. BS. 38. *τοῖς παισὶ τοῖς ἑαυτοῦ* (*σαυτοῦ* Θ^{a}) *ΔΠ*, cf. III 36. IX 35. XII 210. XV 241. ep. II 7: *τοῖς αὑτοῦ παισὶν Γ*, cf. XII 126. 219.

Praeterea lectionibus quibusdam codices $\Theta^{a}ΓΔ$ contra *Π* vel $\Theta^{a}ΓΠ$ contra *Δ* congruunt, quibus codicum *Π* aut *Δ* vitia maiore ex parte librariorum erroribus tribuenda arguuntur.

Θ^{a} cum *ΓΔ* contra *Π*:

II 14. *σαυτοῦ*: *σεαυτοῦ Π*. 17. *κίνει καί*: *κίνει καλῶς καὶ Π*. 17. *ὀρθῶς*: *καλῶς Π*. 27. *διοικήσεις*: *διοικήσῃς Π*. 28. *λέγῃς ἢ ποιῇς*: *ποιῇς ἢ λέγῃς ΠM* Stob. 28. *ἔχῃς* (Θ^{a} pr.): *ἔχεις Π* (Θ^{a} corr. rec.) *M* (*εχις*). 30. *ἐπ' ἀρετῇ*: *ἐπ' ἀρετὴν Π*. 31. *ὅλης ἦθος*: *ἦθος ὅλης Π*. 38. *ἅττ'*: *ἃ δ' Π*.

Θ^{a} cum *ΓΠ* contra *Δ*:

II 14. *φρονιμωτέροις*: *φρονίμοις Δ*. 16. *θεραπεύωσι*: *θεραπεύσωσι Δ*. 16. *ἀδικήσονται*: *ἀδικηθήσονται Δ*. 17. *ἐπιτηδευμάτων*: *ἐπιταγμάτων Δ*. 20. *σαυτὸν*: *σεαυτὸν Δ*. 20. *τι παρὰ — ἀγαθὸν*: *παρὰ — ἀγαθόν τι Δ*. 24. *βούλου*: *βούλει Δ* pr., *θέλε* corr. 4. 27. *τῆς σῆς*: *σῆς* om. *Δ*. 27. *συνδια-*

1) Jahrbücher für klass. Philol. vol. 129. p. 425.

2) Martin: Le manuscrit d'Isocrate Urbinas CXI de la Vaticane. p. 29.

τρίψεις: συνδιατρίψης Λ. 28. καὶ τοὺς μετ' εὐνοίας θεραπεύοντας om. Λ propter homoeot. 29. αὐταῖς: ἀκοαῖς Λ. 29. ἧττον: ἥττων Λ pr., corr. 4 (?). 31. τὸ τῆς: τὸ om. Λ.

Paucae supersunt lectiones codicis $Θ^α$ cum Π contra ΓΛ consentientes, quae cum certe casui debeantur, nihil ponderis habent:

II 17. πραγμάτων $Θ^α$Π: προσταγμάτων ΓΛ. 28. ἀμφιγνοεῖς $Θ^α$ pr. Π: ἀμφιγνοῇς ΓΛ$Θ^α$ corr. rec. 36. ἢν $Θ^α$Π Bs. Bl.: ἐὰν ΓΛ Bk. BS.

Quoniam evicimus, antidosis memoriam neque cum Urbinate neque cum vulgata confundi posse, eas antidosis lectiones codicibus $Θ^α$ simul et $Λ^α$ traditas consideremus, quae ab orationum textu plane abhorrent, cum raro veram Isocratis manum servaverint, sed saepius codicum memoriam in deterius mutaverint. Antidosis autem memoria depravata primum in iis intellegitur verbis, quibus orationum textus amplificatus est, cum plerumque antidosis memoriam impudenter interpolatam esse demonstrent:

VIII 26. ἐν τούτοις codd.: ἐν τοῖς τοιούτοις $Θ^α Λ^α$. 32. οὔτε πρὸς δόξαν add. $Θ^α Λ^α$, quod fortasse delendum est, praesertim cum inter χρηματισμὸν et ἄδειαν, quod verbum cum Fuhrio ex Cobeti coniectura recipio, male positum esse videatur. 33. τοὺς δ' ἄλλους ὧν οὐ codd.: οὐδὲ γινώσκειν οὐδὲν add. $Θ^α Λ^α$, omissa negatione οὐ. 36. φενακίζειν δυναμένων codd.: φενακίζειν ὑμᾶς δυναμένων $Θ^α Λ^α$, quo verborum vis minuitur. 44. ἀλλ' ἀνθρώπους codd.: ἀλλ' ἀνθρώπους αἱρούμεθα $Θ^α Λ^α$, cf. ἀναιρούμεθα. 46. λυμαινόμεθα codd.: δι' οὓς λυμαινόμεθα $Θ^α Λ^α$. quod corruptum esse constat; cf. p. 108. 51. δὲ περὶ codd.: δὲ τὰ περὶ $Θ^α Λ^α$, cf. ἢ περί. 51. πόλεως καὶ codd.: πόλεως ἀμελοῦντες καὶ $Θ^α Λ^α$, cf. Orell. Antid. p. 237. 133. πόλεως codd.: πόλεως πράγματα $Γ^α Θ^α Λ^α$. 133. post πολιτείαν addunt $Θ^α Λ^α$: ἢν (ἵν' $Λ^α$ pr., corr. 2) οὖν ἀσκῆτε καὶ προσδέχησθε τοὺς χρηστοὺς ἀντὶ τῶν πονηρῶν ὥσπερ καὶ (καὶ om. $Λ^α$) τὸ παλαιὸν, βέλτιον ἕξετε χρῆσθαι καὶ τοῖς δημαγωγοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς πολιτευομένοις. cf. s. fine. 137. ἂν codd.: γ' ἂν $Θ^α Λ^α$, cf. τό

γ' ἡμέτερον. 139. ἀλλὰ codd.: ἀλλὰ καὶ $Θ^α Λ^α$. 145. ταύτην codd.: ταύτην εἰπεῖν $Θ^α Λ^α$, cf. XI 44. XIV 63 et XII 22. 145. τοιαῦτα codd.: τὰ τοιαῦτα $Θ^α Λ^α$.

IV 66. μεγίστων codd.: μεγίστων στὰς (τὰς $Θ^α$) $Θ^α Λ^α$, cf. Dd. Bait. ad hunc locum. 73. τοὺς καιροὺς τούτους ΓΘ, τούτους τοὺς καιροὺς Λ: τοὺς αὐτοὺς καιροὺς τούτους $Θ^α Λ^α$. 75. ἀξίους codd.: ὑμᾶς ἀξίους $Θ^α Λ^α$. 75. τοῖς σώμασιν codd.: τοῖς (τῶν add. $Λ^α$) αὐτῶν σώμασιν $Θ^α Λ^α$. 86. ἁμίλλης codd.: ἁμίλλης αὐτῶν $Θ^α Λ^α$, sed cf. § 85. 89. φύσεώς ἐστιν codd.: φύσεως ἔργον ἐστὶν $Θ^α Λ^α$, cf. μικρὸν μὲν ἡγησάμενος ἔργον εἶναι. 90. ναυτικόν codd.: ναυτικὸν ἀπήντων $Θ^α Λ^α$, cf. ἀπήντων διελόμενοι τὸν κίνδυνον. 91. δι' ἀρετὴν codd.: ἡ πόλις ἡμῶν δι' ἀρετὴν $Θ^α Λ^α$, interpolatum ex antecedentibus ζηλοῦντες τὴν πόλιν et τὴν πόλιν ἡμῶν, quamobrem in antidosi etiam ἐνίκησεν pro ἐνίκησαν substitutum est. 91. προαγαγέσθαι codd.: προαγαγέσθαι βουλόμενοι $Θ^α Λ^α$, cf. βουλόμενοι διαφυλάξαι. 92. καὶ κατασκευάσαντες τὰ περὶ τὴν πόλιν add. $Θ^α Λ^α$. 97. εἰάθησαν codd.: εἰάθησάν γε $Θ^α Λ^α$. 99. τὴν ἡγεμονίαν codd.: μᾶλλον τὴν ἡγεμονίαν $Θ^α Λ^α$, cf. μάλιστ' εὐδοκιμήσαντες.

II 22. λόγους ἢ ΓΛΠΜ Stob., quod nunc Blassius quoque probavit:[1]) λόγους μᾶλλον ἢ $Θ^α Λ^α$ BS. sequ., qui conferri iubent III 16. VI 89 (bis) 109. X 5. 27. 53. XII 117. XIV 13. XVI 17. XIX 46. ep. VIII 5. Sed ex his locis in censum non veniunt VI 89. 109. X 27. XIV 13. XVI 17. XIX 46, quibus verbum μᾶλλον ad hiatum evitandum iniectum sit. Restant hi loci III 16. VI 69. X 53 ep. VIII 5, ex quibus III 16 quidem in suspicionem vocari licet propter vocabulum μᾶλλον in eadem § ter repetitum; nam X 5 et XII 117 propterea non omni modo conveniunt, quod μᾶλλον in altero tantum membro additum est, quo comparationem in mentem reduci putes. Praeter has autem lectiones non invenies exempla, quibus verbum μᾶλλον in or. II 22 additum firmare possis, quamobrem rarissimum hunc usum hoc loco recuso.

---

1) Jahrbücher für klass. Philol. vol. 129. p. 424.

Additamentorum autem numerum non assequuntur loci, quibus verba quaedam desunt, quod paucis exceptis lectionibus, quae genuinae videntur esse, librariorum neglegentia factum est:

VIII 36. *οὕτω καὶ ῥᾴδιον ΛΠ*: *καὶ* om. $Θ^α Λ^α$ (*οὕτω προσῆκον Γ*), cf. p. 106. 49. *ἀλλ' οὐκ ἂν* codd.: *ἀλλ' οὐκ* $Θ^α Λ^α$. 52. *καὶ τοὺς αὐτοὺς* usque ad § 53 *τοῖς προεστῶσιν ἡμῶν* om. $Θ^α Λ^α$, cf. sub fine. 55. *οἷς μὲν* codd.: *οἷς* $Θ^α Λ^α$, cf. *οἷς δὲ*. 132. *διείλεγμαι* usque ad *ἔστι δ' ἐξ ὧν* om. $Γ^α Θ^α Λ^α$, cf. sub fine. 133. *συμβούλους* usque ad *βουληθεῖμεν καὶ* om. $Γ^α Θ^α Λ^α$. 139. *σῴζειν καὶ* codd.: *καὶ* om. $Θ^α Λ^α$, sed cf. verba opposita: *καὶ δικαιοτάτους ὄντας καὶ*. 142. *καὶ τὰς δυναστείας* codd.: *τὰς* om. $Θ^α Λ^α$. 143. *ἀδικεῖν μὲν* codd.: *μὲν* om. $Θ^α Λ^α$, cf. *τοσούτῳ δὲ*.

IV 74. *δ' ἔτι*] *δέτι Γ*, *δέ τινα ΘΛ*: *δὲ* $Θ^α Λ^α$, sed cf. *ἤδη*. 82. *τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων* codd.: *ἐκείνοις* om. $Θ^α Λ^α$.

II 14. *μάλιστα δ' ἂν* codd.: *μάλιστ' ἂν* $Θ^α$. 29. *ψευδῶς διαβάλλοντας* codd.: *ψευδῶς* om. $Θ^α M$ Stob., quibus testimoniis usus Blassius [1]) a priore sententia recessit, qua verbum *ψευδῶς* tuitus erat. Contra Keilius (anal. Isocr. p. 124) strenuus codicum lectionis exstitit defensor allatis orationis I § 17 verbis: *εὐλαβοῦ τὰς διαβολὰς κἂν ψευδεῖς ὦσιν*. Sed cum verbum *διαβάλλειν* vituperandi notionem apud Isocratem tenere Blassio concedendum sit, hoc autem loco *ψευδῶς* vocabulum membrorum oppositionem aliquo modo turbet, Blassii partes sectemur.

At cum verbis additis componi possunt eae lectiones, quibus verba idem vel simile significantia inter se commutata sunt, cum pleraque primum interpretandi causa adscripta postea in textum irrepserint, inter quas raras tantum margaritas invenies:

VIII 33. *πέπεισμαι* codd.: *οἴομαι* $Θ^α Λ^α$, cf. *οἴεται*. 39. *ἁμαρτανομένοις* codd.: *ἐξαμαρτανομένοις* $Θ^α Λ^α$. 39. *εἰσεβίβαζον* codd.: *ἐνεβίβαζον* $Θ^α Λ^α$. 49. *καλῶς* codd.: *κακῶς*

---

1) Jahrbücher für klass. Philol. vol. 129. p. 426.

$\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}\Gamma$ corr. 4. 54. *ὅσον* codd.: *ὥστ'* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$, cf. § 47. 56. *δὲ ταῦτ(α)* codd.: *δὲ τὸν λόγον τοῦτον* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$, quod cum verbo *λέγω* apte non iungitur. 132. *γένοιτ' ἂν τῶν κακῶν τῶν παρόντων* (*τῶν παρόντων κακῶν* Λ) ... *ἔστι δ' ἐξ ὧν ἂν* codd.: *γενήσεται τῆς ταραχῆς ταύτης καὶ πῶς* (*ἂν* add. $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$) $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$. 134. *δεύτερον — ἧττους* codd.: *δεύτερον δ' ἢν* (*δ' ἂν* Θ^{α}) *ἐπιχειρῆτε τὰς συμμαχίας κτᾶσθαι μὴ πολέμοις μηδὲ πολιορκίαις, ἀλλ' εὐεργεσίαις· προσήκει γὰρ τὰς μὲν φιλίας ἐκ τούτων γίγνεσθαι, τὰς δ'* (*δὲ* Λ^{α}) *ἔχθρας ἐξ ὧν νῦν τυγχάνομεν πράττοντες* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$, cf. sub fine. 135. *ἡγῆσθε* Γ (*ἡγεῖσθε* Λ): *ποιῆσθε* Θ^{α} (*ποιήσασθε* Λ^{α}), recipiendum cf. p. 106. 137. *ὀκνήσουσι* codd.: *ὁμονοήσουσι* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$. 139. *ἐπιθυμήσει* codd.: *ἐθελήσει* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$.

IV 54. *ῥώμην* codd.: *γνώμην* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$. 60. *ἐτελεύτησεν* codd.: *διετέλεσε* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$, cf. *τὸν χρόνον διετέλεσεν*. 72. *ἔλαβον* codd., cf. V 61: *παρέλαβον* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$, cf. VIII 101. 73. *ὀλίγῳ* $\Gamma\Lambda$ (*ὀλίγον* Θ): *μικρῷ* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$. 75. *προασκήσαντες* codd.: *προπαιδεύσαντες* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$. 78. *πολλῶν γραμμάτων* codd.: *πολλῶν πραγμάτων* Θ^{α}, *πραγμάτων πολλῶν* Λ^{α}. 84. *τελευτήσαιεν* codd.: *τελέσειαν* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$, cf. § 60. 85. *ἀρετὰς* codd. Bk. BS. Bs.: *εὐτυχίας* Θ^{α}, *εὐψυχίας* Λ^{α} Wolf. et Cor. in ant. Bl.; cf. Spohn. ad hunc locum. 88. *προθυμηθεὶς* codd.: *βουληθεὶς* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$, cf. § 89. *βουληθεὶς δὲ τοιοῦτον μνημεῖον καταλιπεῖν* 96. *ἐτόλμησαν* codd.: *ἔτλησαν* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$ Dion. Arist. rhet. III 7. BS. Bs. Bl. (Wolf. Cor. in antidos.). 96. *τοῖς λοιποῖς* codd.: *τοῖς Ἕλλησιν* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$, *τοῖς πολλοῖς* Dion. (*τοῖς ἄλλοις* ci. Fuhr. in mus. Rhen. XXXIII p. 345).

II 24. *πολεμικὸς μὲν ἴσθι ... εἰρηνικὸς* Γ: *πολεμικὸς γίνου* (om. *μὲν*) ... *εἰρηνικὸς* $\Lambda\Pi$, *πολεμικὸν μὲν εἶναι χρὴ ... εἰρηνικὸν* $\Theta^{\alpha}M$; cf. *ἀρχικὸς εἶναι βούλου*. 27. *ἄριστα* codd.: *ἥδιστα* Θ^{α}, cf. *ἥδιστα συνδιατρίψεις*.

Neque in iis formis verborum, quorum modi vel tempora mutata sunt, antidosin sequor, cum plerumque casum auctorem habeant, quamvis de nonnullis certi quid affirmari non liceat:

VIII 36. *λέγωμεν Γ*, *λέγω ΛΠ*: *λέγομεν* $Θ^αΛ^α$. 43. *γενομένων* codd.: *γεγενημένων* $Θ^αΛ^α$, propter *ἀπολελείμμεϑα*? 44. *ἀκολουϑήσουσιν* codd.: *ἀκολουϑοῦσιν* $Θ^αΛ^α$. 45. *ἐξαμάρτοιεν* codd.: *ἐξαμαρτάνοιεν* $Θ^αΛ^α$. 47. *ψηφίσαιντο* codd.: *ἐψηφίσαντο* $Θ^αΛ^α$. 52. *ἀναβῆναι* codd.: *ἀναβαίνειν* $Θ^αΛ^α$. 142. *γεγενημένας Γ*, *γενησομένας Λ*: *γιγνομένας* $Θ^αΛ^α$, cf. *τῶν μάτην γιγνομένων*. 143. *λειπόντων — ἀποβαλλόντων* (cf. *τολμῶντες*) codd.: *λιπόντων — ἀποβαλόντων* $Θ^αΛ^α$.

IV 67. *καταδουλώσασϑαι* codd.: *καταδουλοῦσϑαι* $Θ^αΛ^α$, cf. *οἱ μὴ δυνάμενοι τυγχάνειν*. 71. *γεγονότας* codd.: *γενομένους* $Θ^αΛ^α$, cf. Keil. anal. Isocr. p. 128/30. 85. *εἶχον* codd.: *ἔσχον* $Θ^αΛ^α$, cf. *ἀεὶ*. 87. *βοηϑήσαντας* codd.: *βοηϑήσοντας* $Θ^αΛ^α$, cf. *νικήσαντας*. 92. *κρατοῦντας* codd.: *κρατήσαντας* $Θ^αΛ^α$. 94. *ὀργισϑέντες* codd.: *ὀργιζόμενοι* $Θ^αΛ^α$. 97. *γενέσϑαι* codd.: *γεγενῆσϑαι* $Θ^αΛ^α$. 99. *γενομένους* codd.: *γεγενημένους* $Θ^αΛ^α$, cf. *διασώσαντας*.

II 17. *ὁμολογουμένους* codd.: *ὡμολογημένους* $Θ^α$, cf. *συμφέροντας*. 24. *βουλεύεσϑαι* codd.: *βουλεύσασϑαι* $Θ^α$. 31. *γιγνομένους* codd.: *γεγενημένους* $Θ^α$.

Interdum etiam numerum verborum immutatum esse animadverteris, quod certe consilio, sed iniuria factum est:

IV 52. *ἐπαμύνουσαν* codd.: *ἐπαμύνοντες* $Θ^αΛ^α$, propter *παρέχοντες*. 91. *ἐνίκησαν* codd.: *ἐνίκησεν* $Θ^αΛ^α$, quia *ἡ πόλις* insertum erat 93. *εἴ τις* . . . (*παρ ΘΛ*) *ημελήϑη* codd.: *εἴ τινες* . . . (*παρ* $Λ^α$) *ημελήϑησαν* $Θ^αΛ^α$, relatum ad pluralem formam *τῶν δ' ἄλλων πόλεων*.

Collocationem autem verborum, quam in codicibus nunquam firmam videmus, in antidosi quoque fluctuare liquet; sed cum ad antiquiora tempora varietates redeant, unam alteramve lectionem speciosam in iis inveniri non nego, quamquam res paucis diiudicari nequit:

VIII 141. *τοσούτων καὶ τηλικούτων* codd.: *τηλικούτων καὶ τοσούτων* $Θ^αΛ^α$. 142. *τὸν ἅπαντα χρόνον* codd.: *ἅπαντα τὸν χρόνον* $Θ^αΛ^α$, quod cum ubique apud Isocratem legatur (cf. Fuhr. in mus. Rhen. vol. XXXIII p. 330) hic et IV 178 recipias.

IV 61. *μόνης μοι ΓΛ* (*μόνον μοι Θ*): *μοι μόνης* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$. 61. *ἀγαθῶν αὐτοῖς ἁπάντων ΓΘ, αὐτοῖς ἀγαθῶν ἁπάντων Λ*: *ἀγαθῶν ἁπάντων αὐτοῖς* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$. 85. *φιλοτίμως πρὸς ἀλλήλους* codd.: *πρὸς ἀλλήλους φιλοτίμως* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$. 92. *καὶ καλῶν αὐτοῖς* codd.: *αὐτοῖς καὶ καλῶν* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$. 97. *χιλίας καὶ διακοσίας* codd.: *διακοσίας καὶ χιλίας* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$, quod comprobandum esse docuit Fuhrius in mus. Rhen. vol. XXXIII p. 345/46.

II 15. *οὔτε κυνῶν οὔτ(ε) ἄνδρων* codd.: *οὔτε ἄνδρων οὔτε κυνῶν* Θ^{α}. 20. *θῦμα τοῦτο κάλλιστον εἶναι Γ, τοῦτο εἶναι θῦμα κάλλιστον ΛΠ*: *τοῦτο θῦμα κάλλιστον εἶναι* Θ^{α}. 29. *ἐπ᾽ ἐκείναις ταῖς διατριβαῖς ἔθιζε σαυτὸν* (*σεαυτὸν ΛΠ*) codd.: *ἔθιζε σαυτὸν ἐπ᾽ ἐκείναις ταῖς διατριβαῖς* Θ^{α}. 36. *καλῶς τεθνάναι* codd.: *τεθνάναι καλῶς* Θ^{α} Bs. Bl. 38. *ἂν συμβουλεύσειας* codd.: *συμβουλεύσειας ἂν* Θ^{α}. 39. *ἀκριβῶς περὶ μικρῶν* codd.: *περὶ μικρῶν ἀκριβῶς* $\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}$.

Ut materiam absolvam, nonnullas alias antidosis lectiones varias affero, quae maiore ex parte sine dubio librariorum neglegentia natae sunt:

VIII 28. *ἐπιεικεῖς* codd.: *ἐπιεικῶς* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$. 39. *κηδομένων* codd.: *κηδεμόνων* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$. 45. *περί τινας* codd.: *πέρ τινες* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$. 55. *ῥᾷον* codd.: *ῥάδιον* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$. 136. *καὶ πρὸς τούτοις* codd.: *καὶ τοιούτους* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$. 142. *μισῆσαι μὲν* codd.: *μισῆσαι δὲ* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$ (*δὲ* eras. in Λ^{α}). 143. *μακαριστότεροι* codd.: *μακαριστότατοι* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$, cf. p. 107.

IV 58. *οὐδὲ ψευσθέντες* codd.: *οὐδ᾽ ἀψευσθέντες* Λ^{α}, *οὐδὲ ψευσθῆναι* Θ^{α}. 63. *ἀκριβέστατον τῶν λόγων* codd.: *ἀκριβέστατον λόγον* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$. 83. *ἣν ΘΛΓ* in mg. add. 3: *ἧς* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$, quod in *Γ* post *δόξης* facilius intercidere potuit, editores. 84. *θεῶν τινα συναγαγεῖν ΓΘ, τούτον θεῶν τινα συναγαγεῖν Λ* pr., *τούτων θεῶν τ. σ.* corr. 1: *θεῶν τινῶν συναγαγεῖν* Θ^{α} pr., *συνάγειν* corr. rec., *θεόν τινα συναγαγεῖν* Λ^{α}.

II 14. *ἀσκήσεις* codd.: *ἀσκήσης* Θ^{α}. 15. *ἂν* codd.: *ἐὰν* Θ^{α}. 16. *ἐὰν* codd.: *ἢν* Θ^{α}. 16. *ἅπαντα* codd.: *πάντα* Θ^{α}. 18. *ἐργασίας* codd.: *εὐεργεσίας* Θ^{α}. 18. *ἀεὶ* codd.: *αἰεὶ* Θ^{α}. 20. *ἂν Γ, ἐὰν ΛΠ*: *ἢν* Θ^{α}.

Quoniam demonstravimus, qualis fuerit antidosis memoria antequam codicum Θ et Λ familiae separatae sunt, lectionibus iis, quibus codices $Θ^α$ et $Λ^α$ inter se distant tractatis quaeramus, quid codices postea perpessi sint. Atque primum de iis differentiis agendum est, quibus codices $Θ^α$ aut $Λ^α$ a ceteris libris diversi sunt. Qua ratione cum codicem $Θ^α$ adierimus, additamenta quaedam reperiemus, quae tamen haud dubie fortuito illata sunt:

VIII 30. *ἑκόντων τῶν* (*ἑκ. τῶν τῶν* Π) codd. $Λ^α$: *ἑκόντων καὶ τῶν* $Θ^α$. 32. *τῆς αὐτῶν διανοίας* $ΓΛ^α$, *τῆς ἑαυτῶν διανοίας* ΛΠ: *τῆς μὲν διανοίας αὐτῶν* $Θ^α$.

IV 80. *τῷ* (*τὰ* Λ pr., corr. 2) *ποιεῖν* codd. $Λ^α$: *καὶ τῷ ποιεῖν* $Θ^α$ (dittographia post *ἀποκαλεῖσθαι*). 86. *ὀλίγοι* codd. $Λ^α$: *ὀλίγοι δὲ* $Θ^α$.

Atque ea verba, quae in codice $Θ^α$ desiderantur, casu interciderunt:

VIII 27. *μόλις γὰρ ἂν* codd. $Λ^α$: *ἂν* om. $Θ^α$. 40. *ἔχουσι(ν) τὴν* codd. $Λ^α$: *τὴν* om. $Θ^α$. 42. *τῆς ἡγεμονίας* codd. $Λ^α$: *τῆς* om. $Θ^α$. 43. *ἡμετέραις αὐτῶν* codd. $Λ^α$: *αὐτῶν* om. $Θ^α$ Dion., cf. VI 83. 49. *ἡμετέραν αὐτῶν* codd. $Λ^α$: *αὐτῶν* om. $Θ^α$. 51. *ἢ περὶ* codd. $Λ^α$: *περὶ* om. $Θ^α$. 54. *τοσοῦτον δὲ* codd. $Λ^α$: *δὲ* om. $Θ^α$. 54. *τὸν αὐτὸν* codd. $Λ^α$: *τὸν* om. $Θ^α$. 140. *δι' ἡμῶν* codd. $Λ^α$: *δι'* om. $Θ^α$.

IV 52. *παρέχοντες καὶ* codd. $Λ^α$: *καὶ* om. $Θ^α$. 53. *διὸ δὴ καὶ* codd. $Λ^α$: *καὶ* om. $Θ^α$ (*καὶ κατηγοροῦσι*). 54. *μὲν οὖν* codd. $Λ^α$: *μὲν* om. $Θ^α$, cf. *πολὺ δὲ*. 57. *ὅτι καὶ καθ'* codd. $Λ^α$: *καὶ* om. $Θ^α$, cf. § 53. 57. *τίς γὰρ ἂν* codd. $Λ^α$: *ἂν* om. $Θ^α$. 61. *πρόγονοι μὲν* codd. $Λ^α$: *μὲν* om. $Θ^α$, cf. *ἔκγονοι δὲ*. 64. *νῦν ἔτι* codd. $Λ^α$: *ἔτι* om. $Θ^α$. 68. *μίαν μὲν* codd. $Λ^α$: *μὲν* om. $Θ^α$, cf. *ἁπασῶν δὲ*. 73. *ὅτι καὶ* codd. $Λ^α$: *καὶ* om. $Θ^α$. 83. *ἐν ὀλίγῳ* codd. $Λ^α$: *ἐν* om. $Θ^α$ (propter homoeot.). 84. *σώματα ταῖς τῆς* codd. $Λ^α$: *ταῖς* om. $Θ^α$. 98. *κίνδυνον τὸν* codd. $Λ^α$: *τὸν* om. $Θ^α$. 99. *προταχθέντες ὑπὲρ ἁπάντων* codd. $Λ^α$: *ὑπὲρ* om. $Θ^α$.

Sed quamquam in verborum cognominatorum permutatione hic illic consilium apparet:

VIII 52. ἀλογίστως codd. Λ^α: ὀλιγώρως Θ^α. 54. τὰ βέλτιστα codd. Λ^α: τὰ μέγιστα Θ^α. 133. οὐδεὶς οὐδέτερον τούτων codd. Λ^α: οὐδεὶς τῶν αὐτῶν οὐδέτερον Θ^α. 138. ἀδικημάτων codd. Λ^α: ἀδικουμένων Θ^α. 143. τὰς τυραννίδας κατεχόντων (κατασχόντων Λ^α) codd. Λ^α: τυραννευόντων Θ^α. 143. δωρεὰς codd. Λ^α: τιμὰς Θ^α.

IV 63. ἐπανελθεῖν codd. Λ^α: διελθεῖν Θ^α. 67. ἀρχικώτα Γ pr., ἀρχικώτατα Γ corr. 2 ΘΛ, ἀρχαϊκώτατα Λ^α: ἀρχαιότατα Θ^α. 74. παραλελεῖφθαι codd. Λ^α: καταλελεῖφθαι Θ^α (Orell.), cf. κατακεχρῆσθαι. 80. προσαγόμενοι codd. Λ^α: προσαγορευόμενοι Θ^α, cf. προσαγορεύεσθαι. 86. τοσαύτην . . ὅσηνπερ (τοσαύτην . . . ὥσπερ Θ, cf. ὥσπερ ἐν) codd. Λ^α: τοιαύτην . . . οἵανπερ Θ^α. 87. φασὶ codd. Λ^α: ἴσασι Θ^α, quibuscum compono duos hos locos:

VIII 25. ὅπερ codd. Λ^α: ἅπερ Θ^α. 33. εἴ τις οἴεται codd. Λ^α: εἴ τινες οἴονται Θ^α, verborum tamen collocationem non nisi casu mutatam animadvertimus:

VIII 41. οὐδὲν ὑποστειλάμενος codd. Λ^α: ὑποστειλάμενος οὐδὲν Θ^α, cf. παντάπασιν ἀνειμένως. 137. τοῖς ἀδικουμένοις βοηθεῖν codd. Λ^α: βοηθεῖν τοῖς ἀδικουμένοις Θ^α. 141. ἅπαντα τῷ λόγῳ περιλαβεῖν codd. Λ^α: περιλαβεῖν ἅπαντα τῷ λόγῳ Θ^α, quo hiatus nascitur. 145. παύσασθαι λέγοντι codd. Λ^α: λέγοντι παύσασθαι Θ^α.

IV 54. δίκαιον τὰς πίστεις codd. Λ^α: τὰς πίστεις δίκαιον Θ^α. 67. ἐφ' ἡμᾶς πρώτους codd. Λ^α: πρώτους ἐφ' ἡμᾶς Θ^α, quo facto πρώτους ad Ἕλληνας quoque referri potest. 69. τῶν κακῶν τῶν γενομένων codd. Λ^α: τῶν γενομένων κακῶν Θ^α, cf. τῶν κακῶν τῶν παρόντων VIII 25. 132. 93. σωτηρίας αὐτοῖς codd. Λ^α: αὐτοῖς σωτηρίας Θ^α.

Neque in verborum quibusdam formis variatis consilium inesse puto, quippe quae a calami lapsu non multum absint:

VIII 45. ἐθελήσαιμεν codd. Λ^α: ἐθελήσαμεν Θ^α. 45. ἀκούσωμεν codd. Λ^α: ἀκούωμεν Θ^α. 52. χειροτονοῦμεν codd. Λ^α (in Π conglutinatum: συνελθοντεχειροτονοῦμεν): ἐχειροτονοῦμεν Θ^α, cf. κατηγοροῦμεν. 54. διαφέρομεν codd. Λ^α: διεφέρομεν Θ^α, cf. § 50 φροντίζομεν, 51 δυσκόλως ἔχομεν,

52 *ἀλογίστως ἔχομεν, χρώμεθα.* 54. *βουλεύσασθαι* codd. Λ^{α}: *βουλεύσεσθαι* Θ^{α}. 133. *καθεστάναι* codd. Λ^{α}: *καθιστάναι* Θ^{α}.

IV 58. *οὐδὲ ψευσθέντες* codd., *οὐδ' ἀψευσθέντες* Λ^{α}: *οὐδὲ ψευσθῆναι* Θ^{α}. 62. *καθιστάναι* codd. Λ^{α}: *καθεστάναι* Θ^{α}. 75. *γεγενῆσθαι* codd. Λ^{α}: *γενέσθαι* Θ^{α}.

Quin persaepe scripturae menda occurrunt, quae committere pueros dedecet, quo, quantum fidei talibus in rebus codex Θ mereatur, perspicuum est:

VIII 33. *πλέον* codd. Λ^{α}: *πλεῖον* Θ^{α}. 45. *ὑποσχεῖν* codd. Λ^{α}: *ἀποσχεῖν* Θ^{α}. 50. *τριβαλλοὶ* codd. Λ^{α}: *τριβαλοὶ* Θ^{α}. 50. *γνώσεσθε* codd. Λ^{α}: *γνώσεσθαι* Θ^{α}. 137. *ὁπότερον* codd. Λ^{α}: *ὁ πρότερον* Θ^{α}. 145. *καὶ τὰ τῶν* codd. Λ^{α}: *κατὰ τῶν* Θ^{α}.

IV 54. *πατρίων* codd. Λ^{α}: *πατρώων* Θ^{α}. 55. *ὁ ταλάου* codd. Λ^{α}: *ὁ τοῦ λαΐου* Θ^{α}. 57. *δὴ* codd. Λ^{α}: *δὲ* Θ^{α}. 67. *ἡμῖν* codd. Λ^{α}: *ὑμῖν* Θ^{α}, cf. *ἐφ' ἡμᾶς*. 77. *ἐζήλουν* codd. Λ^{α}: *ἐζήτουν* Θ^{α}. 77. *ἢ* (Γ om. pr., add. 2) codd. Λ^{α}: *ἦν* Θ^{α}. 83. *ζῶντες* codd. Λ^{α}: *ζῶντας* Θ^{α}. 84. *τῶν αὐτῶν* codd. Λ^{α}: *τοῖς αὐτῶν* Θ^{α}. 85. *ἀεὶ* codd. Λ^{α}: *αἰεὶ* Θ^{α}. 92. *τῶν κινδύνων* codd. Λ^{α}: *τῶν ἐν τοῖς κινδύνοις* Θ^{α}, cf. *ἐν τοῖς τελευταίοις*. 96. *πρὸς ἀμφοτέρας* codd. Λ^{α}: *παρ' ἀμφοτέρας* Θ^{α}. 97. *σωθήσεσθαι* codd. Λ^{α}: *σωθήσεσθε* Θ^{α}. 99. *τό τε παλαιὸν* codd. Λ^{α}: *τό τε παλαιῶν* Θ^{α}.

Hoc non reticeo, quod semel codex Θ^{α} solus veram Isocratis manum servavit, scilicet in or. VIII 141 *σωτηρίας* $\Gamma\Lambda\Lambda^{\alpha}$: *σωτῆρας* Θ^{α}, cf. IV 80; sed cum in archetypo corruptela iam exstitisse videatur, praesertim cum papyrus quoque orationis „de pace" hoc vitio maculatus sit, librarium quendam ex suo ingenio genuinam lectionem Isocrati restituisse puto.

Aliter res se habet in codice Λ^{α}, in quo saepius interpolationes reperiuntur, quae a codice Θ^{α} alienae sunt. Nam quamquam additamenta pleraque fortuito in textum interposita esse videntur, scilicet haec:

VIII 27. *ἐξ αὐτῶν* codd. Θ^{α}: *ἐξ αὐτῶν τούτων* Λ^{α}. 47. *ὅμως ὑπὲρ* codd. Θ^{α}: *ὅμως θ' ὑπὲρ* Λ^{α}.

IV 74. *γὰρ* codd. Θ^{α}: *γάρ ἐστιν* Λ^{α}. 95. *διαφεύγειν*

ΓΔ, διαφυγεῖν ΘΘ^α: καὶ διαφυγεῖν Δ^α, duobus certe locis interpolatorem deprehendimus:

VIII 42. *πράττοντες* codd. *Θ^α*: *πραττομένοις ποιοῦντες Δ^α*.

IV 96. *κινδυνεύσωσιν ΓΘΘ^α, ἅμα κινδυνεύσωσι Δ: ἅμα τὰς δυνάμεις παρακινδυνεύσωσι Δ^α*, cf. p. 91.

Sed cum verba in codice *Δ^α* omissa, quamvis auctoritate codicem *Θ^α* superent, non consulto praeterita sint:

VIII 55. *τούτους δὲ* codd. *Θ^α*: *δὲ* om. *Δ^α*, cf. *τούτους μὲν*.

IV 53. *παρὰ τὸ* codd. *Θ^α*: *παρὰ* om. *Δ^α*. 66. *ἅπαντας μὲν οὖν ἐξαριθμῶν τοὺς κινδύνους* om. *Δ^α* propter homoeot. 70. *τῶν μὲν ἐλθουσῶν* codd. *Θ^α*: *μὲν* om. *Δ^α*, cf. *αἱ δ' ὑπολειφθεῖσαι*. 70. *ἐκ τῆς ἀρχῆς* codd. *Θ^α*: *ἐξ ἀρχῆς Δ^α*. 70. *καὶ γένη παντοδαπὰ* codd. *Θ^α*: *γένη* om. *Δ^α*, cf. *ἔθνη πολλά, πόλεις μεγάλας*. 74. *ἤδη κατακεχρῆσθαι* codd. *Θ^α*: *ἤδη* om. *Δ^α*, cf. *ἔτι παραλελεῖφθαι*. 80. *τὰ τῶν ἄλλων διῴκουν* codd. *Θ^α*: *διῴκουν* om. *Δ^α*. 90. *μέγα φρονήσαντα* codd. *Θ^α*: *μέγα* om. *Δ^α*, cf. Orell. p. 228,

tamen iis locis, quibus verba cognominata vel similia commutata sunt, nonnunquam consilium elucere videtur:

VIII 25. *οὐ μόνον* codd. *Θ^α*: *μὴ μόνον Δ^α*. 30. *καὶ μὴ τῶν* codd. *Θ^α*: *καὶ μηδενὸς τῶν Δ^α*. 38. *πότερα* codd. *Θ^α*: *πότερον Δ^α* pr., corr. 1. 44. *κακῶν* codd. *Θ^α*: *κακουργιῶν Δ^α*. 50. *ἥν τις* codd. *Θ^α*: *ἄν τις Δ^α*. 55. *ἐσομένους* codd. *Θ^α*: *γενησομένους Δ^α*. 138. *ἥν τ(ε)* codd. *Θ^α*: *ἐάν τε Δ^α*. 138. *ἅπαντες* codd. *Θ^α*: *πάντες Δ^α*.

IV 55. *τύχαις* codd. *Θ^α*: *ἀτυχίαις Δ^α*. 71. *οἰομένων εἶναι* codd. *Θ^α*: *ὄντων Δ^α*, cf. *ἡγουμένων ἔχειν*. 81. *ὅρκοις* codd. *Θ^α*: *ἔργοις Δ^α*. 93. *εἰσβάλλειν ΓΔΘ^α*: *ἐμβαλεῖν Δ^{α}Θ* pr. *εἰσβαλεῖν* corr. 1. 99. *κοινοῖς* codd. *Θ^α*: *κακοῖς Δ^α*.

Contra fortunam rexisse calamum omnibus locis, quibus verborum collocatio variata est, pro certo habeo:

VIII 25. *τῶν κακῶν τῶν παρόντων* codd. *Θ^α*, cf. § 132: *τῶν παρόντων κακῶν Δ^α*. 37. *συμβουλεύουσιν ἡμῖν πάλιν* codd. *Θ^α*: *συμβουλεύουσιν πάλιν ἡμῖν Δ^α*. 140. *ἐπίδοσιν τὰ τῆς πόλεως* codd. *Θ^α*: *τὰ τῆς πόλεως ἐπίδοσιν Δ^α*, cf. *πλοῦτος εἰς τὴν πόλιν*. 142. *εἰς ὃ* codd. *Θ^α*: *ὃ εἰς Δ^α*.

IV 59. *τὰς τύχας ἑκατέρων* codd. Θ^{α}: *ἑκατέρων τὰς τύχας* Λ^{α}. 72. *εὐθὺς μὲν τῶν* codd. Θ^{α}: *εὐθὺς τῶν μὲν* Λ^{α}, cf. *οὐ πολλῷ δ' ὕστερον τὴν*. 92. *τῆς παρόδου τοὺς πολεμίους* codd. Θ^{α}: *τοὺς πολεμίους τῆς παρόδου* Λ^{α}.

Neque in verborum formis mutatis aliud quid video, quam librariorum neglegentiam:

VIII 36. *ἠβουλόμην* codd. Θ^{α}: *ἐβουλόμην* Λ^{α} (pap.), quod quidem recte reductum est (cf. Meisterhans[2]: Gramm. d. att. Inschr. p. 134). 45. *ἀγανακτοῦμεν* codd. Θ^{α}: *ἀγανακτῶμεν* $\Lambda^{\alpha}\Gamma$ corr. 4 (?). 55. *βουλευσομένους* codd. Θ^{α}: *βουλευσαμένους* Λ^{α}, cf. *ἐσομένους*.

IV 86. *πρὸς τοὺς . . . καταφρονήσαντας* codd. Θ^{α}: *πρὸς τοὺς . . . καταφρονήσαντες* Λ^{α}. 89. *ἐξεῦρε* codd. Θ^{α}: *ἐξεύρειν* Λ^{α}, propter *πρὶν* (cf. *συνηνάγκασεν*). 93. *συστρατευομένων* codd. Θ^{α}: *συστρατευσαμένων* Λ^{α}, cf. *διατειχιζόντων*, *ζητούντων*. 98. *συνεβάλετο* codd. Θ^{α}: *συνεβάλλετο* Λ^{α},

quippe cum in Λ^{α} quoque varietates haud paucae orthographiae vel manifestis scripturae mendis debeantur:

VIII 38. *θάλατταν* codd. Θ^{α}: *θάλασσαν* Λ^{α}. 50. *βέλτιον* codd. Θ^{α}: *βελτίονες* Λ^{α}. 141. *ἐπαινέσεσθαι* codd. Θ^{α}: *ἐπαινέσεσθε* Λ^{α}.

IV 63. *ὑποδεξαμένων* codd. Θ^{α}: *ὑποδειξαμένων* Λ^{α} pr., corr. rad. 65. *πελοπον⟨ν⟩ησίους* codd. Θ^{α}: *πελοποννησίων* Λ^{α}. 73. *ὑπομνήματα* codd. Θ^{α}: *ὑπόμνημα* Λ^{α}. 74. *ὅμως* codd. Θ^{α}: *ὁμοίως* Λ^{α}. 87. *οὕτω* codd. Θ^{α}: *οὕτως* Λ^{α}. 89. *θαλάττης* codd. Θ^{α}: *θαλάσσης* Λ^{α}. 94. *ὑπέμειναν* codd. Θ^{α}: *ὑπέμεινε* Λ^{α}, cf. *ὥρμησαν*. 95. *δούλαις . . . γενομέναις* codd. Θ^{α}: *δούλας . . . γενομένας* Λ^{α}. 98. *τῷ πολέμῳ* codd. Θ^{α}: *τῶν πολεμίων* Λ^{α}. 99. *στρατείας* codd. Θ^{α}: *στρατιᾶς* $\Lambda^{\alpha}\Gamma$ corr. 2.

Addo locum orationis IV 65 *τοὺς λακεδαιμονίων* $\Gamma\Theta\Lambda$: *λακεδαιμονίων* Θ^{α}, *τῶν λακεδαιμονίων* Λ^{α}, quo in antidosi primum articulus *τοὺς* excidisse atque in Λ^{α} postea genetivus *τῶν* videtur immissus esse.

Gravior est locus eiusdem orationis IV 96, qui in Γ sic legitur: *πρὸς ἑκατέραν κινδυνεύωσι* pr., *σ* supra *ευ* add. 4;

ad quem fortasse iam in archetypo ex antecedentibus adscriptum erat *τὴν δύναμιν*, cum in codice Θ exstet: *πρὸς ἑκατέραν τὴν δύναμιν κινδυνεύσωσι.* Antidosis autem archetypi lectionem, quae ex *οὐχ οἷοί τ' ἦσαν πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα παρατάξασθαι* depravata est, hanc probabiliter putemus: *πρὸς ἑκατέραν τὴν δύναμιν ἀλλὰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα κινδυνεύσωσι,* quae ex antidosi in codicem Λ recepta est; nam quod in $Θ^α$ vocula *ἅμα* desideratur, nullius momenti est, cum ex forma *ἀμφοτέρους* codicem $Θ^α$ hoc loco postmodo leviter corruptum esse cognoscamus. Novissimam denique corruptelam tulit codex $Λ^α$, in quo verbo *κινδυνεύσωσι* cum composito *παρακινδυνεύσωσι* mutato post *πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα* additum est *τὰς δυνάμεις.* Quo simplicia codicis Γ verba ad hanc monstruosam deformitatem provecta sunt: *πρὸς ἑκατέραν τὴν δύναμιν ἀλλὰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα τὰς δυνάμεις παρακινδυνεύσωσι,* quibuscum Morus haec verba Pseudolysiaca conferri iubet: epitaph. § 33: *ἵν' ἐν μέρει πρὸς ἑκατέραν ἀλλὰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα τὰς δυνάμεις κινδυνεύσωσιν.*

Restat ut de iis lectionibus in $Θ^α$ et $Λ^α$ varie traditis pauca verba faciam, quarum utraeque cum codicum lectionibus inter se dissentientibus conveniunt. Quod quamquam haud raro fortuito factum esse censeo, alibi ad interpolationes indagandas proficiet. Primum quidem codices $Θ^α Γ$ contra $Λ^α Λ$ (in or. VIII) vel contra $Λ^α Θ Λ$ (in or. IV) consentiunt, quod plerumque casui tribuendum est. Nonnullis autem locis (ut IV 66 et 93) codicem $Λ^α$ ex Λ interpolatum videmus, cum codicem $Θ^α$ ex Γ correctum esse non cum eadem veritatis specie sumi possit:

VIII 29. *θάλατταν* $Θ^α Γ$: *θάλασσαν* $Λ^α ΛΠ$. 32. *συμβάλοιτο* $Θ^α ΓΠ$: *συμβάλλοιτο* $Λ^α Λ$. 38. *αἷσπερ περὶ* $Θ^α$ = *ὥσπερ περὶ* Γ: *ὥσπερ καὶ περὶ* $Λ^α ΛΠ$. 39. *ἐμοὶ μὲν οὖν* $Θ^α$ = *ἐμὸν μὲν οὖν* Γ: *ἐμὸν οὖν* $Λ^α ΛΠ$ (cf. *ὑμᾶς δὲ*). 44. *πλείω* $Θ^α Γ$: *πλείονα* $Λ^α ΛΠ$. 44. *μετ' ἐκείνων* $Θ^α Γ$: *μετ' ἐκεῖνον* $Λ^α ΛΠ$. 45. *τοιοῦτόν τι* $Θ^α Γ$: *τοιοῦτό τι* $Λ^α ΛΠ$. 50. *ἐπὶ τῷ* $Θ^α Γ$: *ἐπὶ τὸ* $Λ^α ΛΠ$. 143. *συμπολιτευομένων*

$\Theta^{\alpha}\Gamma$: *πολιτευομένων* $Λ^{\alpha}Λ$. 145. *τῶν ἐτῶν τῶν ἐμῶν* $\Theta^{\alpha}\Gamma$: *τῶν ἐμῶν ἐτῶν* $Λ^{\alpha}Λ$.

IV 59. *οὐ γὰρ παρὰ μικρὸν ἐποίησαν* om. $\Theta^{\alpha}\Gamma$ pr. propter homoeot., habent $Λ^{\alpha}\Theta Λ\Gamma$ corr. 2. 66. *πρότερον πειράσομαι* $\Theta^{\alpha}\Gamma$: *πρότερον διῆλθον πειράσομαι* $Λ^{\alpha}\Theta Λ$ (cf. *καὶ περὶ τούτων διελθεῖν*). 86. *μέλλοντες κινδυνεύειν* $\Theta^{\alpha}\Gamma$ pr.: *μέλλοντες κινδυνεύσειν* $Λ^{\alpha}\Theta Λ\Gamma$ corr. 2 Bs.[1] Bl. 89. *θρυλλοῦσιν* $\Theta^{\alpha}\Gamma$ pr.: *θρυλοῦσιν* $Λ^{\alpha}\Theta Λ\Gamma$ corr. 1. 93. *ἠμελήθησαν* Θ^{α} = *ἠμελήθη* Γ, quod hiatum efficit: *παρημελήθησαν* $Λ^{\alpha}$ = *παρημελήθη* $\Theta Λ$ Dd. Bs. Bl.

Accedunt pauci orationis IV loci, quibus codicum $\Theta^{\alpha}\Gamma$ concentus codicis Θ memoria firmatur contra codices $Λ^{\alpha}Λ$, quorum concordia sine dubio forte accidit:

IV 75. *ταῖν* $\Theta^{\alpha}\Gamma\Theta$: *τοῖν* $Λ^{\alpha}Λ$. 79. *ποιήσαντες* $\Theta^{\alpha}\Gamma\Theta$: *ποιήσοντες* $Λ^{\alpha}Λ$. 79. *ἑταιρείαις* $\Theta^{\alpha}\Gamma\Theta$: *ἑταιρίαις* $Λ^{\alpha}Λ$. 81. *ἐπὶ τῷ* $\Theta^{\alpha}\Gamma\Theta Λ$ corr. 2: *ἐπὶ τὸ* $Λ^{\alpha}Λ$ pr., cf. VIII 50. 81. *τὰς αὑτῶν* (*αὐτῶν* Γ) *πόλεις* $\Theta^{\alpha}\Gamma\Theta$: *τὰς ἑαυτῶν πόλεις* $Λ^{\alpha}Λ$. 89. *τοιοῦτον* $\Theta^{\alpha}\Gamma\Theta$: *τοιοῦτο* $Λ^{\alpha}Λ$.

Huc pertinent eae quoque lectiones codicum $\Theta^{\alpha}\Gamma$, quae contra $Λ^{\alpha}$ et $Λ$ inter se discordes congruunt:

VIII 135. *διδόασιν* $\Theta^{\alpha}\Gamma$: *παραδιδόασιν* $Λ^{\alpha}$, *ἐνδιδόασι* $Λ$ corr. 2. 138. *ἱκετείας* $\Theta^{\alpha}\Gamma$: *ἱκεσίας* $Λ^{\alpha}$, *ἱκετηρίας* $Λ$.

IV 91. *ἀγωνιῶντες* $\Theta^{\alpha}\Gamma$: *φιλοτιμούμενοι* $Λ^{\alpha}$, *ἀγωνιζόμενοι* $\Theta Λ$. 96. *συλώμενα* $\Theta^{\alpha}\Gamma\Theta$: *σεσυλημένα* $Λ^{\alpha}$, *συλούμενα* $Λ$.

Attamen duobus locis codices $Λ^{\alpha}Λ$ (et Θ) consentiunt contra Θ^{α} et Γ, quorum lectiones inter se dissimiles sunt:

VIII 136. *τὸ μηδὲν* $Λ^{\alpha}Λ$ pr.: *τῷ μηδὲν* $\Theta^{\alpha}Λ$ corr. 1, *τοῦ μηδὲν* Γ.

IV 87. *τὴν ἀπόβασιν τῶν βαρβάρων* $Λ^{\alpha}\Theta Λ$: *τῶν βαρβάρων τὴν ἀπόβασιν* Θ^{α}, *τὴν ἀπόβασιν τὴν τῶν βαρβάρων* Γ.

At codex $Λ^{\alpha}$ etiam cum Urbinate plerumque videlicet casu convenit et contra $\Theta^{\alpha}Λ$ (in or. VIII) et contra $\Theta^{\alpha}\Theta Λ$ (in or. IV):

VIII 25. *ποιήσομεν* $Λ^{\alpha}\Gamma$ pr.: *ποιήσω* Θ^{α}, sed ita, ut vestigium terminationis *μεν* s. v. positae supersit = *ποιήσωμεν*

$\Lambda\Pi\Gamma$ corr. 2 (?). 52. *καθ' αὑτὸν* $\Lambda^\alpha\Gamma\Pi$: *καθ' ἑαυτὸν* $\Theta^\alpha\Lambda$. 56. *ἐπιλίποι* $\Lambda^\alpha\Gamma$: *ἐπιλείποι* $\Theta^\alpha\Lambda$. *ἐπιλείψει* Π. 145. *προτρέψουσιν* $\Lambda^\alpha\Gamma$: *προτρέπουσιν* $\Theta^\alpha\Lambda$.

IV 55. *ὑπὸ τῇ καδμείᾳ* $\Lambda^\alpha\Gamma$ (cf. X 31. XIV 53): *ἐπὶ τῇ καδμείᾳ* $\Theta^\alpha\Theta\Lambda$. 56. *εὐεργέτησεν* $\Lambda^\alpha\Gamma$: *εὐηργέτησεν* $\Theta^\alpha\Theta\Lambda$. 61. *μεσσήνην* $\Lambda^\alpha\Gamma$: *μεσήνην* $\Theta^\alpha\Theta\Lambda$. 93. *μικρότητα* $\Lambda^\alpha\Gamma$: *σμικρότητα* $\Theta^\alpha\Theta\Lambda$.

Praeterea duobus orationis IV locis fortuna codices $\Lambda^\alpha\Gamma\Theta$ contra $\Theta^\alpha\Lambda$ comparavit:

IV 54. *μικρὸν* $\Lambda^\alpha\Gamma\Theta$: *μικρῶν* $\Theta^\alpha\Lambda$. 64. *συντομώτερον* $\Lambda^\alpha\Gamma\Theta$: *συντομωτέρως* $\Theta^\alpha\Lambda$.

Aliter iudicandum est de or. IV 62: *τοσαύτην εὐδαιμονίαν κατεκτήσαντο* Γ, *τοσαύτην εὐδαιμονίαν ἐκτήσαντο* Λ^α, *εἰς τοσαύτην εὐδαιμονίαν κατέκτησαν τὸ* Λ pr. (*κατεκτήσαντο* corr. 5) = *εἰς τοσαύτην εὐδαιμονίαν κατέστησαν* $\Theta^\alpha\Theta$; ubi codex Γ archetypi memoriam servavisse videtur, cum vulgatam lectionem codex Θ praebeat, cuius lectio in cod. Θ^α recepta est; archetypi verba in Λ interpolata sunt. Corruptelam autem vulgatae ex dittographia terminationis verbi *ὁρμηθέντ-ες* profectam esse sumamus.

Quocum conferri potest locus or. IV 77: *τὰς αὐτῶν* Γ, *αὐτῶν* $\Theta^\alpha\Theta$, *τῶν αὐτῶν* Λ^α, *τὰς καθ' ἑαυτῶν* Λ, ubi codex Γ genuinam lectionem *τόλμας τὰς αὐτῶν*, cf. *θρασύτητας τὰς ἀλλήλων* tradidit.

Quibus omnes antidosis lectiones perscrutati id maxime probavimus, codicum Θ^α et Λ^α memoriam plane convenire. Praeterea in iis lectionibus, quibus codices Θ^α et Λ^α differunt, nonnunquam Λ ex Λ^α aut Λ^α ex Λ interpolatum esse cognovimus, cum codex Θ talibus corruptelis fere careat. Sed cum etiam codices Γ^α et Θ^α separari nequeant, unum antidosis memoriae codicibus $\Gamma^\alpha\Theta^\alpha\Lambda^\alpha$ traditae fontem evicimus, quo, quod supra iam explanavimus, unum codicum nostrorum Isocrateorum archetypum comprobavimus. Duabus igitur, quae ad eum redeunt familiis, videlicet codicis Γ atque codicum $\Theta\Lambda$, opposita est antidosis memoria, quippe quae modo Urbinatem sequatur, modo cum vulgata faciat atque aliis locis

proprias lectiones, inter quas speciosas quasdam invenimus, servaverit. Antidosis autem memoria consimilis est recensioni papyrorum et Dionysiani quod vocatur exemplaris, de quibus hac de causa statim acturus sum. Sed cum orationum partes in antidosi allatas ex hac recensione sumptas esse verisimile non sit (cf. orationis „ad Nicoclem“ verba), antidosis memoriam, quantum quidem ad verba ex aliis orationibus petita pertinet, cum codice quodam ex papyrorum recensione collatam esse puto, antequam oratio „de permutatione“ in corpus orationum Isocratearum, quod codicibus servatis subest, recepta sit.

Optimus, qui ad nos pervenit, **papyrus** Isocrateus nunc in museo Britannico repositus orationem „de pace“ continet, cuius collationem F. G. Kenyon, vir doctissimus, in libro, qui inscribitur „Classical texts from papyri in the British museum“ anno 1891 publici iuris fecit. Idem papyrum primo p. Chr. n. saeculo addictum breviter describit, quem secutus enoto, papyrum a duobus librariis exaratum esse. Postea tertius librarius papyrum cum alio quodam eiusdem fere generis libro contulit, de quo postmodo dicturus sum. Doleo, quod papyrus nondum accurate descriptus est, cum prior pars usque ad § 61 multis gravissimisque lacunis laboret, qua de causa ea, quae papyrus exhibuerit, inventu difficillima sunt. Praeterea ne eae quidem lectiones, quas Kenyon vel cum Urbinatis vel cum vulgata memoria congruentes composuit, omnes constant, quia codices, qui ad hanc quaestionem valent, ex parte tantum excussi erant. Quamobrem totam materiem retractabo, praesertim cum Kenyon ipse multas novas lectiones ex posterioribus papyri partibus inde a § 62 humanissime mecum communicaverit.

Ex tabulis, quas Kenyon confecit, lectiones papyri cum codice Γ concordes vulgatas numero longe superare animadvertes. Sed cum Kenyon 123 lectiones enumeraverit, iteratis curis 164 converri possunt, quarum 127 cum Γ solo contra Δ faciunt iis computatis locis, quibus antidosis memoria aut

ex parte tantum cum *Γ* congruit aut omnino ab Urbinate diversa nonnunquam ad eiusdem lectiones propius accedit.

Papyrus cum *Γ* contra *Δ*:

VIII 18. *ταῦτα καλῶς Γ*: *καλῶς ταῦτα Δ*. 21. *ἐρήμη Γ*: *ἔρημος Δ*. 24. *στρατοπέδων ξενικῶν Γ*: *στρατοπέδου ξενικοῦ Δ*. 36. *λέγωμεν Γ*: *λέγομεν* $Θ^α Δ^α$, *λέγω ΔΠ*. 37. *πότερα Γ*: *πότερον* $ΔΠΘ^α Δ^α$. 52. *οὐδὲν τῶν ἰδίων ΓΠ*: *τῶν ἰδίων οὐδὲν Δ*. 53. *ὃ δὲ Γ*: *τὸ δὲ ΔΠ*. 63. *σωφροσύνην Γ* Bk. BS. Bs.: *σωφροσύνην καὶ τὴν δικαιοσύνην Δ*, quae verba probavit Blassius. Sed primum quidem ea necessario non adduntur, cum verbis q. s. *καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν* comprehendantur, quamquam propter homoeoteleuton in *Γ* excidere potuerunt. Neque in hunc ordinem apte inserta sunt, cum in §§ 28 sequ. de pietate et justitia (cf. § 33 *τοὺς τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην ἀσκοῦντας*), in §§ 41 sequ. de temperantia sola agatur, quamobrem si post *τήν τ' εὐσέβειαν* legerentur, fortasse reciperemus; nunc iure abiciamus. cf. XII 138 et Bs.[2] ad hunc locum. 64. *αἰτία τῶν κακῶν Γ*: *τῶν κακῶν αἰτία Δ*. 66. *τοιαύτην Γ*: *τοσαύτην Δ*. 66. *πᾶσιν φανερὸν ποιήσειν Γ*: *φανερὸν ποιήσειν ἅπασιν Δ*. 68. *δ' ἐπαυσάμεθα πολεμοῦντες Γ*: *δὲ πολεμοῦντες ἐπαυσάμεθα Δ*. 69. *τυγχάνομεν Γ*: *ἐτυγχάνομεν Δ*. 69. *καθεστηκυίας Γ*: *καθεστώσης Δ*. 70. *πολλοὺς . . . προῃρῆσθαι Γ*: *πολλάκις . . . προαιρεῖσθαι Δ*. 71. *ἐπεχείρουν οὕτω Γ*: *οὕτως ἐπεχείρουν Δ*. 71. *ἑτέροις* Pap. *Γ* pr., *ἑτέρους* corr. 2: *πρὸς ἑτέρους Δ*. 71. *τοὺς ἄλλους ἕλληνας Γ*: *τοὺς ἕλληνας τοὺς ἄλλους Δ*. 72. *ἀεὶ* (*αιει* Pap.) *προσήκει Γ*: *ἀεὶ* om. *Δ*. 72. *βελτίστους Γ*: *βελτίους Δ*. 74. *διέκειτο Γ*: *διωκεῖτο Δ*. 74. *γνωσεσθε οσων* Pap. = *γνώσεσθ' ὅσων Γ*: *γνώσεσθε πόσων Δ*. 76. *ἐγχειρίσαι Γ*: *ἐγχειρίζειν Δ*. 78. *εἰς τοσοῦτον* (*τοσουτο* Pap.) *μῖσος Γ*: *εἰς τοσούτω μίσους Δ*. 80. *περὶ τῶν παρόντων Γ*: *περὶ τῶν ἄλλων Δ*. 81. *μόνον Γ*: *μόνων Δ*. 82. *περιγιγνόμενον τῶν Γ*: *περιγιγνόμενον ἐκ τῶν Δ*. 83. *ημελλεν* Pap. = *ἤμελλες Γ* pr., *σ* eras.: *ἔμελε Δ*. 84. *στρατειαν* Pap. *Γ* pr., *στρατιὰν* corr. 2 edit.: *στρατιὰς Δ*. 87. *ἓν ἦν τοῦτο Γ*: *ἐνῆν τούτων Δ*. 87. *ἡμετέραις Γ*: *ὑμετέραις Δ*.

88. τελευτῶντες Γ: τελευτήσαντες Λ. 88. φρατρίας Γ: φατρίας Λ. 88. ἀπολλυμένων Γ: ἀπολλομένων Λ. 89. ἁπάντων τῶν ἀνθρώπων Γ: τῶν om. Λ, quod probandum est, cum Isocrates ἅπαντες nunquam articulo cum verbo q. e. ἄνθρωποι iungat; cf. Fuhr. in mus. Rhen. vol. XXXIII, p. 330. Sed exemplis a Fuhrio allatis addendus est locus orat. XX 1. 89. τὰς τυραννίδας Γ: τὰς om. Λ. 89. δυναστείαν Γ: δυναστείας Λ. 89. διδομέναις Γ: διδομέναις δωρεαῖς Λ. 90. ἕξιν Γ: ἐξουσίαν Λ. 90. οὔτ᾽ ἀνὴρ Γ: οὐδεὶς οὔτε ἀνὴρ Λ. 90. ενειτοδειαις Pap. pr. ενσειτοδειαις corr. 2 = ἐν σιτοδίαις Γ pr., ἐν σιτοδείαις corr. 1[b]: ἐν om. Λ. 90. ταῖς αὐτῶν Γ: ταῖς ἑαυτῶν Λ. 90. ἐπεθύμησαν Γ: ἐπεχείρησαν Λ. 90. τοὺς τοιούτους Γ pr., τοὺς τοιούτοις corr. 2 = Pap.: τοὺς τοῖς τοιούτοις Λ. 93. παθοῦσαν Γ: πάσχουσαν Λ. 93. φροντίζει Γ: φροντίζοι Λ. 93. μόνον om. Pap. pr., s. v. add. 2 = Γ: μόνου Λ. 93. εἰ δὲ λακεδαιμόνιοι . . . δύναμιν παρέλαβον Γ: οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι . . . δύναμιν παρέλαβον Λ pr., εἰ post δύναμιν s. v. add. 4. 93. τὴν γὰρ Γ: τὴν δὲ Λ. 93. ἣν ἐν Γ: ἐν om. Λ. 96. ἐποίησαν Pap. Γ pr., ἐνεποίησαν corr. 2: ἐποιήσαντο Λ. 96. ἕξουσιν Γ: ἔχουσιν Λ. 97. τῶν εὐεργετῶν ἀπέσχοντο τῶν σφετέρων αὐτῶν Γ: τῶν σφετέρων αὐτῶν ἀπέσχοντο Λ. 97. πεντακισχίλια Γ: πεντακόσια Λ. 97. τῷ ναυτικῷ συγκινδυνευσάντων Γ: συγκινδυνευσάντων τῷ ναυτικῷ Λ. 98. ἔφθασαν Γ: ἔφθησαν Λ. 98. τοὺς μὲν πρώτους Γ: τοὺς πρώτους μὲν Λ. 98. νεωτερων Pap. pr., νεωριων corr. 2 = Γ: νεωρείων Λ. 99. ἐξήρκεσε(ν) Γ: ἤρκεσε Λ. 99. τυράννους Γ: τυραννίδας Λ. 99. στάσεων καὶ πολέμων Γ: πολέμων καὶ στάσεων Λ. 100. γεγενῆσθαι Γ: γενέσθαι Λ. 101. πολὺ ἄν τις Γ: πολὺ ἄν τις πῶς οὐκ ἄν τις Λ (sic!). 101. ἐκτῶντο Γ: ἐκτῶντό τε Λ. 102. τὴν κατὰ γῆν ἡγεμονίαν καὶ τὴν εὐταξίαν Γ: τὴν κατὰ τὴν ἡγεμονίαν γῆν εὐταξίαν Λ. 102. δυνάμεως Γ: ἀρχῆς Λ. 102. ἐγγενομένην Γ: γεγενημένην Λ. 102. ἀπεστερήθησαν Γ: ἐστερήθησαν Λ. 103. ὑπολαβόντες Γ: ὑπολαμβάνοντες Λ. 103. ἴδοι τις ἂν Γ: ἴδοι ἄν τις Λ. 104. τοὺς . . . διεφθαρμένους Γ: τοῖς . . . διεφθαρμένοις Λ. 104. τοῖς

ἁμαρτήμασιν Γ: τοῖς αὐτοῖς ἁμαρτήμασι Λ. 105. τὴν ἀρχὴν ταύτην Γ: τὴν ταύτην ἀρχὴν Λ pr., τὴν τοιαύτην ἀρχὴν corr. 2. 105. ἢ πῶς οὐ Γ: πῶς δ' οὐ Λ. 105. τὴν πολλὰ καὶ δεινὰ Γ: τὴν οὕτω δεινὰ καὶ πολλὰ Λ. 107. προηρούμεθα Pap. ut vid. = Γ: προηρήμεθα Λ. 107. δεσπόται τῶν ἑλλήνων Γ: τῶν ἑλλήνων δεσπόται Λ. 109. τοὺς πολλοὺς Γ: τοὺς om. Λ. 111. δεινῶν ἢ τῶν χαλεπῶν] δεινῶν ἢ χαλεπῶν Γ, quod reducendum est, cf. VI 68: δεινῶν τι τῶν χαλεπῶν Λ. 111. ἐμπεπλεγμένοι κακοῖς εἰσιν Γ: κακοῖς εἰσιν ἐμπεπλεγμένοι Λ. 112. μισεῖν δ' ὑφ' ὧν Γ: μισεῖν δὲ τούτους ὑφ' ὧν Λ. 112. ·ε τοις φιλοις Pap. pr., δ s. v. add. 2 = Γ: δὲ καὶ τοῖς φίλοις Λ. 112. τοῖς αὐτῶν Γ: τοῖς ἑαυτῶν Λ. 112. μηδὲν Γ: καὶ μηδὲν Λ. 113. ετερων Pap., sed fort. ex corr. = Γ: ἔργων Λ. 114. αὐτῶν ἀγνοεῖτε Γ: ἀγνοεῖτε αὐτῶν Λ. 114. ἐλάχιστον Γ: ἔλαττον Λ. 114. τὰς αὐτὰς πράξεις Γ: τὰς αὐτὰς ταύτας πράξεις Λ. 115. οὔτε τοῖς . . . οὔτε ταῖς Γ: οὔτ' ἐν τοῖς . . . οὔτ' ἐν ταῖς Λ. 115. τὰ μὲν Θηβαίων Γ: τὰ μὲν τῶν Θηβαίων Λ. 116. πεισθῆτε Γ: πείθησθε Λ. 117. χώραν ἀρίστην Γ: δύναμιν μεγίστην Λ. 117. ὑπαρξάντων Γ: ὑπαρχόντων Λ. 117. ουδε αργυρεια Pap. Γ pr.: οὐδὲ ἀργύρια ΛΓ corr. 117. οἴκους τῶν ἑλλήνων Γ: τῶν ἑλλήνων οἴκους Λ. 118. αὐτοῖς Γ: αὐτοῖς ἀεὶ Λ. 118. εἰρήνην Γ: τὴν εἰρήνην Λ. 119. βελτίστους Γ: βελτίους Λ. 120. πολὺ Γ: καὶ πολὺ Λ. 120. τελευτήσας Γ: τελευτῆσαι Λ. 122. ἐν τῷ ποιῆσαι Γ: τὸ ποιῆσαι Λ. 123. φυγὰς καὶ τὰς Γ: καὶ om. Λ. 123. ὑπὸ τῶν τυράν⟨ν⟩ων Γ: ἐπὶ τῶν τυράννων Λ. 123. γενομένας Γ: γεγενημένας Λ. 124. ως εφ εκατερων Pap. pr. = Γ: ἐξ ὧν ἀφ' ἑκατέρων Λ (ως εφ εκατερον Pap. corr.; in mg. habet επ αμφοτερα). 125. τὴν μὲν πόλιν Γ: μὲν om. Λ. 125. χεῖρον Pap. add. 2 (om. pr.) Γ: χείρω Λ. 126. χεῖρον Γ: χείρω Λ. 126. τὸν αὑτοῦ Γ: τὸν ἑαυτοῦ Λ. 127. ἡδέως ζῆν μηδὲ Γ: ζῆν ἡδέως μήτε. 128. καὶ τῶν λῃτουργιῶν (sic Pap., λειτουργειῶν Γ pr., corr. rad.) καὶ τὰ κακὰ τὰ περὶ τὰς συμμορίας καὶ τὰς ἀντιδόσεις Γ: καὶ λειτουργιῶν καὶ τὰ περὶ τὰς συμφορὰς (pr., εἰσφορὰς corr. 3) καὶ τὰς ἀντιδόσεις Λ. 129. κατὰ τὴν ἡμέραν ἑκάστην

Pap. pr. Γ (*κατα την ημετεραν αγοραν* Pap. corr., sed postea lectio genuina restituta est.): *τὴν* om. Λ. 131. *δυναστεύουσιν* Γ: *αὐτοὶ δυναστεύουσιν* Λ. 131. *βίον* Γ: *τὸν βίον* Λ. 131. *ὅπως τοὺς* Γ: *ὅπως καὶ τοὺς* Λ. 132. *τῶν κακῶν τῶν παρόντων* Γ: *τῶν παρόντων κακῶν* Λ. 134. *λογω μεν* Pap. pr., *αυτονομους* s. v. add. 2 = Γ: *λόγῳ μὲν αὐτοὺς αὐτονόμους* Λ. 134. *ἐκδιδῶμεν* Γ: *ἐνδιδῶμεν* Λ. 135. *διδόασιν* ΓΘ^α: *ἐνδιδόασι* Λ corr. 2, *παραδιδόασιν* Λ^α. 137. *ἐφεδρεύουσαν τὴν δύναμιν τὴν ἡμετέραν* Γ: *τὴν δύναμιν τὴν ἡμετέραν ἐφεδρεύουσαν* Θ^{α}Λ^α, *ἐφεδρεύουσαν τὴν ἡμετέραν πόλιν* Λ. 137. *ποιήσωσι* Pap. Γ pr.: *ποιῶσι* ΛΘ^{α}Λ^{α}Γ corr. 4. 138. *ἀπέχεσθαι τῶν ἀδικημάτων* ΓΛ^α: *ἀπέχεσθαι τούτων τῶν ἀδικημάτων* Λ, *ἀπέχεσθαι τῶν ἀδικουμένων* Θ^α. 138. *ἱκετείας* ΓΘ^α: *ἱκετηρίας* Λ, *ἱκεσίας* Λ^α. 142. *γεγενημένας* Γ: *γιγνομένας* Θ^{α}Λ^α, *γενησομένας* Λ. 145. *τῶν ἐτῶν τῶν ἐμῶν* ΓΘ^α: *τῶν ἐμῶν ἐτῶν* ΛΛ^α. 145. *τοιαῦτα καὶ* Γ: *τὰ τοιαῦτα καὶ* Θ^{α}Λ^α, *τοιαῦτα* Λ. 145. *προτρέψουσιν* ΓΛ^α: *προτρέπουσιν* ΛΘ^α.

Praeterea 29 inveniuntur loci, quibus papyri codicisque Γ memoria cum antidosis lectionibus contra codicem Λ congruit.

Papyrus cum ΓΘ^{α}Λ^α contra Λ:

VIII 29. *μεγάλαι* ΓΘ^{α}Λ^α: *πολλαὶ* ΛΠ. 43. *τιμὴν ἐκείνοις* ΓΘ^{α}Λ^α: *ἐκείνοις τιμὴν* ΛΠ. 50. *τῆς δυσγενείας* ΓΘ^{α}Λ^α Dion. BS. Bs.[2]: *τῆς αὐτῶν δυσγενείας* ΛΠ; *αὐτῶν* receperunt Bk. Bs.[1] Bl., quod necessarium non videtur. cf. Fuhr. mus. Rhen. XXXIII p. 331. 52. *ἐνθάδε* ΓΘ^{α}Λ^α: *ἐνταῦθα* ΛΠ; om. Dion., quod probavit Fuhr. mus. Rhen. XXXIII p. 336. 52. *χρώμεθα συμβούλοις* ΓΘ^{α}Λ^α: *συμβούλοις χρώμεθα* ΛΠ. 133. *δεύτερον δ' ἦν* ΓΘ^{α}Λ^α: *δεύτερον ἦν* Λ. 135. *τριτον εαν* Pap. = *τρίτον ἦν* ΓΘ^{α}Λ^α: *τρίτον δὲ ἦν* Λ. 135. *καὶ τὰς δυναστείας καὶ τὰς ἡγεμονίας* ΓΘ^{α}Λ^α: *καὶ τὰς ἡγεμονίας καὶ σφᾶς αὐτοὺς* Λ corr. 2. 136. *τοὺς ἄλλους ἕλληνας* ΓΘ^{α}Λ^α: *ἄλλους* om. Λ, quem secuti sunt editores praeter Benselerum. Equidem Benselero adstipulor, qui codicis Γ lectionem Isocrati restituendam esse censuit coll. XIV 60; cf. praeterea V 8: *καὶ τοῖς ἄλλοις ἕλλησιν ἅπασι*. 137. *τό γ'*

ΓΛ^{α}, τό γε Θ^{α}: τό ϑ' Λ. 139. απορησαιμεν Pap. pr., απορησομεν corr. 1 vel 2 = ΓΘ^{α}Λ^{α}: ἀπορήσωμεν Λ. 139. καὶ προθύμως ΓΘ^{α}Λ^{α}: om. Λ propter homoeot. 139. γὰρ πόλις ΓΘ^{α}Λ^{α}: γὰρ ἡ πόλις Λ. 140. εἰς τὴν πόλιν εἰσρυήσεσθαι ΓΘ^{α}Λ^{α}: εἰσρυήσεσθαι καὶ εἰς τὴν πόλιν Λ. 141. ἐπ' ἀρετῇ ΓΘ^{α}Λ^{α}: ἐν ἀρετῇ Λ. 141. δόξαν τὴν τῶν ΓΘ^{α}Λ^{α}: τὴν om. Λ. 142. τούτων ΓΘ^{α}Λ^{α}: πάντων Λ. 142. τῇ πόλει ΓΘ^{α}Λ^{α}: om. Λ. 142. ἐξ αὐτῶν ΓΘ^{α}Λ^{α}: ἀπ' αὐτῶν Λ. 142. τὰς ἐν λακεδαίμονι (λακεδαιμονίᾳ Λ^{α}) βασιλείας ΓΘ^{α}Λ^{α}: τὴν λακεδαιμονίων βασιλείαν Λ. 143. τοσούτῳ δὲ ΓΘ^{α}Λ^{α}: τοσοῦτο δὲ Λ. 143. καὶ τὰς ἀσπίδας ΓΘ^{α}Λ^{α}: τὰς om. Λ. 143. συμπολιτευομένων ΓΘ^{α}Λ^{α}: πολιτευομένων Λ. 144. τοῖς πράγμασιν ἡμῶν (ημ·ν Pap. pr., ω s. v. add.) ΓΛ^{α}, ἡμῶν om. Θ^{α}: τοῖς τοιούτοις πράγμασιν ἡμᾶς Λ. 144. τῆς τιμῆς ταύτης ΓΘ^{α}Λ^{α}: τῆς τοιαύτης τιμῆς Λ. 144. ἔσεσθαι ΓΘ^{α}Λ^{α}: γενέσθαι Λ. 145. καλῶν ΓΘ^{α}Λ^{α}: παντοδαπῶν Λ. 145. μῆκος — πλῆθος ΓΘ^{α}Λ^{α}: πλῆθος — μῆκος Λ. 145. πολὺ βελτίω ΓΘ^{α}Λ^{α}: πολλῷ βελτίω Λ.

Octo denique papyri lectiones supersunt, quae ab Urbinate haud ita multum distant, cum a vulgata plane abhorreant:

VIII 19. απαντας τους (τροπους) Pap. = πάντας τρόπους Γ: πάντα τρόπον Λ, quod probandum est, cf. Keil. anal. Isocr. pag. 130/131. 24. κατασχειν ουκ αν .... ϑειημεν Pap. = κατασχεῖν δυνηθεῖμεν Γ: δυνηθείημεν κατασχεῖν Λ. 87. ταφας ποιειν των εγκυκλιων Pap. = τῶν ἐγκυκλίων ταφὰς ποιεῖν Γ: τῶν ἐγκυκλίων ταφὰς ποιεῖσθαι Λ. 96. υπερεβαλοντους Pap. = ὑπερεβάλοντο τοὺς Γ: ὑπερεβάλλοντο τοὺς Λ. 110. αυτους λογισμος Pap. = αὐτοῖς λογισμὸς Γ: λογισμὸς αὐτοῖς Λ. 114. τι παντων αισχιστον και ραϑυμοτατον Pap. = Γ, qui tamen om. τι: ἅπαν αἴσχιστον Λ. 140. τοιαυτης ημιν ευνοιας Pap. = τοιαύτης εὐνοίας ἡμῖν ΓΘ^{α}Λ^{α}: τῆς τοιαύτης εὐνοίας Λ. 144. ενεστι δε και Pap. = ἔνεστιν δὲ Γ: ἔνεστι δ' ἐν ΛΘ^{α}Λ^{α}, quod receperunt Bs., Bl., coll. VI 38. XV 271. 309. Quibus accedendum est, cum Isocrates aut utatur verbis εἶναι ἔν τινι: cf. II 7. IV 45. 169. V 70. 102. VI 45. VIII 90. XIII 20. XV 39. 157. 239. 281. XVII

46. XXI 20. ep. VI 5. 13. IX 14., aut *ἐνεῖναι ἔν τινι*, cf. II 33. III 5. IV 115. 141. VI 38. 86. VIII 26. IX 42. 75. XII 251. XIII 9. 10. XIV 2. XV 202. 214. 237. 238. 271. 309. Quamobrem uno hoc loco XII 69, quo in codicibus exstat *λογισμὸς ἐνῆν αὐτοῖς* lectio Isocratea: *λογισμὸς ἐνῆν ἐν αὐτοῖς* restituenda est; neque Fuhrius[1]) iure or. XV 271 *ἔνεστιν ἐν τῇ φύσει* correxit in *ἔνεστι τῇ φύσει*.

Sed Kenyon iam 54 papyri lectiones cum vulgatis codicibus contra Urbinatem concordes coegit, quae novis nunc repertis locis 76 colliguntur, ut lectionum congruentium numeri perinde nunc atque antea comparari possint. Ex his autem lectionibus viri docti iam pridem aliquas iure amplexi sunt, quibus nonnullas alias addo, ut papyro consensus cum vulgata ex parte tantum vitio vertendus sit.

Atque 59 lectionibus papyrus cum vulgata sola contra Urbinatem concinit, quem nonnunquam adiuvat antidosis memoria.

Papyrus cum *Δ* (*Π*) contra *Γ*:

VIII 14. *ὥσπερ τοὺς ΔΠ*: *ὥσπερ πρὸς τοὺς Γ*. 14. *βουληθείημεν Δ*: *βουληθεῖμεν Γ*. 20. *εἰς εὐπορίαν Δ* Cob.: *πρὸς εὐπορίαν Γ*, quod contra Cobetum retinendum est, cum Isocratis hic usus loquendi sollemnis sit; cf. III 32. IV 103. VIII 64. et XV 267. Praeterea apud Isocratem haec invenitur coniunctio: *ἐπιδιδόναι ἐπί τι* in or. VII 5. VIII 13.[2]) 24. . . . *θειημεν* Pap. = *δυνηθείημεν Δ*: *δυνηθεῖμεν Γ*. 38. *οὐχ ἁπάντων ΔΠ*: *οὐ πάντων* $Γ Θ^a Λ^a$. 43. *τῶν ἑλλήνων ΔΠ* Dion.: *τῶν ἄλλων* $Γ Θ^a Λ^a$, ubi quid Isocrateum sit, disceptari nequit; nam et *τῶν ἄλλων σωτηρίας* (vel *ἐλευθερίας*) alibi apud Isocratem reperitur, cf. IV 52. 99. XII 82. et aliis locis *τῶν ἑλλήνων σωτηρίας* traditum est; cf. V 147. VIII 141. ep. I 7. et or. IV 91. Quadecausa Dobraeus iniuria certe verba or. VI 83 *τῶν ἑλλήνων ἐλευθερίας Γ* correxit in *τῶν ἄλλων ἐλευθερίας*. Vulgata enim lectio *τῶν ἄλλων ἑλλήνων ἐλευθερίας* ad Urbinatem redit, cuius verba in vulgatis codicibus

1) 'Animadversiones in oratores Atticos.' diss. Bonn. 1877. p. 54.
2) cf. Schneider. ad Euagoram § 68.

cum locis supra allatis contaminata exhibentur. cf. papyrum orationis 'de pace', in quo verba paragraphi 141 *τῶν ἑλλήνων ἐλευθερίας* a correctore mutata sunt sic: *τῶν ἄλλων ἑλλήνων ἐλευθερίας*. 46. *ἁπάντων κοινοῖς ΛΠ*, quod recipiendum esse puto coll. X 40, quem locum Fuhrius attulit in mus. Rhen. XXXIII p. 333, et XVIII 34. *οὐ τοὺς τῆς πόλεως μόνον νόμους ἀλλὰ καὶ τοὺς ἁπάντων κοινοὺς παραβήσεσθε*: *ἁπάντων ἀνθρώπων κοινοῖς* $Γ Θ^{α} Λ^{α}$, *ἁπάντων κοινοῖς ἀνθρώπων D*. 52. *τῶν κοινῶν ἁπάντων ΛΠ*: *ἁπάντων τῶν κοινῶν Γ*, *τῶν κοινῶν* om. *D*; vide XV 145 et Fuhr. mus. Rhen. XXXIII p. 336, qui comparat locum or. XII 139 ad verbum fere cum *Γ* quadrantem. 53. *ἂν ὁμολογήσαιμεν ΛΠ*: *ὁμολογήσαιμεν ἂν Γ*. 57. *πῶς οὖν εἴπερ Λ*: *πῶς εἴπερ Γ*. 63. *παιδευθείημεν Λ*: *παιδευθεῖμεν Γ*. 64. *θάλασσαν Λ*: *θάλατταν Γ*. 65. *τούτων Λ*: *τοῦτον Γ*. 68. *συμφέρον Λ* editores: *συμφέρει Γ*. 71. *αὐτοὺς ὑμᾶς βουλόμενος Λ*: *ὑμᾶς* om. *Γ*. 76. *πάντας Λ*: *ἅπαντας Γ*. 80. *ἐν τοῖς χρόνοις γενομένων Λ*: *ἐν τοῖς πράγμασι γιγνομένων Γ*. Sed Blassius paragrapho 56: *τὰς ἐν τοῖς πράγμασιν ἐγγεγενημένας* comparata *ἐν τοῖς πράγμασιν ἐγγενομένων* proposuit, quod tamen necessarium non videtur, cum in or. IV 97 eadem haec verba legantur: *τοὺς ἐν τῷ πράγματι γενομένους*. Neque Blassius certo nititur fundamento, cum in § 56 codicibus $ΛΠΓ^{α}Θ^{α}Λ^{α}$ traditum sit: *τὰς ἐν τοῖς πράγμασι(ν) γεγενημένας*, quocum convenit papyri lectio: *τας εν τοις πραγμασι γενομενας*, quod propter lectionum concordantiam recipio. Nam ex usu Isocrateo nihil efficitur, cum Isocrates iungat et verba *ἐγγίγνεσθαί τινι*: III 6. IV 44. VIII 102. (*γεγενημένην Λ*) 132. X 55. XII 198. XV 32. 130. 206. 214. 217., et *γίγνεσθαι ἔν τινι*: IV 97. V 90. 141. VII 38. VIII 56. 80. 104. IX 31. X 55. XII 96. 102. XV 116. ep. IX 4., et *ἐγγίγνεσθαι ἔν τινι*: III 54. IV 150. V 60. VII 78. X 2. XII 7 (*γενομένην ς*) 183. XIII 14. XV 290. XVI 45. Singularis hic locus superest V 124: *παρὰ μὲν τοῖς βαρβάροις . . . ἄνδρες ἐγγεγόνασιν*, qui ne codicum quidem auctoritate fulcitur, cum lectio *ἐγγεγόνασιν* correctori 2 codicis *Γ* debeatur; quamobrem vulgatam

hanc praefero lectionem: *γεγόνασιν ΘΛΠ*. 82. *φόρων Λ*: *πόρων Γ*. 82. *ταῦτ' Λ*: *τοῦτ' Γ*. 82. *ἐπιδεικνύντες Λ*: *ἐπιδεικνύοντες Γ*. 83. *τῶν μὲν συμβήσεσθαι Λ* editores: *μὲν* om. *Γ*. 85. *τοῦτο ἀφροσύνης Λ*: *τοῦτ' ἀφροσύνης Γ*. 85. *ποιοῦσι σωφρονεστέρους Λ*: *ποιοῦσιν ἐμφρονεστέρους Γ* edit.; sed cum *ἔμφρων* nusquam apud Isocratem legatur, vulgata lectio probanda est. 86. *αὐτοῖς πληρώμασι(ν) Λ*: *αὐτοῖς τοῖς πληρώμασιν Γ*. 87. *ἕκαστον ἐνιαυτὸν Λ*: *ἕκαστον τὸν ἐνιαυτὸν Γ*. 87. *ἀλλ' ἐφησθησόμενοι Λ* Bs.[1]: *ἀλλὰ συνησθησόμενοι Γ*, quod contra Blassium, qui cum Cobeto Polluci confisus *συνηδόμενοι* scripsit, restituendum esse censeo; cf. V 8. 131 et Keil. anal. Isocr. p. 51 not. 2. 89. *φανείημεν Λ*: *φανεῖμεν Γ*. 89. *οἰκησάντων Λ*: *οἰκισάντων Γ*. 89. *μᾶλλον τῶν ἄλλων Λ* edit.: *τῶν ἄλλων* om. *Γ* Bs.[2], cf. § 97. 90. *οὔτ' ἐν ἐνδείας Λ* edit.: *ἐν* om. *Γ* propter homoeocatarcton. 92. *ἀποσπῶντας Λ*: *ἀποσπῶντες Γ*. 93. *δεξαίμεθ' ἂν Λ* edit.: *δεξαίμεθα Γ* Bs.[2]. 94. *επιγενομενοις* Pap. (verisim.) = *Λ*: *ἐπιγιγνομένοις Γ* recte! Isocrates enim semper dicit *οἱ ἐπιγιγνόμενοι* (= posteri) — *οἱ προγεγενημένοι* (= maiores), quae verba inter se contraria legis V 142. 153. VI 105. Praeterea vide *οἱ ἐπιγιγνόμενοι*: II 19. IV 75. 156. V 111. X 43. XII 206. 260. XV 6. 174., *οἱ προγεγενημένοι*: III 30. IV 110. V 57. 110. VIII 37. IX 16. 70. 72. X 23. XI 28. XII 55. XV 129. 95. *αυτων* Pap. pr., corr. in *αυτης* = *αὐτῆς Λ*: *ἑτῆς Γ* pr. *ἑαυτῆς* corr. 1[b]. 95. *οἶδεν Λ* edit.: *εἶδεν Γ* Bs. 95. *σαλευθῆναι Λ*: *σαλεῦσαι Γ*. 98. *ἐξέπεμψαν Λ*: *ἀνέπεμψαν Γ*, cf. XII 104. 99. *ταῦτα Λ*: *ταῦτ' Γ*. 100. *φλιασίους Λ*: *φλειασίους Γ* (cf. edit. Blass. vol. II p. III). 100. *ἥτταν τὴν ἐν Λ* edit.: *τὴν* om. *Γ* Bs. 101. *λέγων Λ* edit.: *λέγειν Γ*. 104. *αρξαμενος* Pap. ut vid. = *Λ*: *ἀρξαμένους Γ*. 106. *καὶ πλείους Λ* edit.: *πλείστους Γ*. 108. *ἠνάγκασεν Λ* edit.: *ἠνάγκαζεν Γ*. 115. *νομίζετε πονηρῶς ἔχειν Λ* Bait. (paris.) Bs. Bl.: *πονηρῶς ἔχειν νομίζετε Γ* Bk. Dd. BS. 115. *ἢ ἐκεῖνοι Λ*: *ἢ 'κεῖνοι Γ*. 119. *ἰδίων Λ* Bk.: *ἰδιωτῶν Γ* BS. Bs. Bl., cf. Bait. ad Paneg. p. X. 121. *οἵαπερ Λ* edit.: *οιπερ Γ* pr., *ὅ·περ* corr. 1[b] Bs. 126. *ἀνήνεγκεν Λ* Bk. Dd. Bl.:

ἀνήγαγεν Γ BS. Bs., cf. Bait. ad Paneg. p. X. 128. προσταγμάτων Λ edit.: πραγμάτων Γ Bs.[2] 129. ὁρῶσι γὰρ Λ: ὁρῶντες Γ. 131. εἴδοιεν Λ: ἴδοιεν Γ. 131. ἐξ ὅτου τρόπου Λ (cf. ep. VII 3 Γ): ἐξ οὗ τρόπου Γ. 132. ἐπανελθεῖν Λ edit.: ἐπελθεῖν Γ. 133. ἐξ ὧν Λ: ἐξ ὧν ἂν Γ. 133. βουληθείημεν Λ: βουληθεῖμεν Γ. 133. νομίζοντες εἶναι Λ: εἶναι νομίζοντες $Γ Θ^a Λ^a$, νομίζοντες $Γ^a$ pr. (Bl.) corr. 4; cf. p. 68. 134. ὁμοίως ὥσπερ Λ edit.: ὁμοίωσπερ Γ. 144. αὐτοῖς αἰτίαν Λ: αἰτίαν αὐτοῖς $Γ Θ^a Λ^a$.

Accedunt 11 lectiones, quibus papyrus cum vulgatis lectionibus atque antidosis memoria contra Γ consentit:

VIII 36. ἐπαινέσαι $Λ Π Θ^a Λ^a$: ἐπαινεῖσθαι Γ, cf. p. 106. 36. πεῖσαι τοὺς ἀκούοντας $Λ Π Θ^a Λ^a$ BS. Bs. Bl.: τοὺς ἀκούοντας πεῖσαι Γ Bk. Dd., quod hiatum facit. 37. ὁμοίους (ὁμοίως $Θ^a$) κελεύουσι $Λ Π Θ^a Λ^a$, quod codicum consensu commendatur contra: κελεύουσιν ὁμοίους Γ. 41. ποιεῖσθαι τοὺς λόγους $Λ Π Θ^a Λ^a$: τοὺς λόγους ποιεῖσθαι Γ, quocum conferendi sunt loci VII 15. VIII 26. XII 137. XV 181., ex quibus ad vulgatam lectionem optime quadrant XII 137 et XV 181, quamvis verba ad hiatum evitandum hoc ordine posita esse contendi possit. Sed collocatio verborum in or. VII 15 et VIII 26 adhibita et a vulgata et ab Urbinatis lectione distat, quare codicum $Λ Π Θ^a Λ^a$ Pap. lectionem ipsorum codicum auctoritate firmatam amplector. Isocrates autem hoc ordine verborum: ποιεῖσθαι τοὺς λόγους iis potissimum locis usus est, quibus hiatus imminebat, scilicet his: V 72. 83. 119. 131. 134. VIII 71. XII 35. 39. 42. 119. 137. 191. 215. XIV 24. XV 139. 170. 181. 216. XX 5 ep. VIII 7, quamobrem haec verba velim transponas articulo τοὺς cum Benselero addito XVIII 9: ἐπὶ τοῖς ἐργαστηρίοις ἐποιεῖτο τοὺς λόγους ὡς. Quae tamen collocatio aliis quoque locis occurrit: III 47. IV 12. V 30. IX 5. XII 237. XIV 3 ep. IX 12. 14. 16, cum rarius verba: τοὺς λόγους ποιεῖσθαι coniuncta inveniantur: V 98. VII 15. 58. VIII 26. 27 (ubi respondent verbis πολλῶν πραγμάτων ἅψασθαι) XII 11. 22. 86. 221. 229. XV 8. 70. 247. XVI 35. XVIII 1. XIX 43. XXI 19 ep. I 7. VIII 7.

49. *ἀλλὰ γὰρ* '$\Lambda\Pi\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$ edit. (*ἀλλὰ γὰρ καὶ* D): *ἀλλὰ* Γ.

133. *πα̊ . . ωμεθα* Pap. = *ποιώμεθα* $\Lambda\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$ edit.: *ποιούμεθα* Γ. 136. *μελέταις καὶ ταῖς παρασκευαῖς* $\Lambda\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$ edit.: *μελέταις παρασκευαῖς* Γ pr., *ταῖς* s. v. add. 1[b], *καὶ* s. v. add. 4 (*μελέταις καὶ παρασκευαῖς* Bs.). 137. *ἕξουσιν* $\Lambda\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$ Orell.: *ἄξουσιν* Γ, quod probo propterea, quod in sequentibus legimus: *ἕξει, ἀπέχεσθαι, ἕξομεν*; nam ex Isocratis usu dicendi discrimen repeti non potest, cum *ἡσυχίαν ἄγειν* inveniamus: IV 118. 182. V 9. VI 2. VII 80. X 49. XII 45. 222. XV 127. XVI 14. XVII 10. XVIII 53 ep. VI 2 (cf. *σχολὴν ἄγειν* V 87. VI 76. VII 26. XV 39. 304 ep. IX 14), contra *ἡσυχίαν ἔχειν*: VI 69. VII 51. VIII 6. 58. IX 31 (*ἦγον* ς). XV 33. 34. XVI 9 (*ἦγεν* ς). 42 (*ἦγε* ς) ep. I 4. IV 12. 137. *ἴδωσι(ν)* $\Lambda\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$ Bk. Dd. BS. Bs.[2]: *ειδωσιν* Γ (*εἰδῶσιν* Bs.[1] Bl.). 142. *ἐκεῖνο ἔχω* $\Lambda\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$: *ἐκεῖν' ἔχω* Γ. 142. *εἴπερ βουλόμεθα* $\Lambda\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$ edit.: *εἴπερει βουλόμεθα* Γ.

Ut materiem conficiam, sex lectiones papyri addo, quae proxime ad vulgatam memoriam accedunt:

VIII 56. *πραγμασι γενομενας* Pap. = *πράγμασι γεγενημένας* $\Lambda\Pi\Gamma^{\alpha}\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$: *πράγμασιν ἐγγεγενημένας* Γ, cf. p. 101. 86. *πλειοσι κακοις και μειζοσι* Pap. = *πλείοσιν καὶ μείζοσιν κακοῖς* Λ, quocum XII 195: *πλείοσι κακοῖς καὶ μεῖζοσι συμφοραῖς* conferri potest: *πλείοσιν καὶ μείζοσιν* Γ. 89. *προς παραδειγμα* Pap. = *παράδειγμα* Λ: *πρὸς δεῖγμα* Γ. Benselerus ad hunc locum verbi *δεῖγμα* apud Isocratem adhibiti duo tantum exempla attulit XV 54: *ἐξενεγκεῖν ἑκάστου δεῖγμα* et ep. VIII 6: *ὥσπερ δείγματι τοῖς τοιούτοις χρώμενοι*, ubi *παρα* post *περ* facillime intercidere potuit. Contra saepissime vocabulum *παράδειγμα* legitur: *παράδειγμα καθιστάναι* II 31. III 37, *π. ποιεῖν* IV 39, *π. παρέχειν* VI 83. XIII 18, *π. φερειν* VII 6. XIII 12, *π. εἶναι* VIII 49, *π. καταλιπεῖν* IX 12. XI 48, *παραδείγματι χρῆσθαι* IV 143. V 113. VI 41. IX 77. XII 16. XIII 13, *παράδειγμα εὑρεῖν* XVIII 55, *παράδειγμα ὑπάρχει* II 49, atque varie comparatum: III 25. V 57. XIV 40. Quamobrem duobus quidem locis supra nominatis VIII 56

ep. VIII 6 hoc verbum apud Isocratem usitatissimum reddo, lectione codicis Λ in or. VIII 89 probata, cum verborum coniunctio: πρὸς παράδειγμά τι ἀναφέρειν ab Isocrateo usu dicendi aliena esse videatur; XV 54 vero usu maxime Demosthenico firmatur. 93. προνοιαν απαντων τουτων Pap. = πρόνοιαν ἁπάντων τῶν τοιούτων Λ Bk. Dd.: πρόνοιαν Γ BS. Bs. Bl. Sed quod verbum πρόνοια non nisi relatum ad rem quandam apud Isocratem in usu est (cf. II 6. IV 2. 136. V 32. 69. 121. VII 31. VIII 83. IX 25. X 58. XIV 1. 60. XVI 9 ep. IV 12. VI 9), papyri lectio praeferenda est. 101. τοις επι τελευτης γιγνομενοις Pap. = τοῖς ἐπὶ τῇ τελευτῇ γιγνομένοις Λ Bk.: ἐπιγιγνομένοις Γ (τοῖς ἐπιγιγνομένοις Dd. BS. Bs. Bl.). 136. των μηδεν Pap. = τῶι μηδὲν Λ corr. 1 $Θ^{a}$ edit. (τὸ μηδὲν Λ pr. $Λ^{a}$): τοῦ μηδὲν Γ.

At nonnulli restant loci, quibus papyrus cum vulgata, quae dicitur, contra codicum memoriam, plerumque non iniuria convenit:

VIII 82. διελόντες Pap. ς edit.: διελόντας ΓΛ Bs. 95. θᾶττον ἐκείνοις Pap. ς: θᾶττον ἐν ἐκείνοις ΓΛ. 98. συμβαλομένων Pap. ς edit.: συμβαλλομένων ΓΛ. 100. διῴκισαν Pap. ς edit.: διῴκησαν ΓΛ. 102. ἐνέμενον Pap. ς = ἀνέμενον Λ: ἔμενον Γ, ubi papyri lectionem recipio; sed cum Isocrates verbo ἐμμένειν translato sensu sine praepositione ἐν utatur, cf. Fuhrium [1]), pro οὐδ᾽ ἐν τοῖς ἤθεσιν restituendum propono οὐδὲ τοῖς ἤθεσιν coll. III 56. XII 197. 212. 250. Eadem de causa Fuhrius in or. VII 43. VIII 109 praepositionem ἐν perperam additam delevit. Verba μένειν ἔν τινι autem leguntur: VII 48. VIII 33. XII 42. 238. XVIII 42. 50; restat locus or. XV 262 οὐδ᾽ ἐν ταῖς μνείαις οὐδένα χρόνον ἐμμένειν, ubi pro ἐμμένειν rectius scribas: μένειν.

Unus hic locus subiungendus est § 119, quo papyrus codicum lectionem ἡμῶν contra vulgatam ὑμῶν a Benselero probatam confirmat.

Praeter eas autem lectiones, quibus papyrus ad Urbinatis

1) Animadversiones in oratores atticos. diss. Bonn. 1877. p. 51/53.

vulgatamve memoriam accedit, ea imprimis magni momenti sunt verba, quae papyrum cum antidosi concordem ostendunt, quia propriam, quam antidosi addiximus auctoritatem comprobant: 36. *οὕτω ῥᾴδιον* Pap. $Θ^α Λ^α$ = *οὕτω καὶ ῥᾴδιον* ΛΠ: *οὕτωι προσῆκον* Γ, qua ex varietate iudicanda totus hic locus pendet, quem in Urbinate quidem corruptum esse constat, cum vulgata lectio *πεῖσαι τοὺς ἀκούοντας*, quam receperunt BS. Bs. Bl., propter hiatum in Γ exstantem repudiari non possit, nisi forte verba *ἀσκεῖν αὐτὴν* ut glossema delenda esse censemus. Praeterea Urbinatis verba *οὕτω προσῆκον πεῖσαι τοὺς ἀκούοντας* aptum sensum non habent, quamquam Benselerus in adnotatione huius loci ea defendere studuit, nullo alio quam Hesychii quodam loco allato, qui nihil demonstrat. Quamobrem Orellius primus (in addendis: p. 449/50) et post eum Kayserus, ut medicinam pararent, verba *πρόχειρον* et *προσῆκον* converterunt, quibus Blassius assensus est. Sed omne hoc studium ex nimia codicis Urbinatis aestimatione processit, quem tantopere interpolatum esse viri docti quam maxime negabant. Quod cum recentibus studiis edoctum sit, ad vulgatam lectionem regrediamur, quae papyri et antidosis memoria prorsus confirmatur (excepta particula *καὶ*, quae ab interpolatore in codices ΛΠ inserta est). Quo verborum transmutatio refellitur, quam ad archetypum omnis fere Isocrateae memoriae redire necesse esset, quare locus, cum vulgata lectio optime intellegatur, sic restituendus est: *ἐβουλόμην δ' ἄν, ὥσπερ πρόχειρόν ἐστιν ἐπαινέσαι τὴν ἀρετήν, οὕτω ῥᾴδιον εἶναι πεῖσαι τοὺς ἀκούοντας ἀσκεῖν αὐτήν.* 56. *ἐπιχειρήσαιμεν* Pap. $Γ^α Θ^α$: *ἐπιχειροίην* $ΓΛΠΛ^α$, quae genuina lectio est, ex qua codicem $Λ^α$ interpolatum esse puto. Antidosis autem, quae cum papyro consentit lectio ex or. VI 81 recepta est, quod probatur pronomine *με* (*ἐπιλίποι δ' ἄν με*) in $Γ^α$ omisso. 135. *ποιῆσθε* Pap. $Θ^α$ (*ποιήσασθε* $Λ^α$): *ἡγῆσθε* Γ, *ἡγεῖσθε* Λ. Sed cum Isocrates semper certa haec verba: *περὶ πλείονος ποιεῖσθαι* adhibeat, cf. II 32. VI 15. 108. IX 53. XIV 13 (*περὶ* om. Γ pr., add. 4), 23, XV 81, quibuscum conferas: *περὶ πλείστου ποιεῖσθαι* II 22. III 36. XVII 1. 57.

XIX 38. XX 1. 16 ep. VIII 6, *περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι* II 53. IX 80. XV 226. 305. XVIII 30. XIX 46. 48 (*πλείστου* = ς), XXI 3 ep. IV 1 *πρὸ πολλοῦ ποιεῖσθαι* V 14. 138. XII 126. XV 15 ep. II 12. VII 13 (*πρὸ πολλῶν ποιεῖσθαι* XV 176: corrig.?), *περὶ παντὸς ποιεῖσθαι* II 15. IV 174, *περὶ ὀλίγου ποιεῖσθαι* XVII 58, *περὶ μηδενὸς ποιεῖσθαι* XVIII 63, *περὶ ἐλάττονος ποιεῖσθαι* XVIII 63, *περὶ μειζόνων* (corrig.?) *ποιεῖσθαι* IX 60, hoc loco antidosis papyrique lectio restituenda est. Praeterea verba or. XIX 10: *περὶ πλείονος ἡγούμεθα* corrigenda sunt in: *περὶ πλείονος ποιούμεθα*. 139. *σώζειν βουλομένους* Pap. pr. $\Theta^\alpha \Lambda^\alpha$. cf. XII 143: *καὶ* post *σώζειν* add. Pap. corr. 2 = ΓΛ, cf. p. 82. 143. *μακαριστότατοι* Pap. $\Theta^\alpha \Lambda^\alpha$ Prisc. XVIII 296: *μακαριστότεροι* ΓΛ, quod retineo, cum reges Lacedaemoniorum tyrannis, qui vi rerum potiti sunt, opponantur. 143. *λιπόντων — ἀποβαλόντων* Pap. $\Theta^\alpha \Lambda^\alpha$: *λειπόντων — ἀποβαλλόντων* ΓΛ, cf. *τολμῶντες*.

Contra perpaucis locis papyrus cum codicibus contra antidosis lectiones facit, quibus antidosin depravatam esse apparet:

VIII 143. *τὰς τυραννίδας κατεχόντων* Pap. corr. = codd.: *τὰς τυραννίδας κατασχόντων* Λ^α, *τυραννευόντων* Θ^α. 145. *ταύτην* Pap. codd.: *ταύτην εἰπεῖν* $\Theta^\alpha \Lambda^\alpha$, cf. p. 81

Quibuscum conferri licet lectionem, quae in papyro eodem modo legitur atque in codicibus, excepto codice Γ^α: *καλους και αγαθους* Pap. = *καλοὺς κἀγαθοὺς* codd.: *καλούς τε κἀγαθοὺς* Γ^α, cf. p. 68.

Ad idem spectant duo loci, quibus papyrus haud dubie casu cum Λ^α solo congruit: 26. *μὴ μόνον* Pap. Λ^α: *οὐ μόνον* cett. 36. *ἐβουλόμην* Pap. Λ^α: *ἠβουλόμην* cett., cf. p. 90.

Adnoto denique, papyrum in § 141 cum ceteris codicibus corruptum illud *σωτηρίας* habere, praeter unum codicem Θ^α, qui veram Isocratis manum reduxit; cf. p. 88.

Nonnullas autem nondum attigi papyri lectiones, quae virorum doctorum coniecturas confirmant, scilicet has: 84. *εἰσβεβληκότων* Bait. edit.: *ἐμβεβληκότων* codd. 84. *ἐξαμαρτόντας*? edit.: *ἐξαμαρτάνοντας* codd. (cf. Corayum: *κακῶς ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ, καθὰ καὶ ἐν τοῖς πλείστοις τῶν πρὸ ἐμοῦ,*

ἐξαμαρτάνοντας, κατ' ἐνεστῶτα). 125. *ευδαιμονοστατους* Pap. = *εὐδαιμονεστάτους* Sauppius: *εὐδαίμονας Δ*, *εὐδαιμονεστέρους Γ*, quod Benselerus meo quidem iudicio iniuria revocavit.

Rursus aliis locis papyrus codicum memoriam sequitur, cum ab editoribus coniecturae in textum receptae sint: 102. *ὑπὸ τῆς ἀρχῆς* Pap. codd.: *ὑπὶ ταύτης τῆς ἀρχῆς* edit. (cf. Cor. *λείπει κακῶς τὸ Ταύτης, ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ, καθὰ καὶ ἐν ἑτέροις τισὶ τῶν πρὸ ἐμοῦ*). *ταύτης* fortasse delendum. 119. *τοιοῦτο* codd.: *τοιοῦτον* Bs. Bl. 145. *ἢ ἐγὼ* codd.: *ἠγὼ* Bs. Bl.

Cum Dionysii exemplari papyrus comparari non potest, quia in iis potissimum partibus, quas Dionysius citavit, admodum laceratus est; quamobrem unam tantum affero lectionem graviorem, quae cum Dionysio contra codices convenit: 46. *λυμαινομεθα* Pap. pr., *των ιδια* s. v. add. corr. = *ἰδίᾳ λυμαινόμεθα D*: *λυμαινόμεθα ΓΔΠ*, *δι' οὓς λυμαινόμεθα* $Θ^α Δ^α$, quo nisus Sauppius *ἰδίους λυμαινόμεθα* coniectavit, quod Benselerus[2] (not. ad hunc loc.) recte mihi refutasse videtur. Contra Benselero Dionysianum illud *ἰδίᾳ* defendenti non assentior, quod inane additum esse censeo. Itaque Corayo Cobetoque cum Fuhrio adstipulor, qui *διαλυμαινόμεθα* restituerunt. cf. IV 110.

Solus autem Dionysius lectionem § 41: *ἐγκωμιάζειν ἀξιοῦμεν* tradidit, cum papyrus codicibus consentientibus *ἐγκωμιάζειν ἔχομεν* praebeat.

Iam ad eas papyri lectiones venimus, in quibus ea, quae librarius exaraverat, postea correcta sunt, quibus codicum Isocrateorum historiae lucem affundi videbimus. Atque primum aliud orationis 'de pace' exemplar correctori — vel correctoribus, quos Kenyon satis perspicue non seiunxit — praesto fuisse ex multis illis correctionibus cognoscitur, quibus Urbinatis lectiones pro vulgatis revocatae sunt aut vulgatae lectiones Urbinatis memoriam loco moverunt. Et eae quidem lectiones, quae primum cum Urbinate stabant, his locis in vulgatas correctae sunt, quo nonnumquam vera Isocratis manus reducta est:

VIII 72. ἀλλήλοις = Γ; corr. in ἀλλήλαις = Δ. 73. τὰς πονηρίας = Γ; corr. in τας πονηρας = τάς τε πονηρὰς Δ (τάς τε πονηρίας Bl., quod non probo). 78. κατέστησαν = Γ Bs.[1]; corr. in κατέστησεν = Δ cett. edit. 93. πλὴν εἴ τις = Γ; corr. (2) in πλὴν εἰ μή τις = Δ. 95. διέφθειραν = Γ; corr. (2) in διέφθειρεν = Δ edit. 100. τὴν ἀργείαν = Γ; corr. in τὴν ἀργείων = Δ edit. 100. εἰσέβαλον = Γ; corr. in ἐνέβαλον = Δ. 100. δ᾽ ἐπαύσαντο = Γ; corr. in δ(ὲ) ἐπαύοντο = Δ. 112. μηδεν δε ηττον Pap. = μηδὲν δ᾽ ἧττον Γ: μηδεν ηττον Pap. corr. = καὶ μηδὲν ἧττον Δ. 122. ἃ = Γ BS. Bs. coll. XV 19; corr. in ὃ = Δ Bk. Dd. Bl. 125. τούτους δὲ διὰ = Γ; corr. in τούτους διὰ = Δ.

Contra Urbinatis lectiones in papyro pro vulgatis, quamvis non omnibus locis suo iure substitutae sunt:

VIII 73. οὕτω = Δ; corr. in οὗτος = Γ. 79. συνάγοντες = Δ (quod commendatur participio πληροῦντες); corr. in συναγαγόντες = Γ. 92. εν · · ιορκιαι Pap. pr., πολι s. v. add. 1 = ἐν τῇ πολιορκίᾳ Γ: τῇ om. Δ = Pap. pr.? 96. ἐνέπλησαν = Δ; corr. in ἐνέπλησεν = Γ, cf. ἐποίησεν. 109. καρτερικοὺς = Δ ed. (cf. Bs.[2] ad hunc locum); corr. (2) in καρτεροὺς = Γ. 114. ὁμοίως = Δ; corr. in τῶν ὁμοίων = Γ. 115. μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίαν = Δ; corr. in μέγιστον τῶν ἀγαθῶν = Γ, quocum conferas III 47. IV 148. V 51 (VIII 34). (IX 6). (XI 47). XII 244. (XV 18). XV 135. Vulgata autem lectio explicatur eorundem vel similium verborum apud Isocratem frequentia: III 5. 30. 36. IV 22. 33. 73. 75. 100 (bis). 189. V 2. 42. (61). 117. 145. VI 15. 44. 103. VII 18. 59. (70). VIII 39. 64. 74. 100. 106. 119. 139. 140. XII 24. 48. 60. 62. 75. 134. 156. 183. 198. 225. 238. XIV 31. XV 58. 79. 101. (110). 135. 171. (226). 231. 232. 257. (301). 308. 313. XVIII 11. 47. 50. 61. XX 7 ep. II 17. VII 9. VIII 9. IX 1 (4), ex quibus maxime hos comparo locos: VIII 64. 74. 106. 118. βούλωνται = Δ; corr. in βούλονται = Γ. 123. πολλοῖς = Δ; corr. (2) in ἐν πολλοῖς (εν s. v. addito) = Γ. 123. τοιούτους = Δ; corr. (1 ut vid.) in τοὺς τοιούτους (τους s. v. addito) = Γ. 124. αὐτοὶ = Δ; corr. in ουτοι = Γ. 129. ὑμᾶς = Δ edit.;

corr. (2) in ἡμᾶς = Γ. 138. καταφεύξωνται = Δ; corr. (pr. vel 2?) in καταφεύξονται = Γ. 142. ἀναλογιζομένους = Δ corr. 2 (ἀναλογιζόμενος pr.); corr. in ἀναλογισαμένους = Γ. subscriptio prima: ισοκρατους περι της ειρηνης = Δ, subscriptio altera: ισοκρατους περι ειρηνης = Γ.

Quibuscum componi possunt duo loci similes: 116. τη πολ·ταυτα Pap. pr. = τὰ πόλεε ταῦτα Δ; corr. in τω πολ[ε]ε τουτω = τι· πόλ· τούτωι Γ pr., τὰ πόλη ταῦτα corr. 2. 118. πλεον η δισχιλιων = πλέον ἢ τρισχιλίων Δ; corr. in πλεονων τρισχιλιων = πλέον τρισχιλίων Γ.

Subiungo unam lectionem papyri, quae primum cum codicum memoria conveniens a correctore cum antidosis lectione mutata est: 142. καὶ τὰς δυναστείας = codd.; corr. in καὶ δυναστείας = $Θ^α Δ^α$.

Sed multi praeterea inveniuntur loci, quibus corrector codicum lectiones restituit, quamquam semel prior lectio praeferenda erat:

VIII 81. λυπήσαντα Pap. pr. Δ corr. 3 et ex ci. Cobeti Bl.; corr. in λυπήσοντα = codd. Ceteri loci sunt hi: 65. χαλεπωτατον corr. in χαλεπον = codd. 76. εμβαλλοντας corr. (2) in εισβαλλοντας = codd. 81. φαυλον corr. in φλαυρον = codd. 82. εξευρισκον corr. in ευρισκον = codd. 90. λεγω δε ταις της πολεως δικαιοσυναις corr. (2) in επι δε τηι της πολεως δικαιοσυνηι = codd. 92. φρονειν corr. in φρουρειν = codd. 93. μητε παιδων om. Pap. pr. propter homoeot., s. v. add. (2) = codd. 95. χωραν corr. (2) in πολιν = codd. 95. εδειξαντο (= Δ pr.) . . . αυτων corr. in εδειξατο . . . αυτης = codd. 95. πεντακοσιοις corr. (2) in επτακοσιοις = codd. 95. εποιησαν corr. in εποιησεν = codd. 98. στρατειαν corr. in στρατιαν = codd. 98. νεωτερων corr. (2) in νεωριων = Γ (νεωρείων Δ). 99. εξαμαρτανειν corr. in εξαμαρτειν = codd. 101. ταυτην om. Pap. pr. propter homoeot., s. v. add. (2) = codd. 103. αυτοις om. Pap. pr., s. v. add. (2) = codd. 105. επερασαν corr. in επαιρασαν = Γ (ἐπάρασαν Δ). 106. ει δε τον pr., δε fort. inductum = codd. 107. εκεινοι δ' ουτω κακως προυστησαν των πραγματων (= codd.) om. Pap. pr.

propter homoeot., *εκεινοι δ ουτω κακως προεστησαν* add. in infer. mg. 110. *μαλλον* om. Pap. pr. (cf. *μέλει*), s. v. add. = codd. 113. *τι* et *τους αλλους* om. Pap. pr. (cf. *ἐρῶσι τί*), s. v. add. = codd. 113. *τοιουτων* om. Pap. pr., s. v. add. = codd. 114. *ταυτ* om. Pap. pr., s. v. add. = codd. 116. *φιλοσοφησατε και σκεψασθε* corr. in *φιλοσοφησετε και σκεψεσθε* = codd. (cf. *προσέξετε*). 118. *μεν* et *αει* om. pr., s. v. add. (2) = codd. 119. *γενομενην* corr. in *γιγνομενην* = codd. 119. *ασφαλεστατους* corr. in *ασφαλεστατα* = codd. 121. *πολεδ* . . corr. in *δημον* = codd. 122. *καιτοι γε* in mg. corr. in *και ταυτ ειδοτες* = codd. 124. *της . . . πονηριας* corr. in *ταις . . . πονηριαις* = codd. 124. *ωσθ ορωντες* usque ad *ταραχας* om. Pap. pr. propter homoeot., add. in super. mg. = codd. 129. *τα βελτιστα λεγοντας* corr. in *των τα βελτιστα λεγοντων* = codd. 134. *αυτονομους* om. Pap. pr., s. v. add. (2) = codd. 135. *μετα γε την περι τους θεους* om. Pap. pr., add. in infer. mg. = codd. 135. *εκαστω* corr. in *εκοντες* = codd. 139. *και δυναμενους* om. Pap. pr., add. in infer. mg. = codd. 140. *τινας δ ουκ επαινεσεσθαι* om. Pap. in textu (cum lacuna), add. in sup. mg. = codd. 142. *απολυσασθαι* (quod hiatum facit) corr. in *διαλυσασθαι* = codd. 143. *τας τυραννιδας και τας πολεις εχοντων* Pap. pr. (fort. ortum ex ΚΑΤΕΧΟΝΤΩΝ), *κατεχοντων* corr. in mg. = codd.

Sed in comparando emendandoque textu corrector non substitit, sed ne genuinis quidem codicum lectionibus pepercit, quas nonnullis fortasse locis suo exemplari nisus attrectavit; plerasque tamen mutationes videtur ex sua indole periclitatus esse, quo textum gravissime corrupit:

VIII 68. *πριν ηθελησαν λακεδαιμονιοι ποιησασθαι τας συνθηκας* Pap. pr. = codd., in infer. mg. add.: *πριν ηναγκασαμεν λακεδαιμονιους ποιησασθ*. 75. *υπερ|βολου* corr. (2) in *υπερ|ευ|βολου*, syllaba *ευ* ante versum in mg. addita. 76. *εν τοις . . . κινδυνοις* (cf. *νικᾶν . . . ἐν ταῖς μάχαις*) corr. in *των . . . κινδυνων*. 79. *περι ημας* corr. in *περι ημων*. 89. *ευδαιμονιζειν* corr. in *ευδαιμονα νομιζειν*. 89. *στεργοντας δε* Pap. pr., s. v. add. *και χαιροντας*. 93. *μετριον βιον*

Pap. pr., s. v. add. (2) *εχειν*. 98. *επεβουλευσαν* corr. in *επεβουλευον* (cf. *ἀνέπεμψαν*, *ἐφυγάδευσαν*). 98. *χιων* Pap. pr., s. v. ante verbum add. (2) *και* (pro *δὲ*?). 102. *ακολασιαν* corr. in *αποριαν*, cf. § 77: *ἐπὶ τοιαύτην ἀκολασίαν ἡ δύναμις ἡμᾶς αὕτη προήγαγεν*. 107. *επιπολασαι* (cf. V 64) Pap. pr.: *επι πολλας αρχας προελθειν* in infer. mg. add. 110. *αγνοουσι* Pap. pr., in mg. corr. in *αστοχουσι*. 112. *ους* corr. in *οις*. 113. *ετι δε* Pap. pr., in mg. corr. in *ολον δε*. 113. *δοξας* Pap. pr., in mg. corr. in *αρχας*. 114. *αποδεχεσθαι* (= *ἀποδέχεσθε*, cf. *ἀκούετε*) corr. in *αποδεξασθε*. 115. *παντα δεοντα* (= *πάντα τὰ δέοντα*) Pap. pr., *παν* del. 120. *και τας παρα των ανθρωπων* Pap. pr., postea deletum. 122. *ομοια* corr. in *ομοιως*. 124. *επ αμφοτερων* corr. in *εφ εκατερον* (cf. *ἐπὶ μὲν ἐκείνων*, *ἐπὶ δὲ τούτων*); in mg. *επ αμφοτερα*, quod hiatum efficit. 124. *τουτους δε* corr. in *τους δε*. 129. *ημεραν εκαστην* corr. in *ημετεραν αγοραν*, genuina lectione postea in infer. mg. restituta. 130. *υφ αυτοις* corr. in *υφ αυτους*. 131. *εκπορουσι* (= *ἐκποριοῦσιν*) corr. in *εκποριζουσι*. 132. *αποροις* Pap. pr., in mg. corr. in *απορουμενοις*. 133. *ουθεις ουθετερον τουτων* Pap. pr., in mg. corr. in *ουδεν ετερον*. 136. *ην ουν* Pap. pr., *μεν* s. v. add. (2). 139. *προεχουσαις* Pap. pr., in mg. corr. in *προηκουσαις*. 140. *υπαρξασης* corr. in *υπαρχουσης* (propter *σῳζομένης*). 141. *φρονησαντας προστηναι της των ελληνων ελευθεριας και σωτηριας* Pap. pr., in inf. mg. add. *σαντας περι της των αλλων ελληνων ελευθεριας και σωτηριας γενηθηναι*. 142. *δοκιμαζειν* corr. in *συνδοκιμαζειν* (propter *συντείνει*?). 145. *φιλοσοφων* Pap. pr., in mg. corr. in *πολιτευομενων*.

Quibus correctionibus tractatis quid ad codicum archetypum refingendum lucrati simus, circumspiciamus. Ex antidosis igitur papyrique varietatibus intelleximus plerasque lectiones diversas, quas in vulgatis, qui dicuntur codicibus legimus, antiquissimis iam temporibus ortas ea aetate, qua archetypus scriptus est, pervulgatas fuisse. Sed librorum Isocrateorum familiae nondum exstiterant, cum antidosis memoria cum recensione papyrorum et Dionysiani exemplaris

(de quo postmodo breviter dicam) generatim congruat, quamvis singuli codices inter se differant. Codices autem servati quamquam ab eodem archetypo profecti, tantam lectionum discrepantiam ostendunt, quantam non putaveris; ad quam explicandam hoc primum sumendum est, archetypum eodem modo atque papyrum Britannicum cum aliis quibusdam libris contaminatum librariorumque libidine interpolatum fuisse, qui varietates in margine vel supra versum adscripserint. Postea in libros, qui codices *ΘΛ* anteierunt, ex papyris aliae quaedam differentiae videntur illatae esse, codex *Λ* autem ad extremum grammaticorum Byzantiorum temeritate corruptus est. Codicum igitur varietates origine differentes etiam diverse tractandae sunt.

Sed ad papyrum redeamus, cuius lectiones a codicibus alienas nondum spectavimus. Atque ex additamentis vix unam lectionem expiscatus sum, quae probatione digna est:

VIII 16. *εὑρήσομεν* codd.: *ευρησομεν ουσας* Pap. 19. *πάντας τρόπους Γ*, cf. p. 99 (*πάντα τρόπον Λ*): *απαντας τους τροπους* Pap. (dittographia). 24. *κατασχεῖν δυνηθεῖμεν Γ* (*δυνηθείημεν κατασχεῖν Λ*): *κατασχειν ουκ αν . . . θειημεν*[;?] Pap. 25. *ἴσως τις* codd.: *ισως τις ετερα* Pap. 40. *καταγέλαστόν ἐστιν* codd.: *καταγελαστον τι εστιν* Pap., quod hiatum facit. 52. *λόγων καὶ* codd.: *λογων τε και* Pap.; cf. Fuhr.: mus. Rhen. XXXIII p. 334/35. 53. *τούτους πιστοτάτους* codd.: *τουτους ως πιστοτατους* Pap. (dittographia). 82. *τοῖς μὲν συμμάχοις* codd.: *τοις μεν αλλοις συμμαχοις* Pap., cf. *τοῖς δ᾽ ἄλλοις Ἕλλησι.* 87. *καὶ πέντε* codd.: *και κατα πεντε* Pap. (dittographia). 114. *πάντων Γ* (*ἅπαν Λ*): *τι παντων* Pap. 116. *τὴν λακεδαιμονίων* (scil. *πόλιν*) codd.: *λακεδαιμονιων αρχην* Pap. 125. *παραλαβὼν* codd.: *και παραλαβων* Pap. 132. *διείλεγμαι μὲν* codd.: *διειλεγμαι μεν γαρ* Pap. 132. *αὐτὰ* codd.: *επ αυτα* Pap., quod mihi placet, cum Isocrates cum verbis *ἐπανελθεῖν* vel *ἐπελθεῖν* praepositiones *ἐπὶ* aut *εἰς* iungere soleat, cf. *ἐπανελθεῖν ἐπί τι*: IV 63. VI 82. 110 (*ἐπελθὼν*), XIV 36, *ἐπανελθεῖν εἴς τι* X 39. XII 88. 138. *ἤν τ᾽* codd.: *ην τε πως* Pap. 138. *καταφεύξονται*

πολλὰς codd.: *καταφευξονται και πολλας* Pap. 144. *ἔνεστιν δὲ Γ* (*ἔνεστι δ' ἐν ΛΘ^{α}Λ^{α}*): *ενεστι δε και* Pap. 145. *καὶ λέγειν καὶ γράφειν* codd.: *και λεγειν και πραττειν και γραφειν* Pap., cf. IX 80. XV 3. 276.

Neque iis locis, quibus verba quaedam exciderunt, genuinas lectiones saepius in papyro reperies, cum neglegentia librarii admodum corruptus sit:

VIII 14. *ἄλλους ἕλληνας* codd.: *ἄλλους* om. Pap. propter homoeocatarcton. 31. *τὸ πρότερον* codd.: *προτερον* Pap., quod fortasse probandum est ex Isocratis usu, qui adverbium *πρότερον* cum articulo rarissime iungat, cf. *πρότερον*: IV 6. 8. 10. 20. 21. 125. 139. 183. V 11. 18 (bis). 20. 35. 37. 38. 47. 48. 50. 85. 93. 94. 97. 129. 149. 151. VI 7. 45. 65. 68. 82. 90. 97. VII 18. 25. VIII 6. 78. 96. 101. 102. 104. 121. 127. IX 18. 47. 50. 52. 53. 68. X 13. 49. XI 48. XII 4. 18. 23. 47. 64. 71. 80. 109. 116 (bis). 126. 127. 130. 133. 139. 155. 167. 170. 171. 176. 190. 193. 196. 208. 230. 239. 260. 267. XIV 16. 29. 52. XV 9. 19. 32. 35. 43. 61. 62. 74. 83. 159. 171. 196. 204. 220. 253. 274. 286. 290. XVI 16. XVII 11. XVIII 18. 26. 33. XIX 11. XX 12. XXI 16 ep. II 1. 4. 7. III 3. 4. VI 2. 4. 5. 7 (bis). VII 12. 13. VIII 1. IX 10. 14, non computatis iis locis, quibus *πρότερον* cum *ὀλίγῳ, πολλῷ, πρὶν* etc. conexum est. Obstant perpauci loci IV 91: *τὸ πρότερον ΓΘΘ^{α}Λ^{α}*: *τὸ* om. *Λ*. VII 58. VIII 30 (*το* om. Pap.) XIV 52. XV 113 (*τὸ* om. *ΕΘ*). XVI 37, inter quos gravissimus est XVI 37: *τὸ μὲν πρότερον — τὸ δ' ὕστερον*. 31. *τὴν μὲν ἀδικίαν* codd.: *μεν* om. Pap., cf. *τὴν δὲ δικαιοσύνην*. 48. *τὴν τῶν πολεμίων* codd.: *των* om. Pap. 53. *πολιτείας εἶναι* aut *τοιούτους εἶναι* codd.: *ειναι* om. Pap., quod verbo q. e. *εἶναι* in eadem § ter repetito commendatur. 71. *τῶν τοιούτων* codd.: *των* om. Pap. 75. *βελτίων ἦν καὶ*: *ην* om. Pap. 79. *πολλὰ καὶ δεινὰ* codd.: *και* om. Pap. 83. *αὐτοί τε τὴν* codd.: *αυτην την* Pap. 87. *καὶ τῶν ἀστυγειτόνων* codd.: *καὶ* om. Pap. 92. *ἀντὶ μὲν γὰρ* codd.: *μεν* om. Pap., cf. *ἀντὶ δὲ τοῦ*. 115. *πάντα τὰ δέοντα* codd.: *παντα δεοντα* Pap. pr., *παν* del. corr. 131. *ἅπαντας ὄντας* codd.:

οντας om. Pap. 131. *ἔχειν τι δοκοῦντας* codd.: *δοκουντας εχειν* Pap.

Quod firmatur aliis quibusdam lectionibus, quas librarii errore factas esse facile perspicitur:

VIII 20. *επιδωσωμεν* pro *ἐπιδώσομεν*, cf. *οἰκήσομεν*. 40. *δει* (= *Γ* pr.) pro *δεῖν*. 100. *αφειλαντο* pro *ἀφείλοντο*. 110. *αυτους λογισμος* pro *αὐτοῖς λογισμὸς*. 119. *οισθε* pro *οἴεσθε*. 122. *τους . . . εχοντες* pro *τοὺς . . . ἔχοντας*. 123. *δομοκρατιαν* pro *δημοκρατίαν*. 125. *ταις ολιγαρχιας* pro *ταῖς ὀλιγαρχίαις*. 125. *ευδαιμονοστατους* pro *εὐδαιμονεστάτους*. 128. *προ σφας* pro *πρὸς σφᾶς*. 128. *πενουμενους* pro *πενομένους*. 131. *μεν ταυταις* pro *ἐν ταύταις*. 131. *αλ* pro *ἀλλ'*. 133. *γεινοντες* pro *γνόντες*.

Nec paucae varietates diversae scribendi rationi debentur:

VIII 14 et 107. *ουτως* (§ 14 = *Δ*) pro *οὕτω*. 15. *ουθεν* pro *οὐδὲν* (cf. *ουθεις* 52. 77. 95. 133. *μηθεν* 93. *μηθεις* 114. *ουθετερον* 133). 48. *εγβαινουσιν* pro *ἐκβαίνουσιν*. 69. *πολιτιας* pro *πολιτείας*. 72 et 100. *αιει* pro *ἀεὶ*. 73. *γινομενας* pro *γιγνομένας* ('and so throughout' Kenyon). 78. *τοσουτο* pro *τοσοῦτον* *Γ* (*τοσούτω* *Δ*). 79. *τα εκεινων* pro *τἀκείνων*, cf. 133: *και αγαθους* pro *κἀγαθοὺς*. 86. *τεσσερακοντα* pro *τετταράκοντα*. 121. *λυμενομενοις* pro *λυμαινομένοις* (atque similiter saepius). 123. *επει μεν* pro *ἐπὶ μὲν*. 128. *ληιτουργιων* optime pro *λειτουργιῶν* (cf. edit. Blass. vol. II. praef. p. IV: 'Isocratis autem libri omnes ubique quod sciamus *λειτουργεῖν* praebent.')

Complures supersunt lectiones variae, quae quamquam maiore ex parte calami lapsu videntur natae esse, interdum speciem veritatis praebent:

VIII 13. *ὑμῖν* codd.: *ημιν* Pap., cf. *νομίζετε*. 37. *ἡμῖν* codd.: *υμιν* Pap., cf. § 38 *πείθουσιν ἡμᾶς*. 41. *ἄλλοθεν ἐπελθὼν* codd.: *αλλοθεν ελθων* Pap., cf. IV 133. 56. *ἐγγεγενημένας* *Γ*, *γεγενημένας* $ΔΠΓ^{a}Θ^{a}Λ^{a}$: *γενομενας* Pap., cf. p. 101. 57. *τάχ' οὖν ἄν τις* codd. (cf. V 39. VII 71. XII 149 saepius): *ταχα δ αν τις* Pap. 63. *εὐδαιμονήσειν* codd.:

ευδοκιμησειν Pap., cf. § 32. 77. *ἐπιστρατεύοντας* codd.: *επιστρατευσαντας* Pap., cf. 76: *εἰσβάλλοντας*. 79. *ὑπάρχοντες* codd.: *αρχοντες* Pap., quo recepto concurrerent *γὰρ ἄρχοντες*. 84. *δεκελει . . νεστηκοτος* Γ pr., *δεκελειασσυνεστηκοτος* corr. 2, *δεκελιᾶσιν ἑστηκότος* Δ, *δεκελεικοῦ συνεστηκότος* ς: *δεκελιᾶσι* (sic) *συνεστηκοτος* Pap. (dittographia?) 86. *ἐν δάτῳ δὲ* Γ, *ἐν δὲ τῷ πόντῳ* Δ: *ενδετωδε*⁝*κελικω πολεμω* Pap., quod papyrum impudenter interpolatum ostendit. cf. Bait. ad Paneg. p. IX. 88. *ἐπιθυμοῦμεν* codd.: *επεθυμουμεν* Pap. 90. *σχόντες* codd.: *εχοντες* Pap., quo hiatus oritur. 91. *αὑτοῖς* codd.: *εαυτοις* Pap. 96. *ὑπερεβάλοντο τοὺς* codd.: *υπερεβαλον τους* Pap. 101. *γεγενῆσθαι* codd.: *γενεσθαι* Pap., quocum confero locum or. V 61, qui ad verbum fere quadrat. Ubi codex Γ exhibet *γίγνεσθαι*, vulgata *γενέσθαι*, quod propter consensum verborum utroque loco probo, cum Baiterus in or. V 61 ex VIII 101 *γεγενῆσθαι* correxerit. 105. *φεύγειν* codd.: *φυγειν* Pap., cf. *μισεῖν*. 106. *ὑφ᾽ ἡμῶν* codd.: *εφ ημων* Pap., quod vitium sollemne est, cf. IV 16. 101. etc. 111. *ἑτοίμους ὄντας* codd.: *ετοιμους εχοντας*, cf. *ὅσους ἔχουσι*. 112. *οὐδὲ πώποτ᾽* codd.: *ουδεποτε* Pap. 115. *ἡγεῖσθε χαλεπὰς* codd.: *υπολαμβανετε χαλεπας*, quod recipiendum esse puto, cum in eadem § *ἡγεῖσθε πάντα τὰ δέοντα πράττειν* legatur, *ὑπολαμβάνετε* autem, unde originem duxerit, haud ita facile explicetur. 115. *ὅτι* codd.: *επει* Pap. 118. *ἡμετέρας* codd.: *υμετερας* Pap. 128. *τοιαύτας* codd.: *τοσαυτας* Pap. 129. *μάλιστα* codd.: *μαλλον* Pap., cf. *γένος οὐδὲν κακονούστερον*. 143. *ὅσον* codd.: *οσω* Pap., quod hiatum facit cum *οἱ*.

Nonnullis denique locis verborum collocatio in papyro mutata est, quibus nonnunquam, quid Isocrateum sit, certo demonstrari non potest: 21. *διπλασίας μὲν ἢ νῦν τὰς προσόδους* codd.: *διπλασιας μεν τας προσοδους η νυν* Pap. 24. *πολλοὺς ἂν* codd.: *αν πολλους* Pap. 24. *ἐπιθυμοῦντες ἡμεῖς τυγχάνομεν* Γ, *ἡμεῖς ἐπιθυμοῦντες τυγχάνομεν* Δ: *ημεις τυγ]χανομεν επι[θυμουντες* Pap. 31. *εἰς τοῦτο γάρ τινες ἀνοίας* codd.: *εις τουτο γαρ ανοιας τινες* Pap. 36. *ἐθέ-*

λοντας ἡμῖν codd.: ημιν εθελοντας Pap. 43. ἐκλιπεῖν ἐτόλμησαν codd.: ετολμησαν εκλιπειν Pap., cf. κινδυνεύειν ἀξιοῦμεν. 48. εἰ τριήρεις πληροῖεν codd.: τριηρεις ει πληροιεν Pap. 50. διαφθεῖραι τῶν πολιτῶν codd.: των πολιτων διαφθειραι Pap. 57. κεκτημένοι τυγχάνομεν; ἐγὼ codd.: τυγχανομεν κεκτημενοι εγω, quod hiatum efficit. 70. δέξασθαι διδομένην τῇ πόλει Γ, διδομένην δέξασθαι τῇ πόλει Δ: δεξασθαι τη πολει διδομενην Pap. 72. ὑμᾶς γνώμην ἔχειν codd.: γνωμην εχειν υμας Pap. 75. οὐδ' ἐλπίδων κενῶν codd.: ουδε κενων ελπιδων Pap. 76. αὐτῷ τῶν πόλεων ἑκούσας codd.: των πολεων αυτω εκουσας Pap., quo hiatus oritur. 79. γνώμην ἔσχον codd.: εσχον γνωμην Pap. 80. ἴσως ἂν codd.: αν ισως Pap. 82. ἄνθρωποι μάλιστ' ἂν codd.: αν ανθρωποι τα μαλιστα Pap., cf. Blass.: Att. Bereds. II² p. 144. 83. θαυμάζοντες καὶ ζηλοῦντες codd.: ζηλουντες και θαυμαζοντες Pap., sed invidia admirationem sequitur. 104. ἐξουσίαις γεγενημένους codd.: γεγενημενους εξουσιαις Pap. 112. οὐδὲν κακὸν codd.: κακον ουδεν Pap. 118. κἀκείνων μὲν τὰς ἀκροπόλεις ἄλλοι τινὲς codd.: κακεινων μεν (om. pr., s. v. add. 2) αλλοι τινες τας ακροπολεις Pap. 126. ἐλάττω τὸν αὑτοῦ codd.: τον αυτου ελαττω Pap., quo hiatus exsistit. 131. ἔχειν τι δοκοῦντας codd.: δοκουντας εχειν Pap. 137. οὐδεμία τολμήσει codd.: τολμησει ουδεμια Pap., quod hiatum facit. 140. τοιαύτης εὐνοίας ἡμῖν codd.: τοιαυτης ημιν ευνοιας Pap. 145. καλῶν λόγων ἐνόντων codd.: καλων ενοντων λογων Pap.

Quoniam igitur papyrum Britannicum breviter pertractavimus, de quo uberius agere non prodest, priusquam accurate transscriptus est, progrediamur ad alterum gravissimum antiquitatis testem, papyrum Massiliensem orationis II § 1—30, de quo post Schoenium [1]) sagaciter disseruerunt Blassius [2]) et

---

1) 'De Isocratis papyro Massiliensi.' Mélanges Graux. 1884. p. 481—504.

2) Jahrbücher für klass. Philologie 129. p. 417/29.

Keilius[1]), quibuscum conferas Albrechtium.[2]) Accedunt denique reliquiae orationum II et V, quae in papyris archiducis Raineri inveniuntur (tom. II/III et IV), de quibus videas Keilium.[3]) Sed cum ea, quae ad textum Isocratis constituendum ex iis effici possunt, iam antea viri docti elicuerint, in tabulis novis conficiendis acquiesco, quae necessariae sunt, ut et errores omissionesque virorum doctorum, quos supra laudavi ex novis, quas collegi copiis emendentur, et omnia, quae ad hanc quaestionem pertinent, una comprehendantur.

Papyri autem Massiliensis = *M* lectiones decies octies cum *Γ* conveniunt contra *ΛΠ* (vel contra *ΛZ*, cum codicem *Π* non nisi in §§ 14—39 collatum habeam, codex *Z* autem in hac quidem oratione ex eadem familia sit).

M cum *Γ* contra *ΛΠ*(*ΛZ*):

II 2. *διοικῆς Γ*: *διοικοίης ΛZ*. 2. . . *λιστα μεν M* = *μάλιστα μὲν Γ*: *καὶ μάλιστα μὲν ΛZ*. 3. *καὶ τῶν ποιητῶν τινες Γ*: *τινὲς καὶ τῶν ποιητῶν ΛZ*. 5. *ἅπαντες Γ*: *ἅπαντας ΛZ*. 8. *μόνον Γ*: *μόνους ΛZ*. 9. *περὶ τῶν μερῶν Γ* pr. (*περι των λοιπων Γ* litt. unc. in mg. add. pr.): *περὶ τῶν ἄλλων μερῶν ΛZ*. 10. *βουλευομενους Γ*: *βουλευσομένους ΛZ*. 10. *τὰς βασιλείας ἕξουσιν Γ*: *ἕξουσι τὰς βασιλείας ΛZ*. 10. *ἑαυτῶν Γ*: *αὑτῶν Λ*, *αὐτῶν Z*. 11. *διοισις M* = *διοίσεις Γ*: *διοίσης ΛZ*. 13. *ἐλαττόνων Γ*: *ἐλασσόνων ΛZ*. 18. *προθυμοτε* . . . *M* = *προθυμότερον Γ* aut *προθυμοτέρως Θ*[a]: *προθύμως ΛΠ*. 19. *οἴκει Γ*: *διοίκει ΛΠ*. 19. *πλιονος M* = *πλείονος Γ*: *πλέονος ΛΠ*. 26. *πάντων Γ*: *ἁπάντων ΛΠ*. 27. *πλησιάσαντες Γ*: *πλησιάζοντες ΛΠ*. 28. *τους απαντας M* = *τοὺς ἅπαν ΓΘ*[a]: *τοὺς πᾶν ΛΠ*. 28. *οποι* . . . . . . *M* = *ὁποῖοί τινες Γ*: *ὁποῖοι καί τινες ΛΠ*.

Ad hoc novies *M* cum *ΓΠ* (vel *ΓZ*) contra *Λ* facit: 2. *χρησιμωτάτην ΓZ*: *χρησίμην ταύτην Λ*. 8. *ἀλλὰ τό γε Γ*

---

1) 'De Isocratis papyro Massiliensi' in Hermae vol. XIX. p. 596/643, et: 'Epikritische Isocratesstudien' in Hermae vol. XXIII. p. 346/52.

2) Jahresberichte des philologischen Vereins zu Berlin. XI. p. 73/80.

3) 'Epikritische Isocratesstudien' in Hermae vol. XXIII. p. 383/85.

(ἀλλὰ τότε Z): ἀλλὰ καὶ τόγε Λ. 9. περιλάβωμεν ΓZ: παραλάβωμεν Λ. 12. ἀλλ᾽ ὡς καὶ ΓZ: ἄλλως τε καὶ Λ. 20. σαυτὸν ΓΠΘ^α: σεαυτὸν Λ. 24. βούλου ΓΠΘ^α: βούλει Λ pr., θέλε corr. 4. 27. τῆς σῆς φύσεως ΓΠ: σῆς om. Λ. 28. καὶ τοὺς μετ᾽ εὐνοίας θεραπεύοντας ΓΠΘ^α: om. Λ propter homoeot. 29. αὐταῖς ΓΠ: ἀκοαῖς Λ.

Saepius autem papyrum cum vulgata consentire antea iam constabat. Atque saepissime, scil. 42 locis cum codicibus ΛΠ (vel ΛZ) congruit.

M cum ΛΠ (ΛZ) contra Γ:

II 1. ὑμῖν τοῖς βασιλεῦσιν ΛZ: τοῖς βασιλεῦσιν ὑμῖν Γ. 1. ἄλλο τι ΛZ: τῶν ἄλλων τι Γ. 2. τίνων ἔργων ΛZ: ἔργων om. Γ. 4. κατασταθῶσιν ΛZ: καταστῶσιν Γ. 5. τὰς ... δυναστείας ΛZ: τοὺς τὰς ... δυναστείας ἔχοντας Γ. 5. εὕρωσι ΛZ: δρῶσιν Γ. 6. καθ᾽ ὅλου ΛZ: καθ᾽ ὅλων Γ. 7. ἐμμέτρων ΛZ: μετὰ μέτρου Γ (cf. IX 10 μετὰ μέτρων, XV 45 τῶν μετὰ μέτρου ποιημάτων). 8. ὠφελήσειεν ΛZ: ὀνήσειεν Γ. 9. ἐὰν ΛZ: ἂν Γ. 9. τὸ κεφάλαιον καὶ ΛZ: ἐν κεφαλαίοις Γ. 9. πόλιν τε ΛZ: πόλιν Γ. 10. ῥᾳθυμεῖν ΛZ: ῥᾳθυμεῖν μηδ᾽ ἀμελεῖν Γ. 10. οἵασπερ ἂν ΛZ: οἵας ἂν Γ. 11. ἀθλητῶν ΛZ: ἀσκητῶν Γ. 11. τὴν ψυχὴν τὴν ἑαυτῶν ΛZ: τὴν ψυχὴν τὴν ψυχὴν ἑαυτῶν Γ pr., τὴν ψυχὴν eras., sed ita ut nunc posterius τὴν desit. (ras. 8 litt.). 12. ἔχειν δύναμιν ΛZ: δύναμιν ἔχειν Γ. 12. ψυχὴν ΛZ: φύσιν Γ. 13. εὐδοκιμούντων ΛZ: εὐδοκιμούντων καὶ Γ pr., καὶ induxit 2. 13. γίνου ΛZ: γίγνου Γ. 13. ἀνταγωνιστὴν ΛZ: ἀγωνιστὴν Γ. 17. κειμένοις νόμοις ΛΠΘ^α: κειμένοις Γ pr., νόμοις s. v. add. 4. 19. ἐνδείκνυσο ΛΠ: ἐπιδείκνυσο Γ. 20. τὰ περὶ ΛΘ^α (καὶ περὶ Π): τὰ μὲν πρὸς Γ. 20. ἡγοῦ δὲ ΛΠΘ^α: ἡγοῦ Γ pr., δὲ s. v. add. 4. 20. ἐὰν ΛΠ: ἂν Γ, ἢν Θ^α. 20. ἀληθεστάταις ΛΠ: ἀληθείαις αὐταῖς Γ. 21. διασώζειν ΛΠ: σώζειν Γ. 21. νόμιζε ΛΠ: νόμιζε καὶ Γ. 21. δαπανωμένους ΛΠ: δαπανῶντας Γ. 21. οικια M = οἰκεῖα ΛΠ: οἰκειαν Γ pr., οἰκεῖ᾽ ἂν corr. 2, οἰκεῖα ἂν corr. 3. 23. τοὺς φόβους ΛΠ: τοὺς πολλοὺς φόβους Γ. 24. ἄμεινόν σε ΛΠΘ^α: ἄμεινον ἑαυτῶν σε Γ. 24. πρὸς σεαυτὸν ΛΠ: πρὸς ἑαυτὸν Γ.

26. *κινδύνων* *ΛΠ*: *κινδύνων καὶ κακίας* *Γ*. 26. *ἄρχης* *ΛΠ*: *ἄρξης* *Γ*. 26. *ἐὰν* *ΛΠ*: *ἂν* *Γ*. 26. *ἀπορῇς* *ΛΠ*: *ἀτυχῇς* *Γ*. 29. *σεαυτοῦ* *ΛΠ*: *σαυτοῦ* *ΓΘ*$^{\alpha}$. 29. *ἢ καὶ τῶν* *ΛΠΘ*$^{\alpha}$: *ἢ τῶν* *Γ*. 29. *ἐὰν* *ΛΠ*: *ἂν* *Γ*, *ἢν* *Θ*$^{\alpha}$. 29. *ἔθιζε σεαυτὸν* *ΛΠ*: *ἔθιζε σαυτὸν* *ΓΘ*$^{\alpha}$.

Quibuscum comparo unum hunc locum, quo *M* cum codice *Λ* contra *Γ* stat, quorum lectiones in *Π* contaminatae sunt: 20. *τῶν τιμῶν* *MΛ*: *τῶν φίλων* *Γ*, *τῶν τιμῶν φίλων* *Π* pr., *τῶν* ante *φίλων* add. rec.

Accedunt tres lectiones papyri, quae codicis *Λ* memoriam sequuntur contra *ΓΠ*, quod fortuito factum esse potest, nisi forte codicem *Π* ex *Γ* correctum esse sumimus, quod propter verba ex § 20 modo allata contendere licet: II 6. *πρᾶξιν* *MΛ*: *τὴν πρᾶξιν* *ΓZ*. 10. *τούτων* *MΛ*: *τηλικούτων* *ΓZ*. 17. *γίνου* *MΛΘ*$^{\alpha}$: *γίγνου* *ΓΠ*.

Atque tres addendi sunt loci, quibus papyrus proxime ad codicis *Λ* lectiones appropinquat: 4. *αυ[τοις ουχ?] ομιλουσιν* *M* corruptum ex *αὐτοῖς οὐ πλησιάζουσιν* *ΛΠ*: *οὐ πλησιάζουσιν αὐτοῖς* *Γ*. 9. *τα καθ ημεραν συμπιπτοντα* *M* = *τὰ καθ' ἡμέραν ἑκάστην συμπίπτοντα* *Λ* (*τὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν συμπίπτοντα* ς *Z*): *τὰ συμπίπτοντα κατὰ τὴν ἡμέραν ἑκάστην* *Γ*. 21. *των ιδιων* *M* = *τῶν οἴκων τῶν ἰδίων* *Λ* (*τῶν οἴκων τῶν ἰδιωτῶν* *Π*): *τῶν οἴκων τῶν πολιτικῶν* *Γ*.

Papyrum igitur Massiliensem 27 locis cum *Γ* contra vulgatam consonare vidimus 49 lectionibus cum vulgata contra *Γ* facientibus; nam paucas illas lectiones, quibus *M* a parte codicis *Π* (vel *Z*) stat, casui deberi verisimile est: II 13. *βασιλεύοντα* *MZ*: *βασιλεύσοντα* *ΓΛ*. 14. *σεαυτοῦ* *MΠ*: *σαυτοῦ* *ΓΛΘ*$^{\alpha}$. 27. *διοικισης* *M* = *διοικήσης* *Π*: *διοικήσεις* *ΓΛΘ*$^{\alpha}$. 28. *ποιῇς ἢ λέγῃς* *MΠ* Stob.: *λέγῃς ἢ ποιῇς* *ΓΛΘ*$^{\alpha}$. 28. *εχις* *M* = *ἔχεις* *Π*: *ἔχῃς* *ΓΛΘ*$^{\alpha}$ pr., corr. rec. 28. *συνδοκιμάζοντας* *MΠ*: *συνδοκιμάσοντας* *ΓΘ*$^{\alpha}$, *συνδοκιμάσαντας* *Λ*.

Nonnullos appono locos, qui concentum codicum *ΓΛ* cum *M* servant contra ς vel contra *Π* (*Z*): II 3. *ἔδει παιδεύεσθαι μᾶλλον τῶν ἄλλων* *MΓΛ*: *μᾶλλον ἔδει τῶν ἄλλων παιδεύεσθαι* ς, *ἔδει τῶν ἄλλων παιδεύεσθαι μᾶλλον* *Z*. 6. *μὲν οὖν*

ΜΓΔ: *μὲν* om. *Z*. 11. *περὶ ὧν ΜΓΔ*: *ὑπὲρ ὧν* ς *Z*. 13. *σεαυτὸν ΜΓΔ*: *σαυτὸν* ς *Z*. 13. *μειζόνων ΜΓ* pr. *Δ*: *μεγίστων ΖΓ* litt. unc. in mg. corr. pr. 13. *διοικήσοντα ΜΓΔ*: *διοικησαντα Z*. 17. *προσταγμάτων ΜΓΔ*: *πραγμάτων ΠΘ*$^{\alpha}$. 17. *κίνει καὶ ΜΓΔΘ*$^{\alpha}$: *κίνει καλῶς καὶ Π*. 17. *ὀρθῶς ΜΓΔΘ*$^{\alpha}$: *καλῶς* ς *Π*. 18. *ἀκινήτως ΜΓΔΠΘ*$^{\alpha}$: *ἀμετακινήτως* ς *Z*. 25. *περι ων* . . . ⟨*μελλοι*⟩ *ΜΓ* (*μέλλει ΔΠ*): *περὶ ὧν ἂν* . . . *μέλλῃ* ς *Z*. 25. *καλως Μ* = *καλῶν ΓΔ* pr.: *μετρίων* ς *ΠΔ* in mg. corr. pr. 26. *ὥσπερ ΜΓΔ*: *ὡς Π*. 28. *τούς τε λέγοντας ΜΓΔΠ*: *τε* om. ς *Z*. 29. *ωσπερ τους Μ* = *αἷσπερ τοὺς* codd.: *αἷσπερ ἂν τοὺς* ς.

Quibuscum iungo lectiones aliquot, quae in priorum numerum referri non possunt: 2. *ἡγησάμην δ' ἂν ΜΓ* pr. *Δ* pr. *Z*: *ἐγὼ δ' ἡγησάμην ἂν Γ* litt. unc. in mg. corr. pr., *Δ* corr. 2. 11. *βασιλεῖσι ΜΓ* pr. *ΔZ*: *βασιλεύουσιν Γ* litt. unc. in mg. corr. pr. 27. *χρωμένοις Μ*ς*Z*: *χρωμένοις εἶναι ΓΔΠ*.

Sed nondum quaesivi, qua ratione antidosis memoria cum papyro *M* conexa sit. Quam neglegendam non esse ii loci demonstrant, quibus *M* cum antidosi sola (scil. *Θ*$^{\alpha}$) congruit: II 20. *τοῦτο θῦμα κάλλιστον εἶναι ΜΘ*$^{\alpha}$: *θῦμα τοῦτο κάλλιστον εἶναι Γ*, *τοῦτ' εἶναι θῦμα κάλλιστον ΔΠ*. 24. *πολεμικὸν μὲν εἶναι* ⟨*χρὴ*⟩ . . . *εἰρηνικὸν ΜΘ*$^{\alpha}$: *πολεμικὸς μὲν ἴσθι* . . . *εἰρηνικὸς Γ*, *πολεμικὸς γίνου* . . . *εἰρηνικὸς ΔΠ*. 27. *ἥδιστα ΜΘ*$^{\alpha}$: *ἄριστα ΓΔΠ*. 29. *διαβάλλοντας ΜΘ*$^{\alpha}$: *ψευδῶς διαβάλλοντας ΓΔΠ*, quamquam papyrus aliis locis, qui quidem non ita graves sunt, codicum lectiones contra *Θ*$^{\alpha}$ sequitur: 14. *μάλιστα δ' ἂν Μ* codd.: *μάλιστ' ἂν Θ*$^{\alpha}$. 17. *ὁμολογουμένους Μ* codd.: *ὡμολογημένους Θ*$^{\alpha}$. 17. *ἅπαντα Μ* codd.: *ἅπαν Θ*$^{\alpha}$. 22. *λόγους ἢ Μ* codd.: *λόγους μᾶλλον ἢ Θ*$^{\alpha}$. 29. *ἐπ' ἐκείναις ταῖς διατριβαῖς ἔθιζε σαυτὸν Μ* codd.: *ἔθιζε σαυτὸν ἐπ' ἐκείναις ταῖς διατριβαῖς Θ*$^{\alpha}$.

In ceteris quoque codicis *Θ*$^{\alpha}$ lectionibus, quas cum aliorum codicum memoria convenientes supra commemoravi, papyrum *M* saepius a parte codicis *Θ*$^{\alpha}$ invenies, cum paucis neque gravioribus locis cum eo discordet; quamobrem papyrum *M*, qui et a codice *Γ* et a vulgata longe diversus sit,

cum antidosis memoria atque papyri Britannici recensione componas, quamvis ab hac pluribus lectionibus vulgatis receptis differat.

Eundem fere locum atque papyro Massiliensi reliquiis papyri cuiusdam [1]), quem or. ad Nicoclem § 2. *ἰδιώτας ἐστὶ* usque ad § 4. *οἱ δὲ συνόντες* continentem littera graeca *P* (= Raineri) significo, adiudicemus; nam praeter duos locos in *M* et *P* eodem modo perverse traditos: II 2. *πολλα εστιν τα παιδευοντα MP*: *ἔστι(ν) πολλὰ τὰ παιδεύοντα* codd. 3. *επιτιθεσθαι MP*: *ἐπιθέσθαι* codd.

MP cum *Γ* contra *Δ* consentientes invenimus hic: 3. *καὶ τῶν ποιητῶν τινες ΜΡΓ*: *τινες καὶ τῶν ποιητῶν ΔΖ*, quocum confero: 4. *ἔδει παιδεύεσθαι μᾶλλον τῶν ἄλλων ΜΡΓΔ*: *μᾶλλον τῶν ἄλλων ἔδει παιδεύεσθαι ς*, *ἔδει τῶν ἄλλων παιδεύεσθαι μᾶλλον Ζ*.

Duobus praeterea locis *MP* cum *Δ* contra *Γ* faciunt: 4. *κατασταθῶσιν ΜΡΔ*: *καταστῶσιν Γ*. 4. *αὐτοῖς οὐ πλησιάζουσιν ΡΔ* (et similiter *M*): *οὐ πλησιάζουσιν αὐτοῖς Γ*.

Quae cum ita sint, hoc fragmentum e Stobaei florilegio (49^{25}) servatum esse non credo, quamvis ambitus prorsus conveniat. Neque tempus, quo papyrus ex Wesselyi quidem sententia (= saeculo IV. p. Chr. n. ineunte) exaratus est, ad aetatem Stobaei quadrat; quare hanc particulam ad florilegium quoddam Stobaeo antiquius attinuisse sumi potest.

Venimus ad alius papyri reliquias [2]) ad Isocratis Philippum pertinentes, quas Keilius Buermannianis iam copiis nisus tractare potuit. Attamen ut materiem integram proponam, haec quoque fragmenta in censum voco. quae cum *Γ* contra *ΘΔΠ* ter consentiunt:

V 114. *δύναι᾿ ΡΓ* pr.: *δύναιο ΘΔΠΓ* corr. 2. 115. *κτή-*

---

1) Mittheilungen aus d. Samml. d. Papyrus Erzherzog Rainer. 1888. tom. IV. p. 136/39.

2) Mittheilungen aus d. Samml. d. Papyrus Erzherzog Rainer. 1887. tom. II/III. p. 74/76.

σασθαι *ΡΓ* pr.: κτήσασθαί σε *ΘΛΠΓ* corr. 4. 116. πραότητα καὶ φιλανθρωπίαν *ΡΓ* pr.: πραότητας καὶ φιλανθρωπίας *ΘΛΠΓ* corr. 4.

Quibuscum conferendus est locus, quem cum Keilio sic restituo: 116. επι των [ανθρωπων] και των [ανθρωπω]ν και των α[λλων ζωων απα]ντων *P* = ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ζῴων ἁπάντων *ΓΘ*: ἐπὶ τῶν ζῴων καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων *ΛΠ*, quamquam Keilio, qui ζῴων in *ΓΘ* interpolatum esse putat, assentiri non possum, cum codicum *ΓΘ* consensus contra *ΛΠ* ad archetypi lectionem cum papyro concordem reducat; cf. p. 67.

Bis papyrus cum *ΘΛΠ* contra *Γ* stat: 114. βουλεύμασιν *ΡΘΛΠ*: βουλήμασιν *Γ*. 115. ἐπὶ τὰς εὐεργεσίας τῶν *ΡΘΛΠ*: ἐπί τε τὰς εὐεργεσίας τὰς τῶν *Γ*,

cum semel codicis *Θ* memoriam contra ceteros codices excipiat: 117. ἡμῖν αἰτίους *ΡΘ*: αἰτίους ἡμῖν *ΓΛ*, αἰτίους *Π*.

Unde profectus Keilius papyrum ex codicis *Θ* familia esse iudicat; sed praeterquam quod tota papyri imago cum ceterorum papyrorum fragmentis plane congruit, uni huic lectioni, quae ne satis quidem firma est, cum verborum collocatio facillime casu variata esse possit, alius obstat locus, quo papyrus cum *ΓΛΠ* contra *Θ* consentit: 114. εἶχεν εἰς *ΡΓΛΠ* (*P* in mg. ες, cf. IV 61 *Γ*): εἶχε πρὸς *Θ*.

Iam omnibus, quae papyris servatae sunt, Isocratis reliquiis examinatis ad eam sententiam perducimur, ut papyrorum recensionem in universum inter se congruentem cum antidosis memoria consonare censeamus, quia papyri hic cum *Γ*, illic cum vulgata faciunt aliisque locis lectiones antidosi proprias sequuntur.

At non solum papyrorum antidosisque memoria codicibus opposita est, sed etiam in iis partibus, quae apud alios scriptores ex Isocratis orationibus excerptae leguntur, textum a codicibus diversum invenimus. Unum ex iis eligo Diony-

sium Halicarnassensem a Fuhrio [1]) egregie iam tractatum, quo nisus est Keilius in „analectis Isocrateis“ componendis, quantum quidem ad Dionysium pertinent. Neque tamen accurate Keilius Fuhrium exscripsit, neque ea, quae contulit, ita comparata sunt, ut ad id, quod spectamus, alicuius pretii sint. Sed cum Fuhrius de textu Isocrateo ex Dionysii verbis constituendo optime meruerit, novas tantum tabulas conscripsi, quae Dionysianum exemplar cum *Γ* contra vulgatam memoriam consentiens ostendunt hic.

Dion. cum *Γ* contra ς:

IV 77. *τὰς ἀλλήλων Γ*: *τὰς* om. *ΘΛΘ^{a}Λ^{a}*. 77. *τὰς αὑτῶν D:P*, *τὰς αὐτῶν D:FMAB = Γ*: *αὐτῶν ΘΘ^{a}*, *τῶν αὐτῶν Λ^{a}*, *τὰς καθ᾽ ἑαυτῶν Λ*. 96. *κινδυνεύωσιν Γ* pr.: *κινδυνεύσωσι ΘΛΘ^{a}Γ* corr. 4, *παρακινδυνεύσωσι Λ^{a}*. 97. *οὐκ ἐμέλλησαν D = ἐμέ·λησαν Γ* pr.: *ἐτόλμησαν ΘΛΘ^{a}Λ^{a}Γ* corr. 4.

VI 31. *ἀδικουμένοις Γ*: *ἠδικημένοις ΘΛ*. 50. *καινουργίας Γ*: *πανουργίας ΘΛ*.

VII 3. *κάκιστα Γ*: *τὰ κάκιστα ΘΛ*.

VIII 1. *ἥρμοσεν Γ*: *ἥρμοζε ΛΠ*. 1. *παρόντων Γ*: *παρόντων πραγμάτων ΛΠ*. 5. *καὶ γάρ τοι Γ*: *καὶ γὰρ αὐτοὶ ΛΠ*. 5. *ἐρρύηκεν Γ*: *συνερρύηκεν ΛΠ*. 5. *ἦν Γ*: *ἐστι ΛΠ*. 5. *ἥσθησθε D = ἡσθήσεσθε Γ*: *ἥδεσθε ΛΠ*. 6. *ἣν πρότερον Γ*: *ἣν καὶ πρότερον ΛΠ*. 6. *τοιοῦτον ὑποτείνουσιν Γ*: *τοιοῦτο προτείνουσι ΛΠ*. 7. *περὶ Γ*: *καὶ περὶ ΛΠ*. 8. *ἀλλὰ τῶν Γ*: *ἀλλ᾽ ὡς τῶν ΛΠ*. 8. *ὅτι κατορθώσομεν Γ*: *ὅτι καὶ κατορθώσομεν ΛΠ*. 11. *ἀμφοτέροις Γ*: *ἀμφοτέρους ΛΠ*. 11. *παράσχοιεν Γ*: *παρέχοιεν ΛΠ*. 13. *οὐ τὴν αὐτὴν Γ*: *ὑμεῖς δὲ οὐ τὴν αὐτὴν ΛΠ*. 13. *ὑπὲρ τῆς πόλεως Γ = Λ* pr.: *ὑπὲρ τῶν τῆς πόλεως Λ* corr. 2 *Π*. 14. *ὥσπερ πρὸς τοὺς Γ*: *πρὸς* om. *ΛΠ*. 15. *περὶ τῶν ἄλλων Γ*: *καὶ περὶ τῶν ἄλλων ΛΠ*. 15. *ἔσται Γ*: *ἐστιν Λ*, *ἐστι Π*. 16. *ἀλλὰ Γ*: *ἀλλὰ καὶ ΛΠ*. 41. *τοὺς λόγους ποιεῖσθαι Γ*: *ποιεῖσθαι τοὺς λόγους ΛΠΘ^{a}Λ^{a}*. 50. *ἐπὶ τῷ Γ*: *ἐπὶ τὸ ΛΠΘ^{a}Λ^{a}*.

1) ‘Der Text des Isocrates bei Dionys. v. Hal.’ Rhein. Mus. XXXIII p. 325/63.

XVII 1. προσῆκον αὐτά, τὰ D:MPABF², sed προσήκοντος αὐτά, τὰ D:F¹ = προσῆκον|τοσ¦αῦτα Γ: προσηκόντως τοσαῦτα Λ. 1. ἐγκαλέσαι Γ: ἐγκαλεῖσθαι Λ. 1. βίον Γ: χρόνον Λ. 2. πρὸς τοιούτους Γ: πρὸς τοὺς τοιούτους Λ. 4. τῆς ἄλλης Γ: τῆς ὅλης Λ. 5. ἐπιβουλεύοι Γ: ἐπιβουλεύει Λ. 5. ἐὰν Γ: ἂν Λ. 6. οἰκείως πρὸς αὐτὸν Γ: πρὸς αὐτὸν οἰκείως Λ. 7. προσομολογεῖν πάντα ποιεῖν, ὅσα σάτυρος προσέταττε καὶ om. Γ: habet Λ. 7. καὶ τούτῳ καθάπερ εἴγε ἐπὶ τόκῳ φαίνεσθαι D:F = καὶ τούτῳ καὶ ἑτέροις ἐπὶ τόκῳ φαίνεσθαι Γ: φαίνεσθαι καὶ τούτῳ καὶ ἑτέροις ἐπὶ τόκῳ Λ (in ceteris codicibus Dionysianis haec sola exstant: καθάπερ ἐπὶ τόκῳ φαίνεσθαι). 7. ἤμελλον Γ (ημελλε D:F pr., ημελλον corr. 2): ἔμελλον Λ. 9. εἰσπλευσοίμην Γ: εἰσπλευσαίμην Λ. 9. ἀπορεῖν ἐν τῷ παρόντι καὶ Γ: ἐν τῷ παρόντι Λ. 9. προσπέμπω Γ: προπέμπω Λ. 10. ἀπεστερῆσθαι τῶν χρημάτων Γ: ἀποστερεῖσθαι τὰ χρήματα Λ. 10. καὶ (om. D) ἐμαυτὸν καὶ τὸν πατέρα καταστῆσαι Γ: καταστῆσαι καὶ ἐμαυτὸν καὶ τὸν πατέρα Λ. 11. μεταμέλει Γ: μέλει Λ. 11. ὥστε πίστεις (ὡς πίστεις τε D, cuius codex F¹ pro τε exhibet δὲ) τὰς (om. D c. 20) μεγίστας αὐτῷ Γ: ὥστε πίστεις αὐτῷ τὰς μεγίστας Λ. 11. γυναῖκα . . . εἰληφὼς D = εἰληφὼς γυναῖκα . . . Γ: εἰληφὼς . . . Λ (om. γυναῖκα). 11. υἱεῖ D = ϋεῖ Γ: υἱῷ Λ. 11. φανερῶς ἤδη Γ: ἤδη om. Λ. 12. ἔλεγεν αὐτοῦ τὸ σαφέστερον γεγενῆσθαι D:F (. . . [lacuna 18 = M vel 8 litt. = P] σαφέστερον γενήσεσθαι D:MPAB) = ἔλεγχον ἂν τοῦτον σαφέστατον γενέσθαι Γ: ἔλεγχον σαφέστατον τοῦτον ἂν γενέσθαι Λ. 12. λάβοιμεν παρ' αὐτοῦ Γ: παρ' αὐτοῦ λάβοιμεν Λ. 12. ἀφῆκέ με Γ: ἀφῆκεν Λ.

Quas ad lectiones nonnullae aliae accedunt, quibus Dionysii et Urbinatis consensus parte codicum vulgatorum firmatur:

IV 77. οὐδὲ τὰς θρασύτητας DΓΘ: οὐδὲ γὰρ τὰς θρασύτητας Λ, οὐ γὰρ τὰς θρασύτητας $Θ^α Λ^α$. 96. συλώμενα $DΓΘΘ^α$: συλούμενα Λ, σεσυλημένα $Λ^α$.

VI 73. εἰς σικελίαν DΓΛ: ἐκ σικελίας Θ.

VII 2. εἰκὸς DΓΛ: εἰκότως Θ. 3. ὑμεῖς DΓΛ: ἡμεῖς Θ.

3. *οἶδ' ὅτι ΔΓΛ*: *συνειδότι Θ*. 3. *δι' αὐτὰ ταῦτα ΔΓΛ*: *διὰ ταῦτα Θ*. 4. *οὐδὲν ΔΓΛ*: *οὐδὲ Θ*. 5. *ἄν τις ΔΓΛ*: *τις* om. *Θ*.

et 2 *συντάξεις ΔΓΘ*: *συνάξεις Λ*. 3. *βουλευομένας ΔΓΘ*: *συμβουλευομένας Λ*. 4. *πολλὴ μετριότης ΔΓΘ*: *πολλὴ* om. *Λ*. 42. *ζημίας ἐξαμαρτάνειν ΔΓΘ*: *ζημίας ἔσεσθαι ἁμαρτάνειν Λ*.

VIII 4. *τέχνην ΔΓΠ*: *γνώμην Λ*. 8. *κρατήσομεν τῶν ἐχθρῶν Δ* = *ἐπικρατήσομεν τῶν ἐχθρῶν ΓΠ*: *τῶν ἐχθρῶν ἐπικρατήσομεν Λ*. 12. *αἱρουμένους ΔΓΠ*: *ἀναιρουμένους Λ*. 13. *πονηροτάτους ΔΓΠ*: *πονηροὺς Λ*. 52. *οὐδὲν ἂν τῶν ἰδίων Δ* = *οὐδὲν τῶν ἰδίων ΓΠ*: *τῶν ἰδίων οὐδὲν Λ*.

Pauci denique Dionysii Urbinatisque afferendi sunt loci, quibuscum antidosis lectiones contra vulgatam vel contra codicem *Λ* solum congruunt:

IV 77. *δεινότερον μὲν ΔΓΘΘ^{α}Λ^{α}*: *μὲν* om. *Λ*. 77. *κακῶς ΔΓΘΘ^{α}Λ^{α}*: *τὸ κακῶς Λ*. 96. *τὴν αὑτῶν ΔΓΘΘ^{α}Λ^{α}*: *τὴν ἑαυτῶν Λ*. 98. *πάντων ἐστὶ ΔΓΘΘ^{α}Λ^{α}*: *πάντων εἰσὶ Λ*. 98. *οὐκ οἶδ' ὅτι ΔΓΘΘ^{α}Λ^{α}*: *οὐκ ὅτι Λ* pr., *οὐχ ὅτι* corr. 2. 98. *τὴν πόλιν ΔΓΘΘ^{α}Λ^{α}*: *τὴν ἡμετέραν πόλιν Λ*.

VIII 41. *ἡμῖν ΔΓΘ^{α}Λ^{α}*: *ὑμῖν ΛΠ*. 41. *ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον ΔΓΠΘ^{α}* (= *ἀλλ' ἅπαν τοὐναντίον Λ^{α}*): *ἀλλὰ τοὐναντίον Λ*. 43. *τιμὴν ἐκείνοις ἕξομεν Δ^{1}Δ^{2}* c. 17 *Γ Θ^{α}Λ^{α}* (*ἐκείνοις ἕξομεν τιμὴν Δ^{2}* c. 19): *ἐκείνοις τιμὴν ἕξομεν ΛΠ*. 44. *τινες διδῶσι πλείω μισθὸν Δ* = *τις διδῷ πλείω* (*πλείονα Λ^{α}*) *μισθὸν ΓΘ^{α}Λ^{α}*: *τις πλείονα μισθὸν διδῷ ΛΠ*. 44. *μετ' ἐκείνων ΔΓΘ^{α}*: *μετ' ἐκείνου ΛΠΛ^{α}*. 45. *παρανομίας ΔΓΘ^{α}Λ^{α}*: *πλεονεξίας ΛΠ*. 45. *τοιοῦτόν τι ΔΓΘ^{α}*: *τοιοῦτό τι ΛΠΛ^{α}*. 45. *διαπεπραγμένους ΔΓΘ^{α}Λ^{α}*: *διαπραττομένους ΛΠ*. 50. *τῆς δυσγενείας ΔΓ* pr. *Θ^{α}Λ^{α}*: *τῆς αὐτῶν δυσγενείας ΛΠΓ* corr. 3. 52. *διαλιπόντες ΔΓΘ^{α}Λ^{α}*: *διαλείποντες ΛΠ*. 52. *χρώμεθα συμβούλοις ΔΓΘ^{α}Λ^{α}*: *συμβούλοις χρώμεθα ΛΠ*.

Harum autem lectionum, quibus Dionysiani exemplaris recensio cum *Γ* facit, numerum non assequuntur loci, qui exemplar illud cum vulgata coniunctum probant, quamvis et ipsi numerum non spernendum expleant. Dionysius enim cum *ΘΛ*

(vel Λ solo) et antidosi ($Θ^α Λ^α$) contra Γ quater consentit in or. IV:

IV 81. *τὴν ἑλλάδα* $DΘΛΘ^α Λ^α$: *τὴν αυτῶν πόλιν* Γ. 96. *πρὸς ἑκατέραν τὴν δύναμιν καὶ μὴ πρὸς ἑκάτερα D = πρὸς ἑκατέραν τὴν δύναμιν ἀλλὰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρους* (*ἀμφοτέρας ἅμα* Λ, *ἀμφοτέρας ἅμα τὰς δυνάμεις* $Λ^α$) $ΛΘ^α Λ^α$: *πρὸς ἑκατέραν* Γ, *πρὸς ἑκατέραν τὴν δύναμιν* Θ. 96. *γιγνομένην* $DΛΘ^α Λ^α$: *γενομένην* ΓΘ. 99. *ἀξιωθείημεν — ἀναγκασθείημεν* $DΘΛΘ^α Λ^α Γ$ corr. 3: *ἀξιωθεῖμεν — ἀναγκασθεῖμεν* Γ pr.

Praeterea in oratione VI apud Dionysium bis vulgata codicum ΘΛ memoria exstat, cum in or. VII praeter quattuor lectiones cum ΘΛ convenientes duobus locis consensus cum codice Λ contra ΓΘ inveniatur:

VI 50. *εἰρήνης* DΘΛ: *τῆς εἰρήνης* Γ. 70. *ὀχυρώτατον* DΘΛ: *ἐχυρώτατον* Γ.

VII 2. *προσήκειν* DΘΛ: *προσήκει* Γ. 2. *περὶ σωτηρίας* DΘΛ: *περὶ τῆς αὐτῶν σωτηρίας* Γ. 3. *κατασχήσειν* DΘΛ: *καταστήσειν* Γ. 42. *ἄξιον* DΘΛ: *ἀξιοῦν* Γ.

et 2. *ἑτοίμους* DΛ: *ἑτοίμως* ΓΘ. 4. *τοῖς μὲν πλουσίοις* DΛ: *τοῖς μὲν πλούτοις* ΓΘ.

Oratio VIII autem septies Dionysium cum vulgata (ΛΠ) congruentem exhibet, cum tribus aliis locis antidosis lectiones accedant, quae quinquies Urbinatem contra ΛΠ et Dionysium adiuvant:

VIII 2. *περί τε πολέμου* D:F = ΛΠ (*περί τε τοῦ πολέμου* D:MPAB): *τε* om. Γ. 5. *ἅπασι* DΛΠ: *πᾶσι* Γ. 7. *πλείονος* DΛΠ: *πλέονος* Γ. 11. *δυνηθεῖεν* DΛΠ: *δυνηθῶσιν* Γ. 12. *τῶν πρεσβυτέρων* DΛΠ: *τῶν τε πρεσβυτέρων* Γ. 13. *ἐπαινεῖτε* DΛΠ: *ἀσκεῖτε* Γ. 52. *καθίσταμεν οἷς* DΛΠ: *καθιστάμενοι οὓς* Γ.

et 41. *τίς γὰρ ἂν* $DΛΠΘ^α Λ^α$: *ἂν* om. Γ. 44. *πρὸς δὲ τοῦτον* $DΛΠΘ^α Λ^α$: *πρὸς δὲ τούτοις* Γ. 49. *ἀλλὰ γὰρ καὶ* D = *ἀλλὰ γὰρ* $ΛΠΘ^α Λ^α$ Pap.: *ἀλλὰ* Γ.

et 41. *ὑμᾶς* D^1:F = ΛΠ: *ἡμᾶς* $ΓΘ^α Λ^α$. 43. *τῶν ἑλλήνων* DΛΠ Pap.: *τῶν ἄλλων* $ΓΘ^α Λ^α$. 46. *ἐσμὲν τῶν καθ' ἡμέραν* DΛΠ: *τῶν καθ' ἡμέραν ἐσμὲν* $ΓΘ^α Λ^α$. 49. *διοι-*

κούμενα καὶ περὶ DΛΠ: *καὶ* om. $\Gamma\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$. 50. *ῥᾶον* DΛΠ: *ῥάδιον* $\Gamma\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$.

Ex oratione XVII postremo 14 loci offeruntur, quibus Dionysianum exemplar vulgatas lectiones (scil. codicis Λ) recepit, ut omnino 41 locis Dionysium cum vulgata stantem percipiamus, qui 87 lectionibus codicis Urbinatis memoriam sequatur; orationis autem Trapeziticae lectiones hae sunt:

XVII 1. *περὶ τοῦ μὴ δοκεῖν* DΛ: *μὴ* om. Γ. 2. *πρὸς τοὺς* DΛ: *τὰ πρὸς τοὺς* Γ. 2. *τοσούτων χρημάτων* DΛ: *τῶν χρημάτων* Γ. 3. *ὅπως* (*ὡς* Λ) *ἂν δύνωμαι διηγήσομαι* DΛ: *διηγήσομαι* Γ. 4. *ἅμα κατ'* DΛ: *ἅμα καὶ κατ'* Γ. 6. *οὕτως γὰρ* DΛ: *οὕτω γὰρ* Γ. 8. *ὁμολογοῦντα* DΛ: *προσομολογοῦντα* Γ. 9. *αὐτῷ μελήσειν* DΛ: *μελήσειν αυτῷ* Γ. 9. *διενοεῖτό μ'* (*διενοεῖτο καὶ* cap. 20) *ἀποστερεῖν τὰ χρήματα* D = *διενοεῖτο ἀποστερεῖν τὰ χρήματα* Λ: *διενοεῖτ' ἀποστερεῖν με τῶν χρημάτων* Γ. 10. *προσπεπτωκότων* DΛ: *συμπεπτωκότων* Γ. 10. *πρὸς σάτυρον* DΛ: *πρὸς* om. Γ (sic!). 10. *ἡγησάμην* DΛ: *ἡγησάμην εἶναι* Γ. 10. *ἀφικνοῦνταί μοι ἀπαγγέλλοντες* DΛ (*ἀφικνοῦνταί μοι οἱ ἀπαγγέλλοντες* Wolf.): *ἀφικνοῦνται ἀπαγγέλλοντες* Γ. 12. *ἐπεζήτουν* D = *ἐζήτουν* Λ: *ἐξήτουν* Γ.

Reliquum est, ut de iis lectionibus agatur, quibus Dionysius cum antidosis memoria comparatur, quas numero pauciores esse eo manifestum est, quod ex iis orationum partibus, quae in antidosi afferuntur, nonnulla tantum verba apud Dionysium laudata sunt. Nihilo setius novem lectiones consentientes enumerari possunt:

IV 77. *ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀποθνήσκειν* $D\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$: *ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀποθνήσκειν* ΓΘ, *ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀποθανεῖν* Λ. 96. *ἔτλησαν* $D\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$ (Arist.): *ἐτόλμησαν* ΓΘΛ. 97. *διακοσίας καὶ χιλίας* $D\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$: *χιλίας καὶ διακοσίας* ΓΘΛ. 97. *εἰάθησάν γε* $D\Theta^{\alpha}$ (*ἰάθησάν γε* Λ^{α}): *γε* om. ΓΘΛ. 98. *γεγενῆσθαι* $D\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$: *γενέσθαι* ΓΘΛ.

VIII 43. *ἡμετέρας* $D\Theta^{\alpha}$: *ἡμετέρας αὐτῶν* $\Gamma\Lambda\Pi\Lambda^{\alpha}$. 45. *εἴπερ τινὲς ἐξαμαρτάνοιεν* $D\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$: *εἰ* (*ἢν* ΛΠ) *περί τινας ἐξαμάρτοιεν* ΓΛΠ. 46. *ἰδίᾳ λυμαινόμεθα* D Pap. = *δι' οὓς*

λυμαινόμεθα $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}\Gamma$ corr. 4: λυμαινόμεθα Γ pr. ΛΠ. 48. ἐνεβιβάζομεν D = ἐνεβίβαζον $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$: εἰσεβίβαζον ΓΛΠ.

Antidosis autem memoriam cum Dionysio non omni modo convenire vel ex iis lectionibus cognoscitur, quas supra exscripsi, quibuscum nonnullas alias confero, quibus Dionysius et codices cum antidosis lectionibus discrepant:

IV 99. τὴν ἡγεμονίαν DΓΘΛ: μᾶλλον τὴν ἡγεμονίαν $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$. 99. γενομένους DΓΘΛ: γεγενημένους $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$.

VIII 44. ἀλλ' ἀνθρώπους DΓ pr. ΛΠ: ἀλλ' ἀνθρώπους αἱρούμεθα $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}\Gamma$ corr. 4. 47. ψηφίσαιντο DΓΛΠ: ἐψηφίσαντο $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$. 49. καλῶς DΓ pr. ΛΠ: κακῶς $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}\Gamma$ corr. 4. 49. ἀλλ' οὐκ ἂν DΓΛΠ: ἂν om. $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$. 51. δὲ περὶ DΓΛΠ: δὲ τὰ περὶ $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$. 51. πόλεως καὶ DΓΛΠ: πόλεως ἀμελοῦντες καὶ $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$. 52. ἀλογίστως DΓΛΠ$\Lambda^{\alpha}$: ὀλιγώρως Θ^{α}. 52. ἀναβῆναι DΓΛΠ: ἀναβαίνειν $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$.

Attamen exemplar Dionysii, quod nonnullis gravioribus lectionibus cum antidosis memoria consonet, cum saepissime ab Urbinate stet atque aliis neque paucis locis vulgatas lectiones praebeat, ex eodem quo papyros numero fuisse intelleximus, ad quod firmandum omnes illas lectiones Dionysii, quae contra codicum memoriam faciunt, quamvis nonnunquam speciosae sint, enumerare longum est. Quo ad eum finem pervenimus, ut iis temporibus, quibus archetypus codicum exaratus est, libros Isocrateos in familias nondum seiunctos fuisse constituerimus. Sed cum e codicum archetypo duas codicum familias deductas esse cognoverimus, papyrorum atque Dionysiani exemplaris recensioni recensionem codicum opponamus. Sic duas librorum Isocrateorum recensiones nancti sumus trium illarum loco, quas Keilius proposuit, quo Buermanniana quoque refellitur sententia codices vulgatos e papyris cum papyro Massiliensi affinitate coniunctis originem duxisse.

Sed unam nondum attigi quaestionem, quae cum ceteris cohaerens hic absolvenda est: dico duplicem orationum Isocratearum recensionem, quam Orellius primus atque post eum

Benselerus, Blassius, Albrechtius defenderunt. Orellius vero praecipue codicum *E* et *Θ* varietatibus in or. XV § 222/24 nisus, de quibus egit p. 276/79, antidosin ab Isocrate retractatam esse contendit etiam in p. 210 (ad XV 28) et 301/2 (ad XV 321). Praeterea orationem „de pace" ab Isocrate iterum tractatam esse censuit (cf. p. 241 ad VIII 134 et p. 304 ad VIII 36), quod vel ea de causa recuso, quia Orellius ipse codicum lectiones, quas ad priorem illam recensionem pertinere vult, contra antidosin recepit, quo Isocratem iteratis curis textum depravavisse concessit (cf. Bs.[2] ad VIII 133). Contra Blassius praeter antidosin (cf. ad §§ 222. 225. 235.) orationem Trapeziticam ab Isocrate retractatam esse existimavit, cui contradixit Albrechtius, qui tamen cum Blassium de locis orat. XV 225. 235. XVII 7 refellerit[1]), ad or. XV 222/24 eius partes amplexus est. Neque Keilius (anal. Isocr. p. 148) neque Havetius Albrechtium de hac sententia depulerunt[2]), cum paraphrasin rhetoricam in his paragraphis inesse contenderint, quod Keilius nonnullis exemplis firmare studuit.

Equidem in Keilii Havetiique partem cedo, exemplis quibusdam paraphrasis rhetoricae interpolationumque, quae in codicibus Isocrateis reperiuntur, adhibitis. Inter quae primum orationis VIII 132/34 varietates offendimus, quas Keilius breviter iam attulit. Ubi § 132 totam fere in antidosi omissam videmus exceptis his verbis: *τίς οὖν ἀπαλλαγὴ γενήσεται τῆς ταραχῆς ταύτης* pro *τίς οὖν ἀπαλλαγὴ γένοιτ᾽ ἂν τῶν κακῶν τῶν παρόντων*, quod ad Isocratem ipsum redire puto, qui in § 25, qua partes ex oratione „de pace" in antidosi allatae incipiunt, eadem verba scripserit: *ἀπαλλαγὴν εὑρήσομέν τινα τῶν κακῶν τῶν παρόντων*; tota quoque § 132, quae ad partes orationis ipsius coniungendas suum locum obtinet, in antidosi superflue neque minus inepte addita fuisset. In § 133 autem, ut in antidosi exstat, haec verba: *συμβούλους ποιώμεθα* usque ad *βουληθεῖμεν καὶ* interciderunt, cum post *πολιτείαν* insertum

---

1) Jahresberichte d. philol. Vereins zu Berlin XI. p. 53/54.
2) ib. XVI. p. 20.

sit: „ἢν οὖν ἀσκῆτε καὶ προσδέχησθε τοὺς χρηστοὺς ἀντὶ τῶν πονηρῶν ὥσπερ καὶ (καὶ om. $Λ^α$) τὸ παλαιόν, βέλτιον ἕξετε χρῆσθαι καὶ τοῖς δημαγωγοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς πολιτευομένοις.“ Praeterea pro § 134 in antidosi leguntur haec: „δεύτερον δ᾽ ἢν ἐπιχειρῆτε τὰς συμμαχίας κτᾶσθαι μὴ πολέμοις μηδὲ πολιορκίαις ἀλλ᾽ εὐεργεσίαις· προσήκει γὰρ τὰς μὲν φιλίας ἐκ τούτων γίγνεσθαι, τὰς δὲ ἔχθρας ἐξ ὧν νῦν τυγχάνομεν πράττοντες.“

Atque primum ea, quae in codicibus tradita sunt, examinemus. In quibus § 133 et § 134 concinne formatae sunt, cum opponantur a) πρῶτον μὲν ἢν συμβούλους ποιώμεθα et δεύτερον δ᾽ ἢν ἐθελήσωμεν χρῆσθαι τοῖς συμμάχοις, b) καὶ παυσώμεθα δημοτικοὺς μὲν νομίζοντες — ὀλιγαρχικοὺς δὲ et καὶ μὴ λόγῳ μὲν αὐτονόμους ἀφιῶμεν, ἔργῳ δὲ — ἐκδιδῶμεν, c) γνόντες ὅτι et ἐκεῖνο καταμαθόντες ὅτι, quamobrem primum hoc membrum συμβούλους ποιώμεθα — βουληθεῖμεν καὶ ad Isocratem auctorem referri debet. In antidosi autem verborum concinnitas turbata est, praeterquam quod ea, quae addita sunt, in contextum sermonis non quadrant. Nam cum verbis codicum ἔργῳ δὲ etc. Charetis expeditio dilucide significetur, quae Isocratem ad orationem „de pace“ componendam commovit, antidosis verba Athenienses adhortantur, ut novos socios sibi concilient, de quibus res non est. Provoco praeterea ad antidosis verba § 133 χρῆσθαι τοῖς δημαγωγοῖς, quibus verba genuina § 134 χρῆσθαι τοῖς συμμάχοις loco videntur mota esse. Quibuscum conferas ridiculum illud προσήκει γὰρ τὰς φιλίας ἐκ τούτων γίγνεσθαι, τὰς δὲ ἔχθρας ἐξ ὧν νῦν τυγχάνομεν πράττοντες, cum ad genuinam sententiam γνόντες ὅτι etc. Corais iam adnotaverit locum Lysianae orationis XXV 8: πρῶτον μὲν οὖν ἐνθυμηθῆναι χρή, ὅτι οὐδείς ἐστιν ἀνθρώπων φύσει οὔτε ὀλιγαρχικὸς οὔτε δημοκρατικός, ἀλλ᾽ ἥτις ἂν ἑκάστῳ πολιτεία μὴ συμφέρῃ, ταύτην προθυμεῖται καθιστάναι. Quomodo antidosis verba ab Isocrate profecta non esse demonstratum est, quae pro paraphrasi rhetorica habeo antiquissimis temporibus tribuenda, cum propter codicum $Γ^α Θ^α Λ^α$ consensum iam in archetypo codicum fuerit.

Praeter rhetoricas autem paraphrases codices Isocratei gravibus interpolationibus commaculati sunt, quas in exemplari Dionysiano Fuhrius probavit. Inter quas hunc imprimis specto locum: XVII 6. *ἡγούμην — πρὸς σάτυρον*, qui apud Dionysium traditus in codicibus deest. Blassius quidem eo offenditur, quod haec verba in codicibus casu excidisse non videantur; sed illud non multum interest, cum verisimilius sit, ea in libris, e quibus archetypus codicum originem duxit, omnino exarata non fuisse (cf. Albrechtium: Jahresberichte des philol. Vereins zu Berlin XI. p. 54). Quibuscum conferri licet interpolationem codicis *Δ* in § subsequenti: *προσομολογεῖν πάντα ποιεῖν, ὅσα σάτυρος προσέταττε καὶ*, neque aliter iudicandum est de aliis quibusdam locis Dionysianis: IV 98 et VIII 16.

Sed etiam in codicum nostrorum archetypo interpolationes demonstrari possunt. Orationis VIII § 52/53 enim verba: *καὶ τοὺς αὐτοὺς τούτους* § 52 usque ad: *τοῖς προεστῶσιν ἡμῶν* § 53 in antidosi casu vel librarii cuiusdam errore intercidisse non puto, quia homoeoteleuton ante oculos non erat. Itaque nisi archetypum hoc antidosis loco mancum fuisse censes — quae sententia eo commendari videtur, quod totus hic locus in papyro quoque legitur — defectus duplici ratione explicari potest, ut Isocratem hunc locum aut in conscribenda oratione „de permutatione“ delevisse aut nunquam composuisse sumamus. Lacunae autem archetypi, quas Keilius in „analectis Isocrateis“ enucleare studuit, nullo modo probatae sunt [1]), praesertim cum hic locus, si quando damnum acceperat ex oratione ipsa facile suppleri potuerit, neque video, cur Isocrati in oratione „de permutatione“ elaboranda auferendus fuerit. Quare interpolationem subesse opinor, quacum papyri Britannici corruptelae comparari possunt. At inquiramus, quomodo hic locus cum proximis paragraphis cohaereat. Isocrates igitur, quamobrem res publica male administretur demonstrat, cum potissimum Atheniensibus exprobret, quomodo legibus

1) cf. Buermannum: Wochenschr. f. klass. Philol. II. p. 621/25.

obtemperent (§ 50), quam cupide bellum appetant (§ 51), qua temeritate deliberent, quid agendum sit (§ 52). Vehementius tum in eos invehitur, qui pravorum consiliorum auctoribus ab omnibus contemptis utantur. Paragrapho 53 missa Isocratem deinde praesentia cum praeteritis conferentem audimus, cum Athenienses increpet, qui contraria faciant atque maiores; quod optime cum antecedentibus iungitur, si § 53 delemus. Haec enim paragraphus comparatione parum ingeniosa addita languide eadem repetit, quae extrema § 52 dicta sunt, neque ad compositionem verborum totius capitis quadrat, cum in antecedentibus subsequentibusque paragraphis quaelibet periodus concinne concepta sit, haec autem paragraphus ab arte Isocratea longe differat. Qua de causa paragraphum 53 ut interpolatam eicio; nam extrema paragraphi 52 verba propter homoeoteleuton (*καταφρονήσειεν* — *ἐπιτρέψειεν*) intercidere potuerunt. Ceterum Dionysium paragraphum 53 non legisse inde colligas, quod in exscribenda hac orationis parte in § 52 (*ἐπιτρέψειεν*) substitit, quamvis in codicibus quidem „contumeliosissimum“ illud opprobriorum agmen claudat.

Quibus cum a codicibus Isocrateis neque paraphrases rhetoricas neque interpolationes alienas esse probaverimus, hac ratione habita locum orationis XV § 222/24 consideremus. Atque ex hac parte Isocratem orationem „de permutatione“ retractavisse inde concluditur, quod textus duplici recensione servatus est, quarum utraque ad Isocratem redire p o t e s t. Quod cum vehementer pugnet cum Isocratis consuetudine, qui orationes non nisi perpolitas in lucem ediderit, altera ex parte paraphrases rhetoricas in Isocratis orationes illatas esse constat, quibuscum vulgatas lectiones antiquissimis temporibus ortas iam in archetypo codicum adscriptas fuisse docuimus. Ratio autem, ut eam sententiam sectemur, qua discrepantiae facilius explicentur flagitat. Quae cum ita se habeant, non dubito, quin in or. XV § 222/24 quoque, quo loco maxime nituntur Blassius et Albrechtius, rhetorica paraphrasis agnoscenda sit, quo duplicis orationum Isocratearum recensionis fabulam tandem sustulisse mihi videor.

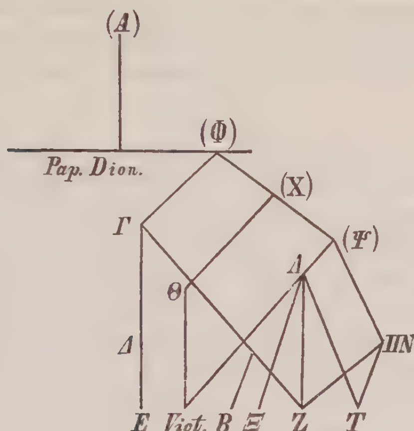
Iam ad finem disputationis penetravimus, quadecausa breviter colligamus opus est, quibus de rebus verba fecerimus.

Dionysii igitur temporibus sincera Isocratis memoria perdita codices in universum non differebant [1]), nisi quod varietates prioribus saeculis oriundas plus minusve receperant, quomodo papyros servatos atque Dionysianum exemplar convenire supra vidimus. Atque ex eodem numero codicum archetypus fuit, qui quamvis haud incorruptus vulgatis lectionibus solito magis abstinuerat, etsi non paucas earum in margine adscriptas fuisse cum specie veritatis explanavimus. Ab eo duae profectae sunt codicum familiae, quarum altera, ex qua codex *Γ* superest, postmodo corruptelis fere intacta mansit, altera permultis lectionibus vulgatis ex archetypo iam inductis postea cum aliis codicibus contaminata memoriam Isocrateam penitus perversam praebet. Quae codicum familia, quam vulgatam nominamus, in duas iterum partes discessit, cum meliorem textum codex *Θ*, qui librariorum quidem erroribus pueriliter depravatus est, tradiderit. Ex altera parte codex *Λ* originem duxit paulo postquam codicis *Π* familia se separavit, quae recentioribus tantum codicibus servata est. Ad codicem *Γ* autem uno intercedente libro codex *Δ* redit, ex quo codex *E* descriptus est. Praeterea codices quidam ab Urbinate originem traxerunt, qui solam orationem Demoniceam continent, inter quos praeter codicem Borbonicum (*B*) aliosque libros supra allatos codicem *Z* nomino, cuius in or. I memoria ex Urbinate fluxit. Sed cum codex *Θ* sine propinquis sit, nisi quod 'copiae Victorianae' in or. IV quidem ad ipsum codicem *Θ* referendae sunt, ad codicem *Λ* plerique libri recentiores regrediuntur, ex quibus codicem *Ξ* et inde ab oratione III codicem *Z* tractavi, qui in or. II cum codicibus *ΠN* conferendus est. Qui libri (*ΠN*) cum codice *Λ* comparati libros contaminatos ediderunt, quorum princeps est codex Par. *T*.[2]) Quomodo cum codicum Isocrateorum necessitudinem breviter exposuerim, hoc quod dicitur stemmate oculis quoque

1) cf. Kenyonem quoque: Classical texts p. 67.

2) cf. Buermann. II. p. 13/15.

subiciam ea, quae disserui ratione non habita lectionum antidosis, quas ex aliis libris receptas esse demonstravi:

Sed nondum, quae ad Isocratis verba constituenda consecuti simus docuimus. Quae codicum auctoritate sola ad integritatem redigi non posse primum concedendum est, cum ne Urbinas quidem codex, qui ex eodem atque ceteri codices archetypo deductus iisdem archetypi vitiis infectus sit, hoc efficiat, quamobrem menda, quae iam ante Christum natum in Isocratis orationes irruperunt, coniectura tollenda sunt. Sed quamvis codex Urbinas Isocrateam memoriam inter omnes sinceram tradiderit, (quadecausa dubitantes eum sequemur) non constat, quot lectiones vulgatas ex archetypo receperit, quare ne archetypum quidem ex Urbinate solo reparare licet. Itaque inter vulgatas lectiones eae, quae codicibus *Θ* et *Λ* coniunctis exhibentur, diligenter respiciendae sunt; in iis autem orationibus, in quibus codex *Θ* deficit, codex *Π*, quantum quidem exstat, comparandus est. Ideo is, qui ut Isocratem emendatiorem edat sibi proposuerit, primum codicibus *ΘΛΠ* conferendis operam navare debet, cum codex *Γ* laboriosis studiis Buermanni totus iam excussus sit. Praeterea omnes

lectiones, quae dubitationem movent, exemplis ex ipso Isocrate petitis probandae sunt, quo plenus index graecitatis Isocrateae, quem iam diu desideramus, pernecessarius factus est.

Finem impono dissertationi, cum gratias egerim omnibus, qui in materie tironi tractatu difficili absolvenda me adiuverunt orans, ut exiguarum quidem iniquitatum venia habeatur.

Addo collationem orationis ʻde paceʼ secundum editionis Blassianae textum factam, ut ea, quae exposui, accuratius examinari possint. Quam codicum *ΓΘ^α Λ^α Λ* §§ 1—56 et 131—145, *Π* §§ 1—16 et 25—56 insigni liberalitate Buermanni accepi, cum de compluribus papyri Britannici lectionibus F. G. Kenyon, vir doctissimus humanissimusque, certiorem me fecerit. Cetera ipse paravi, videlicet collationem codicum *ΕΕ^α ΔΔ^α Δ* §§ 57—130, *Ξ* §§ 25—56, *Ξ^c* §§ 25—56 et 131—145, *Z* §§ 1—56. Praeterea eas, quae apud Dionysium inveniuntur lectiones inserui, cum Dionysium supra tractaverim. Sed ea codicum compendia, quae in usu sunt, quamvis adversante Keilio (Wochenschr. f. klass. Philol. III. p. 525) retinui, cum codices graecis litteris apte ab editoribus latinis litteris significandis discerni censeam.

---

p. **172.** *περὶ εἰρήνης ΓΔΕ, περὶ τῆς εἰρήνης ΛΠΞΖ, περὶ τῆς εἰρήνης ἢ συμμαχικός ς* § **1.** 2. *ΓΔ* in mg. habent *α'* — 4. *ἂν* om. *D* (= Dionysius Hal. de Isocr. iud. c. 16) — *μέλλουσι D* — *συμβουλευειν Z* pr. (corr. 1) *D* — 6. *ἥρμοσεν Γ, ἥρμοζε ΛΠ* — *δοκεῖ μοι πρέπειν* om. *D* — *καὶ* om. *Π* — 7. *νυνὶ ΠΖD:MP* — *παρόντων πραγμάτων ΛΠΖ* — *ποιήσασθαι: αι* ex *ε* corr. vid. *Γ, ποιεῖσθαι D:F* § **2.** 8. *ἐκκλησίας ὄντες ΔΕ, ἐκκλησιάσαντες Π, ἐκκλησιάζοντες Z* — *περί τε πολέμου ΛΠΖD:F, περί τε τοῦ πολέμου D:MPAB* — 9. *δύναμι Λ* pr., corr. 4 — 10. *βουλευσαμένους D* — *πράττειν*: litt. *ειν Λ* corr. 2 — 12. *ΓΔ* in mg. habent *β'* § **3.** 13. *ἐξ ἴσου: ἀξίους D:F* pr., corr. 1 — 14. *τοῖς: τὸ . . Γ* pr., corr. 1 — *προσέχονται I* pr., corr. 1 — 15. *δὲ ΛΠΖ* — *τῆς φωνῆς*

D — 17. τοὺς ἄλλους πάντας D:F pr., τοὺς ἄλλους ἅπαντας D:F corr. 2 MPAB — πλὴν: τὴν D:F pr., corr. 1 — 18. ταῖς ἐπιθυμίαις ὑμῶν D § 4. ἃ ΓΔΕ, οἷς D — 19. ὑμῖν om. D — 22. τέχνην: γνώμην ΔZ — 23. διάκεινται Δ pr., corr. 3 — 24. μᾶλλον φαίνεσθε D — 25. τούτοις: τοῖς τοιούτοις ΓΔED: MPABF² § 5. 26. καὶ γὰρ αὐτοὶ ΔΠZ — 28. λόγον Π — 29. ἐρρύηκε ΔE, συνερρύηκεν ΔΠZ — ΓΔ in mg. habent γ′ — ἅπασι ΔΠZD — γάρ ἐστι ΔΠZ

p. 173. 1. ἥδεσθε ΔΠZ, ἥσθησθε D — ἡμᾶς Δ — 2. τοῖς om. D:F¹ § 6. 3. καὶ om. D — 4. πόλεσιν Γ — 5. πάλιν ex πόλιν corr. D:F¹ — ἣν καὶ πρότερον ΔΠZ — 6. τοιοῦτο ΔΠZ — προτείνουσιν ΔΠZ — 7. ἐπιθυμεῖν ex ἐπιτυχεῖν corr. D:F¹ — παρὰ in ras. 2—3 litt. Γ corr. 4 — 8. τοῖς παροῦσιν: τὸ ἶσον D:F, τὸ ἴσον D:MPAB (ἐπὶ δὲ τοῖς παροῦσι D c. 8) § 7. ὃ in ras. 1—2 litt. Γ corr. 4 — 9. οὕτως γὰρ D (sed F ex corr.) — 11. πλεονεξίας: πλημμελείας ΔZ — ἀπλείστως E pr., corr. 1 — ὡς οὐδὲ οἱ D — 13. πλέονος ΓΔΕ — καὶ περὶ ΔΠZ — 14. κινδυνεύουσι. διόπερ D — ἐστιν Γ — 15. ὑμεῖς ΔΕ — γενόμεθα Γ pr. (ω corr. 1) D — ΓΔ in mg. habent δ′ — ἐννοίαις Δ pr., ἀνοίαις corr. 1 § 8. 16. μοι om. Π — 18. ἀλλ᾽ ὡς τῶν ΔΠZ — ακηκότες Π — ὅτι καὶ ΔΠZ — 19. τῶν ἐχθρῶν ἐπικρατήσομεν ΔZ, κρατήσομεν τῶν ἐχθρῶν D — 20. ἴσασιν Γ — 21. ἐγνώκασιν ΓΠ — 22. βουλεύονται D:F pr., ω corr. 2 — τὰ συμβησόμενα D:F — 23. ὅτι δὲ ἂν τύχῃ D — 24. οὕτωι Γ pr., ι eras. § 9. 25. post οὐδέτερον in Π iteratum οὕτω διανοεῖσθαι περὶ αὐτῶν atque postea inductum — ταραχωδέστατον D:F — μὲν om. D — 27. ἡμᾶς Δ — ἐκλέξαι τὸ βέλτιον D (αι in ras. habet F) — 28. ὡς δ᾽ ἤδη ΔΕ — δ᾽ om. D:F — 29. οὐκ ἐθέλετε ΔΠZ, οὐ θέλετε D:MPB, οὐ θέλεται D:FA — ἡδον·ν Γ pr., ὴ in ras. corr. 2 — εἰς ἡδονὴν κατηγορούντων D § 10. 30. ὑμᾶς Γ pr., Z corr. 1; ἡμᾶς Γ corr. 2 ΔEZ pr. — βούλεσθε Γ pr. corr. 2, ἐβούλεσθε D

p. 174. 1. χαριζομένοις D — εἰδότες D — 4. ὑμᾶς om. D § 11. 6. ὅπως δ᾽ ἂν ΔΠZ — δυνηθεῖεν usque ad 8 ἄνθρωποι om D — δυνηθῶσιν ΓΔΕ — ἡμᾶς E — 8. δυνηθεῖεν

καλῶς *D* — 9. *βουλεύεσθαι* *D* (*βούλεσθαι* F^1) — 10. *μὲν* om. *D*:*F* — *τοὺς τῶν*: *τοὺς* om. *D*:*PΔ* — 11. *ἐξετάσειεν* *D*:*MPAB* — *δὲ* *ΔΠΖ* — *ἀμφοτέρους* *ΔΠ*, *ἀμφοτέρων* *Z* — 12. *παρέχοιεν* *ΔΠΖ* — *ΓΔ* in mg. habent *ε´* § **12.** *δὲ τὰ τῶν* *D* — *τε* om. *ΔΠΖD* — 13. *μνημονεύουσιν* *Γ* — *καὶ τῶν*: *τὰ τῶν* *D* — 14. *μηδὲν* *Z* — *ἀκηκόασιν ὅτι*: *ἀσύναπται* *D*:*F* (i. e. *ἀσύναπτα* Usenerus), lacuna capax litterarum 18 in *M*, litt. 11 in *P*, lacunae etiam in *AB* — *μὲν γὰρ τοὺς* *D* — 15. *ἀντέχεσθαι* (*ἀντ* in ras. *Δ* corr. 1): om. *D*:*F* — *ἀντ-έχεσθαι τῆς εἰρήνης*: lacuna in *D*:*M* capax 21 litterarum, in *P* 12 litt., *AB* — *κακὸν*: *κανὸν* *Π*, *οὐδ' ἐλλειπῆ* *D*:*F* (i. e. *ὧδ' ἐλλειπῆ* Usenerus, *οὐδὲν ἐλλείπει* Keilius), lacuna in *D*:*AB*, capax litterarum 13 in *M*, litt. 9 in *P* — 16. *τὸν πόλεμον*: *πολεμεῖν* *D* — *ἀναιρουμένους* *ΔΖ* — 17. *πολλαῖς ἤδη καὶ* om. *D* — 19. *μηδ' εἰς* *D* — *τὸ πρόσθεν* *D* — *αὐτοῖς* *Z* — 21. *οἷς ἂν τύχωμεν ὥσπερ* (*ὡς* add. *Z*): *ὥσπερ ἂν τύχωμεν* *D* — 22. *τῇ* om. *D* — § **13.** 23. *ὑπὲρ* om. *D* — 24. *ὑπὲρ* om. *D* — *σπουδάζειν*: *ει* in ras. 1 litt. *Γ* corr. 2 — *ὑμεῖς δὲ οὐ τὴν* *ΔΠΖ* — 25. *περὶ αυτον* *Γ* pr., *ῶ* corr. 1, spirit. add. 3 — 26. *ἰδίων*: *ἰδ* in ras. *Δ* corr. 1 — post *βουλεύησθε* *Γ* corr. 3 in mg. add. *ἠ* — 27. post *φρονοῦντας* in *Γ* ras. 4 litterarum — *αυτῶν* *Γ* pr., spiritum add. 3 — *δὲ ὑπὲρ* *ΔΠΖ* — *τῆς πόλεως* *Δ* pr., *τῶν* s. v. add. 2 = *τῶν τῆς πόλεως* *ΠΖ* — 29. *πονηροὺς* *ΔΖ* — *παριόντων*: *παρε-στώτων* *Π* — 30. *ἀσκεῖτε*: *ἐπαινεῖτε* *ΔΠΖD* — *δημοτικωτέ-ρους*: . . *ολικωτερους* Pap.

p. **175.** 1. *ἰδίας* om. *D* — *ημιν* Pap. — 2. *ὥστε* *ΔΠΖ* — 3. *ἐπιδώσειν* ex *ὑποδωσειν* corr. *D*:F^2 § **14.** 4. *δὲ* *ΓΔΕ* — *ΓΔ* in mg. habent *ς* — 5. *καὶ διότι* *D* — 6. *εστιν* Pap. — *πλὴν ἐνθάδε μὲν οὐκ ἔστι παρρησία* *D* — 7. *εὐφρονεστάτοις* *Z* — 8. *κωμῳδιδασκάλοις* *EΔ* pr. (corr. 4) *ΠD*, *κωμῳδισκάλοις* *Z* — *ἐστὶν* *Γ* — 9. *αλλους* om. Pap. — 10. *τὰ* om. *D* — *ἁμάρτημα* *D*:*FAB* — 11. *οὐδὲ* om. *Π* — *ποιοῦσιν* *ΓΔΕΠ* Pap. — *πρὸς τοὺς δ' ἐπιπλήττοντας* *D*:*FPAB* (*M* = Is.) — 12. *οὕτως* *Δ* Pap. — *διατίθεσθαι* *Δ* pr., corr. 1 — 13. *πρὸς* om. *ΔΠΖ* Pap. § **15.** 17. *ἃ* om. *Γ* pr., in fine versus add. 2 —

18. ὁ πρύτανις προτίθησιν D — ἔπειτα καὶ περὶ ΛΠΖ — 19. τῶν om. D — ουθεν Pap. — ἐστιν Λ, ἐστι ΠΖ — 20. τῶν ὑπὲρ τῆς D — ἣν καὶ μὴ Δ, ἂν μὴ D — 21. περὶ τῶν ὀρθῶς λοιπὸν D: F, περὶ τούτων ὀρθῶς λοιπὸν D: MPΛB § 16. ante φημι Γ in mg. pr. > — 22. πρὸ χίους Γ pr., corr. 4 — χίους τε καὶ D — 23. βυζαντίους καὶ κῴους D — ἀλλὰ καὶ ΛΠΖ — πρὸς ἅπαντας: πάντας D — 24. καὶ χρῆσθαι ταῖς συνθήκαις: κεχρῆσθαι D — 25. γράφουσιν Π — μὲν om. D — 27. τὰς om. Z — 28. ἐξεῖναι D — τὴν αὐτῶν ΓΔΕ, τὴν αὐτὴν D (τὴν om. D: PΛB, αὑτῶν in mg. add. B) — 29. ευρησομεν ουσας Pap. — 30. μᾶλλον om. D: MPΛB, add. in mg. B § 17. 31. ἣν οὖν μὲν ΛΖ corr. (Z pr. = Γ) — ἕξουσιν ΓΔ

p. 176. 1. θεσπιὰς Z pr., ει corr. pr. — δὲ Λ — 4. προσχοντες Γ pr., προσέχοντες corr. 1 — 5. πάντας ἂν ὑμᾶς ΛΖ — καταγνώσεσθαι: σθαι in ras. totidem litt. Λ corr. pr. — 7. κατεχόντων βίᾳ ΛΖ — 8. τὰ συμφορὰς Γ pr., τὰς συμφορὰς corr. 2 § 18. 10. πειράσομεν Λ, πειράσομαι Z — 12. βουληθείημεν ΛΖ Pap. — καλῶς ταῦτα ΛΖ (Pap. = Γ) — 13. νουνεχόντως libri — 14. βουλευσόμεθα: σο Γ corr. 2 (fuit fort. ο), βουλευσώμεθα Δ pr., corr. 1, βουλευσοίμεθα ΛΖ § 19. 16. ἐξαρκέσειεν ἂν Z — 17. τὰ πρὸς τὸν ΛΖ — 18. γιγνόμεθα ΛΖ — ὁμονοοῦμεν Z — 19. τοῖς ἄλλοις ἕλλησιν ΛΖ — 20. τὴν πόλιν πάλιν ΛΖ — 22. ἀπεστέρηκε ΔΕΛΖ — γάρτοι πενεστέρους ΛΖ — 23. ἐποίησεν Γ, πεποίηκε ΛΖ — ἠνάγκασεν ΓΔ — 24. διαβέβληκεν Γ — απαντας τους (τροπους) Pap., πάντα τρόπον ΛΖ § 20. 27. προστάττουσιν ΓΔΕ pr., corr. 1 — 30. εἰς εὐπορίαν ΛΖ Pap. — 31. επιδωσωμεν Pap. — 32. τριηραρχῶν Γ pr., corr. 1

p. 177. § 21. 4. ἣ: η · Γ pr. — τας προσοδους η νυν Pap. — 5. δὲ om. ΓΔΕ — γενομένων Λ pr., γενομένην Λ corr. 2 Z — 6. καὶ om. Δ pr., s. v. add. 1 — ἔρημος ΛΖ (Pap. = Γ). — καθέστηκε ΔΕΛΖ — 8. ἐν ταῖς μεν ταῖς μεν Γ, ἐν ταῖς μὲν Δ pr. ΕΛ, ταῖς del. Δ corr. 3, ἐν μὲν ταῖς Z — 9. ὑποδεχομένους Δ pr., ἀποδεχομένους Δ corr. 3, ὑποδεξομένους ΛΖ — 11. ὡς om. ΛΖ § 22. 13. ῥᾳδίως διὰ πρεσβείας

Δ — 14. *κερσουλέπτην Δ* pr., *κερσοβλέπτην Δ* corr. 3, *κερσοκλέπτην ΕΖ* — 15. *χερονήσου Λ* — 16. *ἡμῖν πολεμήσειν ΛΖ* — 18. *αὐτῶν* libri — *δυνασταίαις Δ* pr., corr. 1 **§ 23.** 19. *ὁρῶσιν Γ* — *ἐφ'* om. *ΛΖ* — *ἔχομεν Ε* — 20. *πλέονος ΓΔΕ* — 22. *αὐτῶν ΓΔΕ* — *προσδῶσι ΛΖ* — 23. *λυσιτελεῖ ΓΔΕ* (sic!) — *θεραπεύουσιν Γ* — 24. *αὐτᾶν Λ*, *ἑαυτῶν ΓΔΕ* **§ 24.** 26. *ἀυτος Γ* pr., *ἀυτους* corr. 2, *ἀυτοὺς* corr. 3, *αὑτοὺς ΛΖ* — 30. *οἰκῆσαι ΛΖ* — 31. *αν πολλους* Pap. — 32. *δυνηθείημεν κατασχεῖν ΛΖ*, *κατασχειν ουκ αν . . . θειημεν* Pap.

p. **178.** 3. *στρατοπέδου ξενικοῦ ΛΖ* (Pap. = *Γ*) — *ἡμεῖς ἐπιθυμοῦντες τυγχάνομεν ΛΖ*, (*ημεις τυγ*)*χανομεν επι*(*θυμουντες*) Pap. **§ 25.** 6. *πολλὰ ἂν* libri — *ετερα προσθειη* Pap. — § 25. *ἡγοῦμαι δὲ* usque ad § 56 *ἐξετάζειν ἐπιχειρήσαιμεν* recepta sunt in Antid. § 66. Sed cum in *Γ* prima tantum atque extrema verba reddita sint, in codd. *ΔΕΘΛΞ* tota haec pars exscripta exstat. — 7. *δὲ* om. Ξ^{α} — *ὑμᾶς* $\Lambda\Xi Z\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$ — *μὴ μόνον* $\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}$ Pap. — 9. *βουλευσομένους ΛΖ* — *αξομεν Γ* pr., *άξομεν* corr. 1^{b}, *ἅξομεν* corr. 4, *ἄξωμεν ΛΠΞΖ*, *ἕξομεν* Ξ^{α} — *ποιήσομεν Γ* pr., *ποιήσ μεν Δ* pr., *ο* add. 1^{a}, *ποιήσωμεν Γ* corr. 2 $\Delta^{\alpha}E^{\alpha}\Lambda\Pi\Xi Z$, *ποιή͵σω* Θ^{α}, sed ita ut vestigium terminationis *μεν* s. v. positae supersit — 10. *ἅπερ* Θ^{α} — *ὥστ'* ante *ὀλίγον* add. Λ^{α} corr. 4 Ξ^{α} — 12. *ἀλλὰ Δ* — *τῶν παρόντων κακῶν* $\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}$ **§ 26.** 13. *τούτων* om. *Γ* pr., add. 2 — *ἐστὶν Γ* — 18. *ἐν* om. *ΛΞΖ* — 21. *ἐν τοῖς τοιοῦτοις* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}$ — *οἷς ἐτυγχάνομεν Λ*, *οἷς τυγχάνομεν ΞΖ* **§ 27.** 23. *ἡμετέρας* $\Delta^{\alpha}E^{\alpha}Z$ — 27. *ἄν* om. Θ^{α} — 28. *φροντίσαι Ξ* **§ 28.** 32. *εἰς ταῦτα Π* — *φερο·μένας Γ*, *φερομένας* $\Delta E\Delta^{\alpha}E^{\alpha}$, *συμφερούσας Ζ*

p. **179.** 2. *ἔχουσιν ΛΠΞΖ* — *ἐπιεικῶς* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}$ **§ 29.** 5. *οἰόθαμεν Π*, *ᾠόμεθα μὲν ΞΖ* — *θάλασσαν* $\Lambda\Pi\Xi Z\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}$ 6. *βιαζόμεθα* $\Delta^{\alpha}E^{\alpha}$ — *ταῖς* Ξ^{α} — *διαπράξασθαι* libri — 9. *ἔχθρας* Ξ^{α} — 10. *ἐξ αὐτῶν τούτων* $\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}$ — *μεγάλαι*: *πολλαὶ* $\Lambda\Pi\Xi Z\Xi^{\alpha}$ (Pap. = *Γ*) **§ 30.** 11. *τὸ* om. Ξ^{α} Pap. — *πολλυπραγμοσύνης Π* — 14. *καὶ μηδενὸς* Λ^{α}, *καὶ μηθενὸς* Ξ^{α} — 15. *ἑκόντων τῶν τῶν Π*, *ἑκόντων καὶ τῶν* Θ^{α} — 16. *πολλὺν Π* **§ 31.** 17. *γαρ ανοιας τινες εληλυσασιν* Pap. — 18. *ὥστ'*

Γ, ὥστε $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}$ — ὑπειλήφασιν E pr., corr. 1 — μεν om. Pap. — 19. μὲν om. Ξ^{α} — κερδαλαίαν Ξ^{α} § **32.** χρηματισμὸν: πλοῦτον D (de Isocr. iud. c. 7) — οὔτε πρὸς δόξαν $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}$: om. Γ pr., Δ pr., ΛΠΞZ; in mg. add. Γ corr. 4, Δ corr. 1^{a} (habent $E\Delta^{\alpha}E^{\alpha}$) — 24. οὐδ' ὅλως ΛΠΞZ — 25. συμβάλλοιτο $\Lambda\Xi\Lambda^{\alpha}$ — τηλικαύτη ΛΠΞZ — δύναμις ΠΞZ — ὅσην περ: ὅσην $\Gamma\Delta E\Delta^{\alpha}E^{\alpha}\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}D$, ὅσονπερ ΛΠΞZ — 27. ἄλλας om. ΛΠΞZ — 28. ὥστ' Λ pr., corr. 1 — τῆς αὐτῶν διανοίας $\Delta E\Delta^{\alpha}E^{\alpha}$, τῆς ἑαυτῶν διανοίας ΛΠΞZ, τῆς μὲν διανοίας αὐτῶν Θ^{α} — 29. ἀμελοῦντες: ὀλιγωροῦντες ΛΠΞZ — ἅμε Z — 30. βέλτιον πράττειν Θ^{α}, βέλτιον τῶν ἄλλων πράττειν ΛΠΞZ § **33.** 31. εἴ τινες οἴονται Θ^{α} — 32. καρτερεῖν Δ^{α} pr., καὶ add. Δ^{α} corr. 2, καὶ καρτερεῖν $E^{\alpha}\Lambda\Pi\Xi Z\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}$ — ἐπὶ τούτοις ΛΠΞZ

p. **180.** 1. ἐλπίζοντας: ἐθέλοντας $\Lambda\Pi Z\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}$, θέλοντας Ξ — 2. παρὰ $\Lambda\Pi\Xi Z\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}$ — 3. ante πλέον ras. 3 litt. in Γ, πλεῖον Θ^{α} — πέπεισμαι: οἴομαι $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}$ — 4. τοὺς δ' ἄλλους ὧν οὐ βέλτιον Γ pr. Δ pr., οὐδὲ γινώσκειν οὐδὲν in mg. add. Γ corr. 4, Δ corr. 1^{a}, in textu habent $\Delta^{\alpha}EE^{\alpha}$, τοὺς δ' ἄλλους οὐδὲ γινώσκειν οὐδὲν ὧν βέλτιον $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha} = \Xi^{\alpha}$, qui tamen post ὧν inserit ἂν § **34.** 5. ὁρῶ μὲν γὰρ ΛΠΞZ — 7. ἀγαθὸν εἶναι νομίζοντας ΛΠΞZ — πάσχοντες Ξ — 8. ζώιων Γ — κατ' ἀρχὰς: ταραχὰς Ξ — ἀπολάβοντας $\Delta^{\alpha}E^{\alpha}$ — 11. παροῦσιν Γ, πᾶσι Π — 12. ἡδείους Γ pr., corr. 2 § **35.** 13. εἰ μὴ: εἰ μὲν Ξ — 14. γε ὡς ΛΠΞZ — 15. γίνεται $\Gamma\Delta E\Delta^{\alpha}E^{\alpha}$, γίνεσθαι Θ^{α}, γίγνεσθαι $\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}$ — 18. δὲ ΛΞZ — 19. μὲν om. Ξ^{α} — θεοφιλέστατον ΛΞZ — 20. οἴεσθαι $\Gamma\Delta E\Delta^{\alpha}E^{\alpha}$, οἷόν τε $\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}$ — 21. χρωμένους: ω in ras. Δ corr. 1 — 22. προ·ρημένων Δ (ras. non expleta), προειρημένων E, προαιρουμένων ΛΠΞZ § **36.** 23. ἐβουλόμην $\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}$ Pap. — δὲ Δ^{α} — πρόχειρον libri = Pap. — ἐστι Λ pr., corr. 4 — 24. ἐπαινέσαι $\Lambda\Pi\Xi Z\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}$ Pap. — οὕτωι Γ — προσῆκον $\Gamma\Delta E\Delta^{\alpha}E^{\alpha}$, ῥᾴδιον $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}$ Pap., καὶ ῥᾴδιον ΛΠΞZ — τοὺς ἀκούοντας πεῖσαι $\Gamma\Delta E\Delta^{\alpha}E^{\alpha}$ (Pap. = $\Lambda\Pi\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$) — 25. δὲ om. Γ pr., s. v. add. 2 — 26. λέγομεν $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}$, λέγω ΛΠΞZ (Pap. = Γ) — 27. ὑπὸ ΛΠΞZ — φενακίζειν

Γ pr. Δ pr., ἡμᾶς in mg. add. Γ corr. 4, s. v. add. Δ corr. 1ª, φενακίζειν ἡμᾶς ΕΔ$^{\alpha}$Ε$^{\alpha}$, φενακίζειν ὑμᾶς Θ$^{\alpha}$Λ$^{\alpha}$Ξ$^{\alpha}$ — 29. ὁπόταν: ότα in ras. Δ corr. 1, ὅταν ΛΠΞΖ — βουληθῶσιν ΓΔ — 32. θάλασσαν Λ$^{\alpha}$Ξ$^{\alpha}$

p. **181.** 1. ημιν (εθελοντας) Pap. — ὑμῖν Ξ pr., corr. inter scrib. § **37.** 3. υμας Pap. — ὁμοίους κελεύουσι ΛΠΞΖΛ$^{\alpha}$ Ξ$^{\alpha}$ Pap., ὁμοίως κελεύουσι Θ$^{\alpha}$ — 4. γίνεσθαι Θ$^{\alpha}$, γεγενῆσθαι ΛΠΞΖ — πότερον ΛΠΞΖΘ$^{\alpha}$Λ$^{\alpha}$Ξ$^{\alpha}$ (Pap. = Γ) — 6. συμβουλευουσι Pap. — 7. πάλιν ἡμῖν Λ$^{\alpha}$, υμιν παλιν Pap. § **38.** 8. ἐν Μαραθῶνι libri — τοῖς Γ pr. Ε, τοῦ (?) Δ pr., τοὺς Γ corr. 4, Δ corr. 3 — βαρβάροις Ε pr., βαρβάρους corr. 1 — τοὺς βαρβάρους om. ΛΠΞΖΘ$^{\alpha}$Λ$^{\alpha}$Ξ$^{\alpha}$ — νικήσασιν Γ — 9. πρὸ αὐτῶν γεγενημένοις ΛΠΞΖ — οὐχ ἁπάντων ΛΠΞΖ Pap. — 10. εἰς τοὺς Γ pr., corr. 1 — πεπολιτευμένους Π — 12. τοιαῦτα Ξ$^{\alpha}$ — περὶ ὧν Δ pr., καὶ s. v. add. 2, περὶ ὧν καὶ ΞΖ — 13. πότερον Λ$^{\alpha}$ pr., corr. 1 — χρήσομαι ΔΕΛΠΞΖΘ$^{\alpha}$Λ$^{\alpha}$Ξ$^{\alpha}$, χρήσ·μαι Ε$^{\alpha}$ pr., ω in ras. corr. 1 — 14. ὥσπερ Δ pr., περὶ s. v. add. 1ª, αἷσπερ περὶ Θ$^{\alpha}$, ὥσπερ καὶ περὶ ΛΠΞΖΛ$^{\alpha}$Ξ$^{\alpha}$ — δείξας Ξ$^{\alpha}$ — 15. ἡμᾶς Δ$^{\alpha}$Ε$^{\alpha}$ — μὲν om. Ε$^{\alpha}$ pr. (s. v. add. 1) ΛΠΞΖ — 16. δὲ ΛΠΞΖ § **39.** 19. φανοίην Ξ$^{\alpha}$ — φροντίζων: φρο in ras. Δ$^{\alpha}$ corr. 1 — 20. ἐμὸν: ἐμοὶ Θ$^{\alpha}$ — μὲν om. ΛΠΞΖΛ$^{\alpha}$Ξ$^{\alpha}$ — 21. ἐστὶν Γ — κηδεμόνων Θ$^{\alpha}$Λ$^{\alpha}$Ξ$^{\alpha}$ — 22. ἡδίους Ζ — 24. γινώσκειν libri exc. Π (γιγνώσκειν) — μὲν om. ΛΠΞΖ — σῶμα Γ pr., σῷμα corr. 1ᵇ — 26. ἀγνοούσαις: νοσοίσαις ΛΞΖ, νουσοίσαις Π — γεμούσας Γ pr., corr. 2 — 27. λόγω Π — 28. ἁμαρτανομένοις Γ pr. Δ pr., ἐξαμαρτανομένοις Γ corr. 4, Δ corr. 1ª, ΕΔ$^{\alpha}$Ε$^{\alpha}$Θ$^{\alpha}$ Λ$^{\alpha}$Ξ$^{\alpha}$ § **40.** 29. καταγελαστον τι Pap. — εστιν ΓΖ pr., ν eras. — 30. ἀλγιδόνων Π

p. **182.** 1. ἔχουσιν Γ — τὴν om. Θ$^{\alpha}$ — ὥστε ΛΠΞΖ § **41.** 3. δὲ ΛΞΖ — 4. ὑποστειλάμενος οὐδὲν Θ$^{\alpha}$ — 5. μέλλων D¹ (= de Isocr. iud. c. 17), μέλλ in ras. F¹ pro λόγ — ποιεῖσθαι τοὺς λόγους ΕΛΠΞΖΘ$^{\alpha}$Λ$^{\alpha}$Ξ$^{\alpha}$ Pap. (D¹ = Γ) — 6. γὰρ ἂν ΛΠΞΖΘ$^{\alpha}$Λ$^{\alpha}$Ξ$^{\alpha}$ D¹ et D² (= de adm. vi dic. in Dem. c. 17 et 19) — ελθων Pap. — μήπω: μὴ D — συνδιεφθαρμένως Γ pr., corr. rad., συνδιεφθειρόμενος D¹ — 7. ὑμῖν

ΛΠΞΖ — γινομένοις D^2, γενομένοις D^1 — 8. ὑμᾶς ΛΠΞΖ D^1:*F* — 10. ἀξιοῦμεν *D*: ἔχομεν libri Pap. — 11. ἀλλὰ (om. πᾶν) ΛΞΖ, ἀλλ' ἅπαν $Λ^αΞ^α$ § **42.** 14. οὐσίας *D* (?): F¹, corr. 2, ἀσ$\overset{α}{ί}$ης *M*, ἀσίης *P* — τὸν βίον om. Π — 16. βοητοῦντες* D^2: *P* c. 17, βοηθοῦντας D^2:*M* c. 19 — αὐταῖς: αὐτὰς D^2: *P* c. 17 et 19 — 17. τῆς om. $Θ^α$ — δὲ καὶ καταδουλούμενοι D^2: *MP* c. 19 — 18. τὰ ἐναντία $Θ^α$ — πράττοντες: πραττομένοις ποιοῦντες $Λ^αΞ^α$ § **43.** 19. οἱ μὴ Γ pr., εἰ μὴ corr. 2 — ἐκείνοις τιμὴν ἕξομεν ΛΠΞΖ, ἐκείνοις ἕξομεν τιμὴν D^2: *P* c. 17 (Pap.D^1D^2 c. 19 = Γ) — ἕξομεν: ἥρομεν D^1:*F* — 20. καὶ ταῖς διανοίαις καὶ τοῖς ἔργοις D^2: *MP* c. 19 — 21. γεγενημένων $Θ^αΛ^αΞ^α$, γινομένων D^1:*F* — 22. τῶν ἑλλήνων ΛΠΞΖ Pap. *D* — ἐλευθερίας D^2 c. 19 — αυτῶν Γ. αὑτῶν $ΔEΔ^αE^α$, ἑαυτῶν D^2 — 23. ετολμησαν εκλιπειν Pap. — 24. δὲ ΛΞΖ$Θ^α$ — 25. αὐτῶν om. $Θ^αD^2$ § **44.** 26. στρατεύειν D^2 — 27. δεῖ Γ pr. Pap., δεῖν Γ corr. 2 — 28. πάντας D^2 — τούτοις $ΓΔEΔ^α$ pr., corr. 2 — 29. ἀλλὰ ΛΠΞ — ἀνθρώπους Γ pr. Δ pr., αἱρούμεθα in mg. add. Γ corr. 4, Δ corr. 1^a, αἱρούμεθα ἀνθρώπους E, ἀνθρώπους αἱρούμεθα $Δ^αE^αΘ^αΛ^αΞ^α$ — 31. κακῶν $Λ^αΞ^α$ — ὁπόταν: ποτ' ἂν D^2:*P* — τις πλείονα μισθὸν διδῷ ΛΠΞΖ, τις διδῷ πλείονα μισθὸν $Λ^αΞ^α$, τινες διδῶσι πλείω μισθὸν D^2

p. **183.** 1. μετ' ἐκεῖνον ΛΠΞΖ$Λ^αΞ^α$, μετ' ἐκείνου ς — ἀκολουθήσουσιν $Δ^α$ pr., ι,σ eras., ἀκολουθοῦσιν $E^αΘ^αΛ^αΞ^α$ § **45.** 2. μὲν om. Π — 3. τῶν om. Γ pr., s. v. add. 1^b — ἦν περί τινας ΛΠΞΖ, εἴπερ τινὲς $Θ^αΛ^αΞ^αD^2$ — ἐξαμαρτάνοιεν Ξ$Θ^αΛ^αΞ^αD^2$ — 4. ἐθελήσαμεν $Θ^α$ — ἀποσχεῖν $Θ^α$ — 5. παρανομίας: πλεονεξίας ΛΠΞΖ — τῶν om. Π — ἐφ' ἡμᾶς τῶν ἐγκλημάτων Z — ἥκειν D^2 — 6. ἀγανακτοῦμεν: ἀγανακτο·μεν Γ pr., ἀγανακτῶμεν Γ corr. 2 $ΔEΔ^αE^αΛ^α$ — ἀλλαὶ $Ξ^α$ — 7. ὅτ' ἂν Λ — ἀκο··ωμεν $Δ^α$ pr., ἀκούωμεν corr. 2 $E^αΘ^α$ — τοιοῦτό τι ΛΠΞΖ$Λ^αΞ^α$ — 8. διαπραττομένους ΛΠΞΖ § **46.** 9. ἐσμὲν τῶν καθ' ἡμέραν ΛΠΞΖD^2 — 10. δὲ ΛΠΞΖ$Δ^αE^αΛ^α$ — 11. ἰδίους deest in libris — λυμαινόμεθα Γ pr. Δ pr., δι' οὓς in mg. add. Γ corr. 4, s.

v. add. Δ corr. 1[a], tum hoc additamento deleto in mg. pos. *κείμενον δι' οὓς; δι' οὓς λυμαινόμεθα* $E\Delta^{\alpha}E^{\alpha}\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$ pr., *δι' οὓς* eras., quamobrem om. Ξ^{α}; *ἰδίᾳ λυμαινόμεθα* D^2 = Pap., in quo *των ιδια* s. v. add. — 12. *ἀνθρώπων ἁπάντων* Ξ^{α}, *ἀνθρώπων* om. $\Lambda\Pi\Xi Z$ Pap. — *ἁπάντων κοινοῖς ἀνθρώπων ἔχθροις* D^2 § **47**. 13. *τοσοῦτο δὲ* Z, *τοσοῦτον δὲ* D^2 c. 20, *τοσούτῳ δὲ καὶ* D^2 c. 17 — 14. *ου μονον* librarii errore iteratum in Pap. — 15. *ὅσο·* Γ pr., *ὅσων* corr. 4 $\Delta^{\alpha}E^{\alpha}$, *ὅσώ* ΔE — *πρός τινα* D^2 c. 20 — 16. *ἐψηφίσαντο* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}$, *ἐψηφίσαιντο* Ξ^{α} — 17. *ὅμως δ' ὑπὲρ* $\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}$ — *αὐτῶν* $\Gamma\Delta E\Delta^{\alpha}E^{\alpha}$ $\Xi Z\Xi^{\alpha}$ D^2 c. 17: P, *ὑ* ex *ὐ* corr. M, *ἑαυτῶν* D^2 c. 20 — 18. *δ' εἰ* Π, *δὲ εἰς* D^2 c. 20 — *τοσαύτην ἀπορίαν ἐληλυθότες καὶ* om. D^2 c. 17: P — 20. *μισθοτοῖς* Γ pr., *ω* corr. 2 § **48**. 21. *τριηρεις ει πληροιεν* Pap., *εἰ τριήρεις ἐπληροῦμεν* D^2 — *εἰσβίβαζον* Γ pr., corr. 2, *ἐνεβίβαζον* $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}$, *ἐνεβιβάζομεν* D^2 — 23. *ἐξέπεμπεν* Z, *ἐξεπέμπομεν* D^2 — 24. *ἐλαύνειν ἀναγκάζωμεν* Π: *μεθ' ὅπλων ἐξεπέμπομεν* D^2 c. 17: P — 25. *ἀναβαίνωσιν* D^2 c. 17 — *των* om. Pap. — 27. *εγβαινουσιν* Pap. — *οἱ δὲ* usque ad *κινδυνεύουσιν* om. D^2 c. 17: P — 28. *διῆλθον: εἶπον* D^2 c. 20 §. **49**. 30. *ἀλλὰ γὰρ: γὰρ* om. $\Gamma\Delta E\Delta^{\alpha}$ pr., s. v. add. 2, *ἀλλὰ γὰρ καὶ* D^2 (Pap. = $\Lambda\Pi$) — *ἰδὼν ἄν τις* D^2 — 31. *καλῶς* Γ pr. Δ pr., *κακῶς* Γ corr. 4, Δ corr. 1[b], $E\Delta^{\alpha}E^{\alpha}\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}$ — *καὶ περὶ* $\Lambda\Pi\Xi$ ZD^2 — *θαρσήσειεν* D^2 — 32. *ἂν* om. $\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}$ — *μάλιστα* $\Lambda\Xi Z\Theta^{\alpha}D^2$, om. Π

p. **184**. 2. *δὲ* $\Lambda\Xi Z$ — 3. *ἅπασιν εἶναι: εἶναι τῶν ἄλλων* D^2 — *καλῶς τε καὶ* D^2 — *τεταμένως* Π — 5. *αὐτῶν* om. Θ^{α} § **50**. 6. *σεμνυνόμεθα μὲν καὶ: α μὲν καὶ* in ras. Δ^{α} corr. 2 — *μεγαλοφρονοῦμεν* D^2 — 7. *ἐπὶ τὸ* $\Lambda\Pi\Xi Z\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}$ — *βέλτιοι* Z, *βελτίονες* $\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}$ — *τῶν ἄλλων γεγονέναι* D^2 — *ῥάιδιον* $\Gamma\Delta E\Delta^{\alpha}E^{\alpha}\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}$ — 9. *τριβαλοὶ* $\Xi\Theta^{\alpha}\Xi^{\alpha}$ Z pr. E^{α} pr., *τριβαλλοὶ* Z corr. 1, E^{α} corr. 1 — *τε καὶ λευκανοὶ* D^2 — *τῆς δυσγενείας* Γ pr. $\Delta E\Delta^{\alpha}E^{\alpha}\Theta^{\alpha}\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}D^2$, *αὐτῶν* s. v. add. Γ corr. 3 — 10. *φροντίζωμεν* Π — 11. *ἐν: ἐὰν* D^1 — *γνώσεσθαι* Λ pr. (corr. 2) Θ^{α}, *γνώσησθε* D^1 — 12. *ἄν τις* $\Lambda^{\alpha}\Xi^{\alpha}$, *ἐάν τις* D^1 — 13. *ἀλλῶ* Λ — *δικάζων* Λ pr. (corr. 1)

$ΠΞΘ^αΛ^αΞ^α$, δὲ καὶ ζῶν D^1; recens scholium ἐπὶ δωροδοκίᾳ s. v. add. Λ, in textu habet Ξ — . . ραν τουτους α . . Pap. (ft. εαν τουτους α[λω?) — καὶ τοὺς τοῦτο D^1: MPAB (F = Γ)
ον
— φανερώτατον Π — 14. πλεῖστους $Ξ^α$ — των πολιτων διαφθειραι δυνηθεντα Pap., διαφθεῖραι δυνηθέντα τῶν πολιτῶν D^1 **§ 51.** 16. δὲ τὰ περὶ $Θ^αΛ^αΞ^α$ — 17. περὶ om. $Θ^α$ — τῆς σωτηρίας $Ξ^α$ — 18. ἀμελοῦντες καὶ $Θ^αΛ^α$, ἀμελοῦμεν καὶ $Ξ^α$ — δημοκρατείαν Γ pr., corr. 2 — 19. αὐξανουμένην Γ pr., υ eras., αὐξομένην D^1 — 21. ὀλειγαρχικοὺς Δ pr., corr. 1 — 22. ὄντας om. ΔΕ — 23. ἐμποιοῦντας ΛΠΞΖ, ἀγαπῶντας D^1 — εὔνους εἶναι iteratum in Δ, priore loco inductum a corr. 1^a **§ 52.** 24. λογων τε και Pap. — πραγματ . . . . . . ον (corr. in ου) . . . ως εχομε . . . . . . περι Pap. — 25. ἀλογίστως: ὀλιγώρως $Θ^α$, in mg. add. $Δ^α$ corr. 1, $Ε^α$ corr. 1 — 26. οὐ ταῦτα ΔΕ, ουτ᾽ αὐτὰ $Δ^αΕ^α$, οὐ τὰ αὐτὰ $Θ^αΛ^αΞ^α$ — γινώσκομεν $ΓΛ^αΕ^αΠΖΘ^αΞ^α$ — 27. μὲν om. D^1 — ἀναβαίνειν $Θ^αΛ^αΞ^α$ — 28. οὖν ἐλθόντες (= συνελθόντες) D^1: F^1, ἐλθόντες D^1: $MPABF^2$ — συνελθοντεχειροτονοῦμεν Π, συνελθόντες ἐχειροτονοῦμεν $Θ^α$ — 29. διαλείποντες ΛΠΞΖ — ἐνθάδε (= Pap.): ἐνταῦθα ΛΠΞΖ, om. D^1 — 30. σωφρονέστατοι D^1 — 31. τούτοις D^1: F^1 — συμβούλοις χρώμεθα ΛΠΞΖ (Pap. = Γ) — καταφρονήσειε $Ε^αΖΘ^α$

p. **185.** 1. καὶ τοὺς αὐτοὺς usque ad § 53 προεστῶσιν ἡμῶν om. $Θ^αΛ^αΞ^α$ — post αὐτοὺς in Γ vocula καὶ primum expuncta, postea erasa — τῶν κοινῶν ἁπάντων ΛΠΞΖ Pap., τῶν κοινῶν om. D^1 — 2. καθιστάμενοι οὓς ΓΔ pr. (οἷς s. v. add. 1^a) $ΕΔ^αΕ^α$ — ουθεις αν Pap. — οὐδεὶς ἂν τῶν ἰδίων οὐδὲν ΛΞΖ, οὐδεὶς οὐδὲν ἂν (οὐδένα F) τῶν ἰδίων D^1 (Pap. = Γ) — ἐπιτρέψειε Ξ **§ 53.** 3. τὸ δὲ ΛΠΞΖ (Pap. = Γ) — 4. ἂν ὁμολογήσαιμεν ΛΠΞΖ Pap. — 5. ως πιστοτατους Pap. — 6. ειναι om. Pap., sed dubium quo loco — 7. νέμωσιν usque ad 10. προστάτας iteraverunt Γ pr. $ΔΔ^α$ pr., lineolas curvas singulis versiculis apposuit Γ corr. 1^b, del. $Δ^α$ corr. 3 — 8. δὲ ΛΠΞΖ **§ 54.** 9. δὲ om. $Θ^α$ — διεφέρομεν $Θ^α$ — 10. ὅσον: ὥστ᾽ $Θ^αΛ^αΞ^α$ — τε om. ΛΠΞΖ — 11. ἡροῦντο:

ἥρ in ras. 2 litt. Δ corr. 1ª — 12. τὰ μέγιστα $Θ^α$ — συμβουλεύσασθαι ΛΞΖ — 13. τὸν om. $Θ^α$ — βουλεύσεσθαι $Θ^α$ — 14. καθ' ἑαυτὸν $ΛΞΖΘ^α$ — γενόμενον: δυνάμενον ΛΠΞΖ — τούτων om. $Ξ^α$ § 55. 15. μὲν eras. $Δ^α$ corr. 3 (?), om. $E^αΘ^αΛ^αΞ^α$ — 19. δὲ $ΓΔΕΔ^αE^α$, om. $Λ^αΞ^α$ — 20. ἐκεῖσε $Δ^αE^α$ — σοφοτέρους $Δ^α$ — γενησομένους $Λ^αΞ^α$ — ῥᾴδιον $Θ^αΛ^αΞ^α$ — βουλευσαμένους $Λ^αΞ^α$ — 21. ἑλληνικῶν πραγμάτων $Δ^α$ pr., τε s. v. post ἑλληνικῶν et καὶ πολιτικῶν in mg. add. $Δ^α$ corr. 2, ἑλληνικῶν τε πραγμάτων καὶ πολιτικῶν $E^α$, ἑλληνικῶν πραγμάτων καὶ πολιτικῶν ΛΠΞΖ, ἑλληνικῶν καὶ πολιτικῶν πραγμάτων $Θ^αΛ^αΞ^α$ § 56. 22. ταῦτα ΛΠΞΖ, τὸν λόγον τοῦτον $Θ^αΛ^αΞ^α$ — 23. τῶ Λ pr., ν s. v. add. 1 — ἐπιλείποι $ΛΞΖΘ^αΞ^α$, ἐπιλείψει Π — 24. μετα Γ pr., με τὸ corr. 1, με om. $Γ^α$ — 25. πλημμελείας $ΔΕΔ^αE^α$ — πράγμασι (πράγμασιν $Γ^x$) γεγενημένας $ΛΠΞΖΓ^αΘ^αΛ^αΞ^α$ — 26. ἐπιχειροίην: ροίην om. $Δ^α$ pr., in lac. add. 2, ἐπιχειρήσαιμεν $Γ^αΘ^α$ Pap. § 57. 27. ταχα δ αν τις Pap. — 28. πῶς οὖν εἴπερ Λ Pap. — 30. οὐδὲ μιᾶς Δ pr. Ε pr., accent. s. ὲ eras. — τυγχανομεν κεκτημενοι Pap. — 31. ταῦτα Λ — ἂν ἀποκριναίμην Λ (Pap. = Γ)

p. 186. § 58. 2. τήν τε ΓΔΕ — πελοπόνησον Ε — 3. τοὺς ἄλλους ἕλληνας Λ — 4. τοιαῦτα Λ — ἐξημαρτάνομεν: η in ras. Ε corr. 1 — 5. ἔσχεν Γ, εἶχε Λ — ποιήσασθαι ταύτην Λ — 6. ἐστιν ΓΛ — post τὸ littera erasa in Λ § 59. 7. περιέστηκε τὰ πράγματα Λ — 9. ἡμᾶς Λ — 10. δὲ ἐκείνους Λ — ὥστε ΓΔΕ — εἴχομεν Λ — 11. παρείχομεν Λ — 13. ποιοῦσι ΔΕ, ποιοῦσιν Λ pr., ν eras. § 60. 14. ἁμαρτήμασιν Γ — 15. αὐτῶν libri — 16. πράγμασιν Γ — αὐτῶν libri — 17. ἐκεῖν·ν Δ pr., ἐκείνων corr. 3 — 19. βεβαίως Λ — μᾶλλον . . . . . . παραμείνειεν Ε pr., εἰς ἔτι in ras. 6 vel 7 litt. add. 1 — παραμείνοιεν Λ § 61. 21. ὑπολήψεις Λ — 24. προσομολογήσειεν ΓΔΛ, προσομολογήσειε Ε, sed ε in ras. corr. 1 § 62. 27. ποίων Λ — 28. τίνων Λ — 29. τοιαῦτα Λ — 31. καὶ: οὐδὲ Λ — ἀλλὰ Λ — ἡμῖν ΔΕ — 32. ἐπικεκαλλυμένως Λ pr., υπο in mg. add. 2, ἀποκεκαλλυμένως corr. 4

p. **187.** § **63**. 3. εὐδαιμονήσειν: ευδοκιμησειν Pap. — 4. τ' om. ΓΔΕ — 5. καὶ τὴν δικαιοσύνην om. ΓΔΕ Pap. — 7. παιδευθείημεν Λ Pap. — 8. δόξειεν libri § **64**. 12. θάλασσαν Λ Pap. — 16. τῶν κακιῶν αἰτία Λ (Pap. = Γ) — 17. τε Λ § **65**. 18. χαλεπωτατον Pap. pr., corr. — ἐστιν Γ — 19. ἐρωμένους Λ — 20. δὲ Λ — 22. τούτων Λ Pap. — ὑμᾶς Λ — ἀνέχεσθαι Λ § **66**. 23. τοιαύτη Ε pr., ν s. v. add. 1, τοσαύτην Λ (Pap. = Γ) — 24. ἄρα Λ — ἂν om. Λ — 25. οὕτωι Γ pr., ι eras. — 26. πᾶσιν Γ — φανερὸν ποιήσειν ἅπασιν Λ (Pap. = Γ) § **67**. 31. ἀνηλώσαμεν Δ pr., ἀναλώσαμεν corr. 1ª (?) — 32. δεξιόντες Γ pr., ϊ s. v. add. 1

p. **188.** 1. δὲ Λ — § **68**. 2. ἐλλογίμων: ἑλληνίδων Λ 3. συ·στᾶσαν Γ — 5. διδασκούσας Λ — 6. συμφέρει ΓΔΕ (Pap. = Λ) — 7. δὲ πολεμοῦντες ἐπαυσάμεθα Λ (Pap. = Γ) — 8. πρὶν ἠθέλησαν λακεδαιμόνιοι ποιήσασθαι: πριν ηναγκασαμεν λακεδαιμονιους ποιησασθ' in infer. mg. add. in Pap. § **69**. 10. οὐ eras. in Δ — ἐστιν Γ — 12. ἐτυγχάνομεν Λ (Pap. = Γ) — πολιτιας Pap. — 13. ὑμῖν ΓΔΕ — καθεστώσης Λ (Pap. = Γ) — 14. οδ' Γ pr., οὐδ' corr. 1 — δυνηθείημεν libri Pap. — 15. καταστήσασθαι Λ, κατασ . . . εσθαι Pap. (καταστησεσθαι? Kenyon) — 16. τε Λ — 18. δυνηθείημεν Λ Pap. § **70**. 20. διδομένην δέξασθαι τῇ πόλει Λ, δεξασθαι τη πολει διδομενην Pap. — 23. πολλοῖς: πολλάκις Λ (Pap. = Γ) — τισὶν Γ — προαιρεῖσθαι Λ (Pap. = Γ) § **71**. 25. δὲ Λ — οὕτως ἐπεχείρουν Λ (Pap. = Γ) — 28. ἑτέροις Γ pr. (= Pap.), ἑτέρους corr. 2 ΔΕ, πρὸς ἑτέρους Λ — ἐπιθυμεῖν Δ pr., corr. 1 — 29. αὐτοὺς ὑμᾶς Λ Pap. — των om. Pap. — 30. ἐστιν Γ — βέβαιος Λ — 31. τοὺς ἕλληνας τοὺς ἄλλους Λ (Pap. = Γ)

p. **189.** § **72**. 1. δυναστείας Λ pr., δυνάμεις corr. 3, διανοίας in mg. add. 2 — 2. αλληλοις Pap. pr. (= Γ), ἀλλήλαις Λ Pap. corr. — τε Λ — 3. ταὐτὰ: ταῦτα libri — αιει Pap. — οὐ προσήκει, om. ἀεὶ Λ — γνωμην εχειν υμας Pap. — 6. ὠφελιαι Γ pr. Pap., ὠφελείαι Γ corr. 1ᵇ — βελτίους Λ (Pap. = Γ) § **73**. 8. τὰς πονηρίας ΓΔΕ = Pap. pr., corr. in τας πονηρας, τάς τε πονηράς Λ — 9. γινομενας Pap. —

10. *οὕτω Λ* Pap. pr., corr. in *ουτος* (= *Γ*) — 11. *δεῖ βελτιόνων* in ras. *E* corr. 1 — 13. *ταῦτ' Γ* pr., *ταῦτα* corr. 2 *ΔE* § **74**. 18. *εἰ*: *η Λ* pr., *εἰ* corr. 3 — *σκέψεσθε E*, *σκέψασθαι Λ* pr., *αι* in *ε* corr. 3 — *διωκεῖτο Λ* (Pap. = *Γ*) — 20. *παράλληλα* libri — 21. *γνωσεσθε οσων* Pap. (= *Γ*), *γνώσεσθε πόσων Λ* § **75**. 23. *βελτίον Λ* pr., corr. 2 — 24. *ην* om. Pap. — *ἢ τότε Δ* pr. *E*, *ἡ τότε Δ* corr. 3; om. *Λ* pr., *η τότε* s. v. add. 2, *ἢ τότε* corr. 4 — *καταστάσης Γ* pr. (= Pap.), *καταστάσεως* corr. 2 *ΔE* — 26. *υπερβολου* Pap. pr. (= codd.), *ευ* (= *υπερ* | *ευβολου*) in mg. add. 2 — 28. *ουδε κενων ελπιδων* Pap. § **76**. 30. *πάντας Λ* Pap. — *εμβαλλοντας* Pap. pr., corr. 2 — 31. *εν τοις . . . κινδυνοις* Pap. pr. (= codd.), corr. in *των . . . κινδυνων* — 32. *οὕτωι Γ*

p. **190**. 1. *των πολεων αυτω* Pap. — *ἐγχειρίζειν Λ* (Pap. = *Γ*) § **77**. 3. *ευδοκουσης* Pap. — 4. *αὕτη Λ* — *ουθεις* Pap. — 5. *επιστρατευσαντας* Pap. § **78**. 8. *αὐτοῖς Γ* — 9. *εἰς τοσούτω Λ*, *εις τοσουτο* Pap. — 10. *μίσους Λ* (Pap. = *Γ*) — *κατέστησαν ΓΔE* Pap. pr., corr. in *κατεστησεν* (= *Λ*) § **79**. 15. *αρχοντες* Pap. — *πολλὰ καὶ*: *και* om. Pap. — 16. *εσχον γνωμην* Pap. — *περι ημας* Pap. pr. (= codd.), corr. in *περι ημων* — 17. *ὑπέμεινεν Γ* — 18. *συνάγοντες Λ* Pap. pr., corr. in *συναγαγοντες* (= *Γ*) — 21. *ἕλλησιν Γ* — 23. *τα εκεινων* Pap. § **80**. 24. *τοῖς πράγμασι* (*πράγμασιν Γ* pr., corr. 1) *γιγνομένων ΓΔE*, *τοῖς χρόνοις γενομένων Λ* Pap. — 25. *αν ισως* Pap. — *βέλτιον* iteratum in *Δ*, priore loco inductum a corr. 1ª — 26. *παρόντων* (= Pap.): *ἄλλων Λ* § **81**. 30. *φαυλον* Pap. pr., corr. — *λυπήσοντα ΓΔ* pr. *EΛ*, *λυπήσαντα Δ* corr. 3 = Pap. pr., corr. in *λυπησοντα*

p. **191**. 1. *μόνων Λ* (Pap. = *Γ*) — *γνώσεσθαι Δ* pr. *Λ* pr., *γνώσεσθε Δ* corr. 1, *Λ* corr. 2 § **82**. 3. *εξευρισκον* Pap. pr., *εξ* inductum — *εξ ων αν ανθρωποι τα μαλιστα* Pap. — 5. *ἐκ τῶν φόρων Λ*, *των φορων* Pap. — *διελόντες ς* Pap., *διελόντας* libri — 7. *ἐπειδ' ἂν ΔE* pr. (corr. rad.) *Λ* — *ταῦτ' ΔEΛ* Pap. — 8. *παρησῆγον Γ* pr., corr. 1 — 9. *ἐπιδεικνύντες Λ* Pap. — *τοις μεν αλλοις συμμαχοις* Pap. — 11. *ελλησιν* Pap. § **83**. 13. *αὐτοί τε τὴν*: *αυτην την* Pap. —

14. ηὐδαιμόνιζον Λ (Pap. = Γ) — 15. μὲν om. ΓΔΕ (Pap. = Λ) — 17. ζηλουντες και θαυμαζοντες Pap. — 19. ἤμελλες Γ pr., σ eras., ημελλεν Pap., ἔμελε Λ **§ 84.** 20. δὲ Λ — 21. εισβεβληκοτων Pap.: ἐμβεβληκότων libri — 22. δεκελει · · νεστηκότος Γ pr. (erasae sunt duae litterae, quarum posterior fortasse fuit ι), δεκελει^{ασ}συνεστηκότος corr. 2; δεκελει κότος Δ pr., ας συνεστη supplevit corr. 1^{a}; δεκελείας συνεστηκότος Ε, δεκελιᾶσιν ἑστηκότος Λ, δεκελεικοῦ συνεστηκότος ς, δεκελιᾶσι συνεστηκοτος Pap. (acc. s. δεκελιασι add. prima manus) — 25. πώποτε Λ — ἐξαμαρτάνοντας ΓΔ pr. ΕΛ, ἐξαμαρτόντας Δ corr. 3 Pap. — 26. στρατειαν Γ pr. (= Pap.), στρατιαν corr. 2, στρατιὰν corr. 1^{b} ΔΕ, στρατιὰς Λ **§ 85.** τοῦτο Λ Pap. — 27. προστείων Γ pr., προαστίων Δ pr., προαστείων Γ corr. 2, Δ corr. 1^{a}, . . . αστειων Pap. — 31. ποιοῦσι Λ — ἐμφανεστέρους Ε, σωφρονεστέρους Λ Pap. **§ 86.** πλείοσιν καὶ μείζοσιν Γ, πλείοσι καὶ μείζοσι κακοῖς Λ, πλειοσι κακοις και μειζοσι Pap.

p. **192.** 3. τοῖς om. Λ Pap. — πληρώμασιν Γ Pap. — 5. ἐν δὲ τῷ πόντῳ Λ, εν δε τω δεκελικω πολεμω (litt. δε verbi δεκελικω s. v. add.) Pap. — αὐτῶν libri — 6. τέταρας Λ — 7. τεσσερακοντα Pap. **§ 87.** 9. και κατα πεντε Pap. — 10. ἐξαριθμήσειε Λ — 11. ἐνῆν ΔΕΛ — τούτων Λ (Pap. = Γ) — τῶν ἐγκυκλίων ταφὰς ποιεῖσθαι Λ, ταφας ποιειν των εγκυκλιων Pap. lineolis supra appositis, quibus fortasse ordo verborum mutandus indicatur — 12. τὸν om. Λ Pap. — 13. πολλοὶ καὶ] και om. Pap. — τῶν ἀστυγειτόνων: τὸν Γ pr., τ · · Δ pr., τῶν Γ corr., Δ corr. 1^{a} — 14. οὐ corr. vid. ex οἱ Γ — ἀλλὰ συνησθησόμενοι ΓΔΕ, ἀλλ' ἐφησθησόμενοι Λ Pap. — 15. ὑμετέραις Λ (Pap. = Γ) **§ 88.** τελευτήσαντες Λ (Pap. = Γ) — 16. δὲ Λ — 17. φρατρίας Δ pr., φατρίας Δ corr. 3 ΕΛ (Pap. = Γ) — 18. ληξειαρχικὰ ΔΕ — 20. ἀπολλομένων Λ (Pap. = Γ) — 23. επεθυμουμεν Pap. **§ 89.** 24. ὥστε ΓΔΕ — 25. πρὸς δεῖγμα ΓΔΕ: παράδειγμα Λ, προς παραδειγμα Pap. — 26. φανείημεν Λ Pap. — ἀντηλαγμένοι ΔΕ — 27. ευδαιμονιζειν Pap. pr., corr. in ευδαι-

μονα νομιζειν — 28. *ἁπάντων τῶν ΓΔΕ* Pap. — 29. *ἀλλὰ τὴν: τὴν* om. *E* — *οἰκησάντων Δ* Pap. — 30. *τῶν ἄλλων* om. *ΓΔΕ* (Pap. = *Δ*) — 31. *τὰς* om. *ΕΔ* (Pap. = *Γ*) — 32. *δυναστείας Δ* (Pap. = *Γ*)

p. **193.** 1. *στεργοντας δ'* Pap. pr., *και χαιροντας* s. v. add. — *δὲ Δ* — 2. *διδομέναις δωρεαῖς Δ* (Pap. = *Γ*) § **90.** *ἐξουσίαν Δ* (Pap. = *Γ*) — 3. *οὐδεὶς οὔτε ἀνὴρ Δ* (Pap. = *Γ*) — 4. *οὐδὲ ἀσφαλεστέραν Δ* — 5. *εχοντες* Pap. — 7. *δὲ Δ* — *ἐν* om. *Δ* — *ἐν σιτοδίαις Γ* pr., *σιτοδείαις* corr. 1[b], *γρ. σιτοδοτίαις* in mg. add. 2; *ἐν σιτοδ αις Δ* pr., *ει* suppl. 1[a]; *ενειτοδειαις* Pap. pr., *ενσειτοδειαις* corr. 2 — 9. *οὔτ' ἐνδείαις ΓΔΕ* (Pap. = *Δ*) — 10. *λεγω δε ταις της πολεως δικαιοσυναις* Pap. pr., *επι δε τη της πολεως δικαιοσυνη* (= codd.) corr. 2 — 11. *αὐτῶν ΓΔΕ* (Pap.), *ἑαυτῶν Δ* § **91.** 13. *ἐπεχείρησαν Δ* (Pap. = *Γ*) — 15. *ἐστὶν Γ* Pap. — 16. *αὐτῶν ΓΔΕ, ἑαυτῶν Δ* — 17. *καθέστηκεν Γ* Pap. — 18. *καὶ* om. *E* — *ἀυτοῖς Γ* pr., *ἅυτοῖς* corr. 1[b], *αὐτοῖς Ε, εαυτοις* Pap. — 19. *τοὺς τοιούτους Γ* pr., *τοὺς τοιούτοις* corr. 2 (= Pap.), *τοὺς τοῖς τοιούτοις Δ* § **92.** 22. *καὶ* om. *Δ* pr., add. 1[a] — *μεν* om. Pap. — 23. *φρυνειν* Pap. pr., corr. in *φρουρειν* (= codd.) — *αὐτῶν ΓΔ, αὐτῆς Ε* — 25. *ἀποσπῶντας Δ* Pap. — 27. *αὐτῶν ΓΔΕ* — *τῇ* om. *Δ* — *εν[τη?]* *ιορκιαι* (*πολι* supra) Pap. corr. pr. — 29. *οὐδὲ ΓΔΕ* — 30. *αὐτῶν* libri § **93.** *ὅστ' Γ* pr., *ὥστ'* corr. 2 — 31. *δεξαίμεθα τοσοῦτον ΓΔΕ* (Pap. = *Δ*) — *πάσχουσαν Δ* (Pap. = *Γ*) — 32. *ὁμολογήσειεν Δ* pr., *ν* eras., *ὁμολογήσειε Ε*

p. **194.** 1. *εἰ μή τις Δ, ει τις* Pap. pr., *μη* s. v. add. 2 — *ἐστὶν Γ* Pap. — 2. *μήτε παίδων* om. Pap. pr., s. v. add 2 — *φροντίζοι Δ* (Pap. = *Γ*) — 3. *μόνον Δ*, om. Pap. pr., *μονον* (= *Γ*) s. v. add. 2 — *ἑαυτὸν* libri — 5. *πρόνοιαν ἁπάντων τῶν τοιούτων Δ, προνοιαν απαντων τουτων* Pap. — *πεποιημένων Δ* (Pap. = *Γ*) — *μηθεν* Pap. — 7. *μετριον βιον* Pap. pr., *εχειν* s. v. add. 2 — 8. *πλοῦτον μέγαν Δ* (Pap. = *Γ*) — *μετὰ Δ* § **94.** 9. *αὐτοὺς ΓΔΕ* — *εὐδαιμονεστάτην: τάτην* in ras. corr. *E* pr. — 10. *ἐπιγενομένοις Δ* et

fort. Pap. — *αὐτῶν* libri — 11. *κατέλιπον*: *κατ* in ras. *Δ* corr. 1ª, *κατ* in mg. add. 1 — 12. *ἐστιν ΓΔ* Pap. — 16. *αὐτήν Δ* pr., *αὐτῇ* corr. 2 **§ 95.** 18. *πόλιν*: *χωραν* Pap. pr., corr. 2 — *διέφθειραν ΓΔΕ* Pap. pr., corr. 2 (= *Λ*) — *οὕτως ὥστε Λ* (Pap. = *Γ*) — 21. *δημοκρατῆσθαι Γ* pr., corr. 1 — *ἐχρισάμεθα Λ* pr., corr. 2 — 22. *οἱ δὲ λακεδαιμόνιοι . . . δύναμιν παρέλαβον Λ* pr. (*αμιν πα* corr. in ras.), *εἰ* post *δύναμιν* s. v. add. 4 (Pap. = *Γ*) — 23. *αυτοὺς ΓΔ*, *αὑτοὺς Λ* — 24. *πολλοὶ γὰρ Λ* pr., corr. 2 — *ἐν* om. ς Pap. — *ἐπεδείξαντο Λ* pr., corr. 2, *εδειξαντο* Pap. pr., corr. in *εδειξατο* — 25. *ἑτῆς Γ* pr., *ἑαυτῆς* corr. 1ᵇ *ΔΕ*, *αὑτῆς Λ*, *αυτων* Pap. pr., corr. in *αυτης* — *τὴν δὲ Λ* (Pap. = *Γ*) — *ἐν* om. *Λ* — *ἐν ἑπακοσίοις Δ*, *εν πεντακοσιοις* Pap. pr., corr. 2 — 26. *ἔτεσιν Δ* — *ουθεις* Pap. — *εἰδεν Γ*, *εἶδεν ΔΕ* (Pap. = *Λ*) — 27. *σαλευθῆναι Λ* Pap. — 28. *εποιησαν* Pap. pr., corr. **§ 96.** 29. *αυτοῖς Γ* — 30. *ἐνέπλησαν Λ* Pap. pr., corr. in *ενεπλησεν* (= *Γ*) — 32. *ὀλιγωρίας*: *ωρ* in ras. *Λ*

p. **195.** 2. *ὑπερεβάλλοντο τοὺς Λ*, *υπερεβαλοντους* Pap. — 3. *ὑπάρχουσιν Γ* Pap. — 4. *ἐποίησαν Γ* pr. (= Pap.), *ἐνεποίησαν* corr. 2 *ΔΕ*, *ἐποιήσαντο Λ* — 5. *ἔχουσιν Λ* (Pap. = *Γ*) **§ 97.** 8. *ὥστε* libri — *οὐδὲ τῶν σφετέρων αὐτῶν ἀπέσχοντο* (om. *τῶν εὐεργετῶν*) *Λ* (Pap. = *Γ*) — *αυτῶν Γ* — 9. *ἀπέχοντο Ε* — 11. *πεντακόσια Λ* (Pap. = *Γ*) — 12. *συνκινδυνευσάντων Γ* pr., corr. 2 — *συγκινδυνευσάντων τῶ ναυτικῶ Λ* (Pap. = *Γ*) **§ 98.** 13. *μεγίστιν Γ* pr., corr. 2 — 14. *συμβαλομένων* ς Pap., *συμβαλλομένων* libri — *ἔφθησαν Λ* (Pap. = *Γ*) — 15. *επεβουλευσαν* Pap. pr., corr. in *επεβουλευον* — 16. *στρατειαν* Pap. pr., corr. — *ἐξέπεμψαν Λ* Pap. — 17. *χιων* Pap. pr., *και* s. v. add. 2 — *πρώτους μὲν Λ* (Pap. = *Γ*) — 18. *νεωρείων Λ*, *νεωτερων* Pap. pr., *νεωριων* corr. 2 (= *Γ*) **§ 99.** 19. *ἐξήρκεσεν ΓΔ*, *ἤρκεσε Λ* (Pap. = *Ε*) — *αυτοῖς Γ* — *ταῦτα Λ* Pap. — 20. *εξαμαρτανειν* Pap. pr., corr. — 22. *τὰς* iteratum in *Γ*, priore loco erasum — *τυραννίδας Λ* (Pap. = *Γ*) — 23. *καθιστᾶσαν Λ* — *πελοπόνησον Ε* — 24. *πολέμων καὶ στάσεων Λ* (Pap. = *Γ*) **§ 100.** 27. *αφειλαντο* Pap. — *γῆν τῶν Ε* ς (Pap. = *ΓΔ*) — 28. *διῴκισαν* ς

Pap., διῴκησαν libri — φλιασιους Δ Pap. — δὲ Δ — 29. τὴν ἀργείαν ΓΔΕ Pap. pr., την αργειαν (ων s. v.) corr. 2 (= Δ) — ἐνέβαλον Δ, εισεβαλον Pap. pr. (= Γ), corr. in ἐνέβαλον — δὲ Δ — ἐπαύοντο Δ, επαυσαντο Pap. pr. (= Γ), corr. in επαυοντο — 30. αὐτοῖς libri — ἧτταν τὴν: τὴν om. ΓΔΕ (Pap. = Δ) — 31. φασί Γ pr., ν add. 1, φασιν Pap. — 32. γενέσθαι Δ (Pap. = Γ)

p. **196.** 3. αὐτῶν ΓΔΕ § **101.** 4. κακοῖς τοῖς: τοῖς om. ΓΔΕ (Pap. = Δ) — 5. ἐπὶ τῇ τελευτῇ γιγνομένοις Δ, επι τελευτης γιγνομενοις Pap. — 6. ταυτην om. Pap. pr., s. v. add. 2 — 7. πολὺ ἄν τις πῶς οὐκ ἄν τις Δ (Pap. = Γ) — ἀληθέστερα om. Ε — λέγειν ΓΔΕ (Pap. = Δ) — 8. αὐτοῖς γεγενῆσθαι τῶν συμφορῶν, ὅτε τὴν ἀρχὴν propter homoeoteleuton om. Γ pr., in mg. add. 2 — γενεσθαι Pap. — 9. ἐκτῶντότε γὰρ Δ (εκτῶντο γαρ Pap. = Γ) § **102.** 11. τὴν κατὰ τὴν ἡγεμονίαν γῆν εὐταξίαν Δ pr., γῆν indux. 2 (Pap. = Γ) 12. in Pap. in inferiore margine adnotatum . . . μελετων ραδι (ω s. v.) — 13. ἀρχῆς Δ (Pap. = Γ) — ακολασιαν Pap. pr., corr. in απορειαν — 14. ταύτης om. libri Pap. — γεγενημένην Δ (Pap. = Γ) — 15. ἐστερήθησαν Δ (Pap. = Γ) — 17. παρέλαβον: παρε··β·· in ras. Δ corr. 1, παρέλαβον in inf. mg. add. 1 — οὐδὲ τοῖς Δ pr., ν et spiritum s. v. add. 1 — ἀνέμενον Δ, ἐνέμενον ς Pap. § **103.** 18. ὑπολαμβάνοντες Δ (Pap. = Γ) — αὐτοῖς libri, om. Pap. pr., s. v. add. 2 — 23. αὐτῶν ΓΔΕ, ἑαυτῶν Δ — 24. τοὺς δὲ χρωμένους ἀπολλυούσαις om. Δ pr., s. v. add. 1ª § **104.** 26. γεγενημενους εξουσιαις Pap. — ἴδοι ἄν τις Δ (Pap. = Γ) — 27. ἀρξάμενος Δ et fort. Pap. — 32. προσήκει τοῖς Δ (Pap. = Γ)

p. **197.** 1. διεφθαρμένοις Δ (Pap. = Γ) — πράξεσιν Γ Pap. — 2. τοῖς αὐτοῖς Δ (Pap. = Γ) — ἁμαρτήμασιν Γ Pap. — 3. ἐχρήσαντο in ras. Δ corr. 1 — ὁμοίως Δ § **105.** 4. μισηθεν Γ pr., τες s. v. add. 2 — 8. τὴν ταύτην ἀρχὴν Δ pr., τὴν τοιαύτην ἀρχὴν corr. 2 (Pap. = Γ) — 9. οὕτωι Γ pr., ι eras. — 10. ἢ πῶς οὐ (= Pap.): πῶς δ᾿ οὐ Δ —

φυγειν Pap. — τὴν οὕτω δεινὰ καὶ πολλὰ Λ (Pap. = Γ) — 11. επα·ρασαν Γ pr., επαιρασαν corr. 2, accent. add. 1[b], spirit. add. 3; επεροσαν Pap. pr., corr. in επαιρασαν (= Γ) § 106. 13. ει δε τον Pap. (δε fort. inductum) — 14. ἐμάνθανεν Λ pr., corr. 2 — 15. αὐτὰς Λ (Pap. = Γ) — εφ ημων Pap. — 16. εὑρήσεται ΔΕ — 17. ἐξαμαρτάνοντας Ε — 18. πλείστους ΓΔ pr. (corr. rad.) Ε (Pap. = Λ) — 20. αὑτῶν Λ § 107. 21. οὕτω οὐχ οὕτω Δ pr., οὕτω priore loco expunctum, ουχ ουτως Pap. — 22. προηρήμεθα Λ (Pap. = Γ, ut vid.) — 23. τῶν ἑλλήνων δεσπόται Λ (Pap. = Γ) — δὲ Λ — οὕτωι Γ pr., ι eras. — ἐκεῖνοι δ' οὕτω κακῶς προὔστησαν τῶν πραγμάτων om. Pap. pr., sed εκεινοι δ ουτω κακως προεστησαν in inf. mg. add. — 25. ἐπιπολάσαι: Pap. in infer. mg. add. επι πολλας αρχας προελθειν § 108. 28. λακονιζόντων Γ pr., ω corr. 1 — 29. ἠνάγκαζεν ΓΔΕ (Pap. = Λ) — 30. ἐπεθύμησεν Γ — 32. τὴν ἐπὶ τῶν Λ — πάντες Λ — δημοτηκοτεροι Γ pr., ι corr. rad.

p. 198. 1. φυλ··ὴν Λ pr., φυλακὴν corr. 4 § 109. 3. τοὺς om. Λ (Pap. = Γ) — 6. ἀμφότερα καὶ ταῦτ' ΓΔΕ — ὠφελοῖντο Λ — 7. καρτεροὺς ΓΔΕ, καρτε]ρικου[ς Pap. pr. (= Λ), ικ del. 2 — τοὺς om. Λ pr., add. 3 § 110. 8. οἵτινες Λ pr., εἵτινες corr. 2 — αιει Pap. — ζῶσιν Γ — 9. μαλλον om. Pap. pr., s. v. add. — 11. ἀγνοοῦσιν Γ, Pap. in mg. habet αστοχουσι — μηθεις Pap. — 12. πώποτε libri — λογισμὸς αὐτοῖς Λ, αυτους λογισμος Pap. § 111. 14. πόλεσιν Γ — ἔχουσιν Γ — ἐπιθυμητὰς: μη in ras. 3 vel. 4 litt. corr. Ε pr. — 15. ὄντας: εχοντας Pap. — ὅτι οὖν Λ pr., accent. s. ὅ eras. — 16. δεινῶν ἢ χαλεπῶν ΓΔΕ Pap., δεινῶν τι τῶν χαλεπῶν Λ — 17. ἐπειδ' ἂν Λ — 18. κακοῖς εἰσὶν ἐμπεπλεγμένοι Λ (Pap. = Γ) § 112. ὥστε ΔΕ — 19. μισεῖν δὲ τούτους Λ (Pap. = Γ) — 20. κακον ουδεν Pap. — δὲ καὶ τοῖς Λ, [τ?]ε τοις Pap. pr., δε τοις corr. 2 (= δ̣ε τοις) — 21. αὐτῶν ΓΔΕ (Pap.), ἑαυτῶν Λ — 23. ους Pap. pr., corr. in οις — οὐδὲπώποτε Λ, ουδεποτε Pap. — καὶ μηδὲν ἧττον Λ, μηδεν δε ηττον Pap. pr., δε inductum § 113. 27. αὐτῶν libri — τετυραννηκότας Λ et post hoc verbum εἰκότως erasum

— τῶν om. Λ — 28. τῶν om. Λ — 29. ετι δε Pap. pr., in mg. add. ολον δε — 31. αὑτοὺς Λ — 32. Pap. in mg. οπου δε οι — δόξας: Pap. in mg. αρχας

p. **199.** 1. ἐρῶσιν Γ — τοὺς ἄλλους θαυμάζειν Λ — τι et τους αλλους om. Pap. pr., s. v. add. — τοιουτων om. Pap. pr., s. v. add. — ἑτέρων (= Pap., sed fort. per correctionem): ἔργων Λ — επιθυμουσι Pap. § **114**. 3. δὲ Λ — 4. ἀποδέχεσθαι Λ pr., corr. 2, αποδεχεσθαι Pap. pr., corr. in αποδεξασθε — 5. ἅπαν αἴσχιστον Λ, τι παντων αισχιστον Pap. — καὶ ῥαθυμότατον om. Λ (Pap. = Γ) — 6. ταῦτα libri, om. Pap. pr., s. v. add. ταυτ — 7. ἀγνοεῖτε αὑτῶν Λ (Pap. = Γ) — 8. ἔλαττον Λ (Pap. = Γ) — τὰς αὐτὰς ταύτας πράξεις Λ (Pap. = Γ) — 9. ὁμοίως Λ = Pap. pr., corr. in των ομοιων (= Γ) — φαίνονται Γ pr., corr. 1 § **115**. 11. ἡγεῖσθαι Δ pr. Λ pr., ἡγεῖσθε Δ corr. 1, Λ corr. 1, υπολαμβανετε Pap. — 13. μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίαν Λ Pap. pr., corr. in μεγιστον των αγαθων (= Γ) — 14. οὔτ' ἐν τοῖς . . . οὔτ' ἐν ταῖς Λ (Pap. = Γ) — πράξεσιν Γ Pap. — 15. τῶν Θηβαίων Λ (Pap. = Γ) — 16. πονήρως (sic!) ἔχειν νομίζετε ΓΔΕ (Pap. = Λ) — ὅτι: επει Pap. — 18. ἡ κεινοι Γ pr., ἢ κεῖνοι Γ corr. 4 Δ, ἢ 'κεῖνοι Ε, ἢ ἐκεῖνοι Λ Pap. — βιωτίαν Λ pr., corr. 2 — πάντας Λ — παντα δεοντα Pap. pr., παν indux. 2 § **116**. 20. πείθησθε Λ (Pap. = Γ) — 22. φιλοσοφήσεται Λ pr., corr. 2 — φιλοσοφησατε και σκεψασθε Pap. pr., corr. — 23. τι· πόλ· τούτωι Γ pr., τὰ πόλη τούτωι corr. 2 = Ε, τ· πόλη τούτω Δ pr., τω in ras. corr. 1ª, τὰ πόλεε ταῦτα Λ, τη πολ· ταυτα Pap. pr., corr. in τω πολ[ε]ε τουτω — 24. τὴν λακεδαιμονίων: λακεδαιμονιων αρχην Pap. — 26. ἐπεὶ δ' libri § **117**. 28. χώραν ἀρίστην (= Pap.): δύναμιν μεγίστην Λ — 29. καθεστήκασιν Γ — 31. ὑπαρχόντων Λ (Pap. = Γ) — 32. οὐδὲ libri Pap. — ἀργυρεια Γ pr. Pap., ϊ supra ει add. Γ corr., ἀργύρια ΔΕΛ

p. **200**. 1. τῶν ἑλλήνων οἴκους Λ (Pap. = Γ) § **118**. 2. αλλοι τινες τας ακροπολεις Pap. — μεν et αει om. Pap. pr., s. v. add. 2 — ο·των Γ pr. (ου τῶν ut vid.), ὄντων corr. 2 — 3. πλέον ἢ τρισχιλίων Λ, πλεον η δισχιλιων Pap. pr., corr.

in *πλεονων τρισχιλιων* — *πελτ· ·τῶν Δ* pr., *πελταστῶν* corr. 3, *πέλτας τῶν Ε* — 4. *δυδυναμιν Δ* — *αὐτῶν* libri — 5. *βούλωνται Λ* Pap. pr., corr. in *βουλονται* (= *Γ*) — *διοικοῦσι ΔΕΛ* Pap. — 6. *αὐτοῖς ἀεὶ Λ* (Pap. = *Γ*) — *πελοποννησίων Ε* — 7. *υμετερας* Pap. — 8. *τὴν εἰρήνην Λ* (Pap. = *Γ*) § **119**. 9. *διεξήειτε Λ*, *διεξ* . . . Pap. pr. (circa 3 litt. evanuere), *η* suprascriptum manu secunda — 11. *γενομενην* Pap. pr., corr. — 12. *ἰδίων Λ* Pap. — 13. *ασφαλεστατους* Pap. pr., corr. — *βελτίους Λ* (Pap. = *Γ*) — *ἡμῶν* libri Pap., *ὑμῶν ς* — *οισθε* Pap. — 15. *τοιοῦτο* libri Pap. § **120**. 16. *καὶ πολὺ Λ* (Pap. = *Γ*) — 18. *τυχὸν* om. *Δ* pr., in mg. add. 1[a] — *φθάσειεν Γ* — *τελευτῆσαι Λ* (Pap. = *Γ*) — 20. *ὑπομένουσιν Γ* — *και τας παρα των ανθρωπων* Pap. pr., sed lineolis supra appositis deletum, ad quod respicit nota marginalis, cuius tamen haec sola remanent: *αρ . . . φευγ . . .* § **121**. 22. *ὧν*: *ἃς* in ras. *Δ* corr. 3 — 25. *δῆμον*: *πολεδ . .* Pap. pr., corr. — 26. *λυμενομενοις* Pap. — 27. *παρέλαβον Δ* pr., *γ* supra *π* et accentum add. 3 (= *γὰρ ἔλαβον*) — 29. *οιπερ Γ* pr., *ὅ·περ* corr. 1[b] *ΔΕ* (Pap. = *Λ*) § **122**. 30. *ἃ ΓΔΕ* Pap. pr., corr. in *ο* (= *Λ*) — 31. *εχοντες* Pap. — 32. *ομοια* Pap. pr., corr. in *ομοιως*

p. **201**. 2. *καὶ ταῦτ' εἰδότες*: *καιτοι γε* Pap. pr., corr. in mg. — *ἐν τῷ ποιῆσαι* (= Pap.): *τὸ ποιῆσαι Λ* § **123**. 4. *δομοκρατιαν* Pap. — *επει μεν* Pap. — *ἐν* om. *Λ* Pap. pr., s. v. add. 2 (= *Γ*) — 7. *φυγὰς καὶ*: *καὶ* om. *Λ* (Pap. = *Γ*) — *ὑπὸ τῶν* (= Pap.): *ἐπὶ τῶν Λ* — *τυράνων Γ* — 8. *γεγενημένας Λ* (Pap. = *Γ*) — *τοὺς τοιούτους*: *τοὺς* om. *Λ* Pap. pr., s. v. add. 1, ut vid. (= *Γ*) § **124**. 11. *ὡς ἐφ' ἑκατέρων Γ* Pap. pr., corr. in *ως εφ εκατερον*, in mg. *επ αμφοτερα*: *ἐξ ὧν ἀφ' ἑκατέρων Λ* — 13. *της . . . . πονηριας* Pap. pr., corr. — *ὥστ' Γ* pr., corr. 2 — *ωσθ ορωντες δια τον πολεμον και τας ταραχας* om. Pap. pr., in inf. mg. add. — 14. *αὐτοὶ Λ* Pap. pr., corr. in *ουτοι* (= *Γ*) — *πεποιήκασιν Γ* — 16. *τούτους δὲ Λ* Pap. pr., corr. in *τους δε* — *ἐκ τῶν Λ* pr., *τῶν* eras. § **125**. 18. *μὲν* om. *Λ* (Pap. = *Γ*) — 21. *ὃν* et *τῶν ἄλλων ἄρχειν* om. *Γ* pr., *ὃν* s. v., *τῶν ἄλλων ἄρχειν* in mg.

add. 2 — 22. *χείρω Δ*, om. Pap. pr., *χειρον* (= Γ) add. 2 — *πράττοντας Δ* pr., corr. 3 — *ταις ολιγαρχιας* Pap. — 23. *τούτους δὲ* = Pap. pr.: *δὲ* om. *Δ* = Pap. corr. 2 — 24. *εὐδαιμονεστέρους ΓΔΕ, ευδαιμονοστατους* Pap. § **126**. 26. *και παραλαβων* Pap. — *πόλιν* in ras. totidem litt. *Γ* corr. 1 — *χείρω Δ* (Pap. = *Γ*) — 27. *δὲ Δ* — 29. *ἐλάττω τὸν αὐτοῦ ΓΔΕ, ἐλάττω τὸν ἑαυτοῦ Δ, τον αυτου ελαττω* Pap. — 31. *ἀνήγαγεν ΓΔΕ* (Pap. = *Δ*)

p. **202**. § **127**. 2. *τολμωσι* Pap. — 3. *αὐτῶν* libri — 7. *οὕτωι Γ* pr., *ι* eras. — *ζῆν ἡδέως μήτε Δ* (Pap. = *Γ*) § **128**. 10. *προ σφας* Pap. — *αὑτοὺς Δ* — 11. *πραγμάτων ΓΔΕ* (Pap. = *Δ*) — *τῶν* om. *Δ* (Pap. = *Γ*) — *λειτουργειων Γ* pr., corr. rad., *ληιτουργιων* Pap. — 12. *καὶ τὰ κακὰ . . . ἀντιδόσεις* (= Pap.): *καὶ τὰ περὶ τὰς συμφορὰς καὶ τὰς ἀντιδόσεις Δ* pr., *εἰσφορὰς* corr. 3 — 13. *τοσαυτας* Pap. — *ὥστ' Δ* — 14. *πενουμενους* Pap. § **129**. 16. *εστιν* Pap. — 18. *τὴν* om. *Δ* — *κατα την ημεραν εκαστην* Pap. pr. (= *Γ*), corr. in *κατα την ημετεραν αγοραν*; nota autem in inf. mg. addita genuina lectio restituitur — *μαλλον* Pap. — 19. *ἡμᾶς ΓΔΕ, υμας* Pap. pr. (= *Δ*), *η* s. v. add. 2 (= *Γ*) — *ὁρῶσι γὰρ Δ* Pap. — 20. *τὰ τὰ σφέτερ' Ε* — 21. *τα βελτιστα λεγοντας* Pap. pr., corr. in *των τα βελτιστα λεγοντων* (= codd.) § **130**. 23. *αὑτοῖς Δ, αυτοις* Pap. pr., corr. in *αυτους* — 25. *ισαγγελίαις Γ* pr., corr. 1, *εἰσ ἀγγελίαις Δ* pr., spirit. s. *α* eras. — 26. *αὐτῶν* libri § **131**. 27. *αὐτοὶ δυναστεύουσιν Δ* (Pap. = *Γ*) — *μεν ταυταις* Pap. — 28. *εἴδοιεν Δ* Pap. — *οντας* om. Pap. — 29. *σκοπουσι* Pap. — *ἐξ ὅτου τρόπου Δ* Pap. — 30. *τὸν βίον Δ* (Pap. = *Γ*) — *εκπορουσι* Pap. pr., corr. in *εκποριζουσι* — *αλ* Pap. — *ὅπως καὶ τοὺς Δ* (Pap. = *Γ*) — *ἔχειν τι δοκοῦντας*: *δοκουντας εχειν* Pap. — 31. *αποροις* Pap. pr. (= codd.), in mg. add. *απορουμενοις* — *εξισωσουσιν Γ* pr., *ἐξίσωσοῦσιν Γ* corr. 4 = *ἐξίσωσοῦσι Δ* pr. *Ε*, *ἐξισώσουσι Δ* corr. 1[a].

p. **203**. § **132**. verba *τίς οὖν ἀπαλλαγὴ* usque ad finem orationis recepta sunt in Antid. § 66, cf. § 25 — 1. *ἀπαλαγὴ Ξ*[α] — *γένοιτ' ἂν τῶν κακῶν τῶν παρόντων* (= Pap.): *γένοιτ'*

ἂν τῶν παρόντων κακῶν Λ, γενήσεται τῆς ταραχῆς ταύτης Γ^{α}Δ^{α}Ε^{α}Θ^{α}Λ^{α}Ξ^α — 2. *διείλεγμαι* usque ad 6. *πειραθείην* om. Antid. — *μεν γαρ τα* Pap. — 3. *συνέπιπτε ΔΕ* — 4. *ἐνγένοιτο Γ* pr., corr. 2 — *συναγαγὸν Γ* pr., corr. 1, *συναγωγῶν ΔΕ* — 5. *ἐπελθεῖν ΓΔΕ* (Pap. = *Λ*) — *επ αυτα* Pap. **§ 133.** 7. *ἔστιν δ' ἐξ ὧν ἂν Γ, ἔστι δ' ἐξ ὧν Λ, εστιν δ εξ ων* Pap.: *καὶ πῶς Γ^{α}Δ^α* pr., *ἂν* s. v. add. 2, *καὶ πῶς ἂν Ε^{α}Θ^{α}Λ^{α}Ξ^α* — *ἐπανορθωσόμεθα Γ^{α}Δ^α* pr., *ἐπανορθωσαίμεθα Δ^α* corr. 2 *Ε^{α}Θ^α* — 8. *πόλεως πράγματα Γ^{α}Δ^{α}Ε^{α}Θ^{α}Λ^{α}Ξ^α* — *ποιήσομεν Γ^α* pr., corr. 4 — *ΓΔ* in mg. habent *Α* — *ἢν Δ* pr. (corr. 3) *Ε, ἂν Θ^α* pr., corr. 1 — *συμβούλους* usque ad *βουληθεῖμεν καὶ* om. Antid. — 9. *ποιοῦμεθα ΓΔ* pr. (corr. 3) *Ε*, *πα^ο··ωμεθα* (= *πα^{οι}υσωμεθα?*) Pap. — 10. *βουληθείημεν Λ* Pap. — 11. *παυσαίμεθα Ξ^α* — *νομίζοντες Γ^α* pr., *εἶναι νομίζοντες Γ^α* corr. 4 *ΓΔΕΔ^{α}Ε^{α}Θ^{α}Λ^{α}Ξ^α*, *νομίζοντες εἶναι Λ* Pap. — 12. *καλούς τε κἀγαθοὺς Γ^{α}Δ^{α}Ε^α*: *καλοὺς κἀγαθοὺς ΓΔΕΛΘ^{α}Λ^{α}Ξ^α*, *καλους και αγαθους* Pap. — 13. *γεινοντες* Pap. — *οὐδεὶς οὐδέτερον τούτων Δ^α* pr., *αὐτῶν* in mg. add. 1, *οὐδεὶς αὐτῶν οὐδέτερον τούτων Ε^α*, *οὐδεὶς τῶν αὐτῶν οὐδέτερον* (om. *τούτων*) *Θ^α*, *ουθεις ουθετερον τουτων* Pap. pr., in mg. add. *ουδεν ετερον* — 15. *βούλωνται Λ* pr., corr. 1 — *καθιστάναι Θ^α* — *πολιτείαν Δ^α* pr., *ἢν* (*ἵν' Λ^α* pr., corr. 2) *οὖν ἀσκῆτε καὶ προσδέχησθε τοὺς χρηστοὺς ἀντὶ τῶν πονηρῶν, ὥσπερ καὶ* (*καὶ* om. *Λ^{α}Ξ^α*) *τὸ παλαιὸν, βέλτιον ἕξετε χρῆσθαι καὶ τοῖς δημαγωγοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς πολιτευομένοις* in sup. mg. add. *Δ^α* corr. 1^a, in textu habent *Ε^{α}Θ^{α}Λ^{α}Ξ^α* **§ 134.** *ΓΔ* in mg. habent *Β* — 16. *δ'* om. *Λ* (Pap. = *Γ*) — pro *ἢν ἐθελήσωμεν* usque ad *ἁπασῶν δ' ἥττους Θ^{α}Λ^{α}Ξ^α* exhibent: *ἢν* (*ἂν Θ^α*) *ἐπιχειρῆτε τὰς συμμαχίας κτᾶσθαι μὴ πολέμοις μηδὲ πολιορκίαις, ἀλλ' εὐεργεσίαις· προσήκει γὰρ τὰς μὲν φιλίας ἐκ τούτων γίγνεσθαι, τὰς δ'* (*δὲ Λ^{α}Ξ^α*) *ἔχθρας ἐξ ὧν νῦν τυγχάνομεν πράττοντες* — 17. *ὁμοίωσπερ ΓΔ* pr. *ΕΔ^{α}Ε^α*, *περ* del. *Δ* corr. 3 (Pap. = *Λ*) — *λόγῳ μὲν αὐτοὺς αὐτονόμους Λ*, *λογω μεν* Pap. pr., *αυτονομους* s. v. add. 2 — 18. *ἀφίωμεν Δ^{α}Ε^α* — 19. *ἐκδίδωμεν ΓΔΕΔ^{α}Ε^α* (Pap.),

ἐνδιδῶμεν Λ — 20. ἐκεῖνο καθαμαθόντες, ὅτι μιᾶς μὲν om. Δ pr., in mg. add. 1^{a} — 22. δίττους Γ pr., δ' ἥττους corr. 1^{b}, δὲ ἥττους Λ § **135**. τρίτον δὲ ἦν Λ, τριτον εαν Pap. — ΓΔ pr. in mg. habent Γ, eras. in Δ — 23. ἡγῆσθε: ῆ in ras. Δ^{α} corr. 1, ἡγεῖσθε ΕΛ, ποιῆσθε Θ^{α} Pap., ποιήσασθε Λ^{α}, ποιήσησθε Ξ^{α} — μετα γε την περι τους θεους om. Pap. pr., in inf. mg. add. — 25. ἑκόντες usque ad 27. εἰρημένοις om. Λ pr., in mg. add. 2 — εκαστω Pap. pr., corr. in εκοντες — καὶ τὰς δυναστείας καὶ τὰς ἡγεμονίας: καὶ τὰς ἡγεμονίας καὶ σφᾶς αὐτοὺς Λ corr. 2 (Pap. = Γ) — 26. ἐνδιδόασι Λ corr. 2, παραδιδόασιν Λ^{α}Ξ^{α} (Pap. = Γ) § **136**. 27. ην ουν Pap. pr., μεν s. v. add. 2 — καὶ πρὸς τούτοις Δ^{α} pr., τοι in ras. pro προσ τ corr. 2, καὶ τοιούτοις Ε^{α}, καὶ τοιούτους Θ^{α}Λ^{α}Ξ^{α} — 28. ὑμᾶς: ὑ ex ἡ Θ^{α} corr. 1 — 29. μελέταις παρασκευαῖς Γ pr., ταῖς s. v. add. 1^{b}, καὶ s. v. add. 4, μελέταις ταῖς παρασκευαῖς Δ pr., καὶ s. v. add. 1^{a}, παρασκευαῖς καὶ ταῖς μελέταις D: de Isocr. iud. c. 7 (Pap. = Λ) — 30. τοῦ μηδὲν ΓΔ pr. Δ^{α} pr. Ε, τῷ μηδὲν Δ corr. 3 (?) Δ^{α} corr. 2 Ε^{α}Θ^{α}Ξ^{α}Λ corr. 1, τὸ μηδὲν Λ pr. Λ^{α}, των μηδεν Pap. — 31. τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ΓΔΕΔ^{α}Ε^{α}Θ^{α}Λ^{α}Ξ^{α} Pap.

p. **204**. 1. Ἕλληνας ἅπαντας: νας ἅ in ras. Δ^{α} corr. 1 § **137**. τολμησει ουδεμια Pap. — 2. ὀκνήσουσιν Γ pr., ὀκνήσουσι Δ pr. Ε pr. Δ^{α} pr. Ε^{α} pr., γρ. ὁμονοήσουσι in mg. add. Γ corr. 4, Δ corr. 1^{a}, Ε corr. 1, Δ^{α} corr. 1, Ε^{α} corr. 1, in textu habent Θ^{α}Λ^{α}Ξ^{α} — 3. ἕξουσιν ΔΕΛΘ^{α}Λ^{α}Ξ^{α} Pap. — εἴδωσιν ΓΔΕ, ἴδωσιν Δ^{α}Ε^{α}Λ Pap., ἴδωσι Θ^{α}Λ^{α}Ξ^{α} — ἐφεδρεύουσαν τὴν ἡμετέραν πόλιν Λ, τὴν δύναμιν τὴν ἡμετέραν ἐφεδρεύουσαν Θ^{α}Λ^{α}Ξ^{α} (Pap. = Γ) — 5. βοηθεῖν τοῖς ἀδικουμένοις Θ^{α} — βοηθεῖν. οὐ μὴν: ν. οὐ μὴν in ras. Δ corr. 1^{a} — ὁ πρότερον Θ^{α} — 6. γ' ἂν Θ^{α}Λ^{α}Ξ^{α} — ποιήσωσι Γ pr., ποι..ῶσι corr. 4, ποιῶσι ΔΕΔ^{α}Ε^{α}Θ^{α}Λ^{α}Ξ^{α}, ποιῶσιν Λ (Pap. = Γ) — τό γε Θ^{α}, τό θ' Λ (Pap. = Γ) § **138**. 7. προεχουσαις Pap. pr., in mg. add. προηκουσαις — 8. ἀπέχεσθαι τούτων τῶν Λ (Pap. = Γ) — ἀδικουμένων Θ^{α} — 9. ἤν τε Λ, ἐάν τε Λ^{α}, ην τε πως Pap. — ἐπιρῶσιν Ε — 10. πάντες Λ^{α} — 11. καταφεύξωνται Λ Pap. pr., corr. pr. vel 2 — και πολλας

Pap. — *ἱκετηρίας* Λ, *ἱκεσίας* $\Lambda^a\Xi^a$ (Pap. = Γ) — 12. *δεδόντες* Λ pr., corr. 1 § **139**. 13. *ἀπορήσωμεν* Λ, *αποϱησαιμεν* Pap. pr., corr. pr. vel 2 — 14. *ἀλλὰ* Γ pr. Δ pr., *καὶ* s. v. add. Γ corr. 4, Δ corr. 1ᵃ, *ἀλλὰ καὶ* $E\Delta^a E^a\Theta^a\Lambda^a\Xi^a$ — 15. *καὶ προθύμως* om. Λ (Pap. = Γ) — 16. *γὰρ ἡ πόλις* Λ (Pap. = Γ) — *ἐθελήσει* $\Theta^a\Lambda^a\Xi^a$ — 20. *σώζειν καὶ*: *καὶ* om. $\Theta^a\Lambda^a\Xi^a$ Pap. pr., s. v. add. 2 — *δυναμένους καὶ βουλομένους* E pr., litteris α β s. v. additis corr., *και δυναμενους* om. Pap. pr., in inf. mg. add. 2 § **140**. 22. *προσδοκᾶν τὰ τῆς πόλεως ἐπίδοσιν* $\Lambda^a\Xi^a$ — 23. *τοιαύτης εὐνοίας ἡμῖν*: *τῆς τοιαύτης εὐνοίας* Λ, *τοιαυτης ημιν ευνοιας* Pap. — *υπαρξασης* Pap. pr., corr. in *υπαρχουσης* — 24. *εἰσρυήσεσθαι καὶ εἰς τὴν πόλιν* Λ (Pap. = Γ) — *δι'* om. Θ^a — 25. *σωιζομένης* Γ — *τινας δ ουκ επαινεσεσθαι* om. Pap. in textu (lacuna), add. in sup. mg. — *ἐπαινέσεσθε* Λ^a — 26. *τηλικούτων καὶ τοσούτων* $\Theta^a\Lambda^a\Xi^a$ § **141**. 28. *τῷ λόγῳ περιλαβεῖν ἅπαντα* Θ^a — 30. *φρονησαντας προστηναι της των ελληνων ελευθεριας και σωτηριας* Pap. pr. (= codd.), in inf. mg. add.: *σαντας περι της των αλλων ελληνων ελευθεριας και σωτηριας γενηθηναι* — 31. *σωτηρίας* libri exc. Θ^a, qui recte praebet *σωτῆρας* — 32. *λυμαιῶνας* Γ pr. $\Delta E\Delta^a$ pr., in Γ supra *αι* eras. *ε*, *ε* ex *αι* corr. 4, *λυμεῶνας* Δ^a corr. 1 (= Pap.)

p. **205**. 1. *ἐν ἀρετῇ* Λ (Pap. = Γ) — *δόξαν τὴν*: *τὴν* om. Λ (Pap. = Γ) § **142**. 3. *τούτων* (= Pap.): *πάντων* Λ — *ἐκεῖνο* $\Lambda\Theta^a\Lambda^a\Xi^a$ Pap. — 4. *ὃ εἰς* $\Lambda^a\Xi^a$ — 5. *δοκιμαζειν* Pap. pr., corr. in *συνδοκιμαζειν* — 6. *εἴπερει* ΓΔ pr. $E\Delta^a E^a$, poster. *ει* del. in Δ (Pap. = Λ) — *απολυσασθαι* Pap. pr., corr. — *μὲν διαλύσασθαι* Ξ^a pr., sed signis additis corr. — 8. *πολεμίων* Γ pr., corr. 2 — *τῇ πόλει* om. Λ (Pap. = Γ) 9. *ἅπαντα τὸν χρόνον* $\Theta^a\Lambda^a\Xi^a$ — *μισῆσαι δὲ πάσας* $\Theta^a\Xi^a\Lambda^a$ pr., *δὲ* erasum, sed ita, ut adhuc dignosci possit — 10. *τὰς δυναστείας* (= Pap. pr.): *τὰς* om. $\Theta^a\Lambda^a\Xi^a$, *τας* in Pap. lineola supra apposita deletum — *ἀναλογιζόμενος* Λ pr., *ἀναλογιζομένους* corr. 2 = Pap. pr., corr. in *αναλογισαμενους* (= Γ) — 11. *ἀπ' αὐτῶν* Λ (Pap. = Γ) — *γενησομένας* Λ, *γιγνομένας* $\Theta^a\Lambda^a\Xi^a$ (Pap. = Γ) — 12. *τὰς ἐν λακεδαιμονίᾳ βασιλείας*

$Λ^α$, την λακεδαιμονίων βασιλείαν Λ (Pap. = *Γ*) § **143**. 13. *μὲν* om. *$Θ^α Λ^α Ξ^α$* — *εστὶν $Ξ^α$* pr., *ἐξ* s. v. add. pr. — 14. *τοσοῦτο Λ* (Pap. = *Γ*) — *μακαριστότατοι $Θ^α Λ^α Ξ^α$* Pap. — 15. *τὰς τυραννίδας κατασχόντων $Λ^α Ξ^α$, τυραννευόντων $Θ^α$, τας τυραννιδας και τας πολεις εχοντων* Pap. pr., in mg. add. *κατεχοντων* — *οσω* Pap. — 16. *δωρεὰς*: *τιμὰς $Θ^α$* — 17. *πολιτευομένων $ΛΛ^α Ξ^α$* (Pap. = *Γ*) — 18. *δὲ οἱ $ΛΘ^α Λ^α Ξ^α$* — *μὴ* om. *Ε* pr., s. v. add. 1 — 19. *πράξεις $Ξ^α$* — *λιπόντων $Θ^α Λ^α Ξ^α$* Pap. — 20. *τὰς* om. *Λ* (Pap. = *Γ*) — *ἀποβαλόντων $Θ^α Λ^α$* Pap. § **144**. 21. *ἔνεστι δ' ἐν*: *ἔνεστιν δὲ Γ*, *ἕν ἐστι δὲ $ΔΛ^α$*, *ἔνεστι δὲ $ΕΕ^α$*, *ενεστι δε και* Pap. — *τοῖς πράγμασιν ἡμῶν* [*ιμῶν Γ* pr., corr. 1, *ημ·ν* (= *ημειν*?) Pap. pr., *ημων* corr.]: *ἡμῶν* om. *$Θ^α$*, *τοῖς τοιούτοις πράγμασιν ἡμᾶς Λ* — 22. *τῆς τοιαύτης τιμῆς Λ* (Pap. = *Γ*) — 23. *ὑπολάβωσιν Γ* Pap. — 25. *αἰτίαν αὐτοῖς $ΓΔΕΛ^α Ε^α$*, *αὐτοῖς αἰτίαν Λ* Pap. — *γενέσθαι Λ* (Pap. = *Γ*) § **145**. 26. *καλῶν* (= Pap.): *παντοδαπῶν Λ* — *λόγων ἐνόντων* libri, *ενοντων λογων* Pap. — 27. *ταύτην $Δ^α$* pr., *εἰπεῖν* in mg. add. 2, *ταύτην εἰπεῖν $Ε^α Θ^α Λ^α Ξ^α$* — 26. *λέγοντι παύσασθαι $Θ^α$* — *πλῆθος . . . μῆκος Λ* (Pap. = *Γ*) — 29. *τῶν ἐμῶν ἐτῶν $ΛΛ^α Ξ^α$* (Pap. = *Γ*) — 30. *ἦ ἐγὼ* libri Pap. (*η εγω Γ* pr., *ἠ εγὼ* corr. 1^b, *ἦ ἐγὼ* corr. 4) — *παρακελευωμαι* (o s. v.) Pap. — 31. *τοιαῦτα καὶ* (= Pap.): *τὰ τοιαῦτα καὶ $Θ^α Λ^α Ξ^α$*, *τοιαῦτα Λ* — *λεγειν και πραττειν και γραφειν* Pap.

p. **206**. 1. *προτρέπουσιν $ΛΘ^α$* (Pap. = *Γ*) — 2. *καὶ τὰ τῶν*: *κατὰ τῶν $ΕΘ^α$* — *φιλοσόφων*: Pap. in mg. *πολιτευομενων* — *πολλῷ βελτίω Λ* (Pap. = *Γ*) — subscribit *Γ*: *περι τῆς εἰρηνης* = *Λ* pr. Pap. pr., *τέλος τοῦ περὶ τῆς εἰρήνης Λ* corr. 4, *περὶ εἰρήνης Ε* Pap. corr. 2.

CONSPECTUS LOCORUM

quibus a textu Blassiano primus nunc recedendum esse censui:

⟨ ⟩ = inserendum, [ ] = delendum.

INDEX DICTIONUM:

TABULA ARGUMENTI.

DE FONTIBUS

LIBRI V ET VI ANTIQUITATUM ROMANARUM

DIONYSII HALICARNASSENSIS

QUAESTIONES VARIAE

SCRIPSIT

OTTO BOCKSCH.

Quaerentibus nobis indicia, quibus adhibitis cognoscere possimus, quosnam fontes Dionysius Halicarnassensis ad antiquissima liberae republicae Romanorum tempora enarranda adierit, primo loco auctores nominatim laudatos respiciendos esse arbitror, tametsi minime in certissimis haec numeranda esse vestigia nemo eorum negabit, qui veterum scriptorum morem fontes laudandi cognoverit. Attamen ne haec quidem indicia praetermittenda sunt, praesertim cum Dionysio ut ex antiquorum consuetudine scriptores, quibus singulas historias enarratas debet, plerumque tacet, sic scriptorum nomina exhibenti cur diffidamus, causa idonea non sit. Quod facile concedent, qui cum prooemium antiquitatibus praemissum perlegerint, tum in rebus enarrandis disquirendisque haud aspernando (quamquam saepe pravo) veritatis studio ac cura ductum eum intellexerint.

Laudantur autem in eis libris, qui de liberae rei publicae gestis integri ad nos pervenerunt, Fabius Pictor semel (VII 71, 1); Cn. Gellius (una cum Licinio Macro) bis (VI 11, 2 et VII 1, 4); Licinius Macer quater (V 47, 3; 74, 4; VI 11, 2; VII 1, 4). Atque Fabium quidem iam mittere licet, cum Dionysius eis quidem in libris, qui nobis curae sunt, eum certe non latius secutus sit, sed peculiaris tantum rei causa adierit. Studet enim l. l. antiquissimo illo Romanorum auctore adlato probare Romanos nondum Graecorum moribus cognitis tamen eodem fere modo eisdemque ceremoniis in ludis faciundis ac Graecos usos esse. Etiam ex ipsa narrationum, quae his libris continentur, natura annalium Romanorum a peritis aperte cognosci nihil fere praeterea Dionysium ex Fabii libris sumpsisse vix est quod moneam.

Ex reliquis autem, quos attuli, locis duos Licinii Macri nomen cum Cn. Gellii praebere coniunctum modo dixi. Ac coniecerit fortasse quispiam ex laudandi ratione VI 11, 2 adhibita (*Λικίννιος μὲν γὰρ καὶ οἱ περὶ Γέλλιον . . .*), quoniam Gellius ante Licinium fuisse vulgo putatur, unum Licinium Macrum a Dionysio exhaustum esse, Gellium omnino non inspectum. Quae coniectura si satis certa esset, non inepte ille concluderet libri sexti illorum capitum Licinium Macrum auctorem fuisse principalem, in singulari quadam re a Dionysio spretum. Sed ut vix est credibile iam annalium scriptores Romanos fontes, ex quibus hauserint, laudasse, praesertim ubi eos non repudiassent, sed bona fide exscriberent, ita belli Latini, quae apud Dionysium exstat, enarrationem (VI 2—22) liberius ex compluribus diversorum auctorum contextam esse demonstrari posse arbitror. Quod tamen non huius est loci. Accedit, quod in rebus quibusdam, quae prioribus in libris enarratae sunt, Dionysius sine dubio ipsum adhibuit Gellium (cf. II 31; 72; 76).

Altero loco, quo coniuncta Gellii et Licinii nomina occurrunt (VII 1, 4), non solum horum duorum scriptorum libros, sed etiam alios quosdam re vera Dionysium Halicarnassensem contulisse — id quod ipse dicit — est veri simile. Nam toto illo loco id agit, ut Romanos scriptores in temporibus computandis errasse demonstret et suo Marte certe conicit non Dionysium tyrannum, sed Gelonem Romanis in summas angustias adductis frumentum condonasse. Tamen hic sane iusta oritur suspicio ipsum eum scriptorem, ad quem Dionysius Halicarnassensis, etiamsi de hac una re eum reiceret, ceteroquin potissimum sese applicaret, fuisse Licinium Macrum.

Neque altero eorum locorum, quibus Licinius Macer solus nomine adlato laudatur (V 47, 2 sq.), Dionysius fide videtur indignus adfirmans, cum peculiaris cuiusdam adnotationis illum testem adferat, de re ipsa etiam alios sese audivisse.

Iam restat quartus locus (V 74, 4), ubi de dictaturae origine agitur. Quem magistratum Dionysius, aesymnetis, qui a Graecis dicebantur, comparatis, Romanos e Graecis transtulisse

suspicatur, sed addit Licinio auctore dictaturam ad Albanorum exemplum esse institutam. Neque de hoc loco quisquam negabit, quoniam prior illa coniectura aperte Dionysii ipsius est, veri esse simillimum Licinium Macrum in hac una re ab eo spretum ceteroquin horum capitum narrationes ei suppeditasse; quamquam ne hic quidem reticendum capitis 73. initio duo de dictatoris nomine veriloquia, velut e diversis auctoribus deprompta, proferri, ut appareat, ultra satis angustos fines talia auctorum indicia, ex ipsorum nimirum nominibus desumpta, non valere.

Sed utut in singulis certisque locis res se habet, id certe iam laudatis auctorum nominibus discimus: Licinium Macrum Dionysio haud parvi aestimatum fuisse, immo in eis videri numerandum esse, quos potissimum secutus sit. Ac profecto hoc idem, quod vel ex ipso prooemio concludi posse quidam putant, viri docti cum variis indiciis adhibitis certas quasdam antiquitatum partes Licinio ascriberent, etiam comprobasse sibi visi sunt. Sed vereor, ne campum iusto latiorem huic annalium scriptori plerique dederint.

Iam exspectaveris fortasse argumenta illa tecum me esse perlustraturum perpensurumque, quibus usi adhuc viri docti cum alios auctores tum Licinium in Dionysii libris agnoscere ac discernere conati sunt. At prorsus alia via progredi mihi satius videtur. Liceat igitur illas quaestiones, ut eam, qua quaeritur, utrum ex cognominibus Licinius cognoscatur necne, aliasque similes mittere, et nunc quidem ea tantum curemus auctorum indicia, quae non historias a Dionysio, Livio, aliis traditas nobis disquirentibus et inter se comparantibus excutienda et probanda sint, sed quae quasi sua sponte se offerant. Haec autem si percensuerimus, unum tantum mea quidem sententia remanebit, quo ducti quod certum sit enucleare possimus. Quod vestigium nunc quaeso mecum ceteris interim neglectis ad Dionysii auctores discernendos adhibeas.

CAPUT I.

Quo ex fonte Dionysii Halicarnassensis ant. Rom. V 59—77 fluxerint.

Etenim Licinium Macrum, quem supra diximus, annalium scriptorem, ex gente illa plebeia oriundum, cuius olim C. Licinius Stolo una cum Sextio collega consulatum a patribus expugnaverat, anno a. u. c. 681/73 a. Chr. n. tribunatu functum esse accepimus. Quo in magistratu gerendo, si modo Sallustii Crispi historiarum fragmento cuidam (III 48 ed. Maurenbr.) fides habenda est, optimatium inimicissimum se praebuit et quasi maiorum suorum et omnino antiquiorum illorum plebei iuris propugnatorum aemulator summo infestissimoque odio optimates persecutus est, defendit acerrime popularium partes. Quamquam enim oratio illa Licinio tribuno ad plebem habita, quae temporum iniquitatem effugit, quin a Sallustio ipso composita sit, vix dubium est, tamen verum Licinii spiritum inesse est consentaneum. Quod eo promptius concedes, si Sallustium iam vicesimum fere annum egisse computaveris, cum Licinius, ut fertur, mortem sibi conscisceret. Nostro igitur iure credemus Licinium reapse talia saepe coram plebe iactasse, qualia Sallustius eum dicentem facit: acerrime optimatium iniurias, licentiam, avaritiam, impudentiam castigasse; pristinae plebis imaginem proposuisse fortiter pro causa sua propugnantis; aequalium vituperasse socordiam ac torpedinem; se tamen, quamvis in via periculosissima, praeiturum esse promisisse. Quod si recte statuimus, quis est annalium Romanorum vel mediocriter peritus, qui dubitet, quin Licinius, utpote qui tanto studio contentioni partium ipse interesset, etiam in rebus enarrandis partium studiosus fuerit? Qua ex re efficitur, ut

narrationes, quas ad maiorem, ut ita dicam, patriciorum gloriam vel fictas vel exornatas esse patet, vel quae omnino colorem quendam patricium produnt, Licinio ascribi nequaquam liceat; contra patrum invidia atque insectatione, plebis studio atque amore, rebus ipsis eo consilio immutatis, ut nobilitati obtrectetur, plebei laudibus augeantur, in Dionysio Licinius quasi digito ostendatur. Haud enim pauca, ut supra docui, Dionysius his in libris e Licinii annalibus repetivit.

Atque si iam in Dion. ll. V—VIII recensendis haec, quae modo indicavi, vestigia sequemur, unam quandam omnis materiae partem ex illo fonte fluxisse perspiciemus: librum V. exeuntem dico, inde a cap. 59. Dices hoc iam multis [1]) cognitum fuisse. At non sine fructu censeo accuratius hanc partem nos consideraturos esse et iustis finibus circumscripturos, ut certa incertaque diligenter discernantur.

Narratur enim his capitibus, quae res Romanis anno 256/498 gestae sint, inter quas maximi est momenti dictatura instituta (inde a cap. 63). Quae qua de causa inventa sit explicaturus Dionysius refert imminente cum foederatis Latinorum civitatibus bello, cum exercitus conscriberetur, omnes fere pauperes, eos imprimis, qui aes alienum solvere non possent, eamque ob rem nexu oppressi essent (*οἱ . . . ἐνδεεῖς βίου καὶ μάλιστα οἱ τὰ χρέα τοῖς συμβαλοῦσι διαλῦσαι οὐ δυνάμενοι*), nomina non dedisse, neque prius se daturos iactasse, quam senatus consulto debita sibi remissa essent; quin etiam secessionem iam minatos esse. Id ipsum iam non iniuria popularem quendam fontem resipere suspiceris comparato alio quodam Dionysii loco (VI 22, 1 sq.) [2]), quo plebei non solvendo non fuisse, sed solvere se non posse simulasse dicuntur. Sed audiamus, quae sequuntur! Senatus multis de debitorum postulatis ver-

1) Virckio imprimis, cuius diss. 'Die Quellen des Livius und Dionysius f. d. älteste Geschichte d. röm. Republ.' p. 37—41 quaeso conferas.

2) *τῶν μὲν δημοτικῶν ἀδυνάτως ἔχειν σκηπτομένων* (de notione verbi *σκήπτεσθαι* cf. Dion. ant. III 3, 2; 23, 17; 26, 2; 29, 1; 37, 3; 39, 4; 73, 3; V 6, 2; VII 50) *διαλύειν τὰ χρέα* et infra (VI 22, 2): *οὔτε τῶν χρεωφειλετῶν ποιεῖν οὐδὲν δίκαιον* (sc. *ἀξιούντων*).

bis factis diversissimisque sententiis dictis (cap. 63—69) decrevit, ut senatus consultum de ea re differretur, dum bellum confectum esset, interea vero ne ullae pecuniae a debitoribus exigerentur, neve ullus magistratus iudicia exerceret, nisi militaria (69, 2). Sed etiamsi aliquantulum hoc consulto ad populum edito tumultus repressus esset, tamen erant, qui fore ut his dilationibus plebs deciperetur praemonerent; sine fuco et fallaciis potius aut petentibus sibi obsequendum fuisse aut aperte negandum; aliam enim esse mentem hominum angustiis circumventorum auxilium petentium, aliam postea, cum optata eis contigissent (69, 3).

Sed ad eas res potissimum velim animum attendas, quae deinceps enarrantur: apertissime enim fontem arbitror eas quasi demonstrare, ex quo haustae sint. Namque senatui curanti ac circumspicienti, quo modo seditio iamiam eruptura reprimatur, novum magistratum, dictaturam nimirum, instituere placet. Plebs autem, si Dionysium audimus, hoc instituto turpiter et fraudulenter iure suo destituta est. Nam lex de provocatione a P. Valerio Publicola lata dissoluta est, novum nobilitatis praesidium positum, quo facilius plebs, quae tum ne suspicabatur quidem patriciorum insidias, servitute premi posset. Sed ipsius Dionysii verba adferam, ut me ea non nimis premere cognoscas; leguntur autem V 70, 4 haec: *προβούλευμα, δι᾽ οὗ παρακρουσαμένη* (sc. *ἡ βουλή*) *τοὺς πένητας καὶ τὸν βεβαιοῦντα τόν ἐλευθερίαν αὐτοῖς νόμον ἀνελοῦσα ἔλαθεν.* Praeterea cf. qu. 70, 3 et 5; et Virckii diss. p. 39.

Sed ut iam omnis dubitatio evanescat eluceatque neminem nisi Sullae aequalem eumque inimicissimum memoriae, quae apud Dionysium exstat, auctorem esse, i. e. Licinium Macrum, legas quaeso cap. 77. Vides acerrimo cum Sullae odio inter se opponi primam, T. Larcii, dictaturam et dictaturam, quae dicebatur, L. Cornelii Sullae, qui primus ac solus huius magistratus potestate crudeliter abusus sit, cum tot penes homines tamque periculosis temporibus dictatura a tyrannica dominatione et superbia libera mansisset. Sed

dixerit quispiam nondum demonstratum esse Dionysium, quae hic profert, iam in fonte suo invenisse. Quod si quis dubitaverit, concedam sane aliqua ex parte illa, quae de dictaturae historia et usu exponuntur, esse ipsius Dionysii, huius ipsius iudicio et doctrina permixtis, totamque ipsi attribuerim imprimis paragraphum 6 (inde ab *εἰ μὲν οὖν ἀναγκαίως* etc.). Sua tamen sponte eum Sullae dictaturam in comparationem vocasse et acerbissima damnatione affecisse, meo iure negaverim, praesertim cum cap. exeunte ipse dubitet, num tali iudicio re vera Sulla dignus fuerit. Patet enim casu fieri non potuisse, ut primus dictator T. Larcius, quamvis ipse quoque minus popularis fuisse diceretur, quam Cloelius collega, benevolentissima laude efferretur, confestim deinceps Sulla, dictator novissimus, inimicissimis obrueretur opprobriis. Immo de industria Licinius Macer T. Larcii laudes auxit, quo clarius eluceret aequalibus Sullae superbia, iniuria, crudelitas.

Atque ut hic Sulla ipse inducitur, sic alias Sullanae aetatis si non res ipsae, tamen velut imagines speculo repercussae cernuntur aut, ut ita dicam, praeter res ante oculos propositas umbrae quasi temporum Sullanorum ascendunt. Ut cap. 60, 2 eiusdem T. Larcii modestia iniussu senatus suo arbitrio quidquam statuere nolentis aequalibus imitandum exemplum proponitur; 60, 4 quam potuerit, mitissime in Fidenates, qui a populo Romano defecerant, victos consuluisse Larcius narratur: paucos tantum defectionis auctores inspectantibus omnibus in Fidenatium foro caedi iussit. At quanta crudelitate Sulla in socios Italicos, Praenestinos, Neapolitanos, Samnitium imprimis civitates saevierat![1] Talia profecto aequalibus Licinii annales legentibus in mentem venire et collata cum pristina modestia ac clementia vel foediora et indigniora videri paene necesse erat.

Sed ne hoc quidem praetermittendum arbitror ei, qui auctoris narrationis indolem cognoscere cupiat, cap. 59, 1 Larcii collegam, Q. Cloelium Siculum, gratia plebis et miti ingenio

---

1) Cf. Ihne 'Röm. Gesch.' V 387 sqq.

insignem describi. Nimirum idem, ne dictator dicatur, deinde a senatu, qui eius erga plebem favorem metuebat, fraude quadam impeditur. Vides annalium scriptorem popularium partium studio hic in angustias quasi inductum esse, cum premere vellet et consulem civili laude digniorem dictatura prohibitum et alterum, cum dictator dictus esset, tamen ipsum quoque summa modestia — si quis cum Sulla conferret — usum esse.

Ideo quoniam tam certa vestigia aetatis, qua ille annalium scriptor fuerit, invenimus tamque perspicue ipsius studium atque iram cernimus, de fonte non iam poterit dubitari.

Sed illud sane adhuc incertum est, num omnia, quae Dionysius illa in parte antiquitatum narrat, Licinio debeat. Cui sententiae primum repugnare videtur locus quidam orationis, quam Valerium in senatu pro plebis causa habuisse Dionysius tradit. Cap. enim 64, 2 Valerius vereri se dicit, ne plebei aere alieno oppressi Tarquiniorum blandimentis inducti arma contra patricios caperent et regnum restituerent. Quod a Licinio excogitatum esse non crediderim. Sed cum in oratione (quamvis non ipsius oratoris verbis reddita) ista occurrant, in promptu est suspicio ipsi Dionysio ea esse ascribenda. Constat enim — Flierlii imprimis dissertatione [1]) — orationes antiquitatibus insertas magnam ad partem ex ipsius Dionysii officina ita prodisse, ut et quae apud Romanos scriptores invenit, arriperet et ipse amplificaret, adiceret, fingeret Graeca saepissime exempla secutus.[2]) Facillime autem fieri potuit, ut hic recordaretur, quae in cap. 53—57 de plebeiorum quorundam et servorum coniuratione ad Tarquinium restituendum facta — incertum adhuc, quo auctore adhibito — enarraverat.

---

1) Flierle, 'Ueber Nachahmungen des Demosth., Thucyd. u. Xenoph. in den Reden d. Röm. Archäol. des Dion. v. Hal.' Cf. etiam: Ranke, 'Weltgesch.' III 2, 136; Virck, l. l. p. 82.

2) Etiam in hac oratione inesse, quae ut scriptor Romanus componeret, fieri non poterat, cognosces ex 65, 1, ubi de Solonis σεισαχθείᾳ sermo fit. Tamen ne hic quidem desunt, quae iam ex Romano fonte fluxerint necesse est, ut pacis cum Porsenna rege ictae condiciones, de quibus v. infra caput V.

Hanc igitur orationem cur totam a Licinio abiudicem, non habeo.[1])

At unam sane partem reperies his in capitibus, quam equidem neque a Licinio neque ab ullo Romanorum scriptore talem saltem, qualem Dionysius reddit, exhibitam existimaverim, quippe quae nequaquam Romana et satis inepta sit: dico narrationem de dolis, quibus senatus assecutus sit, ut non Cloelius, sed Larcius, collega eius, dictator diceretur (inde a V 71). Ipse audias velim rem paucis comprehensam: convenit inter senatores Larcium dicendum esse, pudore autem quodam et metu impediuntur, ne repudiantes Cloelium laedant vel etiam incitent, ut plebis partes apertius fortiusque capiat. Tum maximus natu et auctoritate excellentissimus inter consulares — attendas quaeso nomen nullum adferri — orationem in senatu consulibus nimirum praesentibus habens nihildum decretum esse simulat suadetque, ut alter consulum aut sorte aut collega cedente eligatur. Omnes nempe hanc sententiam collaudant. Surgit vero alius — ne huius quidem nomen adfertur — et censere se dicit alteri consulum esse mandandum, ut collegam dictatorem dicat; sic enim aequo — id quod sane difficile est intellectu — honore ac gaudio utrumque fruiturum esse. Hoc quoque cum placuerit, ratum fit, ut ipsis consulibus inter se conveniat, uter utri dicendus sit. At quid iam fit? *Θαυμαστόν τι καὶ παρὰ πάσας τὰς ἀνθρωπίνας ὑπολήψεις πρᾶγμα ἐποίουν:* alter alterum verecundia ac modestia praecurrentes magnam senatui difficultatem adferunt, quomodo res absolvenda sit. Denique cum diu Larcius frustra clam a senatoribus maxime auctoritate valentibus rogatus sit, ut tandem se a collega dici sineret, Cloelius coram senatu eo dicto consulatu se abdicat.

Quas ineptias non Romanas esse plus uno indicio cognoscitur. Ac primum quidem, id quod iam Mommsenus[2]) monuit, haudquaquam credibile est, Romanum ullum scriptorem tam

1) Notandum est a Virckio (l. l. p. 54) totam hanc orationem Valerio Antiati tribui — iniuria, ut equidem putaverim. Sed vide infra caput V.

2) 'Röm. Staatsr.' II 155.

fuisse Romani instituti quamvis tum sublati imperitum, ut dictatore dicto consules abdicantes faceret, ut Dion. V 72, 3; 71, 2; 70, 4. Qui error quoniam apud Graecos scriptores saepius occurrit [1]), Mommsenus non sine veritatis specie coniecit Dionysium a Polybio optime ei cognito inductum esse. — Porro id mihi insigne Dionysii indicium videtur esse, quod hic, cum ceteroquin oratorum nomina adferre vel adamaverit, illarum sententiarum auctores qui fuerint, tacet. Videtur talibus in rebus amor eius veritatis, quem initio antiquitatum tanto cum spiritu de se praedicavit, cum studio illo pugnasse, quod item non semel confessus est, accurate explicandi et enarrandi, quanam ratione omnia acta essent, quae in senatu dicta, quibus causis ac rationibus homines commoti essent. Quae ut effusius referret, non satis materiae auctores Romani saepe ei suppeditabant.

Attamen fundamentum, ex quo opus suum exstruere posset Dionysius, hoc quoque loco iam a Licinio fortasse iactum fuit. Quid enim veri est similius, quam hunc ut alias sic hic quoque Larcium quam dissimillimum Sullae, pristinos illos homines quam dissimillimos aequalium suorum descripisse? Sulla, si verum dicendum erat, se ipse dictatorem fecit; contra T. Larcius quamvis omnium precibus petitus tamen commoveri vix potuit, ut amplum illum magistratum acciperet. Quo modo autem Licinius rem narraverit, quamquam ad amussim statui non potest, tamen aliqua ex parte puto adhuc cognosci posse. Nam duas illas rationes, quibus constitui posset, uter consulum dictatorem diceret, aut sorte decernente aut consulibus sua sponte rem inter se discernentibus, sollemnes fuisse etiam posterioribus quoniam accepimus, consentaneum est ne a Licinio quidem, cum dictaturae institutionem referret, illas neglectas esse. Id quoque iam a Licinio traditum fuisse facile crediderim senatum, qui posterioribus temporibus ipse dictatorem consulibus designare solebat, tum veritum consulum alterum alteri posthabere, ne hic plebis gratia elatus novarum rerum

---

1) Polyb. III 87, 8; Appian. Hann. 12; Plut. Anton. 8.

studeret, non aperte, sed fraude ac dolo id, quod vellet, perfecisse. At certe Licinius haec et brevius et minus inepte narraverat.

Sed iamdudum vereor, ne nimis longus videar in hac antiquitatum parte Macro adiudicanda, i. e. in re omnibus fere probata. Sed respicias quaeso me iudice hac una in parte Licinii vestigia, quae quidem totius narrationis natura atque indole prodantur, prorsus perspicua esse.

At obstant virorum doctorum sententiae, quibus toti hi libri antiquitatum maxima saltem ex parte Licinio tribuuntur. Ac ne ego quidem nego permulta praeter eam, quam modo perlustravimus, partem eodem ex fonte Dionysium hausisse: demonstravisse quemquam certas quasdam partes praeter hanc Licinianas esse nego. Quas enim huius opinionis viri docti protulerunt causas, eae ad gradus quosdam compositionis historiarum enucleandos suffecerint, ad ipsos auctores non sufficiunt. Ut si quae res apud Dionysium occurrunt, quae post Gracchos demum inventae esse possint vel Marianae vel Sullanae aetatis facta et mores redoleant, etiamtum de compluribus auctoribus cogitari potest, praesertim cum nos non ita certo sciamus, quibus annis vixerint nedum scripserint singuli annalium scriptores. Ita fit, ut quae nullis aliis indiciis accedentibus Licinium Macrum indicare putantur, etiam Valerii Antiatis, Aelii Tuberonis, vel etiam Gellii [1]) esse possint. Sic igitur censeo iudicandum esse de senatus auctoritate nimis iam imminuta, de iuribus iam illa pristina aetate, falso nimirum, tribunis plebis et plebi vindicatis, de tumultuosis senatus, populi, plebis conciliis, de militum nimia intemperantia, aliis similibus. Qualia etiam Virckius ut premeret ea fortasse ratiocinatione adductus est, ut concluderet: quoniam omnia, quae Dionysius narrat, uno tenore ac stilo [2]) composita essent, nempe eo, quem Graeci *πραγματικόν* vocant,

1) De Gellii aetate tam incerta habemus, ut Kiesslingius, de Dion. Hal. auct. lat. p. 31 etiam Licinio eum minorem esse censeat vel saltem aequalem.

2) Cf. Virckii diss. pp. 23. 29. 36.

una autem in parte Licinius, recentioris aetatis auctor, aperte cognitus esset et talibus, qualia modo enumeravi, indiciis certi quidam eique inferiores memoriae gradus et aetates auctorum significarentur, propterea illis iam Licinium ipsum prodi. At primum non solum Macer, sed etiam alii rerum scriptores non simpliciter eventa rettulerunt, sed sagacitatem illam, quam putabant, et diligentiam appetiverunt, ut quibus de causis res gestae essent, quibus rationibus homines commoti, quomodo singula cohaererent, demonstrarent; id quod ipse Virckius (p. 27) de Valerio Antiate exponit. Tum autem, cum mos fuerit annalium scriptorum Romanorum eos, qui antea scripserant, in suum usum vocare, quae illi tradiderant, exscribere, immutare, amplificare, sine dubio fieri potuit, ut duo vel plures fontes eiusmodi in universum consentientes Dionysio se offerrent, quibus promiscue uti posset nec continuationem rerum delens neque ordinem narrationis nimis perturbans. Quod re vera Dionysium fecisse, quamquam e rei natura sequitur ut raro perspiciamus, tamen e discrepantiis interdum aut inconstantia quadam cognoscimus, et ipse Virckius hac ratione adhibita praeter Licinium Valerium Antiatem a Dionysio exscriptum esse comprobavit, nec non ego exemplum unum alterumque adlaturus sum.

Restat, ut profitear me neque alia quaedam indicia, quae Virckius perlustratis V. et VI. Dionysii libris et cum aliis auctoribus collatis reperta ad Licinianam memoriam agnoscendam adhiberi posse arbitratur, pro satis certis habere, quae denuo disceptationem instituturus sequar: ut pugnarum varie et effuse exornandarum studium, familiae Larciae favorem. Unum tamen fundamentum, in quo bona fide nova quaedam erigere possimus, iam iactum esse, aliud quoddam praeterea iaci posse confido.

Sed priusquam ad haec consideranda adgrediamur, paucis, quae adhuc disputavimus, complecti liceat. Probatum igitur esse censeo libri V. finem (capp. 59—77) aut totum aut longe maximam partem Dionysium ex Licinii annalibus recepisse, quamquam non plane

integra, quae invenisset, redderet, sed, ut verbis Graecis utar, *ῥητορικῶς* et *πραγματικῶς* amplificata et exornata. Contra reliquis in partibus antiquitatum etsi quin Licinium saepius assumpserit, propter nomen eius saepius laudatum dubitari non potest, tamen per latiorem, ut ita dicam, campum certa eius vestigia adhuc nondum esse demonstrata arbitror.

CAPUT II.

Sequitur, ut, id quod modo promisi, de alia quadam inquirendi in Dionysii auctores ratione dicam, iamdudum viris doctis cognita nec non adhibita:

De Plutarchi P. Valerii Publicolae vita.

Quam primus, quantum video, Kiesslingius[1]) ex Valerii Antiatis annalibus haustam esse contendit. Ac cum plerique[2]) ei assensissent, Ad. Schmidtius suspicatus est et nuper Korber[3]) argumentis probare studuit Plutarchum sua non ipsi Antiati, sed Iubae regi debere, sed ne hi quidem negant primarium fontem fuisse Antiatis annales.[4]) Nec quisquam id iure potest negare. Nam certissimis ex indiciis Plutarchi narratio Valeriana esse perspicitur.

Quae ut paucis repetam, summum imprimis enitet familiae Valerianae studium, id quod maxime perspicuum fit Livii et Dionysii de eisdem rebus narrationes comparanti. Is enim cognoscet non solum Valerios summis laudibus ornatos, sed etiam plus semel rebus aperte fictis gloriam Valerianam esse auctam. Accedit quod numeri in ingens aucti aut subtiliter computati, quos Valerium Antiatem adamasse a Livio acce-

---

1) De Dion. Hal. auctoribus latinis p. 20 sqq.

2) Inter quos etiam H. Peter, 'Die Quellen Plutarchs in den Biographieen der Römer' p. 45 sqq. — Cf. praeterea Münzer, de gente Valeria p. 55 sq.

3) M. Korber, de fontibus Plutarchi in vitis Romanorum. Commentat. I. Berol. 1885.

4) l. l. p. 21.

pimus, in Plutarchi vita non desunt: cf. capp. 9 (11300 Etruscorum, 11299 Romanorum occisi); 20 (11300 Sabinorum, ne unus quidem Romanus); 16; 17. Adde, quod fragmenta nonnulla Valerii Antiatis, quorum in uno ipse Valerius laudatur, cetera magna cum specie veritatis ei a Kiefslingio et Petero [1]) tribuuntur, cum Plutarchi locis consentiunt (Ascon. in Pison. p. 13 Orelli = Plut. Publ. 20; Plin. nat. hist. 28, 4, 16 = Plut. Publ. 13; Gell. noct. Att. 7, 1 = Plut. Publ. 8).

Hic sane praetermittere nolo Korberum [2]) suo iure alteram partem primi fragmenti, quam H. Peter cum loco capitis 10. Plut. Publ. congruere dicit, a Valerio Antiate omnino abiudicare. At ea re sententia, qua Valerium Antiatem Plutarcho materiam vitae subministrasse putamus, non infringitur, ut Korber censet, sed firmatur. Nam in posteriore illius fragmenti parte, quam Hygino intercedente e Varrone desumptam esse Münzer [3]) docet, una saltem res exstat, quae et cum Plutarchi narratione pugnet et ad Antiatem nequaquam quadret:

Ascon. in Pis. 13	Plut. c. 10
Publ. Valerio Volusi filio Publicolae aedium de (*re* codd.) pub⟨lico lo⟩cum (*pul .... cum* codd.) sub Velia ubi nunc aedis Victoriae est, populum ex lege, quam ipse tulerat, concessisse tradunt.	*ἐδέχοντο γὰρ οἱ φίλοι τὸν Οὐαλέριον ἄχρις οὗ τόπον ἔδωκεν ὁ δῆμος αὐτῷ καὶ κατεσκεύασεν οἰκίαν ἐκείνης μετριωτέραν, ὅπου νῦν ἱερόν ἐστιν Οὐίκας πότας ὀνομαζόμενον.*

Vides eam memoriam, quam Asconius exhibet, Valerio Publicolae multo minus favere, quam Plutarchum, quo auctore non solum non Publicola legem rogante, sed sua sponte locum ad domum aedificandam populus donavit, verum etiam ipsam domum aedificavit.

---

1) l. l. p. 46 sq.

2) l. l. p. 19.

3) l. l. p. 19 idem minus probabiliter Varronem ex Antiate dependere conicit.

Constat igitur, quae Plutarchus enarrat, ex Valerii annalibus originem traxisse. Id tamen nuper in dubitationem vocatum est, ut iam commemoravi, num re vera Plutarchus ipse Valerium adierit.[1]) Quam dubitationem non solum nullo iure motam esse dissertatiuncula commentationibus in honorem Lipsii nuper editis inserta[2]) demonstrasse mihi videor, sed etiam spero multis me persuasisse reapse Plutarchi Publicolae vitam nullo alio auctore intercedente ex Valerii annalibus fluxisse.

Sed liceat mihi hic alias quaestiunculas quasdam de nonnullis locis Plut. Publ. inserere, quae tametsi ad Dionysii fontes perscrutandos minoris sunt momenti, tamen non ita a re quam agimus alienae videntur, utpote quae scientiae nostrae annalium scriptorum Romanorum rationisque, qua alter alterum respexerit quique paulatim fabulae creverint et excultae sint, aliquantulum adiciant. Tum autem semper cum aliqua voluptate nec sine fructu puto in Plutarchi auctores exscribendi rationem et varia frustula coniungendi inquiri. Quaeritur enim, utrum in eis locis 'Publicolae', ubi et ex sermone Plutarcho usitato et ex narrationum natura atque indole diversas diversorum auctorum memorias contextas esse colligere malis, re vera fontem Plutarchus mutarit, an interdum iam apud auctorem suum varias relationes coniunctas vel diversas impugnatas invenerit.

Qua in re miror, quod Münzer l. l. p. 10 dicit Valerium Antiatem, 'gravissimum Plutarchi auctorem esse ita, ut ei etiam

---

1) Reussins, 'de Iubae regis historia Romana a Plutarcho expressa' comprobare studet Plutarchum non ex ipso Valerio, sed ex Iubae historia omnem Valerianam rerum Romanarum memoriam una cum Valerii Antiatis nomine desumpsisse. Laudatur enim Antias a Plutarcho Romul. 14. Num. 22 Flamin. 18 de fort. Rom. 10; aliis indiciis agnoscitur Romul. 10. Num. 15.

Ad. Schmidt, 'Perikl. Zeitalter' II 52. A. confidenter negat omnino Plutarcho cognitos fuisse Valerii annales, id quod Korber l. l. per singulas Romanorum vitas etiam argumentis probare conatur.

2) 'Griechische Studien, Herm. Lipsius zum 60. Geburtstag dargebracht'. 1894 p. 169 sqq.

debeantur, quaecunque ex aliis fontibus adferantur'. Mitto Plut. Publ. 9 Anaximenem rhetorem, cap. 17 Athenodorum quendam laudari, cap. 15 historiam templi Iovis Capitolini usque ad Domitiani tempora referri, quales nimirum loci Münzero verba laudata conscribenti non erant in animo. Mitto adnotationes de vocis peculii origine et nominibus nonnullis propriis Romanorum (cap. 11 ex.) Plutarchi prodere usum, quippe qui in deliciis habuerit talia adnectere. Sed ne id quidem spero eis dubium futurum esse, qui dissertatiunculam meam supra laudatam legerint, quin fabula illa de Cloelia ceterisque obsidibus Romanis (cap. 19) ab ipso Plutarcho ex diversis fontibus (tribus minimum) congesta sit.

Contra H. Petero non minus astipulandum est ea, quae in fine cap. 8 (Sint. ed. min. 197, 20 sqq.) inde a verbis, quae sunt *ἔνιοι δὲ τοῦτο συμπεσεῖν ἱστοροῦσιν κτλ.*, et quibus fontem mutatum esse oritur suspicio, leguntur, Valeriana esse asserenti collatis Gell. VII 7 (= Val. Ant. fr. 1).

Varium est virorum doctorum iudicium de cap. 14 Plut. Publ. dedicationem templi Iovis continente. Quam narrationem totam ex annalibus Valerii Antiatis fluxisse cum Münzero placeat, H. Peter, nec non O. Gilbertius (philol. Anz. IX 289), ut videtur, e variis fontibus ab ipso Plutarcho congestam esse iudicant ita quidem, ut verba fere, quae sunt: *Ἔνιοι δὲ κλήρῳ τῶν ὑπάτων λαχεῖν ἐκεῖνον ἐπὶ τὴν στρατείαν ἄκοντα, τοῦτον δὲ ἐπὶ καθιέρωσιν* (Sint. p. 204, 4—6) alteri auctori tribuantur, ea autem, quae sequuntur: *Ἔξεστι δὲ περὶ τούτων ὡς ἔσχεν εἰκάζειν τοῖς πραχθεῖσι περὶ τὴν καθιέρωσιν* ipsius Plutarchi efficiant iudicium. Et Münzer et Gilbertius Virckii sententiam, qui opinatur alteram narrationis partem, dolum Valeriorum continentem, ab Antiate demum fictam esse, reiciunt.

Ut vero, quae ipse de hac re sentiam, exponam, ex integro quaestionem tractare liceat. Ac primum quidem initium capitis 14 usque ad *ἔνιοι δέ φασιν* (Sint. 203, 21—204, 4) cur a Valerio Antiate abiudicemus, non est; immo etiam certa

Antiatis vestigia cernuntur. Nam cum ceteroquin eadem referantur, quae a Dionysio Hal. V 35, 3, Plutarchus ea in re ab hoc dissentit, quod Horatium non sua sponte, sed incitantibus Publicolae inimicis honorem templi dedicandi appetivisse, auctoribus eisdem dedicationem arripuisse dicit: vides Antiatem gentilis sui laudatorem (cf. 203, 28: *Ἐφθίνουν δὲ πολλοὶ τῶν δυνατῶν κτλ.* et 204, 2: *ψηφισάμενοι τὸν Ὡράτιον καθιεροῦν*).

Quam narrationem cum Dionysiana fere consentientem si solam Antias in fontibus suis invenisset, ut Dionysius solam rettulit, quomodo fieri potuisse credes, ut talem fabulam de suo adnecteret, qualem altera in parte capitis 14 'Publicolae' legis? Audimus enim M. Valerium, ut fratri Publicolae honorem sua quidem sententia inique ereptum quoquo modo recuperaret, M. Horatio iam ipsam precationem sollemnem pronuntianti fictum nuntium misisse filium eius mortuum esse, eo quidem consilio, ut ille dedicationem perficere non posset; Horatium vero nihil turbatum, ut corpus mortui efferretur imperasse. Tantum profecto abest, ut talia ipsum Valerium finxisse Virckio concedamus, ut etiam prona sit suspicio eum ista omnino non rettulisse. Sed ne haec quidem sententia stare potest, cum etiam hac in parte narrationis Plutarcheae uno quodam indicio prodatur auctor Valerius Antias. Animum enim quaeso advertas a Plutarcho non ut a Livio eandem rem narrante necessarios nominibus neglectis, sed fratrem Publicolae nominatim induci, qui fraudem illam atque insidias Horatio intulerit. Quod fortuito accidisse cave putes. Nam apparebit Publicolae vitam a Plutarcho enarratam cum reliquorum scriptorum memoria comparanti, imprimis cum Dionysii alioquin simillima narratione, nemini nisi Valerio Antiati in deliciis fuisse, scientiam familiae Valerii Publicolae quam accuratissimam iactare; saepius enim ille non solum, quae Valerius ipse fecisset, sed etiam quomodo frater, quomodo coniunx eum adiuvissent, memoriae tradidit.[1]) Mea igitur

1) Cf. Plut. Publ. 5 (194, 1—7 et 19) cum Dion. V 7, 4 sq.

sententia iam Valerius Antias illum dolum contra Horatium commissum non sane totum finxit, verum alium quendam auctorem secutus reddidit.

Quam sententiam confirmari credo hac deliberatione. Fac rem non ita se habere, sed in Antiatis annalibus tantum ea relata fuisse, quae Plutarchus capitis 14 initio enarrat: Valerio Publicola absente Horatium mandante senatu templum Iovis dedicasse; alteram vero fabulae formam, qua inter Valerium et Horatium sorte convenisse ferebatur, ex alio nescio quo scriptore esse depromptam; praeterea Plutarchum apud eundem — non Antiatem — machinationem illam Valeriorum invenisse. Haec enim duo ab uno eodemque scriptore re vera enarrata fuisse testis est Livius, qui II 8, 6 sqq. plane eadem exhibet. Haec igitur si posueris, existimandus erit Plutarchus verbis, quae sunt: ‘*Ἔξεστι δὲ περὶ τούτων ὡς ἔσχεν εἰκάζειν τοῖς πραχθεῖσι περὶ τὴν καθιέρωσιν*’ priorem alterius memoriae (quam Livianam vocare liceat) partem suo Marte refutasse e i u s d e m m e m o r i a e parte posteriore, cum hac vero ita coniunxisse alteram sc. Antiatis relationem, ut plane nova fabulae memoria evaderet. Nescio an hoc sit nimiae libertatis fabulas traditas et expendendi et variandi quam ut Plutarchum talia ausum esse credamus. Porro aliam quoque ob rem, nisi fallor, Plutarchus, etiamsi duos fontes inspexisset, illam de M. Valerii fraude fabellam in utroque traditam invenisse putandus esset. Dicuntur enim ea, quae M. Valerius contra Horatium susceperit, a Plutarcho simpliciter ‘*τὰ πραχθέντα*’, ex quibus quae vera sint inter ceteras res relatas, quae non, colligi possit; Plutarcho igitur illa ‘*τὰ πραχθέντα*’ re vera facta esse auctores sui videntur persuasisse. Vix autem tali elocutione et ratiocinatione usus esset, si rem ab altero scriptore enarratam invenisset, ab altero omissam. Quare, etiamsi ponamus (Petero concedentes verbis qu. s. *Ἔξεστι δὲ κτλ.* ipsius Plutarchi iudicium expressum esse) Plutarchum ipsum complures adhibuisse fontes, credere proclivius sit duas in promptu fuisse Plutarcho narrationes parte priore inter se dissentientes, posteriore — de

machinatione Valeriorum — in summa consentientes, alteram vero earum — quam diximus Livianam — ut minore fide dignam ab eo esse reiectam. Haec vero si tibi comprobavero, concedes et ab altero illo Plutarchi auctore et ab Antiate dolum illum Valeriorum traditum fuisse.

Ergo enarravit Antias, si me audis, et Plutarcho suppeditavit fabulam illam de Valeriorum contra Horatium fraude. Quod si verum est, valde hercle licet dubitare, num omnino alium praeter Antiatem Plutarchus assumpserit scriptorem, ut modo supra posuimus. Cognoscis enim tam manifestum familiae Valerianae studium ceteris in partibus narrationis Plutarcheae — ut supra iam adnotatum — ut vix credas, eundem Valerium Antiatem enarrasse M. Valerii contra Horatium conatum haud profecto honestum, nisi hac quoque re quodammodo in suum usum conversa. Quod re vera fecit, nisi iniuria ego totum cap. 14 Plut. Publ. Antiati ascribo de hac re prorsus ad Münzeri sententiam me applicans.[1]) Reddidit igitur, si haec recte sunt disputata, Antias, quae in fontibus exhaustis invenerat, fere omnia, neque tamen integra, sed partim immutans partim refutans. Legit in eisdem, ut videtur, annalibus, quos Livius secutus est, sortem inter consules iactam esse, uter templum dedicaret, tamen Valerios fraude parata operam dedisse, ut Publicolae honorem recuperarent. Cuius doli memoria cum maiore esset auctoritate, quam ut prorsus neglegere auderet, ex ea saltem argumentum repetivit, quo narrationem illam de sorte iacta traditam falsam esse demonstrare posset: nimirum ineptus fuisset M. Valerii conatus, si numine divino Horatius electus fuisset, qui templum dedicaret. Ipse igitur alteram relationem probavit, qua Publicola absente Horatius dedicationem arripuisse fertur. Quo id quoque assecutus est, ut minus improba viderentur, quae M. Valerius, non iam contra deorum decreta, sed adversus hominum invidiam conabatur. Nempe etiam in priore parte narrationis novavit, id quod ex memoria

1) Cf. Münzer l. l. p. 12.

Plutarchi cum Dionysii collata facile cognoscitur, ex qua quin illa, i. e. Valerii ipsius, deducta et transformata sit, mihi quidem non est dubium. Plutarcho enim vel potius Antiate auctore Horatius ab optimatibus incitatus est, ut dedicationem appeteret. Etiam hac mutatione effecit, ut turpitudo fraudis Valeriorum aliquantulum imminueretur, utpote qui iniuriam acceptam ulcisci studuissent.

Hic non alienum puto a re, huius de templo dedicato fabulae historiam inserere, quam dilucidiorem quam alias solemus perspicere ac distinguere possumus, si ea, quae varia ad nos pervenere, exempla ita inter se conferemus, ut alterum ex altero deducatur.

Ac primum quidem si originem totius fabulae quaeris, discrepantia quaedam annalium scriptoribus videtur offensioni fuisse, cum alia facta esse exspectarent, alia monumentis credo notata viderent. Nam M. Horatium re vera templum dedicasse, testis sine dubio etiamtum aderat ipsa templi inscriptio dedicatoria. Quod testimonium non sine admiratione videntur illi legisse, quoniam praeter hunc honorem acceptum et consulatum fortasse gestum nihil gloriose ab eo facti neque in annalibus, qui dicuntur, maximis relatum neque hominum memoria propagatum inveniebant. Contra, qui collega eius in consulatu erat, P. Valerii Publicolae tanta paulatim gloria et fama et fictionibus variis Valeriorum aucta creverat, ut iam per omnium ora res ab eo gestae vel non gestae ferrentur. Quare causas desiderabant historici illi, cur non etiam templi dedicatio Valerio potius quam Horatio delata esset. Quas videmus varias ab eis repertas esse, quarum unam tamen praeter ceteras et simplicitate et veritatis specie commendari et quasi sua sponte se offerre necesse erat. Nam cum antiquissimis certe temporibus nisi consulem aut imperatorem templum dedicare Livio teste[1]) fas non esset, quid promptius esse poterat, quod conicerent, quam tum, cum

1) Cf. Liv. IX 46, 7 '. . . cum more maiorum negaret nisi consulem aut imperatorem posse templum dedicare.'

templum dedicandum esset, Valerium afuisse, ut hostes defenderet? Quod si semel inventum erat, illud quoque facillime adici poterat, Horatium ipsum Valerio absente, ut dedicationis honorem praeoccuparet, egisse. Quibus ita constitutis iam tenes narrationem Dionysianam V 35, 2, quae ut simplicitate, quam exposuimus, ita compositionis brevitate priorem prodit aetatem. Dionysium autem, qui novissimos fere fontes videtur secutus esse, tam antiquam praebere formam cave ne mireris. Occurrunt enim saepius in ipsis partibus, quae seram clamant aetatem, pristinae memoriae vestigia, quae vix aliter interpretari possis, nisi ut Dionysii auctorem recentiora et antiquiora in novam conflavisse narrationem statuas. Quis hic fuerit auctor, quanquam nunc non curo, adnotandum tamen puto, Nitzschium et Virckium Licinio Macro has partes assignavisse.

Erat tamen praeter hanc altera quaedam via explicandi, quomodo fieri potuisset, ut non Valerius, sed Horatius templum dedicaret. Permultis enim in rebus magistratibus Romanis usitatissimum erat sorte iacta provincias distribuere. Sed, si quid video, minus in promptu erat haec ratio, quam altera, cum rarissime sorte, plerumque senatus consulto aut populi scito dedicationum honores videantur dispertiti esse.[1] Serius igitur, quam prior illa historiae forma constituta est, hanc, qua dedicatio ad Horatium sorte delata esse ferebatur, nescio quis videtur substituisse; quae quin re vera in annalibus Romanis fuerit, non dubito.

Ad nos sane non iam integra haec forma pervenit, sed cum novo commento coniuncta: cum fraude Valeriorum contra Horatium parata.[2] Cuius additamenti formam antiquissimam, quam quidem adhuc traditam habeamus, Cassius Dio, nisi fallor, exhibet.[3] Rectissime enim iam

1) Cf. Liv. II 27, 5.

2) Non reticendum Nitzschium 'Die römische Annalistik' p. 42 huic narrationis parti antiquissimam vindicare vetustatem.

3) fr. 13 ed. Melber.

Münzer[1]) docuit nonnullis Livii locis[2]) ad antiquiores auctores sine dubio revocandis vestigia quaedam invidiae aut saltem minoris erga Valerium Publicolam pietatis distingui, cum posterioribus temporibus semper magno cum amore et admiratione videatur descriptus esse. Atqui talia indicia etiam in Dionis narratione manifesta cernuntur. Nam cum Livio et Plutarcho auctoribus M. Valerius frater vel necessarii insidias in M. Horatium machinentur, secundum Dionis memoriam Publicola ipse et dolum invenit et falsum nuntium ad Horatium iamiam postes templi tenentem misit.

Iam age ascendamus ad quartum fabulae gradum, in quo ex duabus veterrimis formis unam novam contextam videmus. Etenim ut apud *Dionysium* legis, Valerius cum hostibus pugnaturus Roma copias eduxit, Horatius templum dedicat; ut *Cassius Dio* enarrat, sorte Horatio obtigit dedicatio; ex *Livii* vero narratione (II 8, 6 sqq.) ambae sorte provinciae dispertitae sunt, qua huic dedicatio illi bellum gerendum tribuebatur. Qua ipsa ex re aliam immutationem eius narrationis, quae apud Dionem est, trahi necesse erat. Nimirum cum Valerius Publicola absens Horatio fraudem inferre non iam posset, res gerenda saltem *necessariis* erat suscipienda itaque factum est, ut Publicola non iam inhonestas partes ageret. Livius vero etiam rationes rei excogitatas ad necessarios alia multa iam frustra molitos relegat.

Iam vero nominatim adferre possumus eum, qui proximam fabulae formam excoluit: Valerium dico Antiatem. Qui altera ex parte, quam modo adumbravimus, Livianam, altera antiquissimam memoriam, quam nos quidem apud Dionysium legimus, secutus est. Ex Liviana enim narratione fraudem Valeriorum excepit, nisi quod in necessariorum Valerii locum unum M. Valerium fratrem substituit; contra provinciarum distributionem sorte factam et repudiavit et refutavit, cuius in locum antiquissimam memoriam, aliquantulum

---

1) l. l. p. 11 sq.
2) Cf. Münzer l. l. 11 sq.

in Valeriorum gratiam auctam et excultam restituit. Animadvertas enim quaeso — id enim dignum est, quod ab eis, qui annalium scriptorum artem ac consuetudines cognoscere volent, animadvertatur — eum primum perspexisse sorte coniecta fraudem Valeriorum absonam esse, cum priores hanc discrepantiam plane non curasse putandi sint. Qua denique ratione etiam id simul Antiati contigerit, ut famae Publicolae et Valeriorum consuleret, supra iam mihi explicatum est.

Sed iam e deverticulo, quo huius fabulae historiam persecuti sumus, ad Plutarchum revertamur! Ut in cap. 14 sic in 9 (199, 1—4) sententiam a comprobata discrepantem, quam primo aspectu ex altero aliquo scriptore petitam esse suspiceris, iam in annalibus Valerii Antiatis significatam atque impugnatam fuisse putaverim, quamquam certis argumentis evinci non posse concedo. P. 199, 1—4 Sint. de triumpho, quem Valerius Publicola egit, leguntur haec: 'καὶ τὸ πρᾶγμα σεμνὴν καὶ μεγαλοπρεπῆ παρέσχεν ὄψιν, οὐκ ἐπίφθονον οὐδ' ἀνιάσασαν, ὥς ἔνιοι λέγουσιν, τοὺς ὁρῶντας'. Etiam hic, nisi fallor, habemus Antiatem contra priores scriptores, qui nondum tanto erga Valerios studio et pietate ducebantur, pugnantem.

At nequaquam possum ad Münzeri illud placitum de Antiate Plutarchi auctore me applicare de cap. 17 Plut. Publ. iudicium prolaturus. Ubi de Mucio Scaevola narratio ab his verbis incipitur: 'Τὸ περὶ Μούκιον εἴρηται μὲν ὑπὸ πολλῶν καὶ διαφόρως, λεκτέον δὲ ᾗ μάλιστα πιστεύεται καὶ ἡμῖν'. Vel ex hac praefatione colligere debemus Plutarcho praeter eam, quam Antias offerebat, narrationem alteram, si non complures alias fuisse cognitas. Nam quamquam minime diligenter auctores laudare solet, tamen nusquam simulandi studium deprehenditur. Sed accedunt alia quaedam indicia, quae Virckius detexit (l. l. p. 79 sq.). Tritam illam de dextra super igni iniecta fabulam et Cicero (pr. Sest 21, 48; parad. 1, 2, 12) et Dionysius (V 27 sqq.)[1]) videntur ignorasse, ut serioris aetatis suo iure eam iudicet Virckius)[2]; Valerio autem

1) Cf. Virck. p. 79.

2) Virckius p. 80: 'Es ist also sehr wohl möglich, dass diese Anec-

Antiati et Dionysii his in partibus auctori saepius unum eundemque fontem esse exhaustum idem Virckius docuit. Itaque suspicio oritur ne Antiatem quidem illam fabulam cognovisse, Plutarchum autem, quia narratiunculae de manu tosta aliunde sibi notae recordaretur, ab Antiate hic recessisse et alium quem scriptorem adisse vel ex memoria eam addidisse. Antiatis vero de Mucio narrationem non vulgatissimam nec fide dignissimam sibi visam esse ipse Plutarchus verbis supra laudatis significavit. Prorsus igitur hac in re astipulor Virckio (p. 79 sq.), una tamen re excepta: *minus enim crediderim Livium fuisse Plutarchi auctorem.* Id sane non obstat, quod Livius multo fusius, Plutarchus brevius fabulam enarrat. Concedendum enim erit Plutarchum, quemcunque sibi proposuit auctorem, eius narrationem contraxisse, cuius rei certa vestigia facile reperies. At nihilo setius, si Livium secutus esset, unum saltem adiecisse putandus erat. Nam cum Plutarcho auctore Porsenna Mucio ab igni vi remoto gladium, admiratione captus, reddat (καὶ τὸ ξίφος ἀποδιδοὺς ὤρεξεν ἀπὸ τοῦ βήματος), Livius II 12, 13 sqq. de hac re tacet. At fortasse hic opposuerit quispiam haud ita raro maiore cum licentia Plutarchum auctorum narrationes exornavisse. Cui respondebo aliam rem apud Plutarchum esse, quae cum in narratione Liviana desideretur, in Dionysii (V 28, 1) redit. Apud Plutarchum enim scriptum legis Mucium, ne hostium castra ingressus Romanus esse cognosceretur, Etrusca veste indutum Etrusco sermone usum esse (Sint. 207, 23: *Τυρρηνίδα φορῶν ἐσθῆτα καὶ φωνῇ χρώμενος ὁμοίᾳ*); quam rem utramque frustra quaeris apud Livium II 12, 5; alteram saltem reperis in Dionysio V 28, 1, ubi item Mucius Etrusca lingua loquens inducitur. Si vero scriptor aliquis ab alio recedens cum alio consentit, id casu factum esse vix potest, immo paene certissimum est argumentum consentientes illos aliquo vinculo inter se esse conexos. Ergo hac in re Plutarchus non Livium,

dote von dem alten Mucier erst an die Scaevolae geknüpft ist, als diese eine grosse Rolle spielten und vielleicht erst mit oder kurz vor Livius die vulgata ward.'

sed alium nescio quem secutus est. Sed ne illa quidem ex Livio Plutarchus haurire poterat, quae leguntur ed. Sint. 208, 7—10: *ἐγὼ δὲ κλήρῳ λαχὼν καὶ προεπιχειρήσας οὐκ ἄχθομαι τῇ τύχῃ διαμαρτὼν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ φίλου μᾶλλον ἢ πολεμίου Ῥωμαίοις εἶναι πρέποντος.* Similiter rursus in Dion. V 30, 2 si non Mucius, at Arruns filius Porsennae suadet, ut amicos Romanos ex hostibus faciat.

Neque si quis dicat fortasse Antiatem et Livium in Plutarcho commixtos esse, hoc facile concesserim, si quidem de dextra combusta nihil apud Atiatem erat, ut supra conieci. Namque prima, quam inter Livium et Plutarchum attulimus, discrepantia de gladio Mucio a Porsenna reddito quodammodo cum narratiuncula illa de manu igni consumpta cohaeret. Nempe secundum vetustiorem memoriam, cum fabula illa de dextra combusta nondum inserta esset, si quidem ex uno Dionysio colligere licet, Mucius adeo non tanta benevolentia et paene dixi amicitia a Porsenna tractatus videtur, ut non solum gladium non reciperet, sed etiam in vincula coniceretur (V 30, 1). Ac per se intellegitur sine illo praeclarissimo virtutis exemplo causam non fuisse, cur Porsenna clementius Mucium tractaret. Mea igitur sententia Plutarchus de Mucio Scaevola fabulam neque ex Antiate neque ex Livio hausit, sed ex scriptore aliquo aut ipse petivit aut per alios perlatam accepit Antiate certo, Cicerone facile posteriore, eam ob causam, quia narratiuncula de dextra combusta inferioris est aetatis.

Lubet his adnectere quaedam de Plut. Publ. cap. 19, de quo in commentationibus in honorem Lipsii editis exposui, et de variis narrationis de Cloelia formis gradibusque. Demonstravi duos ad minimum fontes a Plutarcho adhibitos esse praeter Antiatem subsidiarios. Quorum in altero fuit obsides omnes Tiberim transnatasse, unam Cloeliam equo vectam. Etiam haec narratio in altiore aliquo gradu memoriae ponenda est, quoniam facile ex duabus aliis conflata esse perspicitur. Simplicissima fabulae de Cloeliae fuga ea videtur forma, secundum quam illa sola fugisse fertur, aut trans

Tiberim suis viribus natans, (ut Serv. Aen. 8, 646 et schol. ad Iuvenal. 8, 265), aut equo arrepto (ut Valer. Max. 3, 2, 2; Flor. 1, 10, 7; (Aur. Vict.) de vir. ill. 13). Nam nullo alio consilio nec causa fabula inventa est, nisi ut Cloeliae statua equestris explicaretur. Iam vero — apud Livium — comites fugienti datae sunt item transnatantes, ipsi tamen ducis partes relictae (Liv. II 13, 6). Elucet in Plutarchi narratione Livianam et eam, quam apud Val. Max., Flor., Aur. Vict. legimus, esse coniunctas. Cognoscimus autem auctorem satis inscite varias memorias confundentem et commiscentem, utpote quem plane videatur effugisse Cloeliam inter ceteras suis viribus Tiberim transnatantes equo vectam non iam solam statua dignam esse, immo etiam maiores honores ceteras meritas esse.

Ea huius narrationis forma, quam Plutarchus significat verbis quae sunt, ʻ*οἱ δ' οὔ φασιν, ἀλλὰ τιμῆσαι τὸ ἀνδρῶδες αὐτῆς τὸν Τυρρηνόν*ʼ artiore cognatione videtur coniuncta fuisse cum Dionysii memoria (V 33 sq.). Cuius narratio ea in re cum Liviana congruit, quod omnes virgines flumen transnavisse dicuntur. Sed nova explicatio equestris illius statuae inde paratur, quod Cloelia a Porsenna equum bellicum accepisse narratur.

Cum in hac fabula versemur, exemplum adnectere placet, quo luculenter apparet, quomodo annalium scriptores alius alium exscripserint et quamvis variantes et immutantes tamen sententias ab auctoribus suis expressas reservarint vel aliis locis inseruerint. Conferenda sunt: Plut.: *τὸ ἀνδρῶδες τιμῆσαι* et: Serv. Aen. 8, 646: ʻPorsenna . . . . rogavit per litteras populum Romanum, ut ei (sc. Cloeliae) aliquid virile decernereturʼ; et Dion. V 34, 3: *τὴν πόλιν μακαρίσας* (sc. Porsenna) *ἐπὶ τῷ . . . . . ἐκτρέφειν . . . . καὶ παρθένους ἀνδράσιν ὁμοίας, δωρεῖται τὴν κόρην ἵππῳ.*

CAPUT III.

De Plutarchi C. Marcii Coriolani vita.

Restat, priusquam ad Dionysium nos convertamus, ut de fontibus alius Plutarchi libri disseramus. Ut enim olim viris doctis probatum est in vita Publicolae exponenda Valerium Antiatem a Plutarcho imprimis esse expressum, ita spero me tibi persuasurum esse, etiam Coriolani facta fataque non e Dionysio Halicarnassensi solo, sed praeter hunc ex annalibus Romanis esse petita.

Quod fortasse miraris, cum H. Peter, vir in Plutarcho versatissimus, inter omnes constare dicat Coriolani vitam paene totam ex Dionysio pendere. Sed ratione, quae inter Dionysium et Plutarchum intercedit, iam Heerenius inductus est, ut ex communi fonte et Dionysii et Plutarchi narrationes manasse contenderet.[1]) Quam sententiam quamquam, si summam eius spectas, suo iure H. Peter reicit, tamen non omnibus numeris falsam esse, sed prope iam Heerenium ad verum accessisse credo. Illud enim asserenti Petero astipulari non possum, tametsi nuper a Korbero paene idem repetitum est, Plutarchum rebus nonnullis in primis septem capitibus exceptis unaque in cap. 9 totum ad Dionysium se applicasse.

Hoc sane concedendum est hac in vita narrationem minus facile quam in 'Publicola' et alias interdum in diversas diversorum fontium partes dissecari posse. Quod, quantum video, et alia causa, quam mox apparituram spero, et eo efficitur,

---

1) De fontibus et auctoritate vitarum parall. Plut. comment. quatuor. Gött. 1820.

quod maiore libertate usus quam ex. gr. in 'Publicola' auctores suos in 'Coriolano' secutus est, eorum narrationem modo cogens, modo amplificans, modo rhetorice exornans, quin etiam simplici narratione relicta sic res exponens, quasi ante oculos agerentur, ipsis hominum sermonibus insertis. Ita fit, ut nequaquam ex quibuslibet dissensionibus, quae inter Dionysium et Plutarchum reperiuntur, colligere liceat alium ac Dionysium Plutarchi fuisse auctorem. Cuius rei luculentissimum totius libri exemplum H. Peter [1]) proposuit, cum Plut. Cor. c. 9 et 10 conferret cum Dion. VI 92, 6—94, 2.

Verum enim vero, ut ad ipsam rei disceptationem adgrediamur, Dionysium et revera a Plutarcho exscriptum neque parvi aestimatum esse ex hac una re cognoscitur, quod erroris cuiusdam correctio, quam Dionysius multis commendare studuit, a Plutarcho errore ipso et causis corrigendi omissis accepta est. In annalibus enim Romanis legebatur Dionysium tyrannum Syracusarum a. 262/492 Romanis fame oppressis frumentum dono misisse; Dionysius Halicarnassensis VII 1 ea aetate non Dionysium, sed Gelonem Syracusis regnasse probare studet; Plutarchus Coriol. c. 16 Gelonem misisse pro vero tradit. Qua ex re quoniam constat Plutarchum e Dionysio hausisse, eiusdem rei vestigium adferri potest etiam illud per se non satis certum argumentum, quod et a Dionysio et a Plutarcho (consentientibus de uno loco nonnullis Livii manuscriptis) Coriolanus appellatur Gaius Marcius, a ceteris omnibus Gnaeus. Sed hoc, etiamsi communi aliquo fonte Dionysii et Plutarchi usi essent, satis explicaretur: graviores mihi videntur esse verborum et elocutionum congruentiae, quae quamquam angustioribus finibus plerumque includuntur, tamen passim occurrentes a Petero [2]) non erant denegandae.

Sed alteram in partem disputanti primo obtutu sese offerunt nomina compluria aliter a Dionysio aliter a Plutarcho ex-

1) l. l. p. 10.
2) l. l. p. 13—16.

hibita. Volscorum duci apud Dionysium VIII 1 nomen est Tullo Attio, apud Plutarchum 22 Tullo Amphidio; Volumnia Plutarcho non uxor, sed mater Coriolani est, quae apud Dionysium (VIII 39) Veturia audit; contra quae apud Dionysium (VIII 40) Volumnia nominatur, uxor Coriolani, a Plutarcho Vergilia dicitur (cap. 33 Sint. 450. 25). Optimo iure Korber (l. l. 41) adnotat hanc rem Peterum non ita declaravisse, ut nihil dubitationis relinqueretur. Hic enim censet Plutarchum Dionysii libris diligenter perlectis plurima ex memoria litteris mandasse, nonnullis tantum schedis adiutum, in quas accuratius quaedam excerpserat. Concedes credo Korbero fortasse nomina exscribi solere. Quod vero hic ipse suspicatur: imprimis varias exstitisse de illis nominibus relationes, ex quibus eam, quae Volumniae et Vergiliae nomina praeberet, scribenti Plutarcho in mentem venisse, eo nequaquam difficultas expeditur. Attamen expediri eam posse censeo.

Reperiuntur enim accuratius perscrutanti discrepantiae quaedam inter Plutarchi et Dionysii narrationes, quibus sine ulla dubitatione alterum praeter Dionysium fontem a Plutarcho exhaustum esse demonstrabitur. Initio Plut. Cor. cap. 26 legimus Tullum Amphidium et Marcium Coriolanum clam cum Volscorum principibus in consilium ivisse operamque dedisse, ut eos ad bellum contra Romanos suscipiendum commonerent; sed illos foedus cum Romanis ictum frangere magnopere esse veritos. Prorsus aliter Dionysius VIII 2 rem gestam enarrat: Tullus Attius et Marcius Coriolanus soli inter se bellum contra Romanos gerere decernunt; ceterorum autem omnium Volscorum animi sua sponte videntur eo inclinare, ut bello se interponant; Plutarcheae vero memoriae quasi vestigium videtur illud remansisse, quod Attius, simulatque Coriolanus eum precibus adiit, promisit se omnium Volscorum amicitiam ei conciliaturum esse (VIII 2, 1). Ut tamen bellum differatur, id non Volscorum, sed Marci Coriolani ipsius culpa fit monentis, ut priusquam bellum incipiatur, iusta piaque belli causa quaeratur (VIII 2). Contra Plutarchus hac in re a Dionysio discrepans consentit

fere cum Livio (II 35, 8) et Cassio Dione (exscripto a Zonara VII 16), ipsis quoque de aliis rebus plane dissentientibus. Namque Livio et Zonara auctoribus plebs Volscorum magnopere a bello Romano abhorruit, eo tantum interposito discrimine, quod Zonaras addit optimates ad bellum pronos fuisse (*οἱ πρῶτοι καὶ οἱ ἐν τοῖς τέλεσιν αὐτῶν ὄντες ἔχαιρόν τε αὐτῷ καὶ αὖθις πρὸς πόλεμον ἡτοιμάζοντο*). Ut vero etiam plebs ad bellum incitetur, initio belli dilato fraudem illam parant, qua inter ludos instauratos decipiant Romanos atque adducant, ut Volscorum odium in se inflamment. Quae cum ita sint, nulla credo relinquitur dubitatio, quin Plutarchus, quoniam nec fortuito fieri potuit, ut ea in re cum Cassio Dione et Livio consentiret, in qua suo Marte a Dionysio recessisset, neque ulla cum probabilitate suspicari possumus Livium ceteroquin de Coriolani vita factisque plane discrepantem hanc unam narrationis particulam ei suppeditasse, alium quem auctorem praeter Dionysium assumpserit.

Neque deest hoc loco aliud quoddam alterius fontis indicium, quod, qui me hucusque audiverit, iam non audebit falsa interpretatione auferre. Sequuntur enim paulo infra verba illa Plutarcho fontes mutanti usitatissima: '*Ἔνιοι δέ φασιν*', quibus alterius illius scriptoris memoriae adiunxit Dionysianam.

Ac mihi quidem hoc uno loco persuasum est plus unum auctorem a Plutarcho adhibitum esse. Ut tamen et is, qui uno argumento rem diiudicari posse neget, dubitatione liberetur neque hac solum in parte, sed per totum Plutarchi librum alterius fontis vestigia cerni posse eluceat, multa eiusdem rei exempla proferre placet.

Plut. Cor. cap. 33 (Sint. 450, 32 sqq.) Valeria, Publicolae soror, Coriolani matrem uxoremque, ut ad illius iram placandam et pacem conciliandam in Volscorum castra eant, his fere verbis commovere studet: 'Obsecro vos, Marcium nobiscum adeatis et imploretis patriaeque exsistatis testes incorruptae

iustaeque eam multa passam adeo nihil tamen mali vobis intulisse, ut nunc vos etiam tradat, etiamsi periculum sit, ne non gratiam probam ab illo accipiat'. Similia sane etiam apud Dionysium (VIII 46,2), si non eodem loco, quo apud Plutarchum, at de eadem re occurrunt, scilicet in precibus, quas Veturia mater, iam Valeriae voluntati obsecuta, ad Marcium filium facit. Sed Veturia testimonium, quod Valeria apud Plutarchum de patria eam profiteri iubet, apud Dionysium matronis Romanis tribuit, quae dicuntur *οὐδὲν μὲν οὔτε μεῖζον οὔτ' ἔλαττον εἰς ἡμᾶς* (sc. Coriolani matrem, uxorem, liberos) *ἐξαμαρτοῦσαι, πολλὴν δὲ καὶ ὅτ' εὐτυχοῦμεν, εὔνοιαν ἔτι παρασχόμεναι, καὶ ὅτ' ἐπταίσαμεν, συμπάθειαν. Ἔχομεν γὰρ αὐταῖς μαρτυρεῖν . . . . . συνεχῶς τε παραγινομέναις πρὸς ἡμᾶς καὶ παραμυθουμέναις τὰς συμφορὰς ἡμῶν καὶ συναλγούσαις.* Quos Plutarchi et Dionysii locos aliquo modo inter se conexos esse ita, ut aut ex uno eodemque invento originem traxerint aut alter ex altero deductus sit, non negaverim; Plutarchum autem ex Dionysio sua sumpsisse nego, ea potissimum causa, quia quae apud Cassium Dionem (fr. 17, 7 Melber) de hac re leguntur, quamquam ex Plutarcho petita esse non possunt, multo tamen propius ad Plutarchi accedunt, quam ad Dionysii narrationem. Redit enim apud Dionem, quamquam ne apud hunc quidem eodem narrationis loco, quo apud Plutarchum, sed eo, quo apud Dionysium similia exstant, et eadem sententiae figura, qua patria tamquam persona inducitur, et similiter atque apud Plutarchum hoc premitur Coriolano necessarios tradi nulla fide data illum Romanis gratias relaturum esse. Ipse conferas quaeso fr. 17, 7: '*οὐκ ηὐτομολήκαμεν, ἀλλ' ἡμᾶς ἡ πατρὶς ἔπεμψέ σοι, εἰ μὲν πείθοιο, μητέρα καὶ γυναῖκα καὶ τέκνα, εἰ δὲ μή, λάφυρα κτλ.*'

Cap. 34 matronarum Romanarum cum liberis in Volscorum castra adventus depingitur. Quae cum per tentoria ad Marcium eant, *ἡ ὄψις αὐτῶν τότε οἰκτρὰν καὶ τοῖς πολεμίοις ἐνεποίησεν αἰδῶ καὶ σιωπήν.* Haec sane cogitari possunt exornandi causa ab ipso Plutarcho amplificata esse ex eis, quae Dionysius

(VIII 46, 1) brevius expressit. Quo auctore Veturia orationem illam ad Marcium filium iam habitura πολὺν ἐκίνησεν ἐκ τῶν παρόντων ἔλεον. Sed quae apud Plutarchum sequuntur, prorsus alium rerum ordinem conformationemque efficiunt, ac quam apud Dionysium reperimus (VIII 44). Hic enim tradit equites quosdam, simulac mulieres accedentes ex castris conspectae essent, missos esse, qui quaenam esset illa turba, explorarent. Re cognita eum temeritatem matronarum mirantem tamen matri suae paucis cum comitibus ex castris obviam ire decrevisse, lictoribus iussis fasces securibus nudas demittere. Ergo extra castra Coriolanus matrem convenit, si Dionysium audis, contra si Plutarchum (l. l. v. 23), mater ipsum in tribunali sedentem invenit: 'Ἔτυχε δ' ὁ Μάρκιος ἐπὶ βήματος καθεζόμενος μετὰ τῶν ἡγεμονικῶν.' At idem sibi finxit Livius, id quod ex II 40, 3 et 5 ('ab sede sua') cognoscere licet. Contra, quod in Plutarchi narratione proximum est (v. 24 sqq.: 'ὡς οὖν εἶδε προσιούσας τὰς γυναῖκας, ἐθαύμασεν'), cum a Livii memoria absit, a Dionysio narratur VIII 44, 2, cum dicit Coriolanum, cum matronas Romanas et matrem suam uxoremque advenire audivisset, primo miratum esse de mulierum audacia ('πρῶτον μὲν ἐθαύμασε τῆς τόλμης τὰς γυναῖκας'). Neque sine quadam probabilitate, quae apud Plutarchum iam subsequuntur (Coriolanum, cum matrem suam matronis praeeuntem vidisset, initio valde studuisse, ne pietate victus a decreto recederet) contenderit quispiam ex Dionysii narratione deducta esse VIII 45, 1 haec dicentis: 'ἦν ὁ Μάρκιος ἰδὼν ἄτεγκτος τέως καὶ στερρὸς . . . οὐδὲν ἔτι τῶν λελογισμένων φυλάττειν ἱκανὸς ἦν'. Multo tamen similiora Livius praebet, ita fere ut medium quendam locum teneat inter Plutarchi et Dionysii memorias Liviana, qua (Liv. II 40, 3) Coriolanus, priusquam matrem agnovisset, multo, quam antea in viros, tum 'obstinatior adversus lacrimas muliebres' fuisse dicitur. In proximis vero Plutarchi narratio plane a Dionysii memoria recedit, quam proxime ad Livianam accedit:

Liv. II 40, 5.	Plut. 34 (Sint. 451, 28 sqq.)
Coriolanus prope ut amens	οὐκ ἔτλη καθεζομένῳ προσελ-

consternatus *ab sede sua* cum ferret matri obviae complexum etc.

θεῖν (sc. τὴν μητέρα) ἀλλὰ καταβὰς θᾶττον ἢ βάδην καὶ ἀπαντήσας, πρώτην μὲν ἠσπάσατο τὴν μητέρα κτλ.

Quam deinceps prolaturus sum inter Dionysii et Plutarchi narrationes discrepantiam, ea nescio an etiam maioris momenti sit, quippe ex qua appareat non hic illic Plutarchum singulas particulas illius alterius fontis inseruisse vel substituisse Dionysianae memoriae, verum etiam de toto rerum ordine Dionysio repudiato ad illum se applicavisse. Dionysius enim fabulam illam de somnio Latinii, quo adductus senatus Romanus ludos magnos, primum cum fierent non rite exactos, instaurari iussit, iam eo loco narravit, quo servata temporum ratione enarranda erat, sc. ineunte anno 264/490. Sed dubium esse non potest, quin huic loco narrationis sera demum opera illa fabula inserta sit, veteres autem scriptores non ante eam prodiderint, quam ubi opus erat, ut belli origo explicaretur. Etenim inter hos ludos instaurativos Coriolanus et Tullius dolo illo, quem supra iam diximus, efficiunt, ut Volsci Romanorum iniuria abalienati bellum iam cupiant. Atque hic rerum ordo servatus est et apud Livium (II 36) et apud Plutarchum (cap. 24. 25), qui prorsus a Dionysio dissentientes, postquam Coriolanum Antii a Tullio hospitio exceptum eorumque de bello Romano consilia rettulerunt, tum demum de somnio Latinii fabulam inserunt.

Atque ut hac discrepantia alium praeter Dionysium fontem adhibitum esse probatur, ita in singulis rebus eiusdem rei vestigia cernuntur. Velut secundum Plutarchi relationem illum servum, qui sub furca caesus per vias urbis actus erat, *ἡ πομπὴ κατὰ τύχην ἠκολουθήκει* (Sint. 441, 22). Contra ex Dionysii verbis puto ita rem interpretandam esse, ut ille dominus servum suum ante pompam circumagi iusserit: VII 69,1 *ἀνὴρ Ῥωμαῖος . . . . θεράποντα ἴδιον . . . παραδοὺς τοῖς ὁμοδούλοις ἄγειν . . . δι' ἀγορᾶς αὐτὸν ἐκέλευσε μαστιγούμενον ἕλκειν καὶ εἴ τις ἄλλος ἦν τῆς πόλεως τόπος ἐπιφανὴς ἡγούμενον τῆς πομπῆς.* Item id, quod Plutarchus adnectit,

apud Dionysium desideratur: iam tum, cum impio illius servi supplicio ludi vitiarentur, multos eius domino maledixisse propter improbum factum. Neque laudes clementiae, qua pristinis temporibus servi a dominis tractari soliti essent, ab auctore illo altero Plutarchum accepisse incredibile est, quamquam ultro Plutarchum talia inserere de moribus Romanis adamasse non ignoro. Sed etiam annalium scriptoribus Romanis usitatum fuisse priscam simplicitatem ac virtutem laudare Calpurnii imprimis Pisonis nonnullis fragmentis discimus (cf. fr. 8 et 38).

Verum enim vero non magis est dubium, quin Plutarcho haec duo capita, in quibus certissima alius auctoris cuiusdam indicia modo demonstravi, conscribenti *etiam Dionysii libri usui fuerint*, sive antea compluries accurate perlecti sive in ipso scribendo iterum atque iterum consulti. Quod ut luculentissime pateat, hos quaeso locos Dionysii et Plutarchi inter se componas:

Dion. VII 68, 3:	Plut. 24 (441, 12):
Ἐπειθ᾽ ἧκέ τις ἐπὶ τὸ συνέδριον τῆς βουλῆς ἄρρωστος ἐπὶ κλινιδίου κομιζόμενος.	Ταῦτα δ᾽ ἐν κλινιδίῳ φοράδην κομισθεὶς εἰς τὴν σύγκλητον ἀπήγγειλεν.

Et somnium Latinii interpretaturus uterque ab eadem elocutione, iisdem fere verbis usus, incipit:

Dion. VII 69, 1:	Plut. 24 (441, 17):
Ἦν δὲ τοιόνδε·	Ἦν δὲ τοιοῦτον·

Nec minus in ipsis interpretationibus miram verborum consensionem invenimus:

Dion. VII 69, 1:	Plut. 24 (441):
ἀνὴρ Ῥωμαῖος .... θεράποντα ἴδιον ... παραδοὺς τοῖς ὁμοδούλοις ἄγειν .... δι᾽ ἀγορᾶς αὐτὸν ἐκέλευσε μαστιγούμενον ἕλκειν.	οἰκέτην τις αὑτοῦ παραδοὺς οἰκέταις ἑτέροις ἐκέλευσεν ἐξάγειν δι᾽ ἀγορᾶς μαστιγοῦντας ...

Praeterea nescio an etiam id Dionysii auctoritati debeatur, quamquam etiam alia ratione haec res explicari potest, quod

homo ille plebeius, cui Iuppiter in somnio visus esse dicitur, a Plutarcho et Dionysio '*Λατῖνος*' vocatur, cum a ceteris scriptoribus aut 'Latinius' ei aut aliud, quod in litteras '—ius' desinat, nomen inditum sit.[1])

Restat, ut aliud quoddam argumentum, quo confirmatur, duos a Plutarcho fontes in unum rivum conductos esse, repetamus ex cap. 3 cum 15 coniuncto. Plut. Cor. cap. 3 de Coriolani primitiis militiae in pugna Regillensi meritis historiola refertur. Quam H. Peter (p. 17) eiusque iudicium quasi suum denuo proferens M. Korber (p. 38) neque in Dionysii antiquitatibus neque ab alio ullo rerum scriptore relatum reperiri adfirmant. At hoc ita est verum, ut maiore ex parte falsum sit. Namque fugisse videtur viros doctos easdem res gestas, quamvis certa quadam pugna non adlata, apud Dionysium VIII, 29 ab ipso Coriolano legatis senatus Romani respondente describi. Ac si quis utriusque de hac re relationes contulerit, non iam dubitabit, quin Plutarchus ad Dionysianae exemplar suam narrationem composuerit. Mira enim est similitudo:

Dion. VIII 29, 4:	Plut. (420, 6):
πρώτην ἐστρατευσάμην ἔξοδον κομιδῇ νέος ὤν, ὅτε . . .	*Ἐστρατεύσατο δὲ πρώτην στρατείαν ἔτι μειράκιον ὤν, ὅτε . . .*
ἐκ ταύτης τῆς μάχης ἀριστείοις ἀνεδούμην ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ στεφάνοις πολίτην ὑπερασπίσας (cf. infra p. 203) *καὶ πολέμιον ἀποκτείνας.*	v. 12: *Ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ . . . . Μάρκιος . . . ἄνδρα Ῥωμαῖον πεσόντα πλησίον ἰδὼν οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλ' ἔστη πρὸ αὐτοῦ καὶ τὸν ἐπιφερόμενον τῶν πολεμίων ἀμυνόμενος ἀπέκτεινεν. ὡς οὖν ἐκράτησεν ὁ στρατηγός, ἐν πρώτοις ἐκεῖνον ἐστεφάνωσε δρυὸς στεφάνῳ.*

1) Liv. II, 36, 2: 'Tito Latinio'; Val. Max. 1, 7, 4: 'T. Latinio'; Lactant. instit. div. 2, 7, 20: 'Atinio'; Aurel. August. d. c. d. 4, 26: 'T. Latinio'; Macrob. sat. 1, 11. 3: 'Annio'.

Omnia, quae ex Plutarcho descripta supra posuimus, ex Dionysio petita esse possunt, nisi quod ex eius narratione non cognoscitur quernea corona Marcium tum donatum esse. Sed cave putes hac de re alium auctorem Plutarcho aditum esse; nempe is propriam scientiam prioribus morum Romanorum studiis partam commode, nimirum qua tenuis memoria de Marcii adulescentia aliquantulo largius exornaretur, ostentari existimabat. Quod inde quoque licet cognoscas, quod statim id, quod ipse amplificans addidit, legibus Romanis quasi testibus productis defendere ac probare studet: '*τοῦτον γὰρ ὁ νόμος τῷ πολίτην ὑπερασπίσαντι τὸν στέφανον ἀποδέδωκεν*'. Atque ut iam omnis evanescat dubitatio, quin exornatius enarraturus, qua ratione prima stipendia Coriolanus meruerit, nullum praeter Dionysium ante oculos habuerit auctorem, sed nihil nisi huius narrationem amplificaverit et verbosiore oratione dilataverit: in ipsa de corona quernea explicatione reperies verba ab eodem Dionysio Plutarcho subministrata: τῷ πολίτην ὑπερασπίσαντι (Cf. supra: Dion. VIII 29, 4: πολίτην ὑπερασπίσας). Nec mirum est, quod Plutarchus ad solum Dionysium hac in re se applicavit, qui, cum praesertim orationi hanc historiolam inseruerit, iam ipse, isque primus, videtur hanc rem fusius narravisse.

Sed tamen restat unus scrupulus: Plutarchus rem factam esse in pugna Regillensi tradit; Dionysius ad id tempus relegat, '*ὅτε τοὺς βασιλεῖς βίᾳ κατιόντας ἠγωνιζόμεθα*'. Quibus verbis quamquam certo definitum tempus non significatur, tamen meliore iure de prioribus cum Tarquinio Superbo bellis cogitemus, (ac nescio, an optimo iure de pugna ad Arsiam silvam commissa), quam de novissimo Tarquiniorum conatu, quem 13 annis post susceptum esse accepimus (245/509 — 258/496). Nihilo tamen setius omnia, quae de pugna Regillensi Plutarchus profert, optime congruunt cum Dionysii narratione, quae in ant. libr. VI 2—17 de hac pugna exstat, nisi quod Plutarchus, utpote qui copiosam Dionysii narrationem in paucos versus cogat, minus accurate '*πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἄλλων Ἰταλιωτῶν* (sc. praeter Latinos) *συνεστράτευον καὶ συγκατῆ-*

γον ἐπὶ τὴν Ῥώμην' dicit, unde eos etiam pugnae interfuisse colligas, cum secundum Dion. VI 3, 5; 14 Antiates illi quidem proelio interfuerint, Volsci autem et Hernici re iam gesta advenerint. Ceterum tantus emicat etiam verborum concentus, ut de auctore Plutarchi nemo possit dubitare. Cf. quaeso:

Dion. VI 13, 1:

Ἐν ταύτῃ λέγονται τῇ μάχῃ Ποστομίῳ τε τῷ δικτάτορι καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν τεταγμένοις ἱππεῖς δύο φανῆναι.... καὶ μετὰ τὴν τροπὴν τῶν Λατίνων ... ἐν τῇ Ῥωμαίων ἀγορᾷ τὸν αὐτὸν τρόπον ὀφθῆναι δύο νεανίσκοι λέγονται .... (καὶ) τοὺς ἵππους ἱδρῶτι διαβρόχους ἐπαγόμενοι κτλ.

Plut. cap. 3 (420, 29):

Ἐν ἐκείνῃ δὲ τῇ μάχῃ καὶ τοὺς Διοσκόρους ἐπιφανῆναι λέγουσιν, καὶ μετὰ τὴν μάχην εὐθὺς ὀφθῆναι ῥεομένοις ἱδρῶτι τοῖς ἵπποις ἐν ἀγορᾷ κτλ.

Animadvertas imprimis utrumque eisdem locis verbis 'φανῆναι (ἐπιφανῆναι)' et 'ὀφθῆναι' uti!

Sed de tempore huius facinoris Coriolani ut a Dionysio Plutarchus discrepat, ita cum ipsius cap. 15 eius narratio pugnat. In quo legis Coriolanum anno 262/492 per septendecim iam annos militia functum consulatum petisse[1]): 'ἑπτακαίδεκα ἔτη συνεχῶς στρατευόμενος.' Contra quae hic habes, melius quadrant ad Dionysii locum supra laudatum (VIII 29, 4), ex quo Coriolani primum facinus militare ad pugnam ad silvam Arsiam factam a Dionysio revocari coniecimus 492 + 16 (17) = 508 (509). Attamen quominus ex hoc loco Plutarchum septendecim illos annos sibi computasse suspicemur, eo impedimur, quod is illud factum, Dionysii memoria reiecta, anno 258/496 demum (i. e. non septimo decimo, sed quinto anno ante Marcii de consulatu ambitionem) accidisse tradidit. Apparet igitur septendecim illos annos, utcumque ceterum res se habet, ex alio quo fonte esse petitos.

1) Repulsae Coriolani consulatum petentis Dionysius quoque VII 21 mentionem facit, nihil tamen de militia eius adnotans.

At nondum difficultas tota est expedita. Quaeritur enim, qui factum sit, ut Plutarchus aliis temporibus ac Dionysius primam Marcii militiam ascriberet. Patent duae, quantum video, viae, quibus progressi forsitan rem perspicere possimus. Ac primum quidem prona est coniectura eas res, quae quamquam non omnes apud utrumque scriptorem pari modo, sed partim apud Plutarchum, partim apud Dionysium traduntur, in unam tamen memoriam videntur conciliari posse, ex eodem haustas esse fonte. Quod si verum esset, ab eodem auctore Plutarchus septendecim illos annos a Dionysio non suppeditatos accepisset, quem secutus Dionysius primam Coriolani militiam ad primos vel primum reipublicae annum revocavisset. Sed quoniam, hoc si recte posuerimus, neque Dionysium neque alterum illum auctorem secutus Plutarchus primum Coriolani militare facinus pugnae Regillensi inseruisse potest, ad tertium aliquem fontem Plutarchi nobis esset profugiendum, nisi forte sumis Plutarchum Dionysii verba quae sunt 'ὅτε τοὺς βασιλεῖς κατιόντας' falso de pugna Regillensi interpretatum esse. At mihi quidem magis arridet haec explicandi ratio: suspicor in altero Plutarchi fonte praeclarum illud Coriolani facinus, quod a Dionysio primae Coriolani militiae attributum legimus, ad pugnam Regillensem fuisse revocatum. Quas duas relationes Plutarchus, utrumque auctorem secutus — congessit enim, ut priora historiae Marcianae tempora quam maxime expleret, quae hic illic reppererat — in unam fabulam videtur conexuisse (cap. 3). Iam cum eo processisset, ut Coriolani repulsa consulatus narranda esset, iterum alter ille auctor tradidit iam septendecim per annos usque ad illud tempus Marcium militia functum esse. Quod item, ut Dionysii narrationem suppleret, in cap. 15 prodidit ratione non habita cum primo illo Coriolani facinore militari in pugna Regillensi facto militiam septendecim annorum conciliari non posse.

Neque hic praetermittendum censeo cap. 15 etiam aliud indicium, quamvis per se haud satis grave ducas, inveniri, unde concludas alterum praeter Dionysium fontem adhibitum

esse. Dionysius enim cum VII 21, 2 Marcio consulatum petenti plebem obstitisse tradat, Plutarchus cum cap. 14 ineunte, tum cap. 15 ineunte plebem dicit Coriolani virtutum verecundia adfectam primo veritam esse, consulatum tanto viro denegare: quin etiam ʻ*λόγον ἀλλήλοις ἐδίδοσαν ὡς ἐκεῖνον ἀποδείξοντες*ʼ. Sed tamen causam, qua denique adducta plebs illum repulisset, Plutarchus (c. 15, Sint. 431, 21 sqq.), sive eam ex Dionysio (VII 21, 2 fin.) ipso petivit, sive in altero fonte, qui hac in re forte cum Dionysio congruebat, invenit, Dionysii certe elocutionem imitans et dilatans exposuit.

Alia eiusdem rei argumenta, nempe quibus appareat a Plutarcho ad vitam Marcii Coriolani describendam praeter Dionysium alterum quendam scriptorem esse adhibitum, facili opera petiveris ex Plut. Cor. capp. 14 et 15 ineuntibus collatis cum Cass. Dion. fr. 17, 5 et Dionys. VII 21; — ex Plut. Cor. capp. 16 (Sint. 432, 29) (ʻ*περιχυθεὶς ὁ δῆμος ἔξωθεν ἐκαραδόκει τὸ τέλος*) et 17 (Sint. 433, 32) (ʻ*Οἱ γὰρ δήμαρχοι . . . ἐξέδραμον εἰς τὸν ὄχλον μετὰ βοῆς*ʼ) collatis cum Liv. II 35, 2 (ʻin exeuntem ex curia impetus factus esset, ni . . .ʼ) et Dion. VII 21—26; — ex Plut. Cor. cap. 26 exeunte (Sint. 443, 18) (ʻ*ὅτι συμμαχῶν ὠφελήσει, ὅσα πολεμῶν οὐκ ἔβλαψεν*ʼ) collato cum Cass. Dion. fr. 17, 5 (ʻ*ἀντίπαλα ἢ καὶ μείζω δι' αὐτὸν τοὺς Ῥωμαίους, ὧν ἔπαθον* (sc. *οἱ Οὐόλσκοι*), *δράσειν ἀντελπίσαντας*ʼ) et Dionys. VIII 1, 6 (ʻ*ὑπισχνοῦμαι δέ σοι τοσαῦτ' ἀγαθὰ ποιήσειν Οὐολούσκους φίλος τῷ ἔθνει γενόμενος, ὅσα κακὰ εἰργασάμην ἐχθρὸς ὤν*ʼ).

Sed spero eis, quae adhuc disputavi, rem satis demonstratam esse. Iam vero quaestio exoritur, num quid certius de altero illo fonte enucleari possit. Quam ut solvamus, accuratius priora Coriolani capita percensere opus erit. Ac maxime quidem in capp. V et VI alterius fontis indicia cernuntur, ut nemo adhuc haec aliunde petita esse negaverit. Hic enim Plutarchus summatim de illis inter patres et plebem seditionibus enarrat, quibus respublica Romana adeo implicata esse fertur, ut denique plebs secederet. In universum igitur

de plebis aere pressae angustiis et patriciorum in nexos iniuriis praefatus neglectis plane eis tumultibus et externis pugnis, quae Dionysius et Livius anno 259/495 facta esse tradunt, ex eis bellis, quae ante secessionem plebis cum finitimis gentibus narrantur gesta esse, novissimum tantum paucis tangit, quo cum Sabinis pugnatum sit (*ὧν τὴν τελευταίαν ἐδέξαντο πρὸς Σαβίνους*: Cor. c. 5, Sint. 422, 11). Quibuscum Livii et Dionysii narrationes comparanti apparebit tria, quae illi referunt, bella cum Volscis, Sabinis, Aequis anno 260/494 gesta Plutarchum in unum comprehendisse. Narrantur enim haec tria bella Sabinorum studio et opera conflata esse (Liv. II 27, 10; 30, 3; Dion. VI 34, 1). Itemque quadrat optime, quod *Μάρκιος* — Marcus an Manius scribendum sit, nondum curo — *Οὐαλέριος ὁ ἄρχων*' (i. e. dictator) plebeis fide sua obligata promittit fore, ut plebis difficultatibus provideretur, simulac feliciter bellum confectum sit. Nam etiam Livio et Dionysio auctoribus Valerii dictatoris opera et gratia factum est, ut plebs, quae, cum Volsci, Aequi, Sabini una omnes in armis essent, militiam detrectasset, tamen denique nomina daret. Iam vero si accuratius Dionysium et Plutarchum inter se contulerimus, et alias et hic modo satis magnam et rerum et verborum similitudinem, modo discrepantiam videbimus. Quod enim legis dictum apud Dion. VI 41, 2 in oratione a Valerio dictatore ad plebem habita, '*ἐγγυῶμαι ὑμῖν τὴν βουλὴν ἐγώ*', habes fere idem, quamvis oratione ipsa non reddita, apud Plutarchum c. 5 v. 12: '*τῶν τε πλουσιωτάτων ἐπαγγειλαμένων μετριάσειν καὶ τῆς βουλῆς τὸν ἄρχοντα Μάρκιον Οὐαλέριον ἐγγυήσασθαι ψηφισαμένης*'. Sed ne discrepantia quidem, quam dixi, te fugerit: Plutarchus enim expressis verbis dicit senatus iussu (*ψηφισαμένης τῆς βουλῆς*) Valerium fidem dedisse, cum Dionysio auctore sua sponte Valerius videatur fecisse.

Neque vero quae proxime sequuntur: '*Ἐπεὶ δὲ κἀκείνην ἀγωνισαμένοις τὴν μάχην προθύμως καὶ κρατήσασι τῶν πολεμίων οὐδὲν ἐγίνετο παρὰ τῶν δανειστῶν ἐπιεικὲς οὐδ' ἡ βουλὴ προσεποιεῖτο μεμνῆσθαι τῶν ὡμολογημένων*', a Dio-

nysii narratione abhorrent; at rursus discrepant, quae haec excipiunt: senatum bello confecto non impedivisse, quominus denuo debitores vi abriperentur et necterentur (ἀγομένους πάλιν περιεώρα καὶ ῥυσιαζομένους) — quae desunt in Dionysii memoria; deinde, cum denuo tumultus in urbe erupissent, hostes fines Romanorum transgressos agros vastavisse — quas hostium incursiones p o s t secessionem plebis factas esse Dionysius narrat (VI 50). At haec si leviora existimes, prorsus a Dionysio abhorret Plutarchus, cum tradit propter illas irruptiones hostium, rursus cum milites conscriberentur τῶν ἀρχόντων . . . καλούντων, i. e. nimirum a consulibus, neminem nomen dedisse. Ergo tum delectus habetur, cum iam Valerius dictatura se abdicavit, consules soli imperium tenent. Quem delectum et Livius et Dionysius plane tacent, neque omnino cum horum memoria conciliare potes. Immo Livius (II 32, 1) patres censuisse narrat milites sacramento etiam tum teneri; Dionysius (VI 45, 1) autem tradit dictatoris quattuor legionibus invito senatu dimissis consules, cum senatus eis interdixisset, ne ipsi quoque suas copias dimitterent, cum reliquis sex legionibus ex urbe egressos esse. At Plutarchus, quamquam rem ipsam praetermittit, tamen, ut ex brevi eius relatione concludere licet, auctorem quendam secutus est, qui totum exercitum a Valerio, priusquam dictatura abiret, dimissum esse prodiderat.

Quam ad coniecturam illud quoque optime quadrat, quod saepe brevi tempore senatus convocatur (Plut. cap. 6), ut quomodo seditio sedari possit, deliberetur: nimirum quoniam exercitus dimissus est, non iam sufficit consules, ut urbs tumultu liberetur, in hostem proficisci iubere, id quod Livio et Dionysio auctoribus factum est. Neque aliam ob causam, nisi quia exercitus educi iam non potest, Plutarchus non ut Dionysius VI 45, 2 (et Livius) e x c a s t r i s extra urbem positis in Sacrum montem plebem secessisse refert, sed i n i p s a u r b e novo repente tumultu orto eam coisse et inde nihil opinantibus patriciis penates reliquisse.

Quibus gravissimis differentiis cum luce clarius fiat al-

terum illum fontem hic a Plutarcho exhaustum esse, etiam leviores quasdam discrepantias, si non ut argumenta, at vestigia eiusdem rei, liceat adferre. Secundum Plutarchi enim narrationem [1]) plebei, cum in Sacro monte versantur, in patricios frementes conqueruntur, quod non tunc demum, sed iam dudum ab illis in exilium expulsi sint, aequis nimirum civium iuribus destituti. Frustra quaeres locum Dionysii, ex quo haec sententia desumpta sit. Deinde Plut. c. 6 (423, 10 sqq.) Agr. Menenius oratione, quam apud plebem in Sacro monte habet, etiam senatum defendere studet; Dion. VI 83, 3 idem Menenius dicit non, ut id faceret, ad plebem se venisse. Notae illius fabulae, quam Menenius coram plebe de seditione inter membra corporis humani et ventrem exorta narrasse fertur, Plutarchus propriam quandam formam quamvis Livianae similiorem quam Dionysianae, tamen ne cum hac quidem plane convenientem exhibet. [2])

Sed ut iam haec leviora mittamus, ex eis, quas attuli, inter Plutarchum et Dionysium differentiis duas praecipue velim respicias, quibus perspici posse arbitror, cuinam auctori Plutarchi narratio debeatur. Ac primum quidem vidimus et apud Dionysium et apud Plutarchum M. Valerium dictatorem pro senatu plebi sponsionem facere; sed cum ex Dionysii narratione Valerius sua sponte id videatur fecisse, Plutarchus a senatu eum iussum esse expressis verbis addit. Atqui plebi fides tamen non servatur. Ergo Dionysii relatione fidei fractae culpa in ipsum Valerium videtur conici, eius autem auctoris, quem Plutarchus sequitur, commutatione a Valerio in senatum transfertur.

Tum accepimus a Dionysio Valerium, priusquam dictatura abiret, senatu invito quattuor suas legiones, i. e. totius exercitus partem minorem dimisisse, cum ex Plutarchi memoria necesse sit suspicemur totum exercitum, a Valerio ni-

1) Plut. Cor. c. 6 (423, 3 sqq.).

2) Quae modo protuli diversitates fieri potest, ut ad tertium quendam fontem revocandae sint, id quod infra accuratius exponam.

mirum, esse dimissum. Vides rerum scriptorem id, cum historiam immutat, agentem, ut Valerius, quam fieri possit, optimus et plebis amicissimus videatur.[1]

Quisnam fuerit hic Plutarchi auctor, non difficile fore credo ei persuadere, qui vitam Valerii Publicolae a Plutarcho tali auctori deberi reputaverit, scilicet Valerio Antiati. Quae cum ita sint, mea quidem sententia dubium non est, quin Plutarchus, ut Coriolani vitam describeret, praeter Dionysii antiquitates annales Valerii Antiatis exscripserit.

Quod cum nulla dubitatione relicta evici, totum Plutarchi de Coriolano libellum accuratius excutere et discerpere, ut quae Antiati, quae Dionysio, quae ipsi Plutarcho sint assignanda, appareat, nunc quidem supersedeo. Quem autem fructum hac ex re ad Dionysii fontes indagandos capere possimus, partim inferiore huius dissertationis loco explicabo, partim alia occasione oblata spero me esse expositurum.

Attamen priusquam Plutarchum relinquamus, ut quaestio instituta ad finem quendam perducatur, in universum, qua ratione Plutarchus duos fontes suos permiscuerit et congesserit, adumbrabo.

Ac primum quidem id mihi videtur observandum permultis locis, quibus Plutarchi dictio Dionysium valde resipit, singula tamen Antiatis vestigia cerni; ut, nisi fallor: Plut. Cor. c. 15. 17. 18. 20. (21.) 22. 24. 26. 29. 30. 36. 37. 39; quibus locis forsitan addendi sint hi: c. 3. (33. 34.). Contra Antiatis cum nulla agnoscantur vestigia, bono iure videntur tota ascribi Dionysio capita haec: 7.—12. 16. 19. (21. 23.) 25. (27.) 28. 35. — Porro puto premendum nonnullas narrationis particulas aperte ex Dionysio petitas Plutarchum aliis locis inseruisse, ac quibus Dionysius prodiderat; ut c. 3 (= Dion. VIII 29); c. 4 (= Dion. VIII 29); cap. 13 (= VII 19 et 64);[2]

---

1) Neque tamen censeo Plutarcheam historiae formam ex ea deductam esse, quam Dionysius praebet; immo equidem puto Dionysianam ex illa esse transformatam.

2) Iam M. Korber vidit, l. l. p. 38, adn. 2.

cap. 17 (= VII 26 et 35).[1] — Denique vidimus semel certe Plutarchum Dionysii rerum ordine relicto ad Romanum auctorem sese applicavisse: cap. 24 et 25 (= Dion. VIII 2+VII 68—73). Cui loco nescio an addendus sit alter: cap. 13 (Dion. VII 13—19).

Quae omnia si tecum reputaveris, concedes veri non esse simile Plutarchum singula tantum frustula ex Antiatis annalibus excerpta Dionysianae narrationi inseruisse; sed propius nos ad verum accedere conicientes aut ipsos Antiatis libros Plutarcho Coriolani vitam componenti praesto fuisse aut epitomas, quas ex illis sibi fecisset, eas tamen, quibus omnes res ad Valerium Publicolam et Coriolanum eorumque tempora pertinentes comprehenderentur.

Ac postea demum Dionysii antiquitates eum cognovisse inde concludo, quod cum Publicolae vitam describeret, illas nondum in usum suum convertit.[2] In Dionysio autem simulatque res sibi enarrandas deprehendit, facere non potuit, quin etiam illius libros, ex quo ut fructum caperet, non Graecus tantum stilus ei suadebat, aut saepius antea perlectos aut, quod malim, in ipso conscribendo evolutos sequeretur. Quod ut commode facere posset, etiam ea re sine dubio effectum est, quod iam Dionysius et ipse Antiatis annales exscripserat et, nisi fallor, alio quodam auctore intercedente eius memoriam reddiderat. Inde enim veri fit simile satis magnam inter Dionysii et Antiatis intercessisse similitudinem. Ita factum est, ut tametsi Valerium Antiatem ducem Plutarchus relinquere nolebat, tamen passim etiam vestigia Dionysii, idque saepe invitus, premeret, res similibus elocutionibus eisdemque verbis exprimens, interdum de ipsis rebus vel Antiate neglecto ad Dionysium se applicans vel utroque audito diversa coniungens. Quod si spectaveris, non iam miraberis, quod tales elocutiones, quibus moti viri docti Plutarchi fontes perscrutantes diver-

1) Iam H. Peter vidit, l. l. p. 10.

2) Aliud neque id infirmius eiusdem sententiae adminiculum posui in Griechische Studien f. H. Lipsius' p. 172 sq.

sorum auctorum frustula discernere solent, in Coriolani vita desiderantur excepto uno loco (cap. 26. Sint. 443,3), qui tamen ita caret perspicuitate, ut adhuc a viris doctis spretus sit.[1]) Mea tamen sententia etiam hoc loco verbis quae sunt *ἔνιοι δέ φασιν* fidem esse restituendam iam supra dixi, alia fortasse occasione accuratius docebo.

1) Cf. H. Peter, l. l. p. 8.

CAPUT IV.

Comparantur inter se Plutarchi Valerii Publicolae vita et Dionysii Hal. ant. Rom. V 1—43.

Nunc tandem aliquando, cum fundamentum iecerimus, ad ipsam rem reversi videamus, quid novi firmique in illo exstrui possit. Praemoneo autem, ne quid magni exspectes; sunt enim tales fontium disquisitiones eius modi, ut magnis laboribus parva assecuti saepe acquiescamus necesse sit. Quod vero hac quidem dissertatione rem non totam absolvam, sed pars fundamenti quod ieci, opere imposito carebit, id quaeso ignoscas; alio tempore, quod nunc deest, me adicere posse spero.

Constat igitur, ut adhuc disputata repetamus, Dionysii ant. Rom. l. V 59—77 capitum auctorem vel solum vel principalem fuisse Licinium Macrum; Plutarchi vitam Valerii Publicolae paucis aliunde additis (vel substitutis) totam ceteroquin ex Valerii Antiatis fluxisse annalibus; in Plutarchi 'Coriolano' Antiatis et Dionysii narrationes miro modo contaminatas esse.

Ex quibus cum unum, scilicet quod docui Valerium Antiatem in Plutarchi Coriolani vita cognosci posse, plane sit novum, ex reliquis iam dudum viris doctis ad fontes Dionysii Halicarnassensis antiquitatum enucleandos maxime adhibitum est illud, quod medio loco posui: Plutarchi vitam Valerii Publicolae ex Valerii Antiatis annalibus esse desumptam. Tamen ne ego quidem potui facere, quin iterum rem retractarem ea potissimum re adductus, paene dixi coactus, quod duo viri doctissimi et sagacissimi, postquam primus Kiesslingius hac in

re versatus est, Plutarcho et Dionysio inter se collatis quaestionem ad exitum plane diversum perduxerunt. Nitzschius enim a Dionysii auctore — quem arbitratur esse Licinium Macrum — Valerii Antiatis fusam narrationem cum tenui memoria antiquissimi cuiusdam annalium scriptoris — Fabii Pictoris — continuo conglutinatam esse censet, ut nova memoria quam Valeriana etiam latior, quae minus tamen Valerianae genti faveret, exsisteret. Qua sententia reiecta Virckius, quod Dionysii et Plutarchi memoriae quamvis arte inter se attingant, saepe tamen singulari modo divergant, ita potius studet explicare, ut gloriam ac laudes Valeriorum non a Valerio Antiate demum inventas esse ponat, sed per complurium scriptorum, ut ita dicam, officinas perlatas magis magisque auctas esse, quare necesse non esse talia omnia ad ipsum Valerium Antiatem referri; cui sententiae, quo melius magna similitudo et singulares quaedam consensiones expediantur, id addit saepius Dionysium Licinio Macro relicto ad ipsum Valerium Antiatem sese convertisse.

Ac Nitzschius quidem propterea Valerium Antiatem ipsum a Dionysio esse exscriptum negavit, quod saepe Valerius Publicola eiusque gens apud Dionysium minoribus laudibus quam apud Plutarchum efferuntur. Quam rem, cum cetera pleraque, quae in Plutarchi 'Publicola' legis, in Dionysio quoque inveniantur, optime putat explanari, si coniciamus iam Licinium Macrum, Dionysii auctorem, Antiatis annales in usum suum convertisse, eo tamen consilio, ut Valeriorum gloriam ab Antiate praeter modum auctam aliquantulum imminueret. At Virckius non iniuria opponit consilium gloriae Valerianae detrectandae adeo non in Dionysii narratione cognosci, ut interdum etiam maiore quam Plutarchus laude Publicolam ornarit. Cuius rei exemplum ut luculentissimum adfert Dion. ant. Rom. V 48, ubi scriptor, postquam de morte Valerii rettulit, viri clarissimi indolem atque merita sub uno aspectu comprehensa oculis propositurus laudationem (quasi funebrem) de eo inserit. Ex qua quamquam talia non concludam, quia accurate Dionysii scribendi ratione considerata multa ab ipso Dionysio

inventa esse pro certo habeo, tamen libenter Virckio concedo nequaquam invidiam Valeriorum his in partibus Dionysii perspici.

Sed refutavit Virckius ratiocinatione sua Nitzschii ratiocinationem, non ipsam rem. Nam, si quid video, minime Nitzschio ad Licinii contra Valeriam gentem invidiam erat refugiendum. Aliis enim causis si re vera Valerii Antiatis memoriam cum antiquissima quadam a Licinio vel — si alius is fuit — ab auctore Dionysii contextam esse demonstrari potest, hac ipsa re satis explicatur, quomodo fieri potuerit, ut hic illic res immutarentur, interdum etiam, forte magis quam consilio, Valeriorum gloria imminueretur. Accedit — id, quod nunc quidem non appositis argumentis proferre mihi liceat — quod multa haud ita scite et eleganter Antias videtur excogitasse, ut auctori Dionysii, qui sagacitate quadam et elegantia res componere solebat, multa displicuisse consentaneum sit. Neque illud neglegendum est, etiamsi ab Licinio Antiatem et Pictorem coniunctos esse Nitzschio concedas, nihil tamen obstare, quominus Licinius etiam alios scriptores inspexerit. Quare meo quidem iudicio Nitzschii et Virckii argumentis Dionysii auctorem Valerii Antiatis annales exscripsisse neque probatum est neque refutatum.

Apparet autem, si res nobis esset cum scriptoribus nihil nisi compilantibus eos, qui antea de isdem rebus scripserunt, haud ita fore difficile duabus collatis memoriis discernere, utrum altera ex altera dependeat necne. Sed qui singularem illam annalium scriptorum Romanorum rationem componendae historiae perspexerit (scilicet eos non solum superiorum libros exscripsisse, sed etiam immutasse, amplificasse, suo Marte novasse; non modo unum vel plures auctores in vicem secutos esse, sed saepe complurium relationes diversas in unam novam, non sine vi, contexuisse; non solum veritatis, sed etiam partium studio esse ductos), ei profecto non minus apparebit satis esse difficilem talem disceptationem. Qua denuo quam accuratissime instituta ego quidem, ut hoc statim profitear, Virckium de Dion. ant. V 1—48 c., i. e. ea parte, qua eaedem res, quae

Plutarchi 'Publicola' continentur, rectius iudicavisse quam Nitzschium censeo. Sed cum sperem fore, ut hic illic aliquantulum novae lucis annalium quaestionibus adferatur, liceat mihi disquisitionem, si non fusius exponere, tamen adumbrare et, quae inveni, referre.

Visum est mihi quaestionem ingresso in partes quasdam totam materiem separatim comparandas dissecare. Ac primum quidem de Dion. V 1—13, coll. cum Plut. Publ. c. 1—8 dicendum erit. Quae hac parte a Dionysio enarrantur, ea ullo modo ex Valerii Antiatis memoria deducta esse, veri adeo est dissimile, ut vice versa plurima, in quibus Plutarchus a Dionysio discrepat, ex ea narratione, quam Dionysius secutus est, videantur certo consilio transformata esse. Velut ea legatio, quae Dion. V 3, 3 sqq. ad duas res petendas, ut si maior reiecta esset, minor saltem concederetur, a Tarquinio Romam missa esse dicitur, Plut. Publ. 2 in duas legationes dissoluta est, eo nimirum consilio, ut Valerius Publicola priorem re infecta domum dimittere posset, ne referri quidem in contione mandata passus. Porro Plut. Publ. 6 sq. (coll. c. Dion. V 9) idcirco Brutus filiis percussis a foro videtur decedere, ut pars laudis severi iudicii contra nimiam Tarquinii Collatini clementiam defensi Valerio quoque tribueretur, cuius apud Dionysium hac in re nulla fit mentio. Attendas autem, quo artificio ille annalium scriptor, nempe Valerius Antias, ne longius audaciusque a vulgata memoria recederet, in Dionysianam, quam appellare liceat, suam reflexerit narrationem: Valerius, cum magnus ortus sit tumultus, denique Brutum consulem rursus arcessit.

Praeterea leges complures, quae apud Livium et Dionysium vel Bruto et Tarquinio Collatino (Liv. II 1, 10), vel Bruto et Valerio (Dion. V 13), vel Valerio et Horatio consulibus latae esse narrantur, a Valerio Antiate ei tempori reservatae sunt, quo Valerius Publicola solus rei publicae praeesset (Plut. P. 10). Accedunt leves quaedam in singulis rebus discrepantiae, quae si Dionysii auctorem ab Antiate tradita mutasse sumis, omni videantur carere ratione, at narrationi acumen quoddam vel pecu-

liarem colorem addunt, si Valerius Antias ex eis fere profectus est, quae nos hodie apud Dionysium legimus.

Unde efficitur Valerii Antiatis annales non fuisse fontem eius auctoris, quem Dionysius secutus est. Hoc autem cognito cogimur putare et auctorem Dionysii et Valerium Antiatem unum eundemque adisse fontem. Nam auctorem Dionysii ab Antiate exscriptum esse ne coniciamus, eo impedimur, quod aliae inveniuntur diversitates, ex quibus Dionysii memoriam etiam longius a veterum simplicitate remotam esse appareat, quam Antiatis.[1]) Nam etiamsi de singulis plerumque Valerius Antias multo plus novavit quam Dionysii auctor, tamen hic in rebus aliis ex aliis ordine deducendis et arte inter se coniungendis causisque probabilibus fingendis plus et curae et artis sagacitatisque posuit, ut, si solum rerum ordinem spectes, Dionysianam memoriam ex Antiatis Valeriana prodisse facile iudices. Etenim secundum Livii narrationem iuvenum patriciorum a Tarquinio Superbo corruptorum coniuratio nullo vinculo cum Tarquinii Collatini abdicatione cohaeret. Cuius rei causa adeo non ex illa coniuratione repetitur, ut tum demum iuvenes coniurasse audiamus, postquam Collatinum ex urbe decessisse legimus (Liv. II 2, 3 sqq.; II 3—5). Plutarcho autem auctore cum ex coniuratis Aquillii et Vitellii cum Collatino affinitate coniuncti erant, tum Collatinus propter clementiam, qua in patriae illos proditores consulturus fuerat, civium invidiam sibi conflavit. Qua re, quo-

---

1) Hic minoris est momenti, quod nonnulla apud Dionysium legis, quae apud Plutarchum desunt; quibus ex rebus tamen duas auctorem popularium partium prodere cave putes: dico leges populares, quae Servius Tullius olim tulerat, restitutas (Dion. V 2, 2) et bona regum expulsorum publice civibus regumque agros pauperibus distributa (V 13, 2). Talia non necessario ad Licinium Macrum revocari, ex eo cognoscitur, quod prius illud ad vulgatam de Servio Tullio opinionem, quam iam vetustissimi auctores sibi finxerant, quadrat (cf. Liv. I 46, 1 quem locum ex antiquioribus annalibus fluxisse constat et Dion. V 20, quem Licinio Macro non deberi spero me tibi persuasurum esse), et quod attinet ad agrorum assignationes, item antiquissima memoria iam idem Servius Tullius agros pauperibus distribuisse ferebatur (cf. Liv. I 46, 1).

niam etiam odio Tarquinii nominis iamdudum premebatur, denique adductus est, ut sua sponte magistratu deposito urbem relinqueret. Sed tenendum est coniurationem iam antea oppressam esse (Plut. Publ. 3—6; 7). Dionysii vero auctor coniurationem et Collatini abdicationem ita conglutinavit, ut hanc quasi partem illi insereret: Brutus Collatino, quia is Vitellios et Aquillios severo supplicio levare studuit, consulatum abrogat; Collatinus se abdicat et urbem relinquit; Valerius consul suffectus creatur; tum demum Aquillii et Vitellii et damnantur et supplicio adficiuntur.[1])

Eadem fabula annalium scriptorum arte paulatim exculta auctaque eius rei praebet novum exemplum, quam Nitzschius recte in singulis perspectam iniuria, ut credo, in universum de Dionysii narratione professus est: memoriam serae aetatis (putat Antiatis) in illa coniunctam esse cum alia vetustissima. Cicero enim Brutum Collatino consulatum abrogavisse credebat.[2]) Contra Livio auctore Collatinus precibus Bruti commotus sua sponte magistratum deposuit, ut populum Romanum nominis Tarquinii timore liberaret. Etiam Plutarchus Collatinum ultro decessisse narrat, quamquam permulta, quae iam ostendi, in narratione eius, si cum Liviana comparantur, novata esse cognoscuntur. At ab auctore Dionysii et nova servata et antiquissima memoria ita restituta est, ut Collatinus quamquam Brutus ei magistratum iam abrogavit, tamen Sp. Lucretii soceri precibus adductus etiam sua sponte abeat; quam ob rem denique a Bruto et laudatur et magna pecunia donatur.[3])

---

1) Virckius (l. l. p. 23) hanc fabulam sibi elegit, ut memoriam Livianam vetustiorem esse demonstraret, quam Plutarchi Dionysiique.

2) Cf. Cic. Brut. 14, 53 et de off. III 10, 40; Schwegler 'Röm. Gesch. II 82 A. 1; Virck. l. l. p. 24.

3) Virckius l. l. p. 37 suspicatur hanc fabulam de Collatini abdicatione compositam esse ad exemplar tribunatus abrogationis, qua Ti. Sempronius Gracchus Octavium pl. tribunum loco removit, eo tantum discrimine interposito, quod Octavio re vera magistratus abrogatur, Collatino, priusquam idem fiat (rectius dicerem: quamquam idem iam factum est) Lucretius persuadet, ut sua sponte abdicet. Ad illud Sempronii factum

Sequitur, ut Plutarchi et Dionysii de pugna ad silvam Arsiam facta narrationes inter se conferamus (Plut. Publ. c. 9 Dion. V 14—18). Initio pono eiusdem rei exemplum, de qua modo appendicis loco disserui. Secundum Livii (II 6, 6 sqq.) narrationem, antequam peditum exercitus advenerunt, equites concurrerunt, in quibus primi congressi duces, Brutus et Arruns, alter alterum transfixit; postea demum pedites proelium commiserunt. — Plutarchus de una tantum pugna narrat, quae ex certamine singulari inter Brutum et Arruntem facto initium ceperit. — Quas diversas traditiones auctor Dionysii in unum conglutinavit. Nam Dionysius V 14 sq. primum leve inter equites proelium commissum esse refert; quod cum fuisset dubium, totos et peditum et equitum exercitus concurrisse; priusquam autem ad manus ventum esset, Brutum ab Arrunte ad certamen singulare esse provocatum.

Ceterum facile perspicimus eandem rationem inter has Dionysii et Plutarchi partes intercedere, quam inter priores, nisi quod non tantum Antias recessit a communi fonte, quantum supra vidimus. Sed liceat hic ipsis argumentis praetermissis sententiam proferre: hac quoque de pugna Dionysii auctor non videtur Antiatis annales adisse, sed uterque fortasse eundem fontem.

Neque vero tacendum est me assentiri Virckio p. 56 asserenti unam quandam rem ex Valerii Antiatis annalibus petitam non Dionysii auctorem, at ipsum Dionysium alterius, quem sequebatur, auctoris narrationi inseruisse: nempe fabulam, ex qua Valerius Publicola primam orationem funebrem (de Bruto mortuo) habuisse fertur (Dion. V 17 coll. cum Plut. Publ. 9). Nam Dionysius cum hoc loco duos simul auctores inspiceret, factum est, ut errore, videtur, id cum Valerio Antiate omitteret, quod de matronis per annum Brutum lugentibus et Livius (II 7, 4) tradit et alterum illum Dionysii auctorem enarravisse ex Dion. V 48, 4 veri simile fit.

Dionysii auctorem spectasse, ut verioribus coloribus quasi rem exornaret, non negaverim. Sed diversus rei eventus sine dubio eo effectus est, quod ille auctor varias, quas descripsimus, memorias in unum consulto colligavit.

Tertia, de qua dicendum est, parte agitur (Plut. Publ. 10—12 = Dion. V 19) de Valerio Publicola sine collega per aliquod tempus consule, de legibus popularibus tum ab eo latis, de domo in Velia aedificata populique ob eam rem invidia. Hic vero neutiquam ille auctor, quem Dionysius secutus est, Antiati sua debuit. Nam pleraque, quae quo consilio Antias in hoc temporis spatium coartaverit, facile perspicis, apud Dionysium (et Livium) aut aliis locis dissipata occurrunt aut omnino desiderantur.[1]) Nec minus aliae quaedam discrepantiae, quas in fabula de domo Valerii[2]) potissimum invenies, gloriae Valerianae augendae studium produnt. Accedit quod plane alium rerum ordinem auctor Dionysii secutus est. Is enim Valerium Publicolam, ut primum populi invidiam cognovisset, ne diutius solus imperium teneret, statim Sp. Lucretium, eoque paulo post mortuo M. Horatium collegam creavisse tradit, ut leges populares, quae Plutarchi (et Livii II 8, 3) narratione soli Valerio ascribuntur, Dionysii e relatione ab utroque consule latae sint. Vides igitur et Valerium Antiatem et auctorem Dionysii quamvis diversa ratione utrumque tamen novas laudes Valerio Publicolae comparasse.

Hic non videtur memoratu indignum aliud quoddam exemplum illius, quam saepius iam invenimus, confusionis diversorum fontium, quod tamen non apud Dionysium, sed apud Plutarchum (i. e. Valerium Antiatem) occurrit. Livius II 7, 7 enim enarrat Publicolam, ut falso regni crimine liberaretur, summissis fascibus in contionem prodisse, Dionysius V 19, 3 securibus ademptis; utramque rem ab Antiate coniunctam cognosces apud Plutarchum et secures ademptas esse et fasces summissas referentem.

Sed venimus nunc ad quandam historiarum partem, in qua longe aliter res se habet, ut nesciam an hac sola spectata aliquis pari iure ad contrarium finem quaestionem, quam supra nobis proposuimus, perducere possit.

1) Cf. supra p. 216.

2) Cf. Münzer, de gente Valeria p. 11.

Sed priusquam ad Dionysii et Plutarchi relationes de bello cum rege Porsenna gesto (Plut. Publ. c. 16—19 et Dion. V 20—35) — hoc enim modo spectabam — comparandas adgrediamur, rursus liceat diversarum memoriarum conglutinationis exemplum praecipere. Livius (II 12, 5) antiquiores auctores secutus C. Mucium 'abdito intra vestem ferro' in castra Etruscorum profectum esse dicit; Plutarchus (Publ. 17) eum (Etrusca veste indutum et) Etrusca lingua usum in castra irrepsisse narrat. Quae cum tria sint, quibus Mucius ne Romanus agnosceretur providisse fertur, duo certe ex his ex diversis memoriis in unam congesta habes apud Dionysium V 28, 1 (nisi etiam tertium illud verbis, quae uncis inclusi, subesse concedes): (*παρακρουσάμενος τοὺς φυλάττοντας ὥς τῶν ὁμοεθνῶν τις*) *ὅπλον τ' οὐδὲν φανερὸν ἔχων καὶ γλώττῃ Τυρρηνικῇ διαλεγόμενος.*

Verum enim vero ut iam novam, quam dixi, rationem de bello Etrusco inter Plutarchi et Dionysii narrationes intercedentem ostendam, sane hic quoque tales inveniuntur discrepantiae, ut Antias nonnulla in Valeriorum gratiam immutasse argui merito videatur. At nihilo setius hic de omnibus inter Dionysium et Plutarchum differentiis, etiam eis, ex quibus Antiatem Valerianis quasi coloribus res fucasse concluseris, non peiore fortasse iure contrarium iudicium faciamus historiarum traditionem non Antiate praeterito ab huius auctore vel auctoribus statim ad Dionysii auctorem venisse conicientes, sed quae ipse Antias tradidit et invenit, ab illo esse arrepta, immutata, aucta. Nam etiamsi hoc modo gradus, per quos historiarum memoria, ut ita dicam, escenderit, sese excipere ponamus, non offendendum erit in partibus Valeriorum paululum repressis neque sumendum auctorem Dionysii Valeriorum gloriae consulto obtrectasse, cum hae commutationes aliis quibusdam rebus mutatis vel novatis necessitate quadam possint tractae esse. Sed hic, quoniam in tam difficilibus rebus non sufficit sententiam profiteri, iuvabit ipsam comparationem accuratius proponere.

Atque ut, quod modo contendi, luculentissimo exemplo

et illustrem et probem: si diversitates, quae inter Dionysium et Plutarchum intercedunt, perlustramus, unum quoddam eminet additamentum in Dionysii narratione, quod magno apparatu nec sine quadam sollertia ac calliditate praeparatum Dionysii auctor eis, quae in fontibus suis invenerat, multo prius intexere coepit, quam ubi inseri necesse erat, ut id, quod volebat, additamento suo efficeret. Ex Dionysii (V 32, 1) enim narratione senatus, cum de condicionibus pacis cum Porsenna faciendae ageretur, decreverat ex Publicolae consulis sententia omnia concedere, quae Porsenna postulaverat. At ὁ δῆμος unam ex his condicionibus, qua ille stipulabatur, ut bona regia Tarquiniis restituerentur, repudiavit, a Porsenna autem iustitia eius fretus, ut ipse de hac re iudex inter Tarquinium et Romanos exsisteret, petivit. Quae condicio, et Livio et Plutarcho ignota, a Dionysio iam ante bellum coeptum inducitur. Nam iam Dion. V 21, 1 Porsenna Tarquinio Superbo pollicitus se aut regnum aut, hoc si non contigerit, bona saltem ei restituturum esse eadem per legatos a Romanis, priusquam eis bellum infert, frustra postulat. Sed quoniam ipsae condiciones, quibus revera pax facta esse credebatur, immutari non debebant, praesertim Romanorum gloria imminuta — nam imminuta esset, si praeter cetera hoc quoque postulatum Porsenna bello confecto assecutus esset — illa nova condicio restituendorum bonorum in tempore huic annalium scriptori ad irritum erat redigenda. Quod, cum res plane novas fingere nollet, elementa ex superiorum narrationibus desumens hac ratione effecit: Porsenna a populo (an plebe?) inter Tarquinium et Romanos iudex factus rem in tribunali sedens quaerit. Hoc dum agit, virgines, quae obsidum loco Porsennae datae erant, flumen transnatantes effugiunt. Valerius, qui adest, ut Romanorum causam defendat, Porsenna concedente virgines Roma reducit. At Tarquinii insidiis paratis paucos, qui ducebant, milites subito opprimunt et virgines rapuissent, nisi Arruns Porsennae filius cum equitibus auxilio advolasset. Quibus factis Porsenna summa ira incensus Tarquiniis ex castris Etruscis abire iussis secundum Romanos causam iudicat. Iam, cum novum illud

Porsennae postulatum sublatum sit, item fere ac ceteris ex narrationibus, Livii, Plutarchi, res procedunt easdemque in condiciones pax convenit. Summa autem novandi, si consilium illius scriptoris spectamus, in eo videtur posita esse, ut iam illis temporibus populi (vel plebis) auctoritatem maximam fuisse doceat. Nam ad eam rem tantum nova condicio videtur inventa esse, ut ὁ δῆμος[1]) denique eam, ut Romano nomine indignam, repudiare posset. Ergo si auctor huius inventi Valerio Publicolae minus videtur favere — is enim indignam condicionem probarat — non Valeriorum invidia neque alia causa id factum est, nisi ut populi laudes augerentur.

Neque haec est sola immutatio, quae illa immutatione, quam fusius exposui, quasi necessario trahebatur. Ut Plutarchus Publ. c. 18 in. ab iudicio Porsennae deferendo Valerium Publicolam non abhorruisse narrat; ex Dionysii autem narratione, quoniam re vera Porsenna (quamvis non de ipso regno, sed de bonis regiis) ius dicit, Valerius non solum iudicium subiturus est, sed reapse subit, ipse ut ante Porsennae tribunal rem Romanam defenderet in castra profectus (cf. Dion. V 33, 2 sq.).

Item illud explicari potest, quod Plutarchus (c. 19) virgines, quae Romanorum iniussu ex castris Etruscis effugerant, ad Valerium Publicolam laetas venisse, ab eo autem remissas esse dicit, cum Dionysius (V 33, 3 sq.) aliter rem narret. Nimirum, quoniam ex Dionysii narratione Valerius, dum virgines fugiunt, iudicii causa in castris Etruscis versatur, fieri non iam potest, ut virgines, postquam effugerunt, ad e u m veniant. At tamen simillimae partes ei ab auctore Dionysii tributae sunt: fuga cognita a rege petit, ut se Romam profectum puellas, quas Romanis invitis aufugisse asseverat, reducere patiatur.

Sed etiam aliae discrepantiae, quae cum uno illo invento non cohaerent, cogitari possunt sic factae esse, ut Dionysii auctor Valerii Antiatis narrationem paululum immutaret. Eodem

---

1) Attamen Licinium Macrum Dionysii huius rei fuisse auctorem, nondum ausim concludere.

nempe populi favore, quem supra aperte deprehendimus, inductus esse potest, ut Horatium Coclitem honores, quibus exornabatur, τῷ δήμῳ debuisse premeret (Dion. V 25, 2), cum Antias expressis verbis a Valerio Publicola hanc legem latam esse teste Plutarcho (c. 16, 207, 5) rettulisset. Sed hic sane apparet ne illi quidem sententiae quidquam obstare Valerium Antiatem, quae ex eodem fonte petiverat, ex quo auctor Dionysii (nihil mutans) hausit, in propriae familiae gloriam, Valerii ipsius nomine inserto, paululum deflexisse. Omnino haec discrepantia non nimis est premenda, quia Dionysiano illi τῷ δήμῳ utrum populus an plebs subsit, incertum est.

Ne illud quidem, quod in locum Valeriae Publicolae filiae quam Antias obsidum trans flumen effugientium ducem fuisse tradiderat [1]), Dionysii auctor Cloeliam restituisset, in scriptore saepissime diversas traditiones inspiciente et coniungente ei deberet offensionem movere, qui Dionysianam memoriam ex Valerii Antiatis exortam esse coniecisset. Namque etiam Valeria Dion. V 32, 3 inter obsides Porsennae datas memoratur.

Meliore autem iure mireris, quod Dionysius de insigni fortitudine tacet, quam Valeria Plutarcho auctore sola ex obsidibus insidiis oppressis per medios pugnantes fugiens praestitit. Nam haec historiola facillime Dionysianae narrationi inseri poterat. Sed lubricum est argumento ex silentio repetito et rebus satis pusillis quaestionem diiudicare.

Neque contra nos facit, ut iam supra monui, si quaedam alium scriptorem secutus Dionysii auctor vel tradidit vel novavit. Quod etiam in proelium illud cadit, quod Dionysius V 31, 1 et a Plutarcho c. 17 et a Livio II 11 discrepans enarrat. Qua de re primum praemonendum est auctorem Dionysii etiam alio loco narrationis hanc pugnam collocasse. Ex eo enim loco, ubi apud Livium et Plutarchum occurrit, in multo posteriorem transposuit, sine dubio eo consilio, ut gravioribus causis quam

1) Valerium Antiatem Cloeliae merita plane tacuisse et in Valeriam gentilem suam transtulisse comprobasse mihi videor in 'Griechische Studien f. H. Lipsius' p. 170.

apud ceteros auctores, Porsenna ad pacem faciendam urgeretur: milites enim Porsennae cruenta clade hac pugna adfecti domum abire cupientes seditionem minantur. Hanc autem pugnam ex superiore loco huc translatam esse ex similitudine cognoscitur, quae Plutarcho discrepante inter Livianam et Dionysianam huius pugnae descriptiones (Liv. II 11; Dion. V 31, 1; Plut. 17) intercedit, quamvis hic paucis verbis referat, ille fusa expositione depingat. Nam utroque auctore Etruscorum copiae praedatum per agros dispersi Romanos ad pugnam incitaverunt, cum Plutarchus alterum exercitum recentem ex Etruria fines Romanos ingressum, ut Porsennae auxilium ferret, illam pugnam elicuisse tradat; utroque auctore consules — ex Livii memoria Valerii Publicolae potissimum consilio res geritur — hostibus insidias parant, cum ex Plutarchi narratione acie dimicatum esse concludendum sit; utroque permulti Etruscorum occiduntur.

Petivit igitur auctor Dionysii hanc pugnam ex fonte illi satis propinquo, quem Livius exhausit, multo tamen tenuiore i. e. ex vetustiore.[1]) Sed si hoc loco hac de re auctor Dionysii Valerio Antiate spreto alium scriptorem adiit, non simul sequitur ne alias quidem eum ad Antiatem se applicavisse. Quin vel optimo iure contendas illam pugnam, quam Plutarchus describit, novo quodam exercitu, qui ex Etruria nuper advenerit, excitatam valde abhorruisse ab eo consilio, quo Dionysii auctor

1) Ea pugna, quam *Plutarchus* quamvis paucis describit, tantopere a *Liviana* abhorret, ut *nullo modo Livium ex Antiate hausisse Virckio* (*l. l. p. 35*) *credam*. Cf. ceterum Gilbertum 'phil. Anz.' IX 289. Secundum unius Plutarchi memoriam non cum Porsennae exercitu, sed cum aliis copiis nuperrime ex Etruria profectis pugnari iam dixi, item Plutarchum insidias nescire. Praeterea ex huius narratione Valerius Publicola pugna vera commissa hostes fugat. Contra a Livio hostes dicuntur, 'caesi in medio'. Quantumvis Plutarchus fontem suum contraxerit, ex Antiatis annalibus Livius certe non hausit. Sed memorabile est iam Livii narratione nondum Valerianis Antiatis commentis exornata tam insignes partes Valerio Publicolae datas esse. Qua ex re luculentius quam ex ulla alia apparet, quam recte Virckius (l. l. p. 71) dixerit iam ante Valerium Antiatem Valeriorum gloriam magis magisque esse auctam.

duceretur, nec minus a loco, in quem pugnam transpositurus erat, ut ad alium quem scriptorem se convertere etiam cogeretur.

Ceterum Dionysii auctorem hanc pugnam loco suo removisse ex eo quoque elucet, quod eo loco, ubi Livius (II 11) et Plutarchus (c. 17) eam narrant, etiam apud Dionysium (V 26, 1 sq.) hostium praedationes famesque Romae his effecta quasi remanserunt. Nam Porsennae milites praedantes terram vastavisse latius exponit eodem loco Livius (II 11); famis mentio redit eodem Plutarcheae narrationis loco (c. 17).

Etiam illud liceat huic quaestiunculae subnectere: vel alterius illius exercitus Etruscorum, de quo a solo Plutarcho accepimus, vestigium quoddam apud Dionysium deprehendi. Hic enim loco modo laudato Porsenna Ianiculum tenente Sex. et T. Tarquinios Octaviumque Mamilium cum suis copiis Tiberim transgressos in altera ripa nova castra munivisse tradit, unde vagati agros vastarent.

Sed reliquum est, ut exemplum proferam, quo nullum aliud melius doceat auctorem Dionysii ex ea narratione profectum esse, quam nunc Plutarchus exhibet, sive ipsum Antiatem ille scriptor adiit, sive ex eo fonte hausit, ex quo Antias quoque, nulla fere re mutata, sua petiverat. Plutarchus c. 16 (206, 15—22) P. Valerium Publicolam T. Lucretium consules audacissime pugnantes tot vulnera accepisse refert, ut confecti e proelio asportari deberent (ἄχρι οὗ τραύμασι νεανικοῖς περιπεσὼν ἀπεκομίσθη φοράδην ἐκ τῆς μάχης). Idem legis apud Dion. V 23, 1 non *P.* Valerio T. Lucretio, sed *M.* Valerio T. Lucretio accidisse (τραυματίας ἀποκομισθέντας ἐκ τῆς μάχης). Quo ipso discrimine, quod inter nomina intercedit, docemur, quomodo haec, quam Dionysius reddit, memoria ex Antiatis relatione facta sit. Dionysius enim eiusque auctor non per duos annos bellum cum Etruscis gestum esse volunt, ut Plutarchus Antiatem secutus, sed bellum et coeptum et confectum esse P. Valerio Publicola M. Horatio consulibus. Quare scriptor, quem Dionysius secutus est, illos consules tanta fortitudine insignes in suam narrationem recipere non iam poterat. At tamen nitidam fabellam cum omittere nollet, ne nominibus

prorsus mutatis nimis novaret aut impares viros congregaret — alter enim P. Valerius etiam hoc anno consulatum gerebat, alter T. Lucretius homo erat privatus — Publio Valerio Marcum fratrem substituit, T. Lucretium retinuit totiusque exercitus imperio adempto laevo Romanorum cornu eos praefecit (Dion. V 22, 5).[1]

Quae hucusque de bello Etrusco disputavimus, eis aut videtur suaderi, ut Antiatis annales fontem fuisse auctoris Dionysii putemus, aut saltem haec sententia non refutatur. Restat, ut discrepantias quasdam quamvis leves proferam, quibus is fortasse niti possit, qui Dionysii narrationem ab Antiate non pendere contendat. Atque levissimum est, quod Plutarchus (c. 16 [p. 206, 6]) Valerium Publicolam absentem consulem creatum esse prodit. Nam hoc ne probaret (V 20 et 21), diversa fortasse temporum ratione, quam sequebatur, auctor Dionysii poterat commoveri. Gravius sit, quod teste Plutarcho (16 [206, 15])

1) Est hoc insigne exemplum, quo historicorum illorum Romanorum historiam et inveniendi et depravandi ratio optime illustratur. Cuius rationis formas usitatissimas cum Curtius Wachsmuthius praeceptor illustrissimus non sine fructu collectum et descriptum iri nuper (in 'Kleinere Beiträge zur Geschichte; Festschrift zum deutsch. Historikertag in Leipzig' p. 68) iudicaverit, non abs re puto nonnulla alia exempla, quae hac in parte historiae Romanae occurrunt, adnectere. — Eius, de quo supra diximus, simillimum exemplum cognoscitur Dion. VI 12 coll. c. Liv. II 20, 1—3: pro M. Valerio, quem in pugna Regillensi occisum esse antiquiores tradiderant scriptores, a posteriore quodam — Antiatem fuisse infra (cap. VII) docebo — P et M. Valerii, fratris filii, substituti sunt, quia Marcus patruus dictaturae anni 260/494 reservandus erat. — Item pro Tarquinio Superbo in hoc proelio pugnante a sciolo quodam auctore — nescio an Pisone (cf. Münzer d. gent. Val. p. 14) —, qui Tarquinium Superbum tum provectiore aetate fuisse computaverat, quam ut ipse pugnare posset, substitutus est Titus filius cf. Dion. VI 5, 5; 11, 1 coll. c. Liv. II 19, 6. — Ei fictioni quam Wachsmuthius l. l. illustravit, similes sunt hae: apud Dionysium VI 25, 4 scriptum legimus Latinos ultro auxilium obtulisse, at a senatu populum Romanum eius non indigere esse responsum; Dionysius IX 5, 2 narrat dimidium auxiliorum, quae Latini et Hernici miserant, maxima cum gratia remissum esse.

Nec non alia similium inventorum exempla reperiuntur, quae tamen nunc mitto.

Antias Publicolae strenuitate copias Etruscorum pugna ad flumen commissa retinentis factum esse expressis verbis dixerat, ut Porsenna Ianiculo capto [1]) non continuo urbem invaderet. Quod cur (V 22, 3 fere) Dionysii auctor non redditurus fuerit, si apud Antiatem legisset, causam frustra quaero. Ut denique finem faciam de hac re, praetermisit item auctor Dionysii, quae Plutarchus (c. 19 [210, 10]) de more 'bona Porsennae vendendi' et de lignea Porsennae statua narrat.

Quare, ut huius de bello Etrusco quaestionis summam faciamus, certam ansam ad rem diiudicandam nos non repperisse confitendum est. Id autem pro certo adfirmare possumus Dionysii narrationem ex tali fere deductam et amplificatam esse, qualis apud Plutarchum exstat. Itaque si Virckio astipulati — id quod paucis indiciis non tam probari quam commendari videtur — auctorem Dionysii ipsos Antiatis annales exhausisse negabimus, id saltem erit premendum haud multa ab Antiate hac in parte esse novata.

Reliquas partes, de quibus ex consilio nostro dicendum est, breviter tantum liceat perstringere.

Ac quae Dionysius V 36 cap. tradit, ea Plutarchus omnino omisit. — Proxima parte, qua Dionysius V 37—39 de primo bello Sabino (anni 249/505) narrat, cum Plut. Publ. cap. 20 diligenter comparata, quamquam in multo an-

---

1) De Ianiculo occupato sane Plutarchus ipse omnino ne verbum quidem facit. Sed facile perspicis hoc loco eum annales, quos exscripsit, mutilasse, id quod ipse quoque verbis illis *οὐ μὴν ἀλλά*, ante quae res quaedam videntur intercidisse, non tam dissimulat quam invitus indicat. Sigliuriam enim coloniam a Porsenna tum temporis captam esse — nam ad hanc verba, quae inde a vv. 206, 12 de castello occupato leguntur, revoces necesse est — sine dubio apud Antiatem enarratum non invenit. Etenim accepimus ex Dion. V 20 Signurium castellum, quod idem esse ac Plutarchi Sigliuriam (*ΣΙΓΝΟΥΡΙΟΝ = ΣΙΓΛΙΟΥΡΙΑ*) nemo non videt, ex altera parte Romae ad Latinorum et Hernicorum fines situm fuisse. Nullus vero scriptor Romanus ab hac regione Porsennam adgredientem facere poterat. Mea quidem sententia ex hoc errore apparet Plutarcho librum suum componenti ipsos Antiatis annales ad manum non fuisse, sed potius antea ab eo, quae narraturus erat, excerpta.

gustius spatium Plutarchus Antiatis narrationem videtur coegisse, tamen nulla dubitatione relicta cognovi diversissimas fuisse Antiatis et auctoris Dionysii relationes. Sed argumenta huius sententiae quaeso mihi remittas, ut potius consuetudinem quandam annalium scriptorum olim viris doctis cognitam, qua saepissime tenuem pristinorum temporum memoriam exornantes illi usi sunt, novo exemplo ex hac Dionysii parte repetito illustrem: nempe res institutaque atque etiam facta suae aetatis ad antiquissima tempora transferre solebant. Quod hic etiam auctor Dionysii fecit, ut pleniorem rerum imaginem ante oculos poneret. Explicaturus enim, quomodo pugna Aniensis concitata sit, haec fere (V 37, 4 et 38) narrat: Romanos in altera ripa Anienis, in altera Sabinos in castris sese tenuisse; sed cum milites nonnulli et Romanorum et hostium aquarentur et equos ad potum duxissent, accidit, ut pauci primo congrederentur, quibus cum ex utrisque castris alii et alii auxilio venirent, factum est, ut denique ipsi duces ad exercitus in proelium ducendos incitarentur. Ab eisdem autem rebus re vera pugnam ad Aquas Sextias commissam initium cepisse Plutarchus est testis in vita Marii cap. 19.[1])

Sequitur, ut de postrema parte earum, de quibus Plutarchi et Dionysii narrationes comparandas mihi proposui, iudicium faciam: Plut. Publ. c. 21 sq. et Dion. V 40—43. Sed hic quoque satis habebo paucissimis adumbrasse, quaenam ratio inter utriusque memorias intercedat. Videtur autem simillime, ac de bello Etrusco vidimus, Dionysii narratio ex ea, quam Plutarchus reddit, deducta et amplificata esse. Nam idem totius pugnae consilium, eaedem artes imperatoriae, idem eventus, quae apud Plutarchum habes, omnia fere etiam in Dionysii narratione agnoscuntur, quamquam plus minusve immutata; pauca tantum omnino desiderantur. Accesserunt enim apud Dionysium et novus hostium exercitus, cui Sex. Tarquinius praefuisse dicitur, et nova consilia, certamina, novumque quod-

1) Cf. Ihne 'Röm. Gesch.' V 185, Mommsen 'Röm. Gesch.' II 183.

dam strategema, qua ratione factum est, ut quaedam ex illis prioribus et contraherentur et removerentur. Tamen etiam hic quaedam desiderari concedendum est, quae omitti necesse non erat.[1])

Ut denique uno in conspectu paucis comprehensa ponamus, quae ex hac, quam sane magna ex parte magis adumbravi quam exposui, quaestione de Dion. V 1—48 cum Plut. Publ. collatis cognosci posse credo, haec videntur dicenda. Alia in aliis partibus ratio videtur inter Dionysii et Plutarchi narrationes intercedere. Nam modo omnia, quae Plutarchus refert, praesertim quod ad singulas res attinet, ex Dionysii memoria deduci possunt, modo Dionysii narratio omnia fere, quae Plutarchus tradit, recepisse, ut ita dicam, videtur et immutata saepius et aucta plerumque. Quare magis ad Virckii sententiam inclino censentis Valerium Antiatem his quidem de rebus ab auctore Dionysii non esse exscriptum, quamquam meo quidem iudicio vix unquam certis argumentis comprobari poterit. Sed utut res se habet, eum certe fructum ex accurata comparatione cepisse mihi videor, ut cognoscerem memoriam, quam Dionysius tradidit, multo magis annalium scriptorum artibus esse exornatam et maiore subtilitate excultam, quam Antiatis narrationem fuisse ex Plutarcho colligi potest, magisque, ut Graeco verbo utar, *πραγματικῶς* singula omnia esse conexa.

1) Occurrit in hac Dionysii parte lectio scribarum incuria depravata: censeo enim Dion. V 40, 3 pro *Τῖτος Κλαύδιος* coll. Liv. II 16, 4 'Attius Clausus' et Plut. Publ. 21: 'Appius Clausus' scribendum esse: *Ἄττιος Κλαύδιος* (vel *Κλαῦσος*); *ΤΙΤΟΣ* enim ex *(Α)ΤΤΙΟΣ* corruptum.

CAPUT V.

De fontibus Dionysii Halicarnassensis in ant. Rom. V 1—43 adhibitis.

Sed quoniam disseruimus, quaenam ratio inter Valerii Antiatis memoriam et eam, quam Dionysius exhibet, intercedat, deinceps quaerendum est, num quid certius de ipso auctore vel — si hoc rectius dicatur — de ipsis auctoribus Dionysii enucleari possit.

Etenim mihi ea indicia, quibus freti et Nitzschius et Virckius hanc quoque primi libri partem, ille totam, hic maxima ex parte ex annalibus Licinii Macri petitam esse censent, satis probata esse iam supra negavi.[1] Meo quidem iudicio duabus tantum rebus aliquis non argumentis, sed adminiculis huius sententiae uti potest: primum enim constat Dionysium Halicarnassensem aut omnia aut longe plurima, quae V 59—77 narrat, ex Licinio hausisse et ceteroquin quoque saepe eum adisse; deinde iam vidimus[2]) quaedam in priore quoque parte V libri a populari scriptore videri novata esse.

At si quis his solis nisus Licinium Macrum Dionysii auctorem fuisse coniecerit, ei locum quendam opponam, quem ex Licinio petitum esse mihi quidem nullo modo persuadebitur. Dion. V 26, 3 enim leguntur haec: *καὶ μετὰ τοῦθ' οἱ θεράποντες πολλοὶ καταλιπόντες τοὺς δεσπότας ηὐτομόλουν ὁσημέραι, καὶ ἐκ τοῦ δημοτικοῦ πλήθους οἱ πονηρότατοι πρὸς τοὺς Τυῤῥηνοὺς ἀφίσταντο.* Quibus verbis in Livii narratione respondent haec (II 11, 5): '. . . in obsidione et fame servitia infida transfugerunt'. Vides igitur in an-

1) Cf. p. 177 sq. 2) Cf. p. 222 sqq.

tiquiore memoria de transfugis plebeis relatum non fuisse. Itaque num quid veri est dissimilius, quam Licinium popularium rerum studiosissimum talia novasse? Quin tam est incredibile, ut talia ne accepta quidem ab alio nescio quo scriptore eum tradidisse mihi persuadeas. Quod eo minus eum fecisse censendum est, si revera Dionysius priorem V libri partem ex annalibus eius desumpserit. Namque huius partis auctorem memoriam antiquiorem vel antiquissimam et cognovisse et saepissime respexisse satis multis exemplis et Nitzschius et nos probavimus. Ergo si tamen illam sententiam, qua Licinius Dionysii huius partis auctor putatur fuisse, tenere vellemus, quae supra exscripsimus, verba alii fonti subsidiario ascribere debebamus. Ac nescio an Virckium assentientem haberem, si Valerio Antiati ea assignarem. Neque cum hac coniectura pugnaret, quod Plutarchus, qui Antiatem adhibuit, cap. 17 transfugarum plebeiorum mentionem non facit, quippe qui sine dubio Antiatis narrationis hanc potissimum partem valde contraxerit. At alia res est, qua haec sententia etsi non refutetur, tamen haud ita commendetur. Neque enim, quae ante aut post locum laudatum Dionysius narrat, cum eis, quae Plutarchus refert, conveniunt neque ullum vestigium fontis mutati in Dionysio hic reperitur. Itaque hanc unam rem reliquae narrationi sc. Licinianae Dionysius ex Antiatis annalibus excerptam inseruisse putandus esset.

Sed porro videamus! Etenim inter hanc priorem V libri partem et illam, quam e Licinianis annalibus petitam esse pro certo licet adfirmare, tam insignes discrepantias credo me invenisse, ut iustae moveantur dubitationes, num et haec et illa ex uno fonte possint haustae esse.

Ac primum quidem in Dion. V 61, 4 legimus anno 256/498 Romanos per legatos Latinos a populo Aricino accusatos esse, quod, cum Etrusci Aricinis bellum inferrent, non solum eos per agrum Romanum iter facere sivissent, sed etiam omnibus rebus eos adiuvissent et postea ex proelio fugaces saucios et inermes recepissent. At haec una illa re excepta, quod Etrusci fugientes a Romanis hospitio excepti essent, Dionysius V 36,

ubi exspectas, non narravit (cf. etiam VII 5). Immo haec Aricinorum accusatio ab eis plane videtur abhorrere, quae apud Dionysium V 34—36 leguntur. Nam quoniam Arruns Porsennae filius contra Aricinos profectus esse dicitur, simulatque pater cum Romanis pacem fecisset, Romanis ne licuisse quidem putes Etruscos impedire, ne fines Romanos transirent. Quantamcunque enim historici, qui dicuntur, Romani operam dederunt, ut infamiam belli Etrusci singulis quibusdam victoriis, fabulis gloriosis inventis exstinguerent, ad id tamen ne illi quidem patriae amore adducti sunt, ut Romanis victoriam totius belli darent.

Sed obiecerit quispiam fortasse id ipsum consilium Licinii Macri fuisse, ut Aricini crimine quam ineptissimo Romanos viderentur accusavisse. Hoc sane cogitari potest. Sed etiam si id sumamus et ponamus, quae Aricini ab Romanis Etruscis subministrata esse querebantur, ab illis non sua sponte esse data, sed a Porsenna victore imperata, tamen locus laudatus (61, 4) non quadrat ad V libri priorem partem, ubi de talibus condicionibus nihil habes; at optime congruit cum alio quodam loco partis illius Licinianae (V 59—77).

Etenim Dion. V 65, 4 M.'[1]) Valerius, qui in oratione in senatu habita plebis aere oppressae partes defendit, inter condiciones, quas de pace cum Porsenna facienda Romani subierint, eam quoque commemorat, ex qua ei etiam commeatum et arma illi dederint (*διδόντες καὶ ἀγορὰν καὶ ὅπλα καὶ τἆλλα, ὅσων ἐδέοντο Τυρρηνοὶ παρασχεῖν ἐπὶ τῇ καταλύσει τοῦ πολέμου*). Quibuscum iam Schwegler ('Röm. Gesch.' II 182) optime confert locum Plinii n. h. 34, 139, ubi eiusdem pacis condicio dicitur, 'ne ferro nisi in agricultura uterentur.' Cum igitur hoc Plinii loco memoriam quandam[2]) fuisse constet, qua Romani arma tradere ferebantur coacti esse, vix errabimus, si eiusdem rei vestigium in Dionysii verbis supra laudatis

1) De praenomine vide append. huius diss. I.

2) Cf. Urlichs 'Quellenregister zu den letzten Büchern des Plinius.' Urlichs hic de Pisone tantum aut Cassio Hemina Plinii auctore cogitari posse dicit, hunc autem mavult exscriptum esse quam illum.

agnoscemus reiecta suspicione, quae ceteroquin haud iniuria alicui orationes a Dionysio redditas legenti oritur, ab hoc ipso illud inventum esse. Adde, quod iam supra vidimus cum tali condicione etiam priorem illum locum, quasi alterum eiusdem rei vestigium, posse conciliari (V 61, 4). Contra in Dionysii de bello Etrusco narratione frustra quaeritur, ut iam dixi, haec condicio; quin non modo Romanis arma non redemit Porsenna, sed etiam agro Romano cum decederet, eis castra opulentissima dedit (cf. Val. Ant. apud Plut. Publ. 19; Dion. V 34, 4; Liv. II 14) omnibus captivis sine pretio redditis (Dion. V 34, 4).

Atqui ille M.' Valerius M. f. (Volesi n.)[1] sine dubio a Valerio Antiate historiae inculcatus est[2], ad quam sententiam optime quadrat, quod ille plebis causam, Publicolae gloriam appetens, defendit (Dion. V 64 sqq.), cum Appius Claudius plebis inimicissimus depingatur. Ergo facile concluserit aliquis etiam commeatum a Romanis Porsennae datum armaque tradita, de quibus V 65, 3 M. Valerium admonentem facit, Dionysium Antiati debere, quamquam alioquin hac in parte narrationis Licinium Macrum secutus est. Sed ex Plutarchi Publ. 19 elucet tales condiciones ne in Antiatis quidem narratione de pace cum Porsenna facta locum habuisse. Quare nihil videtur aliud relinqui, nisi ut credamus *iam ipsum Licinium Macrum Valerii Antiatis annales historiae scribendae fontem adhibuisse*, ex his igitur M.' Valerium in suam narrationem transtulisse, Valerii autem orationem aut ipsum finxisse aut ab Antiate acceptam ita excoluisse, ut suas ipsius condiciones pacis inter Romanos et Porsennam factae supponeret. Quod si verum est, *Dionysius bellum cum Porsenna gestum* (V 21—35), *aut saltem finem belli non Licinium Macrum, sed alium nescio quem scriptorem secutus narravit.*

Atque ut hoc ex ea parte V libri, quam certum est e Licinii annalibus petitam esse, cum prioribus capitibus collata

---

1) Cf. Liv. II 18, 6 et Fest. p. 198 et append. huius diss. I.
2) Cf. etiam Virckii diss. p. 55.

cognovimus, ita ne illa quidem Liciniana esse, quae Dionysius V 20 refert, eadem ratione docebimur. In hoc enim capite Dionysius illo anno (246/508) primum liberae rei publicae censum habitum esse narrans hoc institutum, Tarquinio Superbo regnante plane neglectum, a Servio Tullio adnotat olim sanctum esse. Quodsi optime fieri iudicabis, ut instituti alicuius originis admoneamur, quod longo temporis intervallo intermisso tum primum in usum revocatum est, eo magis, credo, miraberis, quod in cap. 75, 3 alterum liberae rei publicae censum (anni 256/498) relaturus tamen iterum Servium Tullium instituti auctorem inducit nec minus copiosa oratione census actionem exponit. Quorum utrumque apud eundem scriptorem Dionysium invenisse vix mihi persuaserim. Conferas quoque, quam paucis alioquin censuum mentio fiat: Dion. VI 96, 4; IX 36, 3. Quare equidem collegerim duos census, ambos primos liberae reipublicae, a Dionysio ex duobus nimirum fontibus exceptos, alterum autem, quoniam alteri iam dudum primus liberae rei publicae locus concessus erat, non ut primum expressis verbis ab eo redditum esse, tamen servata, quae in primo tantum suum locum haberet, expositione.

Quae sententia eo quoque, nisi fallor, aliquantulum commendatur, quod Dionysius V 20 (et Plut. Publ. 12) 130000 civium capita, sed V 75 150700 censa esse refert. Nam haec differentia satis magna neque aliis rebus inde a cap. V 20 usque ad V 75 enarratis neque Atti Clausi cum 5000 clientibus adventu satis explanatur, quomodo facta sit, offensione autem carebit ei, qui ex duobus fontibus Dionysium hausisse sumpserit. Atque ita melius illam numerorum difficultatem expediri arbitror, quam si cum Schweglero 'Röm. Gesch.' II 681 sqq. fusius de hac re disputante ad licentiam vel potius incuriam unius annalium scriptoris, nempe Valerii Antiatis, quamvis numerorum fingendorum hariolationibus famosi, refugeremus (Schw. p. 689).

Sed haud ignoro fuisse [1]), qui census illos annorum 246/508 et 256/498 propterea putarent ex uno eodemque fonte esse

1) Ut Nitzschium l. l. p. 43 sq.

desumptos, quod alter decem ipsis annis i. e. duobus lustris post alterum narratur habitus esse. Quam sententiam quoniam ego non probo, aliter decem illi anni mihi erunt explicandi. Conicio igitur primum liberae rei publicae censum initio cum prima dictatura (256/498 secundum alteram traditionem, secundum alteram 253/501) coniunctum fuisse [1]), ut primus, qui regiam paene potestatem in re publica libera adeptus esset, Servii Tullii regis institutum restitueret. Postea demum census annorum 251/503 [2]) et 246/498 adiecti videntur esse, sollemni nimirum intervallo interposito, ut iam is primus esset in libera re publica habitus, quem denique Antias [3]) e secundo ad primum liberae rei publ. annum relegavit eo nempe consilio, ut restituti census quoque laudem Valerio Publicolae adderet. [4])

Sed ut ad Dionysium redeamus, quoniam V 75 e Licinii annalibus haustum esse vidimus, iam sequitur, ut primus ille census V 20 ex alio quo auctore exscriptus sit.

Ceterum cognoscitur ex V 75 cum V 20 collato Licinium Macrum non solum numeros dedisse, sed hoc numero (150 700) etiam Antiatem superasse (130 000), etsi ut Dionysio ita Antiate auctore (Plut. Publ. 21; Dion. V 40, 3) interim 5000 Sabinos cum App. Claudio advenisse respicimus.

At totum caput 20. V. libri Dionysii antiquitatum ut vix Licinio debetur, ita ne ab eo quidem auctore prioris huius libri partis (V 1—43), quem supra compluribus locis deprehendisse nobis videbamur quemque principalem ducem hac in parte

1) Cf. Matzat 'Röm. Chronol.' II 8.

2) Cf. Hieronym. chron. (Ol. 69 = 503).

3) Non tacendum puto etiam alia coniectura satis bene rem explicari, quamquam utrum verum sit, vix poterit diiudicari. Fortasse tum, cum ante primum censum a dictatore primo habitum novi duo census supplebantur, nondum insertus erat tertius ille liberae rei publ. annus, ut primus annus rei publ. non undecim, sed decem annis ante dictaturam institutam fuerit.

4) Nitzsch. l. l. p. 43 vice versa a Dionysio hunc censum ex annalibus Antiatis petitum in alterum annum translatum esse putat.

Dionysius sibi videtur sumpsisse, petitum esse demonstrari potest. Supra cognovimus Dionysii narrationem de bello Etrusco ex tali fere transformatam et amplificatam esse, qualem Plutarchus Antiatem secutus memoriae prodidit. Ex indiciis autem, quibus ducti id conclusimus, illud erat facile praestantissimum, quod quae Plutarchus (16) de *P.* Valerio T. Lucretio consulibus narrat, eadem ab auctore Dionysii in sequentem annum translata, quia hunc unum annum bello Porsennae is dederat, de *M.* Valerio T. Lucretio legatis tradita erant. Qua ex re efficitur, ut auctor Dionysii aut auctoris auctor ipsam narrationem rerum in bello Etrusco gestarum ex annalibus quibusdam petiverit, in quibus hoc bellum per duos annos P. Valerio, T. Lucretio et P. Valerio, M. Horatio consulibus gestum esse erat traditum, at alium nescio quem scriptorem secutus totam illam materiam in unum consulatum P. Valerii et M. Horatii coartaverit. Habes igitur rursus, quam saepe iam deprehendimus, diversarum memoriarum coniunctionem. Unus autem annus etiam a Livio (II 9 sqq.), Eutropio (1, 11), Cassio Dione (ap. Zonar. 7, 12) bello Porsennae datur, eo sane discrimine interposito, quod Livio saltem auctore P. Valerio et T. Lucretio consulibus bellum gestum est.

Atqui, si omnem huius narrationis historiam spectas, consentaneum est eam formam, qua bellum Porsennae uno anno absolutum esse fertur, superiori aetati esse ascribendam quam eam, quam apud Plutarchum nos legimus; atque idem Livio teste constat, qui quin hac in parte vetustiores auctores adierit, non dubitatur. Neque vero minus apparet non sine certa causa in duos annos bellum a posteriore nescio quo auctore distributum esse. Atque mea quidem sententia ille in aliis annalibus bellum P. Valerio T. Lucretio consulibus gestum esse invenit, in aliis P. Valerio M. Horatio consulibus. Quorum neutrum cum reicere vellet, utrumque secutus est ita, ut duos illos consulatus bello fuisse expletos traderet. Simul autem ut res ipsae, quae hoc bello gestae esse ferebantur, utpote quibus maius iam spatium erat explendum, amplificarentur, et Signuriam coloniam deductam munitamque et forsitan censum

restitutum inseruit atque Romanorum a Ianiculo in urbem fugam in veram pugnam commutavit, ex qua nulla alia causa viderentur Romani inferiores decessisse, nisi quia Valerius et Lucretius duces tanta audacia pugnaverant, ut permultis vulneribus acceptis a suis e proelio auferendi essent (Plut. Publ. 16 [206, 12 sqq.] coll. c. Liv. II 10, 3).

Quae memoria, cum rerum copia nec non, ut videtur, quodam splendore ac subtilitate compositionis praeter ceteras placeret, aut ab ipso Dionysii auctore aut ab eo, cui hic sua debuit, arrepta est, quamquam ille unum tantum annum bello Porsennae daturus erat. Age vero num tu putas hoc facturum eum fuisse, nisi in eis fastis consularibus, quos historiae enarrandae substruendos sibi proposuerat, prior ille consulatus, Valerii et Lucretii, omnino defuisset? Equidem profecto hunc consulatum, quem ab ipso Dionysio redditum legimus, in illius scriptoris annalibus, a quo aut ipse aut auctor eius dependet, omnino non exstitisse persuasum habeo.

Neque alia huius rei indicia desiderantur. Mira enim et rerum et compositionis tenuitate caput V 20 a sequentibus differt. Nam nihil narratur aliud nisi census restitutus et Signurium castellum praesidio munitum, ex quibus illum, si ex Plutarchi Publ. 12 colligere licet, Valerius Antias iam a. 245/509 habitum esse, Signuriam autem coloniam Porsenna bellum iam inferente (a. 246/508) occupatam esse memoriae prodiderat. Sed cur Dionysius hic tacet de Tarquinio Superbo post pugnam ad silvam Arsiam factam ad Lartem Porsennam fugiente? Cur non huic capiti potius hoc inseruit, quam ut initio insequentis anni rem prius iam factam subiceret? Nam et Plutarchus et Livius Tarquinium Superbum non eo anno, quo quae facta sint, cap. V 20 Dionysius rettulit, i. e. altero liberae rei publicae (246/508), sed ipso primo anno (245/509) pugna ad silvam Arsiam commissa victum ad Porsennam refugisse tradunt, idque ita, ut Livius sequentis anni expositionem iam ingressus hanc fugam priore anno factam esse subnectat (L. II 9, 1), Plutarchus narrationi ipsius primi liberae rei publ. anni insertam eam praebeat. Quin Plutarchus referens, quae hoc

anno (245/507) evenerint, non solum duas legationes a Porsenna Romam missas bellumque indictum esse tradit eaque demum re Romanos commotos esse, ut P. Valerium Publicolam iterum consulem in insequentem annum crearent, sed etiam cum exercitu Porsennam iam illo ipso anno facit ad urbem accedentem (Plut. 16, 206, 2—6). Atque legatos a Porsenna Romam missos esse *ἐν τῷ παρελθόντι ἐνιαυτῷ* i. e. altero liberae rei publicae (246/508 non a. 245/509 ut Plutarchus tradit) etiam Dionysius V 21 commemorat. Cur non rem ad eum annum, quo factam esse dicit, etiam enarrat? Quod non satis possum mirari, quoniam nullius annalium scriptoris ita videtur proprium fuisse quam eius, qui Dionysii narrationem magna arte et opera composuit, res quasi anticipare et homines multo prius inducere, quam vulgata memoria inducuntur. Velut a Livio (II 15, 18) Latini et Octavius Mamilius, Tarquinii Superbi gener, non prius quam bello Porsennae confecto commemorantur: Dionysius (V 21, 2) eos iam cum Porsenna Tarquinii socios fuisse tradit; Sp. Larcius et T. Herminius a Plutarcho (Publ. 16) et Livio (II 10) non prius quam cum Horatio Coclite pontem sublicium defendentes inducuntur (= Dion. V 23, 2): Dionysius (V 22, 5) eos in ipsa pugna antea commissa dextero Romanorum cornu praeficit; Porsennae postulatum, ut Romani regibus expulsis bona regia restituerent, idcirco vidimus fictum esse, ut a populo repudiaretur (cf. Dion. V 32): multo iam ante (Dion. V 21, 1) de eo audimus. Quare non dubito, quin hic scriptor etiam Tarquinii ad Porsennam fugam et Porsennae ad Romanos legationem consulatui P. Valerii et T. Lucretii adnexurus fuerit, si hunc consulatum omnino habuisset.

Itaque meo iudicio, ut rem quam accuratissime repetam, is auctor Romanus, qui belli Porsennae eventa, scriptorem nescio quem secutus duos annos huic bello tribuentem, in unum annum rursus coartavit, consulatu Valerii et Lucretii non edito memoriae prodidit Romanos P. Valerio et M. Horatio consulibus *altero* lib. rei publ. anno (246/7 = 508/7) cum Porsenna bellum gessisse.

Iam vero quaeritur, utrum id in ipsum Dionysii auctorem cadat, an is iam eandem fere narrationem prodiderit, quam in Dion. V 20—35 capp. legimus; vel, ut idem aliis verbis dicam: utrum Dionysius V 20—35 ex uno fonte hauserit, an ex alio bellum Porsennae (cap. 21—35), ex alio annum Valerii et Lucretii (cap. 20). Illud si sumpseris, illum auctorem putes necesse est belli Etrusci narrationem satis fusam et expolitam cum capitis 20 relatione satis tenui et angusta coagmentasse nullis fere rebus adiectis nec mutatis; nam si multa, quae in Dionysiana expositione novata esse suspiceris, huius ipsius, quem statuisti, capitum 20—35 auctoris inventioni atque arti dares, exspectarem etiam in cap. 20 eiusdem studii indicia ostendi posse; at huius capitis relationem ad reliquam compositionem prorsus non accommodatam esse vidimus. Verum vix crediderim ullum Romanorum annalium scriptorem eumque posterioris aetatis tam parce arte sua usum esse neque magis fuso suo stilo indulsisse. Multo igitur mihi quidem veri est similius Dionysium ipsum illum annum inseruisse, ut fastos, quos semel sequendos sibi proposuerat, quamvis tenui relatione expleret. Etenim alio quoque indicio prodi videtur, quas in angustias Dionysius venerit, cum hunc annum in amplis, quos plerumque sequebatur, annalibus abesse cognovisset: in hoc enim capite, quo nullum brevius in toto Dionysio invenies, ne praenomina quidem exstant, nedum cognomina adiecta sint, quae ceteroquin hac in parte antiquitatum rarissime desunt. Aliunde igitur corripuit Dionysius, quae capiti 20 obiter inseruit, quamquam unum certe, Signurium castellum praesidio occupatum etiam apud auctorem, quem V 21—35 secutus est, sine dubio invenit (tametsi ad sequentem annum relatum). Tamen et hoc et censum restitutum — quem nimirum auctor capitum 21—35 ad annum 247/507 i. e. ad annum n o n u m ante alterum dictaturae censum narrare non poterat [1]) — aliunde petita esse putaverim. Ac si porro quaerimus, quisnam is fuerit, primum quidem de Licinio Macro cogitari certe non potest. Nam hic, ut supra docui, a Larcio primo dictatore anno 256/498 demum

1) Cf. supra p. 236.

primum in libera re publica censum habitum tradiderat. Artiore sane quasi cognationis vinculo Dionysii primus census cum eo videtur cohaerere, quem Antias teste Plutarcho exhibuit. Id enim interest inter Licinii (Dion. V 75) de censu expositionem et eam, quam et in Dion. V 20 habes et ex Plut. Publ. 12 colligis, quod his locis pro censu etiam tributa civibus imperata esse docemur[1]), Dion. V 75 autem nihil de hac re audimus. 'Sigliuriam' quoque coloniam munitam (ut Dionysius V 20 'Signurium') Plutarchus Publ. 16 ineunte bello Etrusco, i. e. a. 246/508 refert. At uterque de hac re quaedam habet, quae apud alterum desiderantur. Nam Plutarcho auctore Valerius Publicola nullo alio consilio illam coloniam deduxit[2]), nisi ut Porsennam iam bellum inferentem temeritate ac securitate perterreret (*βουλόμενος τῷ φρονήματι πρῶτον ὑπερβαλέσθαι*); contra si Dionysium audis, adversus Hernicos et Latinos, a quibus bellum timebatur, colonia constituta est. Accedit, quod Valerius Antias iam a. 245/509 censum, a Valerio Publicola sine dubio, restitutum esse videtur tradidisse, cum Plutarchus in ipsa narratione de hoc anno composita referat. Quare censeo Dionysium capitis V 20 tenue argumentum neque ex auctore capitum V 21—35 neque ex Licinio neque ex Antiate, sed ex alio quodam auctore[3]) petivisse idque ita, ut ex largiore eius narratione de 246/508 i. e. priore belli Porsennae anno, quae sibi usui essent, excerperet eundemque forsitan Antias adiit, censum vero suo Marte in primum lib. rei p. annum transposuit, ut Valerio Publicolae sine collega consuli ascriberet.[4])

1) Plutarchus enim (Publ. 12) una cum (primis) quaestoribus aerariis tributorum exigendorum et dispensandorum causa institutis primi in re publica census mentionem facit.

2) Ne id quidem plane cum Dionysii narratione convenit, quod tum demum deducta esse dicitur, cum hic eam iam antea conditam esse videatur putare.

3) Quisnam is fuerit, equidem non curo. Si tamen nomina, quae in talibus quaestionibus semper fere incerta sunt, desiderares, Cn. Gellii te monerem. Cf. supra p. 168, 177, adn.

4) Conferas tamen, quae adnotatione 3) ad p. 236 exposui.

Dionysius igitur, quamquam eum auctorem, quem et V 1—19 et V 21—35 principalem ducem videtur secutus esse, tanti faciebat, ut etiam in alio temporum ordine illius narrationem retineret, tamen eius fastos reiecit. Neque id mirum. Per se enim, etiamsi Dionysium librum quendam peculiarem de temporibus Romanis ad Graecos accommodandis scripsisse nesciremus, consentaneum esset tantae diligentiae auctorem, priusquam historiam Romanam secundum olympiades et archontes Atheniensium dispositam conscribere inciperet, antea certos quosdam fastos cum Graecis olympiadibus, magistratibus Atheniensibus coniunctos sibi constituisse. Sic igitur factum est, ut cum in eo esset, ut bellum Etruscum enarraret, nisi omnem ordinem semel constitutum, etiam sequentium temporum, perturbare vellet, alios fastos sibi sequendos videret, alios annalium, quos exscribebat, narrationi substructos inveniret. Ceterum templum Capitolinum tertio liberae reipublicae anno dedicatum esse, qua in re Dionysius V 35 ab omnibus ceteris scriptoribus discrepat, iam Dion. III 69 et IV 61 legimus. Qua ex re apparet etiam de ipsius dedicationis tempore iam tum disquisitione facta postea Dionysium impeditum esse, quominus illum auctorem, ex quo belli Etrusci narrationem petivit quique altero rei publ. anno templum dedicatum tradidit, cap. V 35 sequeretur. Atque ego quidem coniecerim in ipso illorum fastorum Romanorum exemplari, quos ex prioribus studiis praeferendos ceteris memoriis esse iudicaverat, templi dedicationem ad tertium lib. rei p. annum adnotatam fuisse. Certum sane quendam scriptorem Romanum, qui templi Capitolini dedicationem ad tertium liberae rei publicae annum rettulerit, nos quidem non possumus agnoscere. Nam auctor a Dionysio et de bello Etrusco et de ipsa dedicatione exscriptus alteri liberae rei publ. anno eam tribuit, L. Cincius Alimentus et Valerius Antias et Livii auctor ad primum narraverunt. Attamen quin revera fuerint, qui tertio eam assignarent, is non dubitabit, qui quomodo variae horum annorum memoriae alia ex alia ortae sint, mecum perquisiverit.

Quam diversarum narrationum seriem ut etiam magis clariusque, quam nunc fieri potest, perspiciamus, ad fastos Livianos disquirendos paululum deflectamus. Simul fore credo, ut ex eis, quae hucusque de belli Porsennae memoria cognovimus, Livianae cuidam quaestioni, de qua varias viri docti protulerunt sententias, lucis aliquantulum adfulgeat.

Plutarchea igitur memoria belli Etrusci, aut ab ipso Valerio Antiate primo sic constituta aut ab antiquiore quodam scriptore admodum similiter tradita, ex duabus diversis, quarum altera hoc bellum Valerio et Lucretio, altera Valerio et Horatio consulibus gestum esse ferebatur, exorta est. Atque eum scriptorem, qui hanc memoriam praebebat, alterum consulatum, Valerii et Lucretii, omnino non exhibuisse videor mihi demonstrasse. Sed etiam illud est veri simillimum, ne dicam apertum, ab altera illa memoria, qua Romani Valerio et Lucretio coss. cum Porsenna bellasse tradebantur, Valerii et Horatii consulatum afuisse.

Quae cum ita sint, mirum profecto esset, si casu in Livii libris, qui quae de his temporibus narravit, e vetustioribus annalibus deprompsit, M. Horatii nomen excidisset. Nam et nunc in omnibus Livii codicibus desideratur, et anno 519 p. Chr. in breviario, ex quo Cassiodorus Senator Livii fastos excerpsit [1]), non exstitisse ex ʻchronicisʼ eius cognoscitur. Atque cum Liviani fasti tertii anni ita sint perturbati, ut primo obtutu certa colligere non liceat, nisi quod Horatii nominis nullum cernimus vestigium, Cassiodori certe fasti omnibus numeris cum eis conveniunt, quae nos modo suspicati sumus in antiquissimis annalibus fuisse: Valerium enim iterum, T. Lucretium I. consules statim excipiunt Sp. Largius et T. Herannius (i. e. Sp. Larcius, T. Herminius) omissis Valerio III. et Horatio II. consulibus. Itaque meo iudicio ea, quam de antiquissimis horum annorum fastis professi sumus, sententia non solum et Livii codicum et Cassiodori testimonio fulcitur, sed etiam, per se ipsa satis probabilis, una cum Cassiodori ʻchronicisʼ suadet,

1) Cf. Th. Mommsen, ʻDie Chronik des Cassiodorus Senatorʼ in ʻAbh. d. K. Sächs. Ges. d. W., ph.-h. Cl.ʼ III 547 sqq. (cf. Monum. Germ. hist. XI 112).

ut a Livio ipso illum consulatum iam omissum esse credamus. Atque hac sola causa iam commotus Mommseno astipulor Liv. II 15, 1 scribenti: ‘Sp. Larcius inde et T. Herminius consules facti’[1]), nequaquam vero assentior neque Mommseno neque Madvigio[2]) de Valerii et Horatii consulatu aliis locis inserendo.

Tamen et hi et ei, qui Mommseni emendationem Liv. II 15, 1 non probant, etiam aliis argumentis refutari possunt. Atque primum quidem vix locus idoneus reperiatur, quo hic consulatus inseri possit. Ipsum enim Mommsenum[3]) proponentem, ut Liv. II 8, 9 scribatur: ‘inde P. Valerius iterum, T. Lucretius ⟨post eos P. Valerius tertium, M. Horatius iterum⟩, consules facti’ rectissime iam Holzapfelius[4]) reiecit monens illum T. Lucretium Liv. II 11, 8 ‘consulem’ vocari. Quod autem Madvigius ante vel post ipsa Larcii et Herminii nomina P. Lucretii et P. Valerii Publicolae consulatum exstitisse vult, id propterea mihi non placet, quia hac scriptura in textum recepta ‘septem illos pagos’, quos altero post bellum confectum anno Romanis redditos Dionysius V 36 narrat, Livius tertio demum anno restitutos esse diceret. Sed praeterea eorum sententiae mihi obstant, qui quamquam unum consulatum recte a Livii fastis antiquissimis abesse concedunt, tamen Liv. II 15, 1 Larcium et Herminium

1) Codices praebent has lectiones:
plerique:
publius lucretius inde et p. valerius publicola;
optimus Mediceus:
spurius publius lucretius inde et p. valerius publicola;
sed tres inferioris familiae, interdum tamen praeferendae, Florentinus S. Marci:
purius lucretius inde et titus ermenius p̃. valerius publicola;
Vaticanus 3329:
spurius lucretius inde et titus ermenius p̄. valerius publicola;
Leidensis I:
purius lucretius inde et titus hermenius p. valerius publicola.

2) Cf. Madvigium in ed. Liv. I, p. XV.

3) Cuius sententiam probat H. J. Müller in edit. Weissenb. adn. ad II 8, 9.

4) ‘Röm. Chronologie’ p. 23 sqq.

locum habere negant, dico Holzapfelium, Gilbertum.[1]) Ille enim scribi iussit Liv. II 15, 1: 'Sp. Larcius inde et P. Valerius Publicola', Horatio et Herminio omissis; hic Medicei probat lectionem: 'Sp. Lucretius inde et P. Valerius Publicola III', omissis Larcio et Herminio et Horatio. Confiteor sane ea causa potissimum, quam ex historia narrationis de bello Etrusco repetivi, me adduci, ut has sententias improbem. Quibus si assentirer, id quoque eis concederem necesse esset, pro tertio et quarto liberae rei publ. annis olim unum exstitisse (247 + 248 = 247); at ego ex belli Etrusci variis memoriis cognovisse mihi videor alterum et tertium potius ex uno eodemque anno annalium scriptorum arte factos esse. Credo tamen fore, ut eis, qui non occupata sententia ad Livii illum locum accesserint, etiam narrationis historia neglecta, sola codicum ratione habita, Mommsenum hac ex parte verum vidisse persuadeatur. Nihil enim dicit Holzapfelius, cum eos codices, in quibus tria exstant nomina, in deterioribus esse habendos admonet, si quidem interdum solos eos verum servasse constat.[2]) Quare propius ad veritatem accesseris, si statueris Herminii nomen in tribus illis codicibus servatum, in reliquis nomine Valerii adiecto loco suo remotum esse, quam si cum Holzapfelio coniceres Herminii nomen in archetypo trium illorum codicum margini ab aliquo appositum et inde in textum esse illatum. Etenim Lucretio cur quis Herminium collegam adiungeret, quem Larcii collegam fuisse alias traditum erat? Lucretius autem iam in omnium, qui aetatem tulerunt, codicum archetypo Larcii locum obtinuit, nedum in trium illorum archetypo Larcius servatus fuerit! Contra ut Valerii Publicolae nomen ascriberet, facilius aliquis induci poterat, cum intellexisset, quamquam tres tantum huius viri consulatus omnino in Livii fastis reperirentur, tamen ultimum ex his quartum dici: L. II 16, 2.

Non sane me fugit hunc scrupulum, quem Mommsenus eo,

1) 'Philol. Anz.' 9, 291.

2) Cf. A. Frigell., Livianorum librorum primae decadis emendandae ratio p. 29.

quod Valerii et Horatii consulatum inseruit, effugere aperte studuit, remanere: tantae enim incuriae Livius mihi arguendus est, ut ne trium quidem consulatuum numerum recte computarit. Sed Livio ipsi, quem saepius variis memoriis perturbatum in errorem incidisse scimus, hoc crimini dare malim quam ad correctorem aliquem ignotum confugere.

Sed quoniam pro Valerio Herminii consulatum restituendum demonstravi, restat, ut pro Lucretio Larcium corrigendum esse probem. Exstant enim praeter Mommseni argumentum ex Cassiodori chronicis repetitum etiam alia. Nam quem Gilbertus tenere vult, Sp. Lucretium[1]) ei scriptores, qui inter primi anni consules eum numerabant[2]) (ceteri autem aperte eum magistratu ullo functum esse omnino ignorabant), iam a. 245/509 mortuum esse tradiderant. Accedit, quod Larcius et Herminius, quippe qui fabula coniuncti in ponte sublicio Horatii Coclitis socii incredibilis certaminis inducantur, ne in fastis quidem secernendi sunt. Apparet enim consulatum eis quasi praemium illius praeclari facinoris ab annalium scriptoribus donatum esse, sicut Lucretius propterea consul factus est, quia eius quoque opera reges expulsi ferebantur.[3])

Verum enim vero Livio tandem relicto ad rem ipsam redeamus. Reliquum enim est, ut uno conspectu proponam, qua ratione quibus ab initiis quos per gradus belli Etrusci fastos ab annalium scriptoribus mutatos esse putem. Assentior igitur Holzapfelio (l. l. p. 65) suspicanti ea re primum horum annorum fastos perturbatos esse, quod dedicatio templi Capitolini

---

1) Hoc enim praenomen magis codicum testimonio commendatur quam Publii.

2) Nam Livius II 8, 5 apud quosdam se eum non invenisse profitetur.

3) Sententia mea, qua in Livii fastis consulatum, quem nunc cum fastis Capitolinis tertium numerare solemus, ab initio defuisse conicio, eo optime stabilitur, quod Livius III 33, 1 fastorum Capitolinorum annum 303 (451) dicit 302 a. u. c. fuisse; quam rem etiam Holzapfelius adhibuit, ut suam sententiam commendaret.

de loco suo remota esset.[1]) Rem tamen ipsam non item atque ille factam esse animo mihi fingo. Ac primum quidem nescio quis illa inscriptione dedicatoria, quam in ipso templo servatam fuisse non ita est incredibile, commotus videtur esse, ut M. Horatium in altero consulatu templum dedicantem faceret. Sed cum Horatii nomen tum semel in fastis exstaret, alter ille consulatus erat fingendus. Et quoniam propter fabulam illam, quam de dolo Valeriorum in Horatium dedicantem parato iam tum in annalibus fuisse puto, P. Valerius Publicola collega ei addendus erat, maxime se offerebat, cui Horatii consulatus insereretur, alter liberae rei publicae annus; T. Lucretii autem consulis non iam usus erat. Sic factum est, ut bellum Etruscum, quod antea P. Valerio *T. Lucretio* coss. gestum esse ferebatur, ab hoc auctore in consulatu P. Valerii et *M. Horatii* narraretur, Horatii nomine pro Lucretii substituto. Quas diversas memorias alius quis cum conciliare vellet, ita confudit, ut bellum Porsennae per duos annos extenderet.[2])

---

1) Primo liberae reipublicae anno templum Iovis dedicatum esse tradiderunt *L. Cincius Alimentus* (auct. Liv. VII 3, 8); *Polybius* III 22; *Livius* II 8, 6—8; *Plutarchus* Publ. 14; tertio *Dionysius* III 69, IV 61, V 35; in altero M. Horatii consulatu *Tacitus* hist. III 72. Cf. Schwegler 'Röm. Gesch.' II 51.

2) Quam Valerius Antias Plutarcho teste exhibuit memoriam hoc in gradu ponendam, in ea P. Valerium T. Lucretium excipiunt P. Valerius M. Horatius. Sed apparet etiam facillime fieri potuisse, ut inverso ordine consulatus illi coniungerentur. Neque enim quidquam erat, quantum video, quo quis impediretur, quominus potius P. Valerii M. Horatii consulatum priore loco collocaret. Ac nescio an etiam huius memoriae vestigia inveniantur. Etenim si Valerio et Horatio prior, Valerio et Lucretio posterior annus datus erat, templi Capitolini dedicatio in altero liberae reipublicae anno erat ponenda. Atqui Tacitus in hist. III 72 inter templum a M. Horatio iterum consule dedicatum et L. Scipione C. Norbano consulibus incendio deletum 'quadringentorum quindecim annorum spatium interiectum' fuisse dicit. Qui numerus cum aperte depravatus sit, olim Lipsius 'CCCCXXV' lenissima coniectura scribendum proposuit. Quae si vera est Taciti scriptura, is hic auctorem aliquem secutus est, qui templum Capitolinum anno 246 a. u. c., i. e. altero rei publicae, dedicatum esse tradiderat, sed ne Valerii et Horatii quidem consulatum omiserat. Cf. tamen Holzapfelium l. l. p. 66,

Exstitit denique tertius aliquis — id quod ex Dionysii narratione colligitur — qui cum integriores illos fastos sequendos sibi proposuisset neque eo setius compositionem quam copiosissimam exornatissimamque appeteret, consulatu P. Valerii T. Lucretii omisso bellum Etruscum P. Valerio M. Horatio coss. et illatum et confectum tradidit, omnibus autem fere eis rebus, quibus alter ille annalium scriptor, exornavit et praeterea ipse quasdam adiecit.

Quae narrationis historia quo facilius perspiciatur, tabula illustrabo, quonam ordine memoriae de bello Porsennae sese exceperint. Antiquissima igitur traditione hoc bellum gestum ferebatur:

I.

P. Valerio T. Lucretio } coss. a. lib. rei p. { altero = 246(47)/507;

deinceps:

II.

P. Valerio M. Horatio } coss. a. lib. rei p. { altero = 246(47)/507;

quae memoriae (duplici ratione, ut videtur) in unam confusae effecerunt bellum gestum:

III, a.

Antiate auctore:

P. Valerio T. Lucretio
et P. Valerio M. Horatio } coss. a. lib. rei p. { altero = 246/508 et
tertio = 247/507;

(III, b.

ut *Taciti hist. III 72 auctor* tradidisse videtur:

P. Valerio M. Horatio
et P. Valerio T. Lucretio } coss. a. lib. rei p. { altero = 246/508 et
tertio = 247/507;)

denique *Dionysii ant. Rom. V 21—35 auctor* memoriae II. fastos et memoriae III, a. narrationem comprehendit bellumque gestum tradidit:

IV.

P. Valerio M. Horatio } coss. a. lib. rei p. { altero = 246(47)/507.

---

adn. 2 et Violetum 'Der Gebrauch der Zahlwörter in Zeitbestimmungen bei Tacitus' p. 190, qui mihi non persuasit.

CAPUT VI.

De fontibus Dionysii Halicarnassensis in ant. Rom. V 44—58 adhibitis.

Itaque quoniam de Dion. V 59—77 initio dissertationis, de V 1—43 modo satis multis disputavimus, restant capp. V 44—58, quibus anni a. u. c. 251—255/503—499 a. Chr. n. continentur.

Qua in parte unus ex eis locis occurrit, quibus ipse Licinius Macer auctor nominatim laudatur: V 47, 2. De quo loco iam initio iudicium feci: colligo inde Licinii annales a Dionysio esse adhibitos; sed quonam ambitu adhibiti sint, cognosci nequit. In ipsa autem narratione iam nihil invenitur, ex cuius indole Licinium auctorem fuisse aut suspicari aut negare possimus. Nam quod Kiesslingius[1]) numeris illis, qui 49, 1 (10 300 occisi, 4000 capti) et 49, 2 (10 000 iugera) occurrunt, Valerium Antiatem prodi putat, propterea incertius est, quia et Licinium ipsum numeros dedisse et Antiatis annales ab eo adhibitos esse demonstravi.

Verum in eis, quae de anno 253/501 Dionysius (V 50 et 51) exposuit, narratiunculam quandam deprehendimus, quam a Valerio Antiate fictam esse olim viri docti intellexerunt.[2]) Audimus enim V 50, 3 sqq. forte factum esse, ut M. Valerius a populo Romano legatus ad finitimos populos missus ducibus necopinantibus in communem Latinarum civitatum conventum veniret, qui tum belli contra

1) Kiesslingius, de Dion. Hal. auctoribus lat. p. 23.

2) Cf. Virckium l. l. p. 54.

Romanos deliberandi causa Ferentini habebatur. Sed M. Valerium dicendi venia bis petita, cum vehementer Latinorum duces iniuriae increparet causamque Romanam strenue defenderet, tantopere concilium perculisse, ut illo quidem die Romanorum adversarii nihil efficerent. At nihilo setius sequenti die Valerio consilio interesse a praesidibus prohibito, ut bellum Romanis indiceretur, Latinos omnes constituisse. — Vides illum M. Valerium quamvis multum oratione sua assecutum ipsum tamen rerum eventum non mutavisse. Hinc autem fabulam sero demum priorum auctorum narrationi illatum certissime agnoscimus. Quod vero simul Valerianae gentis homini tam praeclarae partes tribuuntur, ea re ab Antiate fabulam inventam esse discimus.

Sed quaeritur, num ab hoc ipso Dionysius eam petiverit. Quod hic reapse eum fecisse malim credere, quam in his quoque Antiatem a Licinio, Licinium a Dionysio exscriptum esse. Videtur enim ex T. Larcii nominibus sine cognomine in fastis editis (V 50, 1) concludi posse Dionysium hic non modo non narrationem, sed ne fastos quidem ex eo fonte hausisse, ex quo V 59—77 fluxerunt i. e. ex Licinii annalibus. Nam in Dion. V 59, 1 i. e. ea in parte, quam supra Licinio tribuimus, cognomine adiecto dicitur idem T. Larcius Flavus.[1])

Sequitur, ut de eis, quae ad annum 254/500 in Dionysio relata legimus, iudicium proferam (Dion. V 52—57). — Ex his coniurationem, quam a plebeis factam Dionysius V 53—57 tradit, a Licinio Macro enarratam fuisse mihi persuadere vix possum. Nam plebei pauperes et aere alieno oppressi Tarquiniorum pecunia corrupti adeo, ut etiam cum *δούλοις πονηροῖς* societatem inirent, coniurasse dicuntur, ut noctu caede facta et urbis castellis occupatis portae tyrannis aperirentur. Talia vero Licinium Macrum, hominem popularium rerum studio flagrantem, reddidisse, etiamsi in

1) Non neglegendum etiam ad annum a. u. c. 253 (= Dion. V 50, 1), cognomen exstare in fastis Idat. et chron. Pasch.: 'Flavo.' De qua re adeas Cichorium, de fastis consularibus antiquissimis p. 199 sqq.

superiorum libris scripta invenisset, nullo pacto credam. At, ut ex Plutarchi 'Publicolae' quodam loco colligere licet, tales de plebe illorum temporum opiniones animo sibi fingere — nisi hic quoque iam ab antecedentibus accepit — a Valerii Antiatis ratione ac consuetudine non fuit alienum. Namque Plut. Publ. cap. 2 in fine Valerius Publicola, Tarquinii legati re infecta ut dimitterentur, egisse dicitur, ne sineret *ἀνθρώποις πένησι καὶ βαρυνομένοις μᾶλλον τῆς τυραννίδος τὸν πόλεμον ἀρχὰς καὶ προφάσεις νεωτερισμῶν ἐγγενέσθαι.* Quare Valerium Antiatem hoc, de quo agimus, loco a Dionysio exscriptum esse, praesertim cum etiam in V 50 sq., ut videtur, eum adhibuit, non sine aliqua probabilitate coniciamus. Tamen nihil pro certo adfirmare ausim, nisi, quae supra de coniuratione excerpsi, ex Licinii annalibus hausta non esse. Cetera enim, quae his in capitibus inveniuntur, indicia incertiora sunt, quam ut certa inde colligere possimus. Facile sane si Dionysium audiveris explicantem quomodo fieri potuerit, ut ad tale scelus plebei homines adlicerentur, Licinium ipsum loqui putaveris. Dicit enim haec Dionysius V 53, 2: *ἤδη δ' ὑπεκίνει τὸ πολὺ τοῦ δημοτικοῦ μέρος καὶ ἐνόσει, μάλιστα δὲ τὸ ἄπορον καὶ ὑπὸ δανείων ἠναγκασμένον μηκέτι τὰ κράτιστα τῷ κοινῷ φρονεῖν· ου γὰρ ἐμετρίαζον ἐν ταῖς ἐξουσίαις οἱ δανείζοντες, ἀλλ' εἰς δεσμοὺς τὰ τῶν ὑποχρέων ἀπῆγον σώματα καὶ ὥσπερ ἀργυρωνήτοις αὐτοῖς ἐχρῶντο.* Itaque nescio an aliquis iure quodam suspicetur Dionysium, quamquam hoc loco ad Antiatem magis se applicasset, tamen etiam a Licinio de origine ac causis intestinae discordiae disserente quosdam colores petivisse, quo ornatior et plenior compositio sua fieret. Sed ne illud quidem inepte contenderit quispiam Valerium Antiatem, tamquam Valerii Publicolae erga plebem amoris et clementiae heredem, in historia depingenda ipsum quoque plebeis adeo favisse, ut medium quendam locum inter optimates et populares tenens et excusare ac defendere plebem studeret neque tamen, quae illa peccasset, omnino taceret.

Sed contra in cap. 52 quaedam occurrunt, quae

dubito an meliore iure Licinio, quam Antiati ascribantur, quamquam ne id quidem dubitatione caret, num omnino alterutri debeantur. Legis enim Dionys. V 52, 2 et 4 in omnibus Latinorum civitatibus populares bellum cum Romanis gerendum recusavisse et foedera potius servanda censuisse, cum optimates eique potissimum, qui principatum adfectarent, bellum excitare summopere molirentur. Quorum simillima, quae etiam clarius popularem quasi stilum produnt, redeunt apud Dion. VI 2, 1. Talia autem ut a Valerio Antiate abiudicare malim, loco quodam Plut. Publ. 21 (211, 17 sqq.) adducor, ubi legimus Attium Clausum Sabinum eo, quod bellum Romanum confecisset, non solum Sabinorum principum, sed etiam plebis summam invidiam sibi conflasse et ea potissimum causa patria relicta Romam fugisse, quia illorum contra se accusationes videret *βουλομένῳ τῷ πλήθει* esse. De qua re cum et Livius II 16, 4 et Dionysius V 40, 4 sq. taceant, a Valerio Antiate ea inventa videtur esse. Hoc autem si verum est, suspicio oritur ne aliis quidem locis Antiatem sociorum vel hostium popularibus ita favisse, ut talia narraret, qualia exstant Dion. V 52, 2 et 4.

Varia igitur hac in parte elementa e diversis narrationibus petita et permixta esse opinor. At utrum ipse Dionysius illa confuderit, an a Romano aliquo auctore iam confusa acceperit, his saltem in capitibus discerni vix poterit. Neque hoc in haec tantum capita cadit, sed in universum de Dionysii antiquitatibus dicendum est. Qui quoniam nusquam fere excerpta nuda conseruit, sed plerumque magna cum diligentia exornavit, suis saepe commentis et sententiis permixta reddidit, haud raro molesta paene loquacitate exposuit, difficillimum plerumque est, quid huic, quid illi debeat, diiudicare, aliquanto facilius, quid ipse adiecerit, cognoscere. Vix enim ipse in historia suo Marte novavit, ut scriptores Romani, quippe qui compluries ab eorum memoria discrepans, quibus de causis ab eis recessisset, addiderit. Itaque quae nullis rebus prorsus mutatis ex diversis narrationibus petita in unum tantummodo

coniuncta sunt, ea et a Latinis auctoribus et a Dionysio iudicabimus posse conglutinata esse; quae vero ita sunt contaminata, ut plane nova evaserit memoria, altera narratione alterius gratia aut mutilata aut immutata, ea ab ipso Dionysio confusa esse negabimus. Saepe autem magis sentiri quam intellegi videtur, utrum res a Dionysio variis e fontibus congestae sint, an ab auctore Latino iam coniunctae fuerint, paucissimisque locis vere cognosci ac discerni potest.

Quare de loco illo, de quo nunc agimus, ne de re dubia, quae vix diiudicari poterit, videamur decernere velle, id tantum liceat addere: hanc Dionysii de coniuratione plebeiorum narrationem, maxime de coniuratis oppressis et supplicio adfectis, sine dubio ex auctore Sullae aut aequali aut certe non superiore esse desumptam. Nam hic quoque, ut in Liciniana parte, quam vocavi (V 59—77), ille scriptor tota coniurationis historia id maxime videtur agere, ut pristinorum hominum sapientiam, moderationem, clementiam quasi exemplum imitandum aequalibus proponat, praecipue autem summo fastidio abhorret a delatorum denuntiationibus.

Quod reliquum est, caput Dion. V 58 (de anno a. u. c. 255/499 a. Chr. n.) ansam non praebet, qua quis ad auctorem cognoscendum uti possit.

CAPUT VII.

De fontibus Dionysii Halicarnassensis in ant. Rom. VI 23 sqq. adhibitis.

Sed de Dionysii libro V hactenus: sequeretur, ut eadem fere ratione de sequentibus disputarem. Quare mihi venia erit petenda, si de VI libro disquisitione angustioribus finibus circumscripta ea tantum prolaturus sum, quae faciliore negotio in fundamentis a me iactis, quamvis pusilla in satis magnis, exstrui possint, ad libros VII et VIII autem percensendos omnino nondum sum adgressurus.

Id tamen facere non possum, quin de parte quadam antiquissimae historiae Romanae a multis varie temptata ipse quoque disseram: de secessione plebis dico. De eis partibus Livii et Dionysii, quibus horum annorum res enarratae sunt, inde a Nitzschio, quantum scio, hae expositae sunt sententiae:

Nitzschius[1]) Dionysii narrationem e Licinii Macri annalibus putat exscriptam, Livianae (II 22—31 incl.) alteram partem (II 22—28) ex Antiate, alteram ex Licinio pendere, ut Liv. II 29—31 et Dion. VI 34, 2 fin. — 45, 1 ex eodem fonte petita sint.

Quam sententiam primus impugnavit Clason[2]), qui vice versa Livii narrationis priorem partem ex Licinii, posteriorem ex Antiatis annalibus haustam esse existimat, sic tamen capitibus dispertitis, ut priori parti II 22—29, posteriori II 30 et 31 daret. Neque idem de Dionysii auctore cum Nitzschio

1) 'D. röm. Annal.' 1873, p. 61—66.

2) 'Römische Geschichte' II (Schwegl. V) 1876, p. 88—91.

consentit, sed Dion. VI 23—42, 1 ad Antiatis annales, VI 42, 1 fin. — 45 ad Licinii relegat, ut Liv. II 30, 1—7 fere et Dion. VI 39—42, 1 eidem Antiati ascribantur.

Ac ne Virckio[1]) quidem omni ex parte sententiam suam Nitzschius probavit: immo ille quamquam Nitzschio Dionysii narrationem e Licinii annalibus petitam esse concedit, Livii totam Valerianam esse vult. — Denique novissimus huius rei iudex exstitit Volkmar[2]), qui ‘certissimum esse iudicat ipsum Dionysium Livio ipso usum esse’.

Qua sententia refutanda — facillima cura — tempus non teram. Ex eis autem, qui et Dionysio et Livio annales quosdam Romanos hac quoque in historia subesse putant, nescio an proxime ad verum accesserit Clason. Quae autem ex huius et ceterorum placitis videantur abicienda esse, quae retineri posse, ex ipsa disputatione apparebit. Neque tamen aeque atque illi fecerunt certas partes certis auctoribus assignabo, quod cum aliqua spe veritatis fieri posse omnino negem.

Proficiscamur igitur ex eis, quae de Plutarchi vitam Coriolani enarrantis fontibus supra[3]) cognovimus. Ubi demonstravi, in quibus Plutarchus a Dionysii narratione discrepat, ea ex Antiatis annalibus manasse. Quoniam autem Plutarchus de secessione plebis paucis referens (cap. 5 et 6) vel maxime a Dionysii memoria recedit[4]), inde patet Dionysium de eisdem rebus Antiatem certe non adisse, quamvis certa Antiatis vestigia hac ipsa in parte Dionysii cernere nobis videamur.[5])

---

1) Virck. l. l. p. 27—32.

2) Volkmar, de annal. Romanis quaestiones 1890, p. 54—65.

3) Cf. cap. III.

4) Cf. supra p. 206 sqq.

5) Cf. Dion. VI 43, 2: *ὁ Οὐαλέριος πολλὰ καὶ ὡς οὐ δίκαια πάσχοι διαβεβλημένος ὑπ᾽ αὐτῶν πρὸς τὸν δῆμον ὀνειδίσας, τήν τε μέλλουσαν καταλήψεσθαι σφᾶς τύχην τοιαῦτα βουλευσαμένους ἀνακλαυσάμενος, καὶ οἷα εἰκὸς ἐν τοιούτῳ κακῷ τὰ μὲν ἐκ πάθους, τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ πλεῖόν τι τῶν πολλῶν νοεῖν ἀποθεσπίσας, ᾤχετο ἀπιὼν ἐκ τοῦ βουλευτηρίου.* 44, 2 Valerius haec ad populum contionatur: *ὠνείδισται δέ μοι καὶ ἡ τῶν κληρούχων εἰς Οὐολούσκους ἐκπομπή, ὅτι γῆν πολλὴν καὶ*

Atque cetera quidem, quae inter utriusque narrationes intercedunt, discrimina nunc iterum exponere opus non est; unum autem ex eis, ex quo plus etiam videtur colligi posse, liceat repetere. Conclusi enim ex Plutarchi relatione quamvis concisa cum Dionysii narratione comparata Antiatem memoriam illorum annorum hunc in modum interpolasse, ut Valerium illum dictatorem anni 260/494 patriciis summo opere resistentibus plebis miseriae consulere frustra conatum, cum totum exercitum de signis dimisisset, tum demum dictatura se abdicasse narraret. Id quoque iam exposui Livio auctore totum exercitum tum sub imperio remansisse, Dionysio quattuor dictatoris legiones dimissas, sex illas consulum retentas esse. Quae cum tres sint relationes diversae, si quonam ordine alia ex alia facta in annalibus Romanis exstiterint, quaeris, per se intellegitur non bene quemquam coniecturum esse ex Liviana Dionysianam, ex Dionysiana Valerianam esse deductam. Immo sine dubio Valerius Antias, ut Valeriorum laudes populares augeret, ex ea fere memoria profectus, quam Livius (II 32) exercitum sub signis retentum esse narrans reddidit, primus milites dimissos esse finxit. Tum alius quis scriptor, cum in Antiatis annalibus exercitum dissolutum, in antiquioribus nescio quibus etiamtum milites sacramento obligatos fuisse scriptum invenisset, duabus his narrationibus confusis eam fere condidit, quam Dionysius exhibet. Ergo si haec bene sunt disputata, Dionysius non ipsum Valerium Antiatem, at tamen annalium quendam scriptorem, qui Antiatis annales adhibuerat, secutus est. Nam Dionysium ipsum tanta audacia usum Romanorum historiam immutasse prorsus incredibile est. Pertinet autem haec argumentatio ex Plutarchi 'Coriolano' repetita ad Dionysii capita VI 40—45, 1.

ἀγαθὴν οὐ τοῖς πατρικίοις οὐδὲ τοῖς ἱππεῦσιν ἐχαρισάμην, ἀλλὰ τοῖς ἀπόροις ὑμῶν διένειμα· καὶ ὃ μάλιστά μοι τὴν πλείστην ἀγανάκτησιν παρέσχεν, ὅτι πλείους ἢ τετρακόσιοι ἄνδρες ἐκ τοῦ δήμου τοῖς ἱππεῦσι προσκατελέγησαν ἐπὶ τῆς στρατολογίας βίων εὐπορήσαντες.

Sed nisi spes me fallit, alia ratiocinatione, quod modo explicavi, et adfirmare et latius id valere demonstrare possumus. Apud Dion. VI 12 (1 et 2) scriptum est M. Valerium, P. Publicolae fratrem, in pugna Regillensi, cui legati munere fungens interesset, hasta ictum cecidisse; a Publicolae autem filiis Publio et Marco defensum ab armigeris inspoliatum et adhuc spirantem[1]) e proelio asportatum esse; illos autem, Publium et Marcum, summa cum audacia in medios hostes sese coniecisse et multis acceptis vulneribus conferta manu hostium cinctos una occisos esse. Neque vero Livius, cum M. Valerium temere in exulum aciem invectum et transfixum esse ipse quoque enarret, de P. et M. Valeriis patruum protegentibus scriptum quidquam exhibet. Unde apparet duos illos Valerios adulescentes posterioris demum scriptoris annalium inventione historiae pugnae Regillensis illatos esse.

Iam quaeritur, quis is fuerit scriptor, tum quanam ratione adductus memoriam vulgatam immutaverit. Atque illud quidem facile perspicitur: neque enim dubito, quin hic quoque Antiatem summam gloriam maiorum suorum appetentem deprehenderimus. Nam quamquam etiam ab aliis auctoribus Valeriorum laudes magis magisque augebantur, tamen is, qui pro *uno* vel *tres* Valerios eximia virtute praestantes induxit, nemo fuit, nisi Antias. Imprimis enim, ubicunque non solum novae laudes in Valerium aliquem historicis iam cognitum coacervatae sunt, sed nulla re cogente novae stirpes huic genti insertae vel rebus, in quibus nullae antea Valeriorum partes erant, aut auctores aut adiutores sera demum memoria ei exstiterunt, eis locis Valerium Antiatem novasse non iniusta, credo, mihi oritur suspicio. Velut in pugna Regillensi M. Valerium occidi si alius quis scriptor noluisset, is pro M. Valerio alium Valerium substituisse satis habuisset; Antias vero hoc non contentus occasione arrepta uni illi duos simul addidit. Quibus expositis etiam, quare Antias hac in re novasse mihi videatur, iam tetigi. Nempe M. Valerium iam

---

1) ʽμικρὸν ἔτι ἐμπνέοντα.ʼ

tum diem supremum obire cum nollet, gravissimo vulnere accepto tamen Publio et Marco adulescentibus defendentibus servatum esse finxit.[1])

Neque id sine causa fecit. Erat enim quaedam memoria, qua idem M. Valerius, quem plerique in pugna Regillensi 258/496 necatum esse tradebant, tertio anno post 260/494 dictatura functus esse ferebatur.[2]) Ad quam cum Antias se applicaturus esset, M. Valerius in pugna Regillensi anima privandus ei non erat. Itaque cum aliam causam, cur tantopere memoriam a prioribus acceptam mutarit, nullam ego videam, pro certo habeo Antiatem dictatorem anni 260/494 non *Manium* sed *Marcum* Valerium vocavisse.[3]) Quapropter in Plutarchi quoque contextu (Coriol. c. 5) pro *Μάρκιον* quin *Μάρκον* (non *Μάνιον*) scribendum sit, non dubito.

Hic autem non abs re esse videtur, ut supra in aliis et rebus et personis compluries conatus sum, etiam M. et M.' Valeriorum non historiam, sed quasi historiae historiam constituere, praesertim cum hac perlustrata magis etiam sententiam meam, qua Antiate auctore Marcum Valerium anni 260/494 dictatorem fuisse posui, te probaturum esse sperem.

Varias igitur memorias, quae de M. et M.' Valeriis ad nos pervenerunt, si percensuerimus, ex una discrepantia omnes originem duxisse intellegemus. Cognoscimus enim in antiquis-

---

1) Hic mihi fortasse aliquis opponet, ex Dionysii narratione M. Valerius quamquam vivus e proelio asportatus esset, tamen quin mortuus sit dubitari non posse, quoniam Dionysius VI 12, 1 ut morituri eius facta repetat: *Μάρκος Οὐλέριος, ὁ τὸν κατὰ Σαβίνων πρῶτος καταγαγὼν θρίαμβον καὶ τὸ φρόνημα τῆς πόλεως τεταπεινωμένον ἐκ τοῦ Τυρρηνικοῦ πταίσματος ἀναστήσας, δόρατι πληγεὶς πίπτει.* Sed hoc nihil contra nos facit. Namque aut Dionysium ipsum Antiate non bene intellecto hoc addidisse, aut — neque scio an hoc veri sit similius, — Dionysii auctorem Antiatis narrationem cum vulgata iam confudisse statui potest.

2) Cf. Liv. II 30, 5 (secundum codices optimos); Cic. Brut. 14, 54; Oros. II 5; Zonar. VII 14; item Plut. Cor. 5, ubi pro '*Μάρκιον*' scribendum est est '*Μάρκον*'.

3) Quae ex his de 'elogio' Valerii sequi videantur, explicabo in append. II.

simis certe annalibus traditum fuisse aliis M. Valerium anno 258/496 in pugna Regillensi occisum esse, aliis M. Valerium anno 260/494 dictatura functum esse. Atque num iam tum nescio quis exstiterit, qui satis neglegens has duas res neutra mutata coniungeret, ut diversos auctores secutus Livius fecit, non quaero. Illud autem video duo remedia, quibus haec discrepantia exstingueretur, adhibita esse. Inter quae et simplicitate et ex annalium scriptorum consuetudine — nam etiam alias similes difficultates simillima ratione illi expediebant — maxime in promptu fuisse cognoscitur alterum, quo in *M.* Valerii dictatoris loco *Manius* frater, etiamsi de hoc nusquam quidquam traditum esset, substitutus est.

Sed etiam alia re sic primum traditam memoriam immutatam esse probatur. Is enim, qui deinceps novo commento historiam exornavit, Valerius Antias videtur fuisse. Scriptum ille nimirum invenit in aliis libris anno 264/494 Marcum Valerium, in aliis Manium dictatorem dictum esse. Ex duobus autem his dictatoribus Valeria gente natis cum neutrum dimittere vellet, anno 260/494 Marcum Valerium restituit dictatorem, Manium autem, ut oblatam occasionem Valeriorum gloriae augendae teneret, primum liberae rei publicae dictatorem fuisse satis impudenter mentitus est.[1]) Atque simul hunc non Publicolae fratrem, sed patruelem, Marci filium, Volesi nepotem fuisse docuit.[2]) Ut autem Marco dictatura anni 260/494 reddi posset, anno 258/496 in pugna Regillensi idem servandus erat. Ecce nova occasio Valerios extollendi, qua arrepta Antias illos adulescentes Publium et Marcum eximia fortitudine pugnantes proelio Regillensi inculcavit.

Iam vero hanc Antiatis memoriam ex diversis confusam iterum cum antiquiore quadam narratione, qua Manius anni 260/494 dictator fuisse ferebatur, i. e. cum eadem fortasse, quam Antias reiecerat, confudisse videtur auctor Dionysii.[3]) Nam quoniam Antiatem Marco

1) Cf. Liv. II 18, 6; Fest. p. 198.

2) De qua re vide append. I.

3) Cf. VI 23, 3; 39, 2; 57, 2; 69, 3; 71, 1; 77, 1.

Valerio anni 260/494 dictaturam tribuisse intelleximus, Dionysius autem Manii praenomen huic dictatori dedit, de nomine saltem Dionysium ab Antiatis annalibus recessisse apertum est.[1])

Sed tamen in eius expositione vestigia Antiatis cerni negari nequit. Inter quae illud non hercle minimi facio, quod Dion. VI 23, 3 Servilius consul ex sententia M.' Valerii, popularissimi senatoris censuisse apertis verbis dicitur; tale enim Antiatis historiam interpolantis indicium inter certissima habendum esse supra (p. 257) exposui. Haec sane Valeriana Dionysium ipsum ab ipso Antiate accepta alius cuiusdam narrationi inseruisse non posse, certis argumentis demonstrari non poterit. Sed cum eum auctorem, quem Dionysius VI 40—45, 1 secutus est, ipsum quoque Antiatis inventa in usum suum convertisse supra viderimus, constetque omnino in VI 23—77, quamvis ibi

1) Tabula appicta rursus memoriarum series dilucidior fiat:

I. a) *M.* Valerius occisus in pugna Regill. 258/496

I. b) *M.* Valerius dictat. 260/494.

II. *M.* Valerius occisus in pug. Reg. 258/496
M.' Valerius dictator 260/494

III. M.' Valerius dictat. primus 256/498 (253/501).
M. Val. vulneratus, P. et M. fratris filii occisi in pug. Reg. 258/496.
M. Valerius dictator 260/494.

(IV. *M.* Valer. et P. et M. fratris filii occisi in pug. Reg. 258/496.
M.' Valerius dictator 260/494.)

Antiatis vestigia spectentur, tamen alium certe auctorem de dictatoris nomine saltem auditum esse, hunc et illum crediderim eundem esse, eum videlicet, qui Antiatis narrationem cum vetustiore quadam colligavit. Hoc vero si recte vidi, suspicio oritur Dionysium etiam hac in parte elementa illa Valeriana narrationis, pleraque certe, non ab ipso Antiate petivisse, sed ab altero illo auctore accepisse.

Atque quae hucusque disputavi, ea si tibi comprobavero, concedes Clasonem refutatum esse censentem Dion. VI 23—42, 1 ex Antiatis annalibus esse desumpta. Neque si mea vera sunt, Virckii sententia stare potest, qua Licinium Macrum, quem ex Antiatis annalibus hausisse neget, huius partis auctorem fuisse putat.

At nondum reiecta est Nitzschii sententia, qui hanc Dionysii narrationem a Licinio Macro adhibitis et auctis immutatisque Antiatis annalibus compositam esse censet. Quin facile aliquis, qui hucusque mihi se dederit, suspicetur, quoniam ipse quoque Licinium ab Antiate revera exscriptum esse docuissem, me ad Nitzschii sententiam me applicaturum esse. Sed plus unum est, quo Licinio hanc Dionysii partem assignare vetemur. Atque primum iam supra me dubitare significavi, num Dionysius Licinium secutus id rettulerit, quod VI 22, 1 (i. e. novissimo capite ante hanc, de qua agimus, partem) scriptum legis: sc. plebeios tum simulasse se solvendo non esse.[2]) Quo etiam magis a Licinii ingenio popularissimo mihi videtur abhorrere, quod cap. 26, 2 narrat Dionysius: neminem patriciorum, cum nexi undique catenis vincti et pauperes plebei in forum magno tumultu concurrerent, eos retinere ausum esse; quin si quis patricius eos tantummodo attigisset, statim velut belli iure eum discerptum esse (*ἐν χειρῶν*

---

1) Cf. Virck. l. l. p. 69 sqq.

2) Cf. etiam, quae VI 22, 2 leguntur: *ἀξιούντων δ' οὔτε τῶν δανειστῶν οὐδὲν μέτριον ὑπομένειν οὔτε τῶν χρεωφειλετῶν ποιεῖν οὐδὲν δίκαιον, ἀλλὰ τῶν μὲν οὐδὲ τοὺς τόκους ἀφιέναι, τῶν δὲ μηδὲ αὐτὰ τὰ συναλλάγματα διαλύειν* (sc. *ἀξιούντων*!).

νόμῳ διασπαραττομένου vel *διαπραττομένου*). Quod ne Licinio tribuam, etiam magis adducor collata Livii de eisdem rebus narratione: Liv. II 23, 9: 'Magno cum periculo suo, qui forte patrum in foro erant, in eam turbam inciderunt; nec temperatum manibus foret, ni propere consules, P. Servilius et Ap. Claudius, ad comprimendam seditionem intervenissent.'

Tum vero non hunc solum locum, sed in universum Livii de his annis narrationem auctorem multo populariorem prodere, quam Dionysianam Clasoni [1]) concedere debemus. Quare si ex duabus his relationibus altera utique, aut Liviana aut Dionysiana, Licinio Macro vindicanda erat, Clasoni libentissime assentirer Livium e Licinio sua (II 22—29) petivisse censenti. Sed malim in re difficillima diiudicatu certo iudicio abstinere. Etenim quamquam diligentissime varias illorum annorum memorias perscrutatus sum et inter se comparavi, tamen, etiamsi pauca quaedam de ratione, quae inter Livianam et Dionysianam intercedat, satis certo cognosci possint, ea non sufficiunt ad ipsos fontes investigandos.

Itaque his praetermissis id tantum exponere liceat, quod ex eis, quae de Valeriana horum annorum memoria supra cognovimus, de Livii II 23—31 auctore videatur colligi posse. Commemoravi enim supra Nitzschium Liv. II 22—28, Clasonem II 30—31, Virckium vero omnia (II 22—31) Valerio Antiati assignavisse. Atque cum hoc annalium scriptore certe Livius congruisse putandus est de dictatoris praenomine. Nam sine dubio in cap. 30, 5 cum melioribus codicibus scribendum est: '*M.* Valerium'. Sed hoc, etiamsi Livium hac in parte ad seriorem memoriam se applicasse apertum sit, non sufficit, ex quo concludamus Valerium Antiatem ab eo exscriptum esse. Nam etsi hic pro Manio Marcum Valerium restituit, tamen propterea non iam constat neminem alium fuisse, qui idem alia ratione efficiens ipse quoque Marcum Manio praeferret. Et quamquam illum M. Valerium Liv. II 31, 1—3 tanta laude extolli tantisque honoribus or-

---

1) l. l. p. 89.

nari concedo, ut facile legentibus Antiatis auctoris in mentem veniat, tamen Virckio[1]) assentiri non possum Antiatem hunc locum Livio subministrasse pro certissimo habenti. Nam quaecunque et ex Plutarchi brevi relatione et ex Dionysii fusa narratione in Antiatis libris fuisse cognovimus vel suspicati sumus, eorum apud Livium nec vola nec vestigium apparet.[2]) Quare Livius, si modo II 31, 1—3 revera Valeriana sunt, et quae antecedunt et quae sequuntur omnia fere tamen ex aliis fontibus hausisse putandus est. Ac profecto complurium fontium indicia et Nitzschius et Clason et Volkmar apud Livium reperisse sibi visi sunt et apud Dionysium quoque videntur cognosci posse.[3]) Quae quamquam neque omnia probo neque omnia non credo, tamen nunc has res obscuriores, ut videtur, quam ut certi aliquid enucleari possit, mittere liceat.

Ut autem, quod certius de hac Dionysii parte cognovisse mihi videor, repetam, censeo auctorem quendam imprimis subesse, qui, etsi non Licinius fuit Macer, Valerium Antiatem certe ipse quoque exscripsit.

Ac vereor ne de ceteris quoque libri sexti partibus viri docti adhuc simplicius iudicium quam verius fecerint, non solum Nitzschius omnia e Licinii Macri annalibus petita esse

1) l. l. p. 39. 'So gewiss nun aber jene Angaben des Plutarch' (de M. Valerio et Publicola in Plutarchi vita Publicolae; cf. imprimis cap. 20) 'auf Antias zurückgehen, so gewiss müssen auch diese jenen so ähnliche(n) auf ihn zurückgeführt werden'.

2) Cf. Dion. VI 23, 3 cum Liv. II 23, 15; Dion. VI 43, 1 et 2 et 44, 2 cum Liv. II 31. 7—11, ad quae cf. h. dissert. pp. 255, 260 sq.

3) Cf. Nitzschium, l. l. p. 63 sq. Clasonem, l. l. p. 91. Volkmarum, l. l. p. 60, 65. Quibus hoc addere liceat. Dionysius, postquam bella anno 259/495 gesta enarravit, statim (c. 44) sequentem annum ingreditur, cum Livius, antequam ad hunc annum sese convertit, toto cap. 27 seditiones civiles iterum excitatas, quia senatus Servilii promissa non solvisset, interponat. Eadem vero etiam in Dionysii narratione necessario exspectes, praesertim coll. VI 34, 2 et 76, 2. Oritur igitur suspicio Dionysium complures fontes una inspicientem erravisse. Nihilo tamen setius in universum eum uni prae ceteris auctori sese dedisse crediderim.

censens, sed etiam Virckius Licinium principalem fuisse Dionysii auctorem ratus, quaedam tamen ex Antiatis narratione repetita hic illic esse immixta. Neque vero minus vereor, ne de certis quibusdam fontibus indagandis omnino sit desperandum. Accedit, quod ansae, quas modo ad Dionysii capita VI 23—45 perscrutanda adhibuimus, posteriorem huius libri partem ingressuros iam deficiunt. Livius enim inde a II 32 ad vetustiorem auctorem suum revertitur, quo fit, ut nullum omnino ex huius relatione cum Dionysii comparata capere possimus fructum. Plutarchus vero, qui septimum 'Coriolani' caput ipsi Dionysio videtur debere, dubito an iam in sexti capitis parte posteriore conscribenda Antiatem reliquerit. Iure enim conieceris hunc de consularium legatione ad plebem in Sacrum montem missa enarrantem praestantissimas partes M. Valerio gentili suo dedisse (cf. Dion. VI 71 sqq.). Sed Plutarcho auctore, qui M. Valerium hac in re ne commemorat quidem, solus, ut videtur, Agrippa Menenius item atque antiquissima memoria ferebatur 'προηγόρει'. Quare veri est simile Plutarchum 'notam illam de membris humanis adversus ventrem discordantibus fabulam' ex tertio quodam fonte hausisse, praesertim cum reputaveris similiter eundem Plutarchum fabulam illam de Mucii Scaevolae facinore ex subsidiario nescio quo fonte Antiate duce relicto petivisse.[1])

His igitur disceptationis adiumentis subtractis, ne difficili labore pusilla quaedam neque satis perspicua elucubrem, paucissimis liceat de sexto Dionysii libro perorare.

Ac concedes, puto, veri simile esse hac quoque in parte, quippe quae est de eiusdem anni eventis, eundem auctorem prae ceteris aditum esse, quem in VI 23—45, i. e. neque Antiatem neque Licinium, sed alium quendam, qui Valerii certe Antiatis annales adhibuerit. Num praeter hunc alios quoque auctores assumpserit Dionysius, certis indiciis disceptari vix poterit. Sed id eum fecisse ut ipsa eius consuetudine, ita loco quodam (VI 83, 2) commen-

1) Cf. huius diss. p. 190 sqq.

datur, ex quo multos auctores illum inspexisse concludendum est. Denique hoc pro certo dicere possumus Licinium Dionysio non suppeditasse hos locos, utpote qui a populari illius ingenio ac tribuniciae praecipue potestatis amore valde abhorreant: VI 46, 3; 47, 2; (49, 2); 70, 1; 70, 2; 81, 3 sq.; 82, 1. Talem profecto cum pristinae plebis tum primorum tribunorum imaginem Licinium aequalibus non proposuisse certissimum iudico.

Sed iam finem imponam dissertationi meae tametsi confessus rem nondum absolutam esse. Quodsi tibi non satisfecero, quippe qui has de fontibus Dionysii quaestiones in ipsis fontibus enucleandis fructuosiores exspectaveris, respicias non mea solum culpa id factum esse, sed non minus rei difficultate. Illud tamen maxime spero te concessurum esse Romanorum annalium scriptorum artem variis exemplis satis recte me illustrasse nec sine fructu diversarum de eisdem rebus memoriarum series me persecutum esse. Etiam ad ipsius Dionysii rationem, qua in fontibus adhibendis usus sit, cognoscendam nonnulla contulisse mihi videor. Ex singulis autem, quae docui, haec imprimis comprobata volo: Valerii Antiatis annales a Plutarcho in 'Coriolano' componendo exscriptos esse; ex eisdem iam Licinium Macrum hausisse; in Dionysii narratione praeter Antiatem et Macrum haud raro tertium quendam auctorem cognosci, qui interdum saltem ipse quoque Valerii Antiatis annales in usum suum converterit.

APPENDIX I.

Ad quem Valerium Dionysii Halicarnassensis ant. Rom. V 64 sqq. referenda sint.

Initium Dionysii Halicarnassensis ant. Rom. V 64 capitis sic traditum est: *Ἦν δ' ὁ ταύτης ἡγούμενος τῆς γνώμης Μάρκιος* (in cod. Urbinati, in ceteris: *Μάρκος*) *Οὐαλέριος υἱὸς Μάρκου Οὐαλερίου, ἑνὸς τῶν καταλυσάντων τὴν τυραννίδα, Ποπλίου* (quod tamen deest in Urb.) *τοῦ κληθέντος διὰ τὴν εἰς τὸ δημοτικὸν εὔνοιαν Ποπλικόλα* (*ἀδελφός* addente Kiesslingio; neglegente utpote codicibus non traditum Jacobio; Lapo Birago autem transtulit in Latinam linguam 'fratris').

Quem Marcium vel M. Valerium Niebuhr 'Röm. Gesch. I.' adn. 1328 voluit esse eum Valerium (modo *M.* modo *M.'* praenomine praeditum), qui a. 260/494 dictatura functus esse ab omnibus fertur (Liv. II 30, 5; Dion. VI 39, 2 alias), fratrem P. Valerii Publicolae; sed is non fuit Marci, sed Volusi filius. — Contra Mommsenus C. I. L. I² p. 190 scribi vult: '*Μάρκος Οὐαλέριος, υἱὸς* [*Μάρκου Οὐαλερίου,*] *ἑνὸς τῶν καταλυσάντων τὴν τυραννίδα, τοῦ κληθέντος διὰ τὴν εἰς τὸ δημοτικὸν εὔνοιαν Ποπλικόλα*' exstinctis nominibus: '*Μάρκου Οὐαλερίου*'. — Atque eundem P. Valerium Publicolae filium intellegendum putat Jacobius, qui scribit: '*Μάρκος Οὐαλέριος, υἱὸς Ποπλίου Οὐαλερίου, ἑνὸς τῶν καταλυσάντων τὴν τυραννίδα, τοῦ κληθέντος διὰ τὴν εἰς τὸ δημοτικὸν εὔνοιαν Ποπλικόλα*', nomine '*Μάρκου*' in '*Ποπλίου*' correcto.

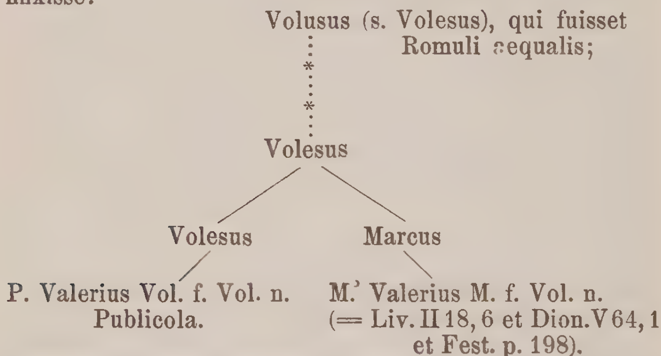
Quibus astipulati si M. Valerium filium P. Publicolae dici sumamus, pro eodem eum habere debemus, qui (secundum Dionysii narrationem VI 12) duobus annis post in pugna ad Regillum lacum commissa una cum Publio fratre M. Valerium

patruum, qui hasta ictus ceciderat, ulturus fortissime pugnans occidit. Qua ex re cum effici videatur, ut illi filii Publicolae a. 258/496 adulescentes fuerint, pessime quadrat, quod idem M. Valerius iam a. 256/498 magna inter senatores floruerit auctoritate. Illud quoque ei, qui qua et constantia et simplicitate, ne dicam tenuitate, annalium scriptores in rebus fingendis usi certas quasdam leges, certum quendam ordinem semper servaverint, perspexerit, iustam suspicionem movebit, quod V 64 sqq. insignes illae partes Marco Valerio fratrum minori, nec potius Publio maiori tributae sint. Nam apud Dionysium VI 12 ille M. Valerius ipso nominum ordine, Publio primo loco posito, minor describitur; P. Valerius, cui sine dubio sera demum fictione Marcus frater additus est, ut princeps familiae semper commemoratur: cf. VII 1 et 20 (ubi solus inter legatos dicitur, quamquam secundum Dion. VI 12 mortuus est!); Liv. II 52 et Dion. IX 28, Liv. III 15 et Dion. X 9 (ubi consulatum gessisse narratur); Dion. XI 4 (ubi L. Valerius Potitus, qui post eum familiae praefuit, eius filius vocatur). Quare equidem malim, quod Urbinati suaderi videtur '*Μάρκιος*' exhibente, scribere '*Μάνιος Οὐαλέριος, υἱὸς Μάρκου Οὐαλερίου*'.

Ac pro certo habeo eundem M.' Valerium intellegendum esse, quem Livius (II 18, 6) primum omnium dictatorem dictum esse in annalibus quibusdam — nempe Valerii Antiatis — invenit (cf. etiam Festum p. 198 s. v. 'Optima lex'). Vides optime omnia convenire, cum Dionysius M.' Valerium Marci f., Livius II 18, 6 M.' Valerium Marci f. Volesi nepotem eum dicat. At minus recte putaverim eum a Livio[1]) pro filio consulis a. 249/505, fratris P. Valerii Publicolae, duci. Quod pessime quadrat ad temporum rationem. Namque — ut novam causam iustae Livii offensioni[1]) addam — Valerius Antias, si recte a Livio expressus esset, prius M.' Valerio iuveni dictaturam dedisset (253/501 s. 256/498) quam M.' vel M. Valerio eius patruo (260/494, cf. Liv. II 30, 5 et Dion. VI 39, 2). Potius igitur

1) II 18, 7 'quin si maxime ex ea familia legi dictatorem vellent, patrem multo potius, M. Valerium spectatae virtutis et consularem virum legissent'.

suspicor Livium avi nomine inductum errasse, illum autem M.' Valerium M. filium Vol. nepotem rectius pro fratre patrueli P. Valerii Publicolae quam pro fratris filio haberi. Apparet enim ex Plut. Publ. 1 et Dion. II 46; V 12[1]) Valerium Antiatem familiae Valerianae memoriam ex temporibus Romuli et T. Tatii repetivisse, neque aliter interpretandum est, quod Dionysius semper Publicolam non Volesi filium ut Livius, sed *Οὐολούσσου ἀπόγονον* dicit. Itaque crediderim, si coniectura augurari licet, tale fere familiae stemma Antiatem sibi finxisse:

Quae si recte sunt divinata, efficitur, ut, ne idem quod Livio etiam Dionysio crimini demus, in codicum lectione nondum acquiescendum sit. Adde quod verbum *ἀδελφοῦ* quamquam, ut sanus aliquis sensus eliciatur, simpliciter reici non debet, tamen quoniam ab optimis codicibus non exhibetur, aperte coniectura in nonnullis deterioribus additum est. Quae cum ita sint, nescio an non nimis confidenter audeam: ‘*Μάνιος Οὐαλέριος, υἱὸς Μάρκου Οὐαλερίου, ⟨ἀνεψιὸς⟩ ἑνὸς τῶν καταλυσάντων τὴν τυραννίδα* (*Ποπλίου*, quod dubito an rectius cum cod. Urbinati omittatur) *τοῦ κληθέντος διὰ τὴν εἰς τὸ δημοτικὸν εὔνοιαν Ποπλικόλα.*’ Attendas quoque facillime fieri potuisse, ut *ΑΝΕΨΙΟΣ* inter *ΟΥΑΛΕΡΙΟΣ* et *ΕΝΟΣ* intercideret.

1) Cf. Münzerum d. gente Val. p. 9.

APPENDIX II.

De elogio M.' Valerii Maximi.

Supra p. 258 in annalibus Valerii Antiatis Valerio dictatori anni 260/494 non Manio, sed Marco praenomen fuisse docui. Quam sententiam si probaveris, etiam illud concedas necesse erit elogium, quod dicitur, de M.' Valerio Maximo servatum (C. I. L. I² 189) ex Antiatis annalibus non fluxisse, cum ibi Valerius dictator Manius (ꟿ) appelletur. De hoc igitur elogio ab Antiate abiudicando facio cum Mommseno, qui nuper iterum C. I. L. I², 191 hanc sententiam professus est, Hirschfeldii[1]) coniectura (Phil. 34, 85), quae Huelseno probatur (C. I. L. I² p. 190), reiecta. Neque tamen Mommsenus mihi id persuasit 'ex annalibus antiquis et optimis' res illas, quae elogio traduntur, petitas esse. Immo cum alia tum Valeriorum gloria in maius etiam elata quam in reliquis, quae de eisdem rebus ad nos pervenerunt, narrationibus seram mihi prae se ferre videntur originem. Sed quaeritur, cuinam Valerianus ille elogii color debeatur, si non ipsi Antiati. Qua de re cum deliberarem, Cichorius, praeceptor summe mihi venerandus, suspicionem mihi iniecit, num a M. Valerio Messalla Rufo fortasse elogii argumentum petitum esset. Atque haec sententia, quo magis eam examinabam, eo magis mihi arridebat. Etenim hunc Valerium Messallam 'oratoris' Messallae Corvini patruum, quem a. 701/53 consulem fuisse[2]) et per 55 annos augurale sacerdotium habuisse[3]) accepimus, eundem esse Messallam 'senem' (Rufum), qui Plinio teste[4]) libros 'de familiis' condidit, H. Peter

1) Virckius quoque idem iam senserat l. l. p. 30.

2) Cf. Cic. ad Qu. fr. 2, 15; ad Att. 4, 15. 7.

3) Macr. Sat. 1. 9. 14.

4) N. h. 35, 8, cf. 34, 137.

in Fleckeis. annal. 125, p. 107 sq. (cf. H. Peter hist. rom. fr. p. 265) omnibus, credo[1]) probavit. In his autem, quos 'de familiis' scripsit, libris, quamquam ea, quae Plinius ex eis excerpsit, tantum ad Cornelios Scipiones, Pomponios, Servilios pertinent, de sua ipsius familia quoque Valerium egisse veri est simillimum, ne dicam certum. Itaque eum, qui a Caesare Augusto iussus elogia composuit, 'quadratarium potius quam antiquarium', ut Mommseni verbis utar, librum adisse, in quo, quippe qui 'de familiis' conscriptus esset, omnia singulorum virorum facta et honores in unum iam congesta erant, haec coniectura magis mihi placet, quam illum e prolixa Antiatis narratione, ubi multis locis dissipata colligenda erant, magna cum opera nomina ac res excussisse.

---

1) Cf. Schäfer-Nissen 'Quellenkunde' p. 105; Teuffel 'Gesch. d. röm. Lit.' [5], § 199, 2.

INDEX RERUM.

TABULA ARGUMENTI.

CORRIGENDA.

P. 167 v. 3 lege *rei publicae* pro *republicae*.

p. 181 v. 16 pro eis, quae sunt *Münzer docet,* scribendum: *ipse Asconius dicit* (*cf. Münzerum l. l. p. 19 sq.*).

ibid. v. 19 pro *Ascon. in Pis. 13* scribendum: *Ascon. in Pis. ed Kiessl.-Schoell. 12, 7—9* (= *Orell. 13, 11—14*).

ibid. v. 26 dele verbum, quod est *tradunt.*

p. 192 v. 10 lege *Antiatem* pro *Atiatem.*

p. 196 v. 12 lege *imprimis* pro *fortasse.*

ibid. v. 13 lege *fortasse* pro *imprimis.*

Druck von J. B. Hirschfeld in Leipzig.